

Näkemyksestä menestystä

**Alueelliset kehitysnäkymät
syksyllä 2013**

www.temtoimialapalvelu.fi

Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2013

Alueelliset kehitysnäkymät | Jouko Nieminen
2/2013

Tekijät (toimielimestä: nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisu-aika	
Jouko Nieminen Kehittämispäällikkö Varsinais-Suomen ELY-keskus		16.9 2013	
		Toimeksiantaja(t)	
		Työ- ja elinkeinoministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi			
Alueelliset kehitysnäkymät 2/2013			
Tiivistelmä			
<p>Alueelliset kehitysnäkymät -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu elokuun 2013 aikana.</p> <p>Alueiden tulevaisuuden näkymät ovat aiempaa heikommat. Vielä keväällä vallinnut varovainen optimismi on hiipunut ja käännettä parempaan odotetaan yhä. Seuraavan kuuden kuukauden päähän ulottuvissa arvioissa on heikenevää kehitystä odottavia seutukuntia 12 ja paranevaa kehitystä odottavia alueita lähes yhtä monta. Valtaosassa seuduista tilanne jatkuu entisellään. Vuoden päähän ulottuvissa arvioissa on selvästi enemmän optimismia, joka pohjautuu odotuksiin kansainvälisen talouden elpymisestä.</p> <p>Työttömyyden määrän kasvu on jatkunut ja työttömyyden rakenne vaikeutunut. Lähimmän puolen vuoden kuluessa työttömyyden määrän odotetaan kasvavan ja rakenteen vaikeutuvan puolella maamme seutukuntia. Myönteistä kehitystä nähdään tapahtuvan vain parissa seutukunnassa. Vuoden päähän ulottuvien arvioiden mukaan työttömyyden määrän ja rakenteen odotetaan kääntyneen parempaan suuntaan 24 seutukunnassa, edelleen heikkenevää kehitystä odotetaan seitsemässä seutukunnassa.</p> <p>Myönteisimpänä lähitulevaisuus nähdään Pohjanmaalla, erityisesti Vaasan seudulla sekä Vakka-Suomessa, Lappeenrannan seudulla ja Loimaan seudulla. ICT-alan rakennemuutokset näkyvät erityisesti Salon ja Oulun seutukunnissa, mutta isot irtisanomiset koettelevat monia muitakin seutukuntia ja kaupunkeja.</p> <p>Pitkään kasvussa ollut kaupan ala kärsii kuluttajien varovaisuudesta ja alan työvoiman kysyntä on hiipunut. Kuntien heikentynyt talous nousee yhä useammin huolenaiheeksi ja uhkana ovat lomautukset ja jopa irtisanomiset.</p>			
TEM:n yhdyshenkilö: Tieto-osasto/Toimialapalvelu/Esa Tikkanen, s-posti: esa.tikkanen(at)tem.fi puh. 050 040 5459 ELY-keskuksen yhdyshenkilö: Jouko Nieminen; jouko.nieminen(at)ely-keskus.fi, puh 0295 022 769			
Asiasanat			
Seutukuntien kehitysnäkymät, aluetalous, ennakointi, aluekehitys, elinkeinoelämä, työllisyys, työvoiman saatavuus			
ISSN		ISBN	
1799-2664		978-952-227-627-8	
Kokonaissivumäärä	Kieli	Hinta	
170	Suomi	-	
Julkaisija		Kustantaja	
Työ- ja elinkeinoministeriö			

Sisällysluettelo

Taustaa	7
Yhteenveto	9
Uudenmaan ELY-keskus	14
Helsingin seutukunta	23
Raaseporin seutukunta	24
Porvoon seutukunta	24
Loviisan seutukunta.....	24
Varsinais-Suomen ELY-keskus	26
Turun seutukunta	36
Salon seutukunta.....	36
Loimaan seutukunta	37
Vakka-Suomen seutukunta	37
Turunmaan seutukunta	37
Satakunnan ELY-keskus	39
Porin seutukunta	47
Rauman seutukunta	48
Pohjois-Satakunta	48
Pirkanmaan ELY-keskus	49
Tampereen seutukunta	58
Etelä-Pirkanmaan seutukunta	59
Ylä-Pirkanmaan seutukunta	59
Lounais-Pirkanmaan seutukunta.....	59
Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	60
Hämeen ELY-keskus.....	61
Lahden seutukunta.....	67
Hämeenlinnan seutukunta.....	68
Riihimäen seutukunta.....	68
Forssan seutukunta.....	68
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	70
Kouvolan seutukunta.....	81
Kotkan–Haminan seutukunta	81
Imatran seutukunta.....	82
Lappeenrannan seutukunta.....	82
Etelä-Savon ELY-keskus	83
Mikkelin seutukunta.....	90
Pieksämäen seutukunta.....	91
Savonlinnan seutukunta.....	91
Pohjois-Savon ELY-keskus.....	93
Kuopion seutukunta.....	98
Ylä-Savon seutukunta	98
Koillis-Savon seutukunta	99
Varkauden seutukunta.....	99
Sisä-Savon seutukunta	99
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	101
Joensuun seutukunta	107
Keski-Karjalan seutukunta.....	107
Pielisen Karjalan seutukunta	108
Keski-Suomen ELY-keskus.....	109

Jyväskylän seutukunta	115
Jämsän seutukunta	115
Keuruun seutukunta	116
Joutsan seutukunta	117
Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	117
Äänekosken seutukunta	118
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	119
Seinäjoen seutukunta	125
Suupohjan seutukunta	125
Järvisseudun seutukunta	126
Kuusiokuntien seutukunta	126
Pohjanmaan ELY-keskus	127
Vaasan seutukunta	134
Kyrönmaan seutukunta	135
Pietarsaaren seutukunta	135
Suupohjan rannikkoseudun seutukunta	136
Kaustisen seutukunta	136
Kokkolan seutukunta	136
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	138
Oulun seutukunta	144
Koillismaan seutukunta	144
Oulunkaaren seutukunta	145
Raahen seutukunta	145
Nivalan-Haapajärven seutukunta	146
Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	146
Ylivieskan seutukunta	146
Kainuun ELY-keskus	148
Kajaanin seutukunta	154
Kehys-Kainuun seutukunta	155
Lapin ELY-keskus	156
Rovaniemen seutukunta	165
Kemi-Tornion seutukunta	166
Torniolaakson seutukunta	166
Itä-Lapin seutukunta	167
Tunturi-Lapin seutukunta	167
Pohjois-Lapin seutukunta	167

Taustaa

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2013 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys ELY-keskusalueiden ja seutukuntien nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia.

Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden elokuun aikana. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja ennen muuta yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Tiedonkeruuprosessin olennainen osa ovat alueelliset keskustelupaneelit, joissa osallistujat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Viime kädessä arvioiden antaminen on ELY-keskusten vastuulla.

Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta, työttömyyden määrä ja rakenne sekä osaavan työvoiman saatavuus.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan arviot perustuvat mm. yritysten tuotannon ja myynnin kehitykseen sekä investointeihin. Työttömyyden määrä ja rakenne on arvio, jossa yhdistyvät työttömyyden määrällinen kehitys sekä työttömyyden rakenteellisten ongelmien kehitys. Osaavan työvoiman kehityksen arviossa tarkastellaan työvoiman kysynnän ja tarjonnan osuvuutta.

Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja ELY-keskuksen kohdalla plus-miinus-arvioihin. Arvioitavat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Kehitysarviot kuvaavat alueen muutoksen suuntaa, ei arvioitavan asiakokonaisuuden tasoa alueella. Kehitysarviot eivät myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua, vaan aluetta arvioidaan aina suhteessa alueen nykytilaan tai menneeseen kehitykseen.

ELY-keskusten vastuutahot katsauksen laatimisessa ovat olleet:

Uusimaa	suunnittelija Jouni Nupponen, projektipäällikkö Sasu Pajala
Varsinais-Suomi	työmarkkina-analyytikko Juha Pusila, erikoissuunnittelija Petri Pihlavisto
Satakunta	ylivohtaja Marja Karvonen, tutkija Merja Mannelin
Pirkanmaa	tilastoasiantuntija Juha Salminen
Häme	erikoissuunnittelija Markku Paananen
Kaakkois-Suomi	erikoissuunnittelija Tarja Paananen, erikoistutkija Niilo Melolinna
Etelä-Savo	yksikön päällikkö Marja Aro
Pohjois-Savo	strategiapäällikkö Juha Kaipainen
Pohjois-Karjala	strategiapäällikkö Pekka Myllynen

Keski-Suomi	kehitysjohtaja Eija Heinonen
Etelä-Pohjanmaa	erikoistutkija Timo Takala
Pohjanmaa	projektipäällikkö Olli Peltola, tutkija Jorma Höykinpuro
Pohjois-Pohjanmaa	kehittämispäällikkö Juha Levy
Kainuu	strategiapäällikkö Juha Puranen
Lappi	strategiapäällikkö Tuija Ohtonen, tutkija Tuula Uusipaavalniemi, toimialapäällikkö Heino Vasara

Katsauksen koostamisesta ja laadintaprosessin koordinaatiosta on vastannut kehittämispäällikkö Jouko Nieminen Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta.

Yhteenveto

Talouden ja työllisyyden osalta tilanne on tällä hetkellä lähes kaikilla alueilla tavanomais- ta heikompi. Talouden nousu on ollut odotettua hitaampaa ja heikon tilanteen odotetaan jatkuvan vielä seuraavat puoli vuotta. Vasta vuoden päähän ulottuvat arviot ovat positiivi- sempia. Myönteisimmät odotukset ovat Pohjanmaalla sekä Lappeenrannan, Vakka-Suo- men ja Loimaan seuduilla.

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta koetaan, että tilanne on tällä hetkellä kolmessa seutukunnassa parempi kuin vuosi sitten. Heikentynyt tilanne on 28 seutukunnassa. Puo- len vuoden päähän ulottuvissa arvioissa odotetaan parannusta nykyiseen nähden 11 seu- tukunnassa, edelleen heikentyvää kehitystä odotetaan 12 seutukunnassa. Vuoden päähän ennakoitaessa nousee positiivista kehitystä odottavien alueiden määrä jo 43 seutukuntaan ja ainoastaan kahden seudun tilanteen arvioidaan olevan ensi syksynä nykyistä heikompi.

Vaasan seudulla positiiviset odotukset pohjautuvat ennen muuta energiaklusteriin, jon- ka odotetaan edelleen jatkavan kasvu-uralla. Vakka-Suomessa useat samanaikaisesti to- teutuvat investoinnit ja suurimman yksityisen työllistäjän, autotehtaan, tuotannon lisäys nostavat näkymät positiivisen puolelle. Lappeenrannan seudulla investoidaan kauppaan ja matkailuun, myös maanrakentaminen jatkuu vilkkaana. Venäjän vaikutus heijastelee koko Kaakkois-Suomeen niin matkailun kuin kuljetuksenkin kautta. Kaakkois-Suomessa inves- toidaan useisiin eri kohteisiin matkailun ja kaupan aloilla.

Teollisuuden yleiskuva on pääosin harmaa, tosin kehityskuva on epäyhtenäinen ja yri- tysten väliset erot ovat suuret. Seutukunnittain tarkasteltuna esim. Loimaan seudun posi- tiiviset näkymät pohjautuvat juuri pk-teollisuuden hyvään vireeseen.

ICT-sektorin rakennemurros on ollut raju ja matkapuhelinalan epävarmuus jatkuu. Voi- makkaimmin ICT-alan irtisanomiset ovat koskeneet Oulun, Salon, Helsingin ja Tampereen seutukuntia. Oulun seudulla uskotaan, että työttömyyden osalta pahin alkaa kohta olla ta- kana ja alueen kehittämisaktiivisuus alkaa tuottaa näkyviä tuloksia. Salon seudulla sen si- jaan ei ole vielä näkyvissä käännettä parempaan, vaan ICT-alan irtisanomiset jatkuvat ja heijastusvaikutukset ulottuvat palveluihin, kauppaan ja rakentamiseen.

Meriteollisuudessa suurimmat uhat kohdistuvat nyt Rauman telakalle, myös Porissa on vähennetty henkilöstöä. Turussa meriteollisuuden tilanne on kohentunut ja tilanne on lähitu- levaisuuden osalta kohtalainen. Alan tulevaisuus on kokonaisuudessaan edelleen epävarma.

Pitkään kasvussa olleella kaupan alalla on henkilöstön määrän kasvu pysähtymässä, varsinkin erikoiskaupassa on odotettavissa vaikeuksia. Kaupan alaan vaikuttavat kulutta- jien varovaisuus, alan keskittyminen suuriin yksiköihin sekä verkkokaupan yleistymisen.

Kuntien heikentynyt talous nousee yhä yleisemmin esille seutukuntien näkymissä. Uh- kana on, että kuntien tarve talouden tasapainottamiseen johtaa henkilöstön lomautuksiin ja jopa irtisanomisiin.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Työttömyyden kasvu on jatkunut lähes kaikissa seutukunnissa. Maakunnista eniten työttömyys on kasvanut Pirkanmaalla, Uudellamaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa.

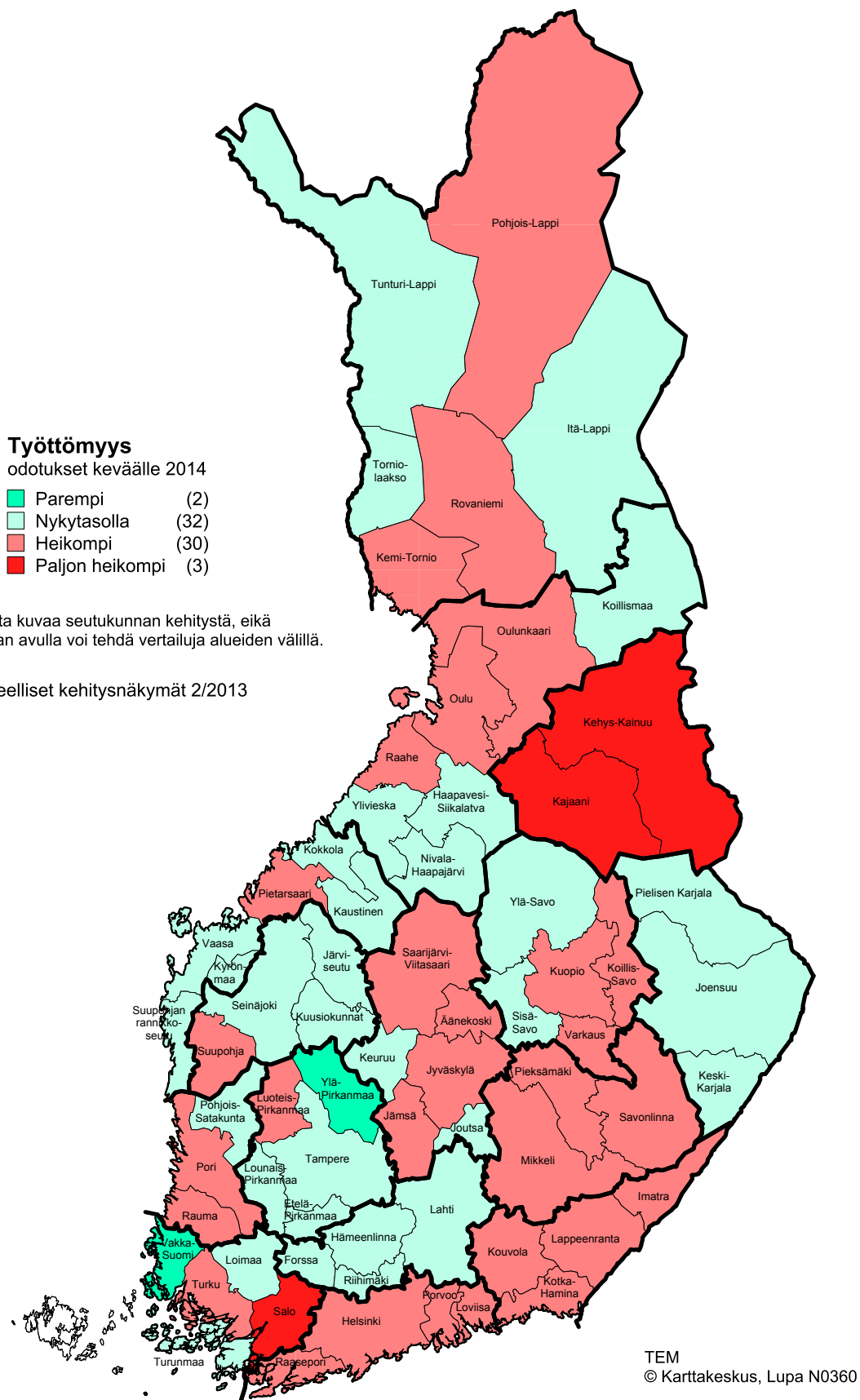
Työttömyyden määrän ja rakenteen odotetaan kehittyvän myönteiseen suuntaan seuraavan puolen vuoden kuluessa kahdessa seutukunnassa: Vakka-Suomessa ja Ylä-Pirkanmaalla. Edelleen heikkenevää kehitystä odotetaan 33 seutukunnassa, joista erityisen heikkoa kehitystä odotetaan Salon, Kajaanin ja Kehys-Kainuun seuduille. Vuoden päähän ulottuvien arvioiden mukaan työttömyyden määrän ja rakenteen odotetaan kääntyneen parempaan suuntaan 24 seutukunnassa, edelleen heikkenevää kehitystä odotetaan seitsemässä seutukunnassa.

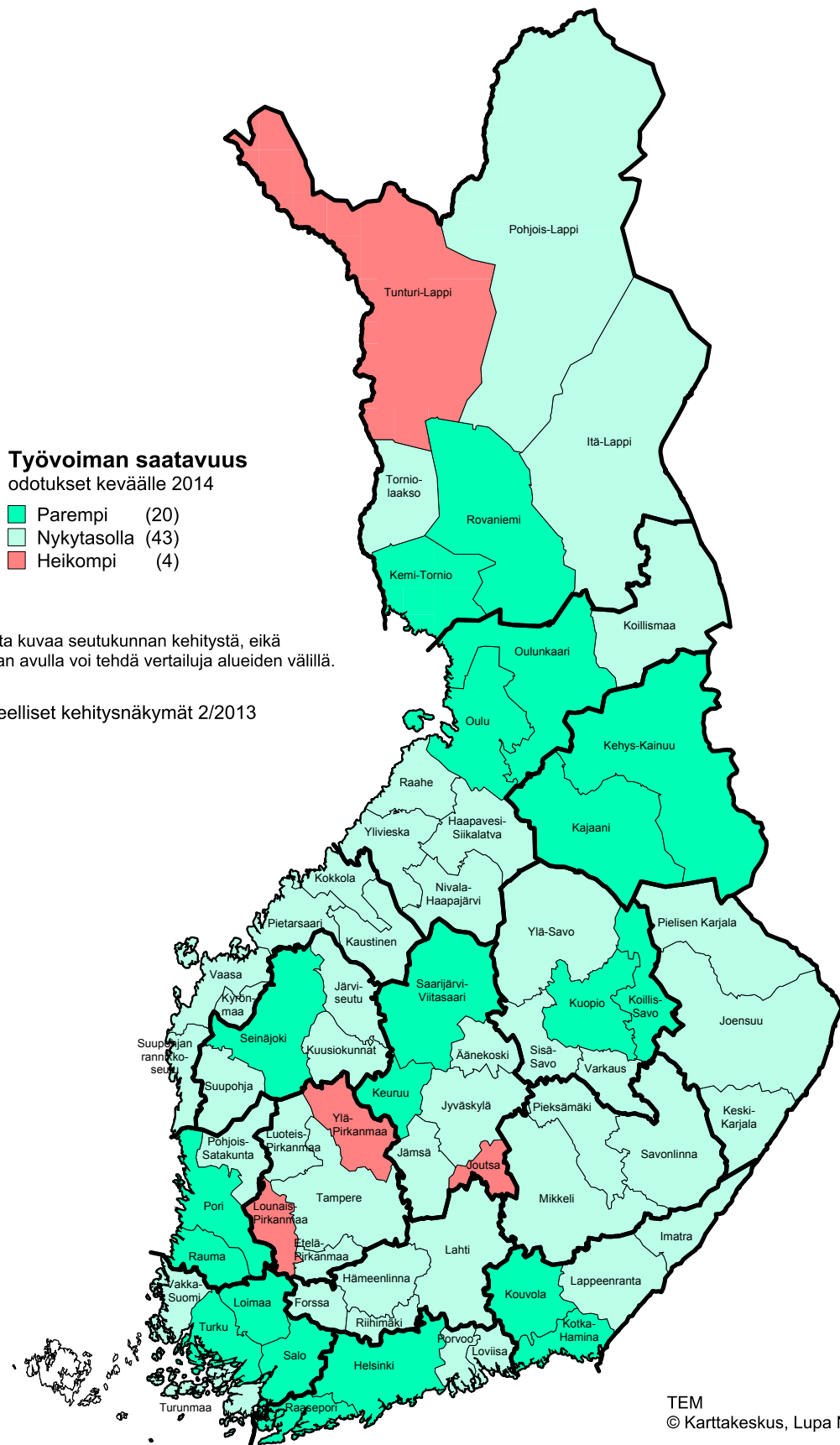
Työttömyyden kehityksessä huolta aiheuttavat sekä pitkäaikaistyöttömyyden että nuorisotyöttömyyden nopea kasvu.

Osaavan työvoiman saatavuus

Osaavan työvoiman saatavuus on pysynyt hyvällä tasolla tai helpottunut lähes koko maassa. Ongelmana on enemmänkin puute työpaikoista kuin työntekijöistä. Työvoiman kysyntä on heikentynyt, työvoimatoimistoihin ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrä on pudonnut vuoden takaiseen nähden n. 11 %.

Nykytilannetta arvioitaessa ainoastaan Pieksämäen tilanne on heikentynyt vuoden takaiseen nähden. Pieksämäen arviossa korostuu pula sosiaali- ja terveysalan henkilöstöstä. Oulun seudulla on työvoimareservi kasvanut entisestään isojen irtisanomisten myötä.





Työvoiman saatavuus
odotukset keväälle 2014

- Parempi (20)
- Nykytasolla (43)
- Heikompia (4)

Kartta kuvaa seutukunnan kehitystä, eikä kartan avulla voi tehdä vertailuja alueiden välillä.

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2013

TEM
© Karttakeskus, Lupa N0360

Uudenmaan ELY-keskus

Helsingin sk	6 kk	Loviisan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	-	Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	+	Työvoiman saatavuus	0



©Karttakeskus, Lupa N0360

Raaseporin sk	6 kk	Porvoon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	-	Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	+	Työvoiman saatavuus	0

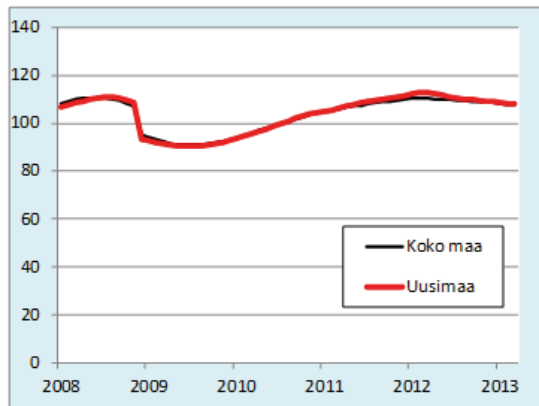
Uudellamaalla asui vuoden 2012 lopussa 1 566 481 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 17 423 henkilöllä. Vuonna 2011 Uudenmaan ELY-keskuksen alueella oli 99 536 toimipaikkaa, joissa oli henkilöstöä 530 024. Vuoden 2013 heinäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 79 401 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,8 %. Vuoden 2012 työllisyysaste Uudellamaalla 73,7 %.

Uudenmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	-
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

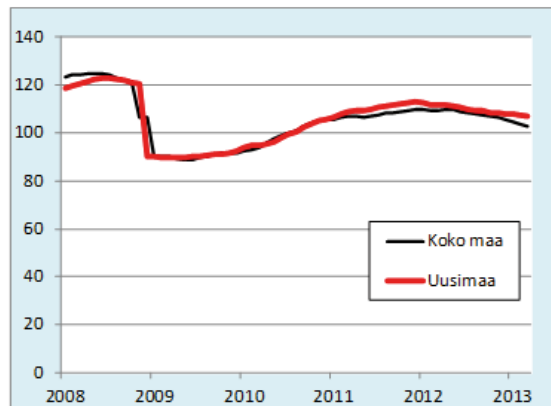
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Viime aikoina liikevaihdon kasvua ei ole ollut, ei Uudellamaalla eikä koko maassa keskimäärin. Mm. teollisuudessa liikevaihdon volyymien trendi on ollut laskussa, Uudellamaalla kuitenkin hieman koko maan keskiarvoa loivemmin. Muilla päätoimialoilla liiketoiminnan volyymien trendi on kehittynyt samankaltaisesti koko maan kehityskulun kanssa

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, teollisuus (2010 = 100)



Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Uudenmaan ELY-keskuksen alue muodostuu Uudenmaan neljästä seutukunnasta, jotka ovat Helsingin seutukunta, Raaseporin seutukunta, Porvoon seutukunta ja Loviisan seutukunta. Helsingin seutukunnan merkitys alueen ja koko maan kannalta on tärkeä, sillä alueella tuotetaan kolmannes koko maan arvonlisäyksestä.

Uudellamaalla väestönkasvu on ollut huomattavasti nopeampaa kuin keskimäärin koko maassa. Väestön määrä on Uudellamaalla (maakunta) lisääntynyt vuosien 2000-2012 välisenä aikana 12 prosenttia. Ulkomaalaisten väestön määrä lisääntyi vastaavana aikana 123 %. Vuoden 2012 lopussa ulkomaalaisia oli Uudellamaalla noin 102 000. Ulkomaalaisten osuus väestöstä oli vuonna 2012 noin 7 %. Uudellamaalla väkiluku on kasvanut yhtäjaksoisesti koko 2000-luvun ja vuonna 2012 väestönmäärä lisääntyi melkein 18 tuhannelle. Väestöennusteen mukaan Uudenmaan väestömäärä tulee kasvamaan lähivuosina kaikissa alueen seutukunnissa Loviisaa lukuun ottamatta. Väestöllinen huoltosuhde vuonna 2011 oli Uudellamaalla 46,0, mutta vuonna 2015 sen arvioidaan kuitenkin nousevan 50,3. Tämä on kuitenkin edelleen maan alhaisin luku.

Uudellamaalla työikäisen väestön määrä on reilut 1 065 000 mikä vastaa noin 30 % koko maan työikäisestä väestöstä. Työikäisen väestön määrä on kasvanut vuodesta 2000 noin 10 %, mikä on enemmän kuin koko maan prosentuaalinen nousu. Työikäisestä väestöstä noin 8 % on ulkomaan kansalaisia, kun vuonna 2000 heitä oli vain 4 %. Vuonna 2017 työikäisen väestön määrän ennustetaan laskevan 1 041 100:en, mutta koko väestömäärän ennakoitaan nousevan 1 665 900:an. Työllisyysasteen vuonna 2017 ennakoitaan olevan 73,5 %

Uudellemaalle ovat keskittyneet maan suurimmat yliopistot ja korkeakoulut. Esimerkiksi Helsingin yliopisto sijoittui viimeisimmässä maailman parhaita yliopistoja listaavassa selvityksessä sijalle 76. Muita suomalaisia korkeakouluja ei listalla ole. Myös pääkaupunkiseudun vetovoima niin muualta Suomesta kuin ulkomailta tulevien korkeasti koulutettujen keskuudessa on suuri. Tästä johtuen koulutustaso on alueella huomattavasti korkeampi kuin muualla Suomessa. Vuonna 2011 korkea-asteen suorittaneita oli alueella 453 000. Työikäisestä väestöstä korkea-asteen suorittaneita oli 35 %.

Uudenmaan elinkeinorakenteessa on merkittävä ero Helsingin seutukunnan ja muiden seutukuntien välillä. Helsingin seutukunnassa teollisuus työllistää huomattavasti vähemmän kuin muualla, alle 15 % kaikista toimialoista. Vastaavasti Porvoon seutukunnassa teollisuudessa työskentelee yli 30 % ja Raaseporin seutukunnassa hiukan alle 30 %. Loviisan seutukunnassa teollisuus työllistää vajaat 25 % työllisistä. Vastaavasti Helsingin seutukunnassa palveluiden merkitys on suurempi kuin muualla. Noin 60 % Helsingin seutukunnan henkilöstöstä työskentelee palvelusektorilla.

Yhtenä tulevaisuuden suurena haasteena on Nokia-klusterin vaikeuksien myötä työttömäksi jääneiden insinöörien ja suunnittelijoiden integroiminen uudelleen työelämään. Uudenmaan ELY-keskus on pyrkinyt vastaamaan tilanteeseen esim. EGR-rahoitteisilla koulutuksilla ja muilla työllisyyttä edistävillä palveluilla. Yksi tärkeä koulutusala on mm. tietoturva-puoli, jossa kysyntää ICT-alan ammattilaisille tuntuisi löytyvän. Nokia-klusterista irtisanotut henkilöt ovat myös perustaneet Uudellamaalla paljon uusia yrityksiä, mutta näiden työllistävä vaikutus ei ole ainakaan lyhyellä kantamalla ollut kovinkaan suuri. Onkin odotettavissa, että elektroniikkateollisuuden vaikeudet jatkuvat Uudellamaalla vuosia eteenpäin.

Uudenmaan teollisuuden kilpailukyvyyn parantamiseksi Suomen energiaomavaraisuuden lisääntyminen on tulevaisuudessa tärkeä kustannuksiin vaikuttava yksittäinen tekijä. Näin ollen tulisi pyrkiä uusiutuvan, vähähiilisemmän energiakombinaation hyödyntämiseen biopolttoaineiden, tuulivoiman, metsähakkuun, lietteen sekä ruokajätteen avulla. Biopolttoainelaitoksia on Uudellamaalla jo tällä hetkellä mm. Espoossa, Vantaalla ja Porvoossa.

Rakennusalan heikot näkymät tulevat lähitulevaisuudessa entisestään vähentämään uudisrakentamista Uudellamaalla. Lisäksi teollisuuden ja kaupan alan yritykset siirtävät investointihankkeitaan, mikä tulee näkymään mm. toimitilarakentamisessa. Vuokra-asuntopula ja asumisen kalleus tulevat etenkin pääkaupunkiseudulla jarruttamaan alueen lähitulevaisuuden talouskasvua. Kasvun turvaamiseksi tarvitaan paitsi uutta työvoimaa, niin myös asuinrakentamisen tiivistämistä ja volyymien kasvattamista, jotta tarjonnan kasvun myötä asumisen kustannukset saadaan pidettyä nykyistä alhaisemmalla tasolla. Tällä hetkellä esimerkiksi Helsingin vuokrataso ylittää koko maan hintatason 40 prosentilla, mikä on kestämätön tilanne matalapalkka-aloilla toimivien houkuttelemiseksi pääkaupunkiseudulle sopivien työmatkojen päähän. Helsingin seudulla asunnon ostoajkomuksia oli vuoden puolellavälissä poikkeuksellisesti koko maan keskiarvoa vähemmän.

Palveluiden liikevaihdon kääntäminen nousuun on Uudenmaan talouden vireydelle elintärkeää. Tällä hetkellä kasvu on lähes pysähtynyt. Ainoa kasvun pilkahdus on käytännössä liike-elämän palveluiden varassa. Se miten heikossa suhdannetilanteessa yritykset investoivat mm. konsultointitoimintaan, ohjelmistoihin, lakiasia- ja laskentatoimen sekä puhdistuspalveluliiketoimintaan määrittelee alan lähitulevaisuuden kehityksen.

Verkossa asioiminen tulee vähentämään kauppohen asiakkaita, koska asiakas voi itse kilpailuttaa ostamia tuotteita. Kirjojen, vaatteiden ja kulutuselektroniikan tapaan myös autokaupassa lähitulevaisuudessa verkkokaupan merkitys kasvaa ja on arvioitu että esim. Saksassa autoliikkeiden määrä puolittuu vuoteen 2020 mennessä. Verkkokaupalla saattaa olla yllättäviä vaikutuksia kaupan alan logistiikkajärjestelyihin, esimerkiksi kuljettajien tarve saattaa työmarkkinoilla lisääntyä. Lisäksi perinteisten kivijalkakauppojen paine siirtyä kauppakeskuksiin tulee lisääntymään.

Uudenmaan väestönlisäyksen jatkuminen tulevaisuudessa aiheuttaa jatkossakin paineita toimivien liikenneyhteyksien ylläpitoon. Länsimetro ja Kehärata tulevat valmistuessaan vuonna 2015 helpottamaan liikennöintiä pääkaupunkiseudun ja kehyskuntien välillä, mutta junaliikenteen ongelmat ovat olleet tähän asti hankalasti hoidettavissa. Tätä helpottamaan on suunniteltu Helsingin keskustan alle rakennettava Pissararata, mutta hankkeen aikataulua ja toteutumista ei ole vielä varmistettu.

Uudellamaalla huoltosuhde tulee heikkenemään 2030-luvulle asti, tosin muuta maata vähemmän muuttoliikkeen ja erityisesti maahanmuuton takia. Hoiva-ala kaipaa väestön ikääntymisen myötä yhä enenevässä määrin uutta työvoimaa koko Uudellamaalla. Lääketieteessä erilaisten ohjelmistosovellusten käyttöönotto esim. mobiililaitteisiin etenee jo vauhdilla, mikä on odotettavissa olevan eliniän kohotessa ja mahdollisen työvoimapulan johdosta merkittävä tekijä hoiva-alan palveluiden laadun ylläpitämiseksi.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne ja näkymät

Yritysten perustamisaktiivisuus on Uudellamaalla maan korkein. Kasvuyrittäjyyden osuus yrityskannasta on myös korkea, Esim. vuosina 2008-2011 kasvuyrittäjyyden osuus oli 1,1 %. Vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä Uudenmaan ELY-keskuksen alueella aloitti 3 308 uutta yritystä, mikä on 208 vähemmän kuin vuosi sitten samaan aikaan. Kunnittaisessa tarkastelussa Helsingissä (1 664) ja Espoossa (489) aloittaneita yrityksiä oli koko maassa eniten. Vuoden 2012 viimeisellä neljänneksellä Uudenmaan ELY-keskuksen alueella lopettaneita yrityksiä oli 3909. Lopettaneiden yritysten määrä lisääntyi vuotta aikaisempaan 765. Yrityskanta Uudellamaalla oli vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä 107 897. Helsingin seutukunnan yrityskanta kattoi 92 % koko Uudenmaan yrityskannasta.

Kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa Uudellamaalla oli kaikkiaan 516 konkurssia, kun niitä vuotta aiemmin saman ajankohdan aikana oli 480 kappaletta. Aikavälillä 2003-2013 ainoastaan vuonna 2009 oli vuoden ensimmäisellä puolivuosisikolla enemmän konkurssia kuin tänä vuonna.

Uudenmaan teollisuuden ja rakentamisen suhdannetilanne on EK:n heinäkuussa tekemän suhdannebarometrin mukaan normaalia huonompi. Suhdanneodotukset ovat synkentyneet kesän aikana. Uudenmaan yritysten odotukset ovat keskimääräistä heikkomat. Kolmannella neljänneksellä tuotanto supistunee aavistuksen verran. Tuotantokapasiteetti on kokonaan käytössä 67 prosentilla kyselyyn osallistuneista yrityksistä. Myös tilaustilanne ja varastot ovat teollisuudessa ja rakentamisessa tavanomaista pienemmät. Lähikuukausina työvoimaa suunnitellaan vähennettävän. Investoinnit ovat pienentyneet vuoden takaiseen verrattuna. Kannattavuus on pysynyt keskimäärin ennallaan, joskin kannattavuuden odotetaan heikkenevän.

Uudenmaan palveluyritysten suhdanteet heikkenivät EK:n suhdannebarometrin mukaan vuoden 2013 toisella neljänneksellä ja suhdannetilanne oli heinäkuussa normaalia heikompi. Uudenmaan palveluyritysten lähikuukausien suhdanneodotukset hiipuivat alkukesän aikana jonkin verran. Tosin Uudenmaan palveluyritysten suhdanneodotukset ovat hiiven koko maan keskiarvoa paremmat. Yritykset arvioivat suhdanteiden pysyvän loppukesän ja alkusyksyn ajan ennallaan. Myynti lisääntyi vähän alkukesän aikana, mutta vuo-

den takaiseen verrattuna myynti pysyi ennallaan. Myynti säilynee keskimäärin nykyisellä tasolla myös lähikuukausina. Henkilökunnan määrää vähennettäneen hiukan syksyn aikana. Kannattavuus on kustannusten nousun myötä laskusuunnassa.

Elokuun PK-yritysbarometrin mukaan Uudenmaan yritykset kokevat suhdannenäkymät hiukan paremmiksi oman yritystoiminnan kannalta vuotta aiempaan verrattuna. Kapasiteetin käyttöasteen yritykset arvioivat jonkin verran pienemmäksi ja tilauskannan samansuuruiseksi kuin vuosi sitten. Seuraavan vuoden kuluttua yritykset arvioivat liikevaihtonsa selvästi suuremmaksi nykyiseen verrattuna, mutta henkilömäärän pysyvän suurin piirtein ennallaan. Sekä viennin että tuonnin arvon yritykset arvioivat seuraavan vuoden aikana hiukan huonommaksi kuin nykytilanteessa. Vastaavasti tuotantokustannukset sekä ja tuotteiden ja palveluiden arvon, samoin kun tilauskannan yritykset arvioivat seuraavan vuoden aikana huomattavasti suuremmiksi kuin nykytilanteessa. Seuraavan 12 kuukauden aikana yritykset arvioivat hankkimiansa välituotteiden hinnat huomattavasti korkeammaksi kuin tällä hetkellä.

Keskeisten toimialojen tilanne ja näkymät

Tilanne alueen tärkeillä toimialoilla on palveluita lukuun ottamatta heikompi kuin vuotta aiemmin. Pahin aallonpohja näyttäsi ehkä olevan takana reilun vuoden kuluttua, mutta varmuutta siitä ei ole. Tilanteen turbulentsuutta kuvastaa se että ekonomistien näkemykset tulevaisuudesta ja kasvun ajankohdasta vaihtelevat.

Uudellamaalla kaikkien toimialojen liikevaihto laski vuoden 2013 ensimmäisellä kvartaalilla noin 6 % edellisvuoteen verrattuna ja henkilöstön määrä noin prosentin. Teollisuudessa liikevaihto väheni ensimmäisellä kvartaalilla noin 4 % ja henkilöstömäärä noin 3 %. Yksinomaan Helsingin seudulla teollisuuden liikevaihto on edelleen viidenneksen alemmalla tasolla kuin vuonna 2008. Teollisuustuotannon kasvuun riittämätön energian, malmirikasteiden sekä sähkötekniikan tuonti on pienentynyt. Lisäksi yksikkötyökustannusten kasvu on pienentänyt teollisuuden kilpailukykyä, tuotantoa ja vientiä.

Uudellemaalle tärkeässä ja viennistä riippuvaisessa teknologiateollisuudessa tilaukset ovat vähentyneet ja lähiajan näkymät ovat heikentyneet jyrkästi viime vuodesta. Vaikka pääkaupunkiseutukeskeiset tietotekniikan alan yritykset sekä suunnittelu- ja konsultointipalvelujen tuottajien liikevaihdot ovat kasvaneet, niin liikevaihdoltaan ja työntekijämäärältään merkittävämmät kone- ja metalliteollisuus sekä elektroniikkateollisuus jatkavat sakaamista. ICT-alan ja Nokia-klusterin ongelmat eivät ole helpottaneet vaan alan insinöörien ja suunnittelijoiden työttömyys on pysynyt korkeana etenkin Espoossa, mutta myös Helsingissä ja Vantaalla. Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona entiset nokiaiset ovat perustaneet yli 500 yritystä, joista arviolta kaksi kolmasosaa on Uudellamaalla.

Rakentamisen liikevaihto pieneni vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä Uudellamaalla 6 % edellisvuoteen verrattuna, mutta henkilöstön määrä kasvoi prosentilla. Tällä hetkellä rakennusala työllistävät pitkälti Uudellamaalla julkiset infrahankkeet sekä korjausrakentaminen, jonka osuus on noin puolet rakennusalan liikevaihdosta. Uudellamaalla on paljon 60-70 –luvulla rakennettuja lähiöitä, joiden julkisivukorjaukset sekä linjasaneeraukset ovat olleet merkittävä rakennusalan työllistäjä.

Pääkaupunkiseudulla uusia toimitiloja rakennetaan mm. Kalasatamaan, Jätkäsaareen, Leppävaaraan, Aviapoliksen alueelle ja Länsiväylän varrelle. Uusia hankkeita ei ole julkaistu tämän vuoden aikana lainkaan. Pääkaupunkiseudulla tyhjen toimitilojen määrä on nousussa ja tällä hetkellä vajaakäyttöaste on 12 prosenttia. Pääkaupunkiseudulle rakennetaan parhaillaan 230 000 neliometriä uutta tai peruskorjattavaa toimistotilaa. Tämän vuoksi tyhjen toimitilojen määrä luultavasti kasvaa lähivuosina. Tyhjän tilan määrä kasvaa jo nyt myös ydinkeskustassa, Ruoholahdessa, Keilaniemessä, Leppävaarassa, Aviapoliksessa ja Herttoniemessä. Keskustakirjaston rakentaminen Helsinkiin tulee olemaan lähitulevaisuudessa alan suurimpia hankkeita.

Helsingin tavoitteena on saada kaupunkiin vuosittain keskimäärin viisituhatta uutta asuntoa, joista vuokra-asuntojen osuus olisi noin 40 prosenttia. Tavoitetta voi pitää varsin haasteellisena. Helsingin asuntotuotanto ylitti sille asetetun tavoitteen viime vuonna. Helsingissä valmistui kaikkiaan 5 172 uutta asuntoa uudistuotantona ja käyttötarkoituksen muutoksina. Eniten asuntoja valmistui Länsisataman, Kalasataman, Arabia-Hermannin ja Vuosaaren alueille.

Espoossa merkittäviä asuntorakentamisen kohteita on Suurpelto, Saunalahti, Tapiola ja Suur-Tapiola. Asumista Tapiolan keskuksessa lisätään palveluiden ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrelle: uusia asuntoja rakennetaan yli 2 000 ihmiselle. Metroaseman läheisyyteen rakennettavien asuntojen hinnat ovat nousemassa korkeiksi. Metroaseman lähelle rakennetaan myös toimitiloja.

Vantaalla uusia asuntoja on valmistunut Aviapoliksen alueelle, jonne on rakennettu myös runsaasti toimitiloja. Jatkossa Vantaan asuntorakentamisessa uusi keskittymä on Kivistön alue. Kivistössä järjestään vuonna 2015 asuntomessut. Asuntorakentaminen on vahvaa myös Keski-Uudellamaalla, jossa painottuu pääradan lähistö.

Tukku- ja vähittäiskaupan liikevaihto pieneni vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä 10 % edellisvuoteen verrattuna ja henkilöstömäärä noin yhden prosentin. Kaupan liikevaihto on juuri ja juuri vuoden 2008 tasolla. Kaupan alan yritysten pessimismi on kasvanut kesän aikana. Kuluttajien ostovoiman pieneneminen yhdistettynä epävarmuuteen koskien tulevaisuuden tulojen kehittymistä ovat selkeästi vaikuttaneet kuluttajien ostopäätöksiin ja myös välttämättömyyshyödykkeiden hankintaan. Positiivisena signaalina on tosin autokaupan myynnin kasvu kesän aikana.

Palveluiden liikevaihto pysyi vuoden 2013 ensimmäisellä kvartaalilla lähes ennallaan vuoden takaiseen verrattuna (nousua 1 %) ja henkilöstön määrä pysyi samalla tasolla kuin vuotta aiemmin. On kuitenkin vaarana että teollisuuden taantuma ja yksityisen kulutuksen sekä työllisyyden heikkeneminen supistavat todennäköisesti lähiaikoina palvelujen kysyntää. Palvelualan työnantajien elokuun suhdannekatsauksessa odotetaan alan työllisyyslanteen heikkenevän.

Pääkaupunkiseutukeskeinen liike-elämän palveluiden liikevaihto laski yhden prosentin vuoden ensimmäisellä kvartaalilla vuotta aiempaan verrattuna. Sen sijaan henkilöstön määrä kasvoi 2 %. Ala on kestänyt hyvin taantumaa, sillä vuodesta 2008 liikevaihto on Uudellamaalla noussut lähes neljänneksen ja henkilöstön lukumäärä yli 5 %.

Palveluissa majoitus- ja ravitsemustoiminta kärsii tällä hetkellä kuluttajien ostovoiman pientymisestä ja epävarmuudesta koskien tulevaisuuden kulutusmahdollisuuksista. Tällä

hetkellä venäläisiä on ulkomaisista matkustajista noin neljännes. Näkymiä heikentävät merkittävästi 2014 alussa nousevat alkoholi- ja virvoitusjuomaverot sekä sähkövero. Yrityssasiakkaiden kulutus tulee laskemaan, mikäli edustuskulujen verovähennysoikeuden poisto astuu voimaan vuoden 2014 alussa. Uudenmaan osuus alan liikevaihdosta on noin 40 %. Helsingin matkailubrändi on ulkomailla selkeästi noussut. Kaupunki onkin nostettu useissa kansainvälisissä julkaisuissa yhdeksi viimeaikojen kiinnostavimmista uusista matkailukohteista.

Pelialayritysten vuotuiset liikevaihtoprosentit ovat kasvaneet satoja prosentteja muutama viime vuoden aikana. Pääkaupunkiseudulla operoivat Rovio ja Supercell ovat enenevässä määrin saamassa uusia haastajia. Viihdekäyttöön tarkoitetuista peleistä tarjonta on laajentunut jo opetuspuolelle. Ala tulee todennäköisesti tulevaisuudessakin olemaan varsin pääkaupunkikeskeinen.

Vientivetoinen ympäristö- eli Cleantech –liiketoiminta on viimeisten vuosien aikana kasvanut Uudellamaalla voimakkaasti ja kasvun odotetaan jatkuvan myös tänä vuonna n. 15 %. Suuret uusimaalaiset yhtiöt, kuten Outotec, Pöyry ja Wärtsilä ovat lisänneet panostuksiaan Cleantechiin. Näiden ohella Uudellamaalla on paljon pieniä Cleantech -yrityksiä, jotka ovat saaneet toimintaansa hyvin mukaan mm. ulkomaalaisia pääomasijoittajia liiketoimintansa rahoittamiseksi. Kiinan valtavat markkinat tulevat takaamaan kasvumahdollisuuksia myös pidemmällä ajanjaksolla.

Lentoliikenteen tämänhetkinen heikohko tilanne, Helsingin satamakonttimäärien viimeaikainen lasku, sekä kotimaan tavarakuljetusten määrän lasku ovat heikentäneet logistiikka-alan yritysten näkymiä Vantaalla. Lentomatkustajien volyymimäärien viimeaikaisesta laskusta huolimatta Finavia suunnittelee investoivansa 2 miljardia euroa uuden terminaalin rakentamiseen Helsinki-Vantaan lentokentälle.

Koko viime vuoden aikana Helsinki-Vantaan lentokentän matkustajamäärä oli 14,9 miljoonaa. Ulkomaisen matkustajaliikenteen henkilömäärä oli 9,9 miljoonaa. Siitä saapuvien matkustajien osuus oli puolet eli lähes viisi miljoonaa matkustajaa. Ulkomaille lähteviä matkustajia oli 3,8 miljoonaa, joten heidän osuutensa oli 38 prosenttia ulkomaisesta matkustajaliikenteestä. Vaihtomatustajia oli 1,2 miljoonaa eli 12 prosenttia. Loka-joulukuussa 2012 lentomatkustajien määrä oli 2 % pienempi kuin vuotta aiemmin. Tosin Finnair on ilmoittanut kasvattaneensa markkinaosuuttaan yhtiölle elintärkeällä Aasian reiteillään. Haasteellinen tilanne on tällä hetkellä kotimaan lentoliikenteen ja esim. Venäjän lentojen volyymien laskun takia.

Helsingin sataman tammi–heinäkuun matkustajamäärä oli 6,2 miljoonaa matkustajaa, eli saman verran kuin vuosi sitten. Merkittävin kasvu on tänä vuonna ollut edelleen Tallinnan suuntautuvassa matkustajaliikenteessä, kolme matkustajaa neljästä kulkee Tallinnan linjoilla. Myös Pietarin matkustajaliikenne kasvoi hieman. Tukholmaan suuntautuva matkailu sen sijaan taantui. Tammi–heinäkuun yksiköidyn tavaraliikenteen määrä oli 5,6 miljoonaa tonnia, mikä on 4 % vähemmän kuin vuosi sitten. Tuontia oli 2,8 miljoonaa tonnia ja myös vientiä oli 2,8 miljoonaa tonnia. Tuontia oli 8 % ja vientiä 1 % viime vuotista vähemmän.

Hangon sataman tavaraliikenne kasvoi (tonneissa mitattuna) tammi-maaliskuussa 2013 lähes 10 %, mutta huhti-kesäkuussa volyymit ovat laskeneet viime vuoteen verrattuna. Tuonnin osuus on noin 70 % koko liikenteestä. Suomen väylämaksut asettavat kuitenkin haasteen sataman tulevaisuudelle etenkin Venäjälle suuntautuvan transitioliikenteen osalta, sillä Baltian maiden satamat kilpailevat Hangon kanssa asemastaan Venäjälle suuntautuvan autokaupan solmukohtana.

Itä-Uudellamaalla Porvoossa ja Loviisassa näkymät pysyvät jokseenkin ennallaan. Kemianteollisuudessa ja petrokemiassa Porvoossa menee edelleen hyvin. Neste Oilin biopolttoainejalostamo sekä muovitehdas Borealis ovat pärjänneet taantumasta huolimatta varsin hyvin. Itä-Uudenmaan metalliyrietykset ovat aloittaneet yhteistyön MetalliTalli-projektissa, jossa on mukana runsaat kymmenen yritystä. Projektiin osallistuvat suuremmista yrityksistä myös Lamor, Hollming Works ja YIT. Verkoston tavoitteena on pidemmällä tähtäimellä tuoda lisää työtilaisuuksia sekä kehittää uusia liiketoimintamalleja. Kuninkaanportin hypermarkettiprojekti ei tule toteutumaan.

Länsi-Uudellamaalla on julkistettu kesän alkupuolella yhteinen matkailustrategia, jonka tavoitteena on alueen matkailutulojen kaksinkertaistaminen sekä alan työllisten määrän nostaminen nykyisestä 1900:sta 3000:en vuoteen 2020 mennessä. Länsi-Uudellamaalla uusien yritysten perustaminen on kasvanut viidenneksen edellisvuoteen verrattuna. Eniten yrityksiä on perustettu palvelualalla. Lohjan yritystalo on herättänyt kiinnostusta alueellisissa toimijoissa. Tällä hetkellä toimitiloja hyödyntää 13 yritystä sekä Lohjan kaupungin elinkeinopalvelut.

Raaseporin seutukunta (Hanko, Raasepori ja Inkoo) nimettiin äkillisen rakennemuutoksen (ÄRM) alueeksi vuoden 2015 loppuun asti. Alueella on tehty kartoitusta yritysten tarpeista sekä alueellisen kehittämissyhtiön Novago Oy:n mahdollisuuksista tukea jo alueella toimivien yritysten toiminnan kehittämistä sekä uusien jalkautumista Raaseporiin. ÄRM-alueella ollaan oltu aktiivisia investointihakemusten laatimisessa ja esim. hygieniatuotteita valmistava Delipap on jo saanut toiminnalleen ÄRM-rahoitusta. Karjaalla Sisu Auto tähtää Venäjän, Intian ja Kiinan markkinoille. Yhtiö laajentaa toimintaansa erikoisajoneuvovalmistajan ohella ajoneuvoteknologian konsultointipalvelun tarjontaan. Inkoon osalta huonona uutisena on hiilivoimalan toiminnan päättyminen, mikä tulee lisäämään alueen työttömien määrä noin 80 henkilöllä.

Keskisellä ja pohjoisella Uudellamaalla lähiajat näyttävät vakailta, vaikka globaali epävarmuus on synkettänyt jonkin verran näkymiä logistiikassa ja teollisuudessa. Palveluiden ja kaupan näkymät ovat kohtuullisen stabiilit. Hyvinkäällä nostoalan yritysten Koneen Hyvinkään tehtaan ja Konecranesin tilauskannat ovat pysyneet hyvällä tasolla. Molemmat ovat tehneet hyvän tuloksen ja lähitulevaisuus näyttää vakaalta. Konecranes aikoo kuitenkin lopettaa teollisuusnostureiden valmistamisen Hyvinkäällä ja antanut tulosvaroituksen, koska varsinaisista kasvutavoitteista on jouduttu luopumaan. Kummankin konepajajätin alueella toimivien alihankkijoiden tilanne on varsin haasteellinen, koska Kiinasta alihankinta-toimitukset ovat lisääntymässä.

Tammi-elokuun 2013 aikana Uudellamaalla on irtisanottu 2731 henkilöä 592 yrityksestä. Pääkaupunkiseudulla on irtisanottu 2652 henkilöä 543 yrityksestä. Tällä hetkellä suurimpia YT-neuvotteluja on käynnissä: HCL-Technologies (vähennystarve 140), Tieto Oyj (vähennystarve 180), Metso Paper (vähennystarve koko Suomen tasolla 750 ja tulee koskettamaan myös Helsinkiä) sekä Lemminkäinen –konserni (Suomessa vähennystarve 250, mutta paikkakunnista ei vielä tietoa). Kesän aikana ovat päättyneet seuraavat merkittävät YT-neuvottelut: S-ryhmä (180 irtisanottu), Finnair (irtisanottu 300), Itella Oyj (183 irtisanottu) sekä Tata Consultancy Services (Nokialta ulkoistetusta 290 menetti työnsä).

Työttömyyden määrä ja rakenne

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työllisten määrä on alkuvuodesta 2013 pysynyt Uudellamaalla lähes samoissa lukemissa kuin vuotta aikaisemmin. Vuoden 2013 toisella neljänneksellä työllisten määrä jopa nousi suhteessa vuotta aikaisempaan tilanteeseen. Erityisesti työllisten määrän nousu näyttää alueella kohdistuneen rakennussektoriin. Teollisuuden toimialoilla työllisten määrä on vastaavasti laskenut. Työhallinnon tilastojen mukaan työttömien osuus työvoimasta oli Uudenmaan ELY-keskuksen alueella vuoden 2013 toisella neljänneksellä keskimäärin 8,4 % kun vuotta aikaisemmin se oli 7,0 %. Luvun ennakoidaan nousevan ensi vuoden puolelle asti. Keskimäärin työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta voi vuonna 2013 nousta jopa 8,5 prosenttiin.

Uudenmaan alueen työttömien työnhakijoiden määrät ovat olleet selkeässä nousussa koko vuoden. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 20,3 % enemmän kuin vuosi sitten. Tämä on koko maan keskiarvoa suurempi lukema. Uudellamaalla korostuu erityisesti korkeasti koulutettujen muuta maata isompi osuus työttömistä. Uudenmaan alueen erityispiirteet konkretisoituvat erityisesti kesä-heinäkuussa, jolloin alueen oppilaitoksista valmistuvien opiskelijoiden määrä nostattaa työttömyyttä. Alueellisen työttömyyden rakenteessa painottuu erityisesti miesten suuri osuus. Noin 57 % työttömistä on miehiä. Miesvaltaisuus johtuu pitkälti taantuman näkyvimpien vaikutusten kohdistumisesta teollisuuden aloille. Suurin työttömien ryhmä Uudellamaalla ovat ilman ammattia olevat henkilöt. Suhteellisesti eniten on lisääntynyt kuitenkin hallinto- ja IT-alan työttömyys.

Alkuvuodesta määrällisesti eniten on kasvanut Helsingin seutukunnan työttömyys. Suhteellisesti eniten on kasvanut kuitenkin Raaseporin seutukunnan työttömyys (+47,9 %). Työttömyyden kasvu on kiinteästi sidoksissa Hangossa sijainneen FN Steelin konkurssista aiheutuneeseen laajaan rakennemuutokseen alueella. Helsingin seutukunnassa vuoden ensimmäisen puoliskon työttömyys oli kasvanut keskimäärin 28,5 %, Loviisan seutukunnassa 20,8 % ja Porvoon seutukunnassa 7,2 %.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on Uudellamaalla kasvanut yhtäjaksoisesti vuoden alusta alkaen. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla yli vuoden työttömänä olleita oli alueella keskimäärin 16,1 % enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt hallinto- ja toimistotyön sekä IT-alan työntekijöiden keskuudessa. Kehitys on sidoksissa erityisesti ICT-sektorin vuoden takaisiin suuriin irtisanomisiin.

Vuoden alkukuukausina alle 25-vuotiaiden työttömyyden kasvu oli erittäin voimakasta. Kasvun vauhti on kuitenkin pikku hiljaa alkanut hidastua, vaikka selkeää parannusta nuorten työllisyystilanteessa ei olekaan näköpiirissä. Vuoden 2013 alkupuoliskolla alle 25-vuotiaita työttömiä oli 27,8 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Koko maan mittakaavassa lukema on yleistä keskiarvoa suurempi. Nuorisotyöttömien ryhmästä erityisen suuren osan muodostavat ilman ammattia olevat henkilöt. Kaksi muuta suurta ryhmää ovat teollisuuden ja palvelualojen työntekijät. Eniten on noussut palvelualojen työttömyys. Alle 25-vuotiaita ilman peruskoulunjälkeistä tutkintoa olevia työttömiä oli Uudellamaalla vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla 572, mikä on 107 (23,0 %) enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Alkuvuodesta voimaan tulleen nuorisotakuun vaikutusten arviointia hankaloittaa takuun käynnistämisaikakohdan sijoittuminen työttömyyden voimakkaan nousun yhteyteen. Nuor-

risotakuun tarkoituksena on pyrkiä tarjoamaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden sisällä työttömyyden alkamisesta. Takuun toteutuminen tulee edelleen olemaan suuri haaste eri hallinnon aloille.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Työvoiman kysyntätilanteessa ei Uudellamaalla ole tapahtunut suurta muutosta. Touku-kuussa julkaistun Ammattibarometrin mukaan alueella on edelleenkin suurta pulaa sosiaali- ja terveysalan työntekijöistä, kuten sairaanhoitajista, hammashoitajista, perushoitajista. Lisäksi alueella on paljon pulaa kokeista, kylmäkөistä ja keittäjistä sekä myyntiedustustyötä tai puhelinmyyntiä tekevästä. Jonkin verran pulaa on mm. ravintolatyöntekijöistä, siivoojista, lääkäreistä, sosiaalityöntekijöistä ja vartijoista. Etenkin rakennusalan ammattinimikkeissä työvoimapula on huomattavasti tasaantunut verrattuna viime vuoden tilanteeseen.

Vaikka Uudellamaalla huoltosuhde (lasten ja vanhuseläkeläisten määrän suhde työikäiseen väestöön) onkin koko maata parempi, sosiaali- ja terveysalan työvoiman tarve luultavasti voimistuu alueella väestön ikääntymisen myötä. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla Uudellamaalla oli keskimäärin kuukaudessa auki n. 12 800 työpaikkaa. Avointen työpaikkojen määrä on pysynyt lähes samana kuin viime vuonna.

Osaavaa työvoimaa on kaikkein eniten tarjolla mm. kuvataiteilijan, muotoilijan, ATK-suunnittelijan, toimistotyöntekijän ja elektroniikka tai tietotekniikka alan insinöörin tehtäviin. Etenkin ATK-suunnittelijoiden ja toimistotyöntekijöiden saatavuus on viime aikoina lisääntynyt työmarkkinoilla. Koska kyseisten ammattien tehtäviä ei kuitenkaan ole ollut haussa normaalia enempää, on tämä tarkoittanut työttömien työnhakijoiden määrän kasvua.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula, Lohja, Karkkila, Vihti ja Sipoo. Vuoden 2013 alussa Karjalohja ja Nummi-Pusula liittyivät Lohjaan

Helsingin seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 1 455 869 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 9 071 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 90 249 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 69 075.

Helsingin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	-
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Raaseporin seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 43 701 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 67 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 3 370 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 034.

Raaseporin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	-
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Porvoon seutukunta

Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo, Sipoo

Porvoon seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 58 201 henkilöä. Alkuvuoden aikana kasvua oli 146 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 4 201 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 494.

Porvoon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Loviisan seutukunta

Lapinjärvi, Loviisa

Loviisan seutukunnassa oli vuoden 2013 kesäkuussa 18 355 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi seitsemällä henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 716 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 822.

Loviisan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Projektipäällikkö Sasu Pajala
Uudenmaan ELY-keskus
puh. 040 864 1437
sasuj.pajala@ely-keskus.fi

Suunnittelija Jouni Nupponen
Uudenmaan ELY-keskus
puh. 050 395 5170
jouni.nupponen@ely-keskus.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

Vakka-Suomen sk	6 kk	Loimaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	0
Työvoiman saatavuus	0	Työvoiman saatavuus	+



©Karttakeskus, Lupa N0360

Turunmaan sk	6 kk	Turun sk	6 kk	Salon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-
Työttömyys	0	Työttömyys	-	Työttömyys	--
Työvoiman saatavuus	0	Työvoiman saatavuus	+	Työvoiman saatavuus	+

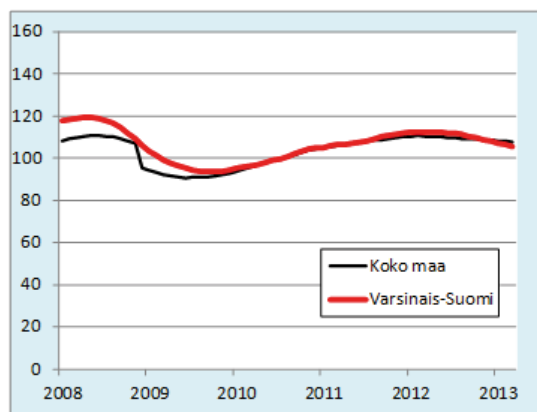
Varsinais-Suomessa asui vuoden 2013 kesäkuussa 469 537 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 601 henkilöllä. Vuonna 2011 Varsinais-Suomessa oli 34 832 toimipaikkaa ja niissä oli henkilöstöä 125 984. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12 % ja työttömiä työnhakijoita 27 182.

Varsinais-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	-
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	+

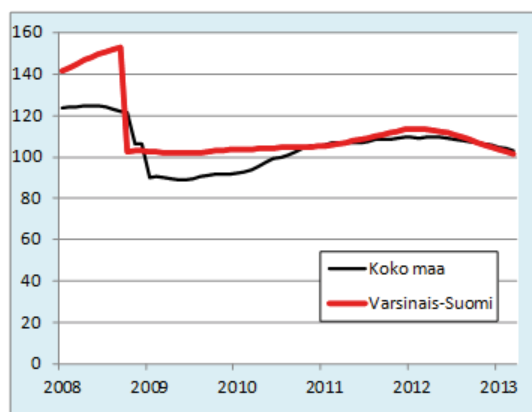
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Varsinais-Suomessa yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut samankaltaista kuin keskimäärin Suomessa. Päätoimialoista teollisuuden volyymit ovat jääneet hieman jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. Tämä johtuu pääosin matkapuhelinten ja meriteollisuuden tuotannon romahduksesta. Myös rakennusalaalla liiketoiminnan kehitystrendi on jäänyt jälkeen koko maan keskimääräisestä tasosta. Vastaavasti kaupan ja palvelujen aloilla liikevaihto on alueella kehittynyt hieman koko maata suotuisemmin.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, teollisuus (2010 = 100)



Alueen ominaispiirteet, vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Varsinais-Suomen asema aluetaloudessa on merkittävä niin tuotannon, työllisyyden kuin väestönkin osalta. Alueen osuus koko maataloussektorin tuotannosta on hyvin merkittävä monissa tuoteryhmissä (mm. vilja, kananmunat, siipikarja ja sikatalous) ja samoilla aloilla luomutuotantokin on alueella vahvaa. Osin luontaistenkin edellytysten johdosta on ruokaketju kokonaisuudessaan alueella huomattava työllistäjä. Teollisen tuotannon osuus on ollut alueella suurempi kuin useimmilla Suomen alueilla ja tämä pätee työllisyydenkin näkökulmasta. Taloudellisten aktiviteettien ja rannikkosijainnin johdosta alue on keskeisessä roolissa kuljetuksissa ja logistisissa palveluissa. Esimerkiksi lounaisrannikon satamien kautta kulkee neljännes koko maan ja yli 90 % Suomen ja Skandinavian välisistä merikuljetuksista. Alueen eritysvahvuksina voidaan mainita saaristo ja muu luonnonympäristö sekä monipuolinen kulttuuriympäristö, jotka voivat toimia vetovoimatekijöinä matkailullekin.

Varsinais-Suomi on vuosikymmenet kuulunut lounaiseen kasvukolmioon. Työllisyysaste on Varsinais-Suomessa pysynyt viime vuosiin saakka koko maan työllisyysastetta korkeammalla ollen tyypillisesti maan toiseksi korkein Uudenmaan jälkeen. Myös tuotannon määrä suhteessa väestön määrään on ollut maan keskimääräistä suurempi. Tilanne näyttää muuttuneen vuoden 2008 jälkeen. Alueen talous sakkasi Varsinais-Suomessa poikkeuksellisen syväälle, kun BKT per henkilö supistui 17 %:lla parissa vuodessa. Tämä perustui suurelta osin kahden perinteisesti vahvan klusterin toiminnan romahdukseen, eli matkapuhelintuotannon lopahtamiseen ja meriteollisuuden tilauskirjan tyhjentymiseen. Tuotannon määrä (BKT per henkilö) on jämähtänyt maan keskimääräistä alemmalle tasolle ja

työllistenkin määrän kasvu on jäänyt niukaksi. ETLAn alue-ennusteen mukaan tämä asetelma ei ole muuttumassa.

Taantumana menetetty työpaikat ja tuotanto muodostavat merkittävän kuopan kehityksessä ja sen täyttämiseksi on löydettävä keinot. Mistä kasvua yrityssectorille ja uusia työpaikkoja? –kysymyksessä kiteytyy Varsinais-Suomen, ja miksei myös koko Suomen, suuri haaste.

Julkisen sektorin mahdollisuudet kasvattaa työllisyyttä eivät ole jatkossa kummoiset. Pitkään jatkunut massatyöttömyyden aika yhdessä väestön ikääntymisen kanssa on kärjistänyt kuntatalouksien tilaa niin että monissa kunnissa varoja ei riitä nykyisenkään oman henkilöstön palkanmaksuun. On jouduttu turvautumaan laajoihin lomautuksiin, kuten Loimaalla ja Salossa, ja lomautuksetkaan eivät aina riitä vaan kunta joutuu irtisanomaan henkilöstöään – kuten Salossa on tapahtumassa.

Meneillään oleva muutos korostaa tarvetta yrittäjyyden kasvuun. Yritysten perustamisen aktiivisuus on Varsinais-Suomessa ollut perinteisesti hyvällä tasolla – ainakin Suomen mitassa. Yrittäjyyden kehitysnäkymät ovat myönteiset, sillä kulttuuri- ja toimintaympäristö mahdollistavat etenemisen tällä saralla.

Väestön rakenteessa ja muutoksessa Varsinais-Suomi on pääosin keskimääräinen eli Suomi pienoiskoossa. Väestön kasvussa on muuttoliike ollut jo pitkään merkittävin tekijä. Viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana on maan sisäisen muuton nettotulos alueella jäänyt pieneksi ja maahanmuutto on muodostunut merkittävimmäksi väkiluvun kasvun lähteeksi. Viime vuosiin saakka oli Salon seutu yhdessä Turun seudun kanssa maakunnan muuttovoittoista aluetta, mutta rakennemuutos on taittanut Salossa muuttovoiton ajoittaiseksi muuttotappioksi.

Väestön koulutustaso on kohentunut Varsinais-Suomessa hyvin samaan tahtiin kuin koko maan tasolla on tapahtunut. Vähintään maisterin tutkinnon suorittaneiden osuus on kuitenkin maan kolmanneksi korkein Pirkanmaan ja Uudenmaan jälkeen. Varsinais-Suomen ja Turun seudun asemaa koulutuskeskuksena kuvastaa opiskelijoiden määrä korkeakouluissa (33 000) ja ammatillisissa oppilaitoksissa (22 000). Positiivinen merkki on että yrittäjyyttä on korkeasti koulutettujen piirissä alettu pitää selvästi aiempaa suositumpana vaihtoehtona.

Infrastruktuurin toimivuus voi olla alueen vetovoimaisuutta lisäävä tekijä. Lounaisrannikon kautta kulkevat ulkomaanyhteydet ovat elintärkeitä sekä alueen omalle vientiteollisuudelle että koko maan ulkomaankaupalle. Ulkomaankaupan kannalta on tärkeitä, että alueen satamien ja koko maan väliset liikenneyhteydet saadaan toimimaan sujuvasti. Turun sataman maaliikenneyhteydet paranevat sataman päästä pääosin vuonna 2013 valmistuvan Turun satamayhteys -hankkeen myötä. Ulkomaanyhteyksien ja kuljetusten takia Turun lentokentän ja logististen palvelujen kehittäminen on hyvin tärkeää.

Kuljetusten ja liikenteen toimivuudelle on tieverkon kunnossapito välttämätön ehto. Vilkasliikenteisen tieverkon kunto voidaan säilyttää nykyisellä tasolla vain siihen kohdistettavan rahoituksen osuutta kasvattamalla. Tämän seurauksena mm. vähäliikenteisen tieverkon ja siltojen kunto heikkenee. Lisähaasteita tuovat raskaan kaluston sallitun koon kasvu, josta aiheutuu siltojen kantavuuden parannustarpeita. Pienten parannustoimien rahoitus pysyy edelleen alhaisella tasolla. Siksi yhteistyö kuntien kanssa on entistäkin tärkeämpää ja tästä hyvä esimerkki on Turun kaupunkiseudulle tehty valtion ja kuntien MAL (maankäyttö,

asuminen, liikenne) – sopimus, jonka ansiosta v. 2014 – 2015 saadaan aikaan yhteensä 10 miljoonalla eurolla kevyttä ja joukkoliikennettä sekä liikenneturvallisuutta edistäviä toimenpiteitä. Sopimuksella vastataan myös yhteen alueen keskeiseen haasteeseen: yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen Turun kaupunkiseudulla. Kunnat ovat Turun seudun rakennemallin ja siihen liittyvän MAL aiesopimuksen kautta sitoutuneet kehittämään yhdyskuntarakennetta alueen kokonaisuus lähtökohtana. Rakennemallia viedään käytäntöön maakuntakaavoituksen ja kuntien yleiskaavoituksen kautta. Suunnitelmia laaditaan myös alueen erityispiirteiden (saaristo ja rikas kulttuuriympäristö) turvaamiseksi ja tuulivoimarakentamisen mahdollistamiseksi. Tuulivoimarakentaminen onkin ala, jolle YVA-hankkeet painottuvat tällä hetkellä jätehuollon ohella.

Liikenneturvallisuus on kehittynyt alueella yleisesti suotuisasti Turku-Helsinki –moottoritien valmistuttua, mutta muilla Turkuun suuntautuvilla vilkkailla pääteillä on turvallisuus huonontunut. Varsinais-Suomen ja Satakunnan yhteinen kärkihanke tieverkon kehittämisessä onkin valtatie 8 välillä Turku – Pori. Liikennepoliittisessa selonteossa päätettiin toteuttaa noin puolet (100 M€) suunnitellusta kokonaisuudesta. Alueen keskeiset toimijat ovat osallistuneet hankkeen valmisteluun ja toimenpiteiden valintaan lähes kymmenen vuoden ajan ja pitävät välttämättömänä sitä, että ensimmäisessä vaiheessa toteuttamatta jäävät toimenpiteet rahoitetaan seuraavalla hallituskaudella.

Matkailualan palveluiden kehittämisen lisäksi luonnon- ja kulttuuriympäristön tilaa ja laatua on tarpeen vaalia, jotta alueen vetovoimaisuus kasvaa matkailun näkökulmasta. Tähtäin tähtää ympäristölupavollisten laitosten valvontaa, joka kohdistetaan ensisijaisesti suuriin, merkittävää ympäristökuormitusta aiheuttaviin laitoksiin sekä laitoksiin, joilla on ajankohtaisia valvontaa edellyttäviä tapahtumia. Vesien tila on tärkeä tekijä alueen matkailun kannalta ja merkittävin vesistöjen tilaan vaikuttava tekijä on Varsinais-Suomessa haja-kuormituksesta johtuva rehevöityminen.

Varsinais-Suomessa on hyvät edellytykset toipua vuoden 2008 jälkeisestä taantumasta ja avaintoimialojen rakennemuutoksen aiheuttamista menetyksistä. Alueen kehittämisen perusta on verrattain vahva alueen vetovoimaisuuden, väestön koulutustason ja monipuolisen elinkeinorakenteen puolesta. Elintarvikeketjun vahvistamiselle luo hyvän pohjan alueen suotuisa sijainti viljely- ja tuotanto-olosuhteiden puolesta, mutta myös kotimarkkinoiden ydinalueella. Alueen toimijoiden määrätietoisella yhteistyöllä voidaan päästä kestävän kasvun kehitysuralle.

Elinkeino- ja yritystoiminnan tilanne ja näkymät

Varsinais-Suomen teollisuuden ja rakentamisen suhdannetilanne on edelleen heikko ja näkymät ovat jopa heikentyneet kesän aikana. Tilauskannat ovat keskimääräistä pienempiä ja investoinnit alhaisella tasolla. Henkilöstömäärän arvioidaan edelleen vähenevän syksyn aikana kaikilla päätoimialoilla. Varsinais-Suomen suhdannekuva on hyvin lähellä koko maan keskimääräistä tasoa. Pk-sektorissa on tasaisempaa kehitystä ja myös nopeasti kasvavia yrityksiä nykyisessäkin suhdannetilanteessa on tunnistettavissa. Yritys- ja kuluttajapalveluiden suhdannetilanne ja näkymät ovat huomattavasti positiivisemmat, joskin niidenkin kysynnässä on heikkenemistä havaittavissa. Erityisesti pitkään kasvussa ollut kaupan

ala on vähentänyt henkilöstön määrää kulutuskysynnän vähetessä. Toisaalta teollisuuden palveluiden kysyntä on pysynyt kohtuullisena tai jopa hyvänä, vaikka investointihyödykkeiden kysyntä on vähäistä. Rakennusala vain vapaarahoitteisten asuntojen aloitukset ovat normaalitasolla, muu rakentaminen on hiipunut epävarman suhdannetilanteen pitkittyessä. Teollisuuden liikevaihto on laskenut yhtäjaksoisesti yli vuoden, mikä johtuu suurelta osin Nokia-klusterin ja vahvasti muiden tahojen investointiaktiivisuudesta riippuvaisen teollisuuden tuotantomäärien pudotuksista. Pk-barometrin mukaan varsinaissuomalaisen yritysten odotukset ovat hieman pessimistisempiä kuin koko maassa, 24 % vastaajista odotti suhdannetilanteen heikkenevän edelleen.

Suurten yritysten ja pk-yritysten tilanne eroaa paljon toisistaan sen mukaan kuinka kilpailuilla markkinoilla yritykset toimivat ja onko yrityksellä omia tuotteita. Alihankkija-asemassa olevat yritykset ovat vaikeimmassa tilanteessa epävarmuuden ollessa suurta ja yleisen suhdannetilanteen jatkuessa heikkona. Samaan aikaan omia tuotteita kehittävien yritysten tilanne on saattanut pysyä jopa erittäin hyvänä riittävän erikoistumisen ja hyvän markkinaosuuden tukemana. Toisaalta on vakaampia sektoreita, joihin nykyinen investointilama ei juuri vaikuta, kuten elintarvikkeet, lääkkeet, tietotekniset palvelut, suunnittelu- ja konsultointipalvelut sekä monet teollisuuden palvelut. Erikoiskoneiden ja laitteiden valmistus on tyypillinen ala, jossa erityisesti pk-yrityksillä menee edelleen kohtuullisen hyvin. Myös kulluttajapalveluiden mm. matkailupalveluiden kysyntä on toistaiseksi pysynyt hyvänä.

Keskeisten toimialojen tilanne ja näkymät

Meriteollisuudelle merkityksellisen STX Turun telakan tilauskannassa on kaksi TUI Cruiselle valmistettavaa risteilijää, joista ensimmäisen tuotanto on siirtymässä varusteluvaiheeseen ja toisen tuotanto käynnistyi kesäkuun alussa. Alukset luovutetaan tilaajalle 2014 ja 2015 keväällä. Laivanrakennusta on varjostanut Turun telakan heikohko tilauskanta ja korealaisen emoyhtiön heikko rahoitustilanne, jota on paikattu rahoittajien myöntämällä hätälainoilla. Nykyisen tiedon mukaan TUI-risteilijät kyetään rakentamaan aikataulun mukaisesti loppuun ulkoisista epävarmuuksista huolimatta. Heinäkuun alussa STX Finland ja Scandlines varustamo solmivat aiesopimuksen kahden lautan rakentamisesta Saksan liikenteeseen. Työllistävä vaikutus olisi noin 1 000 henkilötyövuotta, ja elokuun lopun tilanteen mukaan rakentaminen tapahtuisi Turun telakalla. Lautat luovutettaisiin keväällä 2015. Lisäksi Suomen meriteollisuusyritysten on arvioitu saavan enimmillään noin 100 miljoonan euron tilaukset Ranskassa rakennettavasta Oasis 3 -risteilijästä. Kohentunut tilauskanta ei kuitenkaan takaa alalle tasaista työllisyyttä.

Teknolomiteollisuuden tilanne ja näkymät kääntyivät laskuun keväällä parin vuoden nousujakson (liikevaihto + 5 % keskimäärin / v.) jälkeen. Liikevaihto on 15 % ja henkilöstömäärä 5 % laskussa edeltävään kevääseen verrattuna. Teknolomiteollisuuden sisällä kasvu on jatkunut vain tietotekniikkapalveluissa sekä suunnittelussa ja konsultoinnissa. Kone- ja metallituoteteollisuudessa orastava kasvu päättyi keväällä ja tilaukset kääntyivät laskuun. Teknolomiteollisuuden toimialojen kehitys ei ole kovin yhtenäistä, vaan elektroniikan negatiivinen kehitys eroaa muusta teknolomiteollisuudesta selvästi. Elektroniikkateollisuuden tuotannon alasajo on peittänyt alleen muun kasvun, mitä muussa teknologia-

teollisuudessa on ollut. Elektroniikkateollisuuden raju murros jatkuu Salon seudulla edelleen, lähinnä kansainvälisille yrityksille (Tata, HCL, Renesas) ulkoistettujen toimintojen supistaminen jatkuu yhä. Yrityskohtaiset erot ovat teknologiateollisuudessa edelleen suuria, on myös paljon hyvin menestyviä pk-yrityksiä, jotka kokonsa puolesta eivät nouse valtakunnan otsikoihin. Nämä kasvuyritykset ovat onnistuneet löytämään uusia kansainvälisiä markkinoita tuotteilleen ja menestyvät (laajentavat toimintaansa ja palkkaavat lisää henkilöstöä) nykyisessäkin tilanteessa. Samoin tietotekniset, suunnittelu ja konsulttipalvelut ovat suhdannemielessä paremmassa tilanteessa, joskin heikko suhdannetilanne hidastanee jatkossa niidenkin kasvumahdollisuuksia.

Tavaraliikenne väheni viime vuonna määrällisesti Varsinais-Suomen satamista Naantalista ja Turun kohdalla ja säilyi ennallaan Uudenkaupungin sataman osalta. Kuluva vuoden alkupuolella tavaraliikenne on kasvanut noin 15 % viime vuoteen verrattuna Naantalista ja Uudenkaupungin satamassa. Turun satamassa suuryksikkötavaraliikenne on vilkastunut kevään aikana, mutta alkuvuosi (6 kk) jäi kokonaisuutena viime vuoden tasolle. Satamien purkaus- ja lastauspalveluita tuottava Finnsteve aloitti yt-neuvottelut elokuun lopussa. Maantiellä tapahtuvien kuljetussuoritteiden arvioidaan edelleen vähenevän maanteillä kuluva syksyn aikana. Lehtorahtitoiminnan volyymit ovat myös vähenemässä DHL:n lopetettua kesällä lentorahtitoimintansa Turun lentokentällä. Toisaalta logistiikkapalvelut yhdessä tukkukaupan keskittymien kanssa ovat synnyttäneet myös uusia työpaikkoja ympäri maakuntaa. Lääkeyhtiö Orion on perustanut Saloon uuden pakkaus- ja logistiikkakeskuksen, joka mahdollistaa toiminnan laajentumisen alueella. Keskus tulee työllistämään ensivaiheessa noin 100 henkeä. Valmet Automotive on ulkoistanut omat sisäisen logistiikan palvelunsa Hub logisticsille, missä yhteydessä noin 50 henkeä siirtyi yhtiöön vanhoina työntekijöinä. Myöhemmin ensi vuonna logistiikkakeskus voisi työllistää 100 - 150 henkeä riippuen autotehtaan tilausmäärien kehityksestä. Yhtiö on investoinut mm. uuteen automaattivarastoon.

Lääke- ja diagnostiikkateollisuudessa lääketuotanto on kasvussa ja henkilöstöä on lisätty joillakin kymmenillä henkilöillä vuositasolla. Orion työllistää Turussa yli 800 henkeä. Orionin tytäryhtiö Orion Diagnostica lopetti kesän aikana Turun toimipaikkansa, jossa työskenteli noin 60 henkeä. Toinen suuri lääkeyhtiö Bayer on laajentamassa tuotantoa 2013 - 2014 Turussa, mistä syystä henkilöstöä lisätään noin 50 henkeä. Lääke- ja diagnostiikkala työllistää Turun seudulla edelleen runsaat 2 000 henkeä. Bioteknologiayritysten henkilöstömäärä on viime vuosina supistunut voimakkaasti, vaikka läpimurtojakin lääkekehityksessä on kyetty tekemään ulkomaisen rahoituksen ja strategisten kumppanuuksien avulla.

Elintarviketuotannossa näkymät ovat hyvät sekä suurten että pienten yritysten osalta, pienten yritysten on helpompi päästä markkinoille lähiruokamyönteisyyden vuoksi. Myös pienpanimoiden tuotanto on jatkanut kasvuaan. Isoja investointeja on käynnissä mm. soijanjalostuksessa ja broilerituotannossa. Hintatason arvioidaan yleisesti pysyvän vahvana ja tuottajahinnat ovatkin nousseet merkittävästi. Poikkeuksen tästä trendistä muodostaa sianliha ja niin sen tuotannon väheneminen jatkuu ja tuotantoyksiköiden keskikoko kasvaa. Satokauden 2013-2014 viljojen avaushinnat ovat myös olleet viljelijöille jonkin asteinen pettymys. Varsinais-Suomi jatkaa alkutuotannon osalta merkittävänä ja monipuolisen maatalouden alueena. Viljasadosta näyttäisi tulevan Varsinais-Suomessa vähintäänkin tyydyttä-

vä alueellisesti vaihtelevista haasteista huolimatta (kuivuus, ukkoskuurot). Poikkeuksellisen lämmin kasvukausi ja kuivuus on verottanut joidenkin puutarhakasvien satoa. Kanamuni- en kysynnän kasvu on jatkunut kuluvana vuonna ja tuottajat ovat onnistuneet erilaistamaan, sinänsä samankaltaista, tuotetta erilaisille kuluttajaryhmille. Luomu- ja lähiruoka ovat tällä hetkellä nivoutuneet tiukasti yhteen ja näillä on nostetta ruokamarkkinoilla. Elintarvikealan toimijat ovat vastanneet tilanteeseen monin tavoin. Hyvänä esimerkkinä on uutena siipi- karja-alan toimijana Liedossa, Turun naapurikunnassa, aloittava Huttulan Kukko Oy. Elin- tarviketeollisuuden välttämättömiin toimintaedellytyksiin kuuluu laadukkaan veden saanti, johon tarvitaan panostamista myös jatkossa – alueen väestön vedensaantia unohtamatta.

Matkailupalveluiden kysyntä on jatkanut hienoista kasvua Turussa, jossa yöpymiset kasvoivat tammi-toukokuussa noin 2,5 %, kasvu syntyi kotimaan matkailijoista. Varsinais- Suomessa majoituspalveluiden yöpymiset sen sijaan vähenivät koko maan tapaan. Ravit- semispalveluiden kasvu on ollut ripeämpää, mikä osittain johtuu Turun alueen profiloitu- misesta päivämatkailukohteena (vapaa-ajan asunnot ja matkailutapahtumat). Matkailu on noussut merkittäväksi elinkeinoksi, ja matkailun aikaansaama työllisyysvaikutus on Varsi- nais-Suomessa arviolta 4 000-5 000 henkeä. Yhdessä alueen matkailutoimijoiden kanssa luovat alat muodostavat tasaisesti kasvavan toimialan. Turun seudulla luovat alat työllistä- vät jo 8 000 henkeä 2 500 yrityksessä, joiden liikevaihto on noin 1,3 mrd. euroa. Luovien alojen näkymät ovat positiiviset, kuluvan vuoden kesällä mm. kulttuurikeskus Logomoon on muuttanut kymmeniä luovien alojen yrittäjiä/toimijoita. Keskuksen on tarkoitus jatkossa toimia kasvussa olevan kulttuuritapahtumatuotannon lisäksi 50 alan yritykselle ja 300 työn- tekijälle uutena kulttuuri- ja yrityskeskuksena.

Seudulliset erityispiirteet

Seuduista positiivisinta kehitys on edelleen Vakka-Suomessa, jonne on syntymässä lyhy- ellä aikavälillä joitakin satoja uusia teollisia ja välillisesti huomattava määrä palvelualojen työpaikkoja. Soijatehtaan 1. vaiheen käynnistyminen syyskuussa luo Uudenkaupungin alu- eelle 70 uutta työpaikkaa. HUB Logistics logistiikkakeskuksen käynnistyminen synnyttää 120 - 130 uutta työpaikkaa ja autotehtaan tuotannon lisäys tarjoaa syksyn aikana työtä vie- lä nyt lomautetuille ja myöhemmin ensi vuoden aikana uusia työpaikkoja kysynnästä riip- puen sadoille työntekijöille. Tällä hetkellä on 80 henkilöä koulutuksessa uudeksi osajak- si autotehtaalle. Sataman ja tehdasalueiden investoinnit sekä muut positiivisessa vireessä olevat alat (mm. panimo- ja metalliteollisuus) pitävät kasvuodotuksia yllä. Välillisesti hyvät uutiset tulevat vaikuttamaan jatkossa myös vuokra-asuntojen lisärakentamistarpeeseen. Toisaalta Uusikaupunki käy yt-neuvotteluja ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin yt-neu- vottelujen vaikutukset aluesairaalaan askarruttavat alueella.

Loimaankin seudulla yritys kentässä on edelleen positiivinen vire, erityisesti alueen me- tallirytyksissä ja kaupan alalla. Erikoiskoneita ja laitteita valmistavissa yrityksissä näyttää olevan poikkeuksellisen hyvä suhdannekestävyys, ne ovat jopa lisänneet henkilöstöä nykyi- sessä vaikeassa tilanteessa. Myös alueen sahateollisuudessa ja pienissä yrityksissä ylei- semmin tilanne on säilynyt hyvänä. Yritys sektorin hyvästä vireestä huolimatta kuntasekto- rin tilanne on vaikeutumassa, kunnat irtisanovat henkilöstöä. Yritysten toimeliaisuuden as-

teella ja kuntatalouden tilanteella ei näytä olevan suoraa yhteyttä tällä hetkellä. Suora yhteys yritystoiminnan ja kuntatalouden välillä on sen sijaan Auran kunnassa, jonka talous on vaikeassa tilanteessa osin Leafin lopetettua tuotantonsa (130 työpaikkaa) ja meriteollisuuden alihankintakysynnän vähetessä.

Turun seutua leimaa suurten teollisuusyritysten rakennemuutos, joka osittain vieläkin jatkuu. Meriteollisuuden ongelmat ovat osittain seurausta ylikapasiteetista ja muuten teknologiateollisuuden maailmanlaajuisesta rakennemuutoksesta. Meriteollisuuden kapasiteetti on vain puoliaksi käytössä ja uusia yt-neuvotteluja on käynnistetty kaivosteollisuuden laitevalmistukseen liittyen. Alle 10 henkeä koskevat yt-neuvottelut ovat selvästi lisääntyneet tämän vuoden aikana. Teknologiateollisuuden alihankintaverkosto on liiaksi riippuvainen teollisuuden tilauskannasta, joka on laskenut jo kahden vuoden ajan. Toisaalta Turun seudun muu teollisuus on vakaammalla pohjalla ja näkymät ovat positiiviset, erityisesti lääkkeiden ja elintarvikkeiden valmistuksessa. Seudun pk-sektorissa on myös paljon positiivista viirettä, mikä ei nouse otsikoihin. Kaupan ala ja palvelut on tähän asti menestynyt alueella keskimääräistä paremmin, mutta epävarmuuden jatkuessa nämäkin alat alkavat laajemmin supistaa henkilöstöään. Rakennusalalla lähinnä vapaarahoitteinen asuntotuotanto jatkaa hyvällä tasolla muun rakentamisen notkahtaessa selvästi. Lentorahtiliikenne on vähentynyt Turun lentokentällä, mikä on ollut tärkeä osa lentokentän toimintaa viime vuosina.

Turunmaalla Paraisilla on odottava varovainen tunnelma, yt-neuvotteluja ei käydä, mutta myös investoinnit ovat vähäisiä ja asuntokauppa on hiljaista. Tilanne voi kääntyä edelleen huonompaan suuntaan. Matkailun osalta kesä on ollut vilkas, mutta matkailijat käyttävät aiempaa vähemmän rahaa lomillaan. Työttömyys on pysynyt matalana. Kemiönsaarella pienteollisuus pärjää normaalisti, mutta FNsteeliä työttömäksi jääneistä vain 1/3 on saanut töitä muualta, lähinnä Turusta. Kaupan ala ja rakentaminen ovat hiljentyneet ja yleisesti ostohalukkuus on vähentynyt.

Salon seudulla työttömyys on kasvanut joka ryhmässä, yt-neuvotteluja käydään Nokialta ulkoistettuihin tehtäviin liittyen. Nokia-klusterin romahtaminen Salossa on mittakaavaltaan poikkeuksellinen eikä alueen muu teollisuus pysty tarjoamaan korvaavia työpaikkoja menetettyjen 6 000 työpaikan tilalle. Pelkästään viime vuonna Nokia vähensi Salossa 2 500 henkeä, jäljellä on enää noin 1 200 työntekijää tuotekehityksessä ja tukitoiminnoissa. Lisäksi Nokian aiemmin ulkoistamaa työvoimaa irtisanotaan tällä hetkellä Salossakin käytävissä yt-neuvotteluissa (Reneas, Tata, HCL ja NSN). Nokialta irtisanotun henkilöstön ja toimitilojen kysyntä on jäänyt odotuksia vaimeammaksi. Työttömyyden kasvu ja ostovoima heikentyminen näkyvät jo erikoiskaupassa sekä palveluiden ja asuntojen kysynnässä. Rakennusalalla ja kiinteistöpuolella on myös hiljaista, vapaata toimitilaa on paljon tarjolla. Muussa teollisuudessa Salon seudun alihankintasuuntautuneen metallisektorin näkymät ovat epäyhtenäiset, osalla menee hyvin ja osalla näkymät ovat heikot. Yksittäisissä yrityksissä on valonpilkahduksia, suurehkoja tilauksia ja tuotannon laajennuksia, mutta koko teollisuuden suhdannenäkymät ovat vaisut. Toisaalta yritysten perustamisessa on sama vauhti kuin viime vuonna ja investointituet pieniin yrityksiin vetävät samaa tahtia kuin ennenkin. Kuntataloudessa on suuria ongelmia, kunta lomauttaa ja irtisanoo henkilöstöä. Syyskuun alun suuri Nokia – uutinen luo uutta epävarmuutta tulevaisuuden suhteen.

Yritysten perustanta

Tilastokeskuksen mukaan aloittaneiden yritysten määrä on laskussa Varsinais-Suomessa, ensimmäisen neljänneksen aikana aloitti 12 % vähemmän yrityksiä kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Aloitukset laskivat samaa tahtia myös koko viime vuoden. Yritysten lopetukset kasvoivat viime vuonna 17 % toisesta neljänneksestä alkaen. Starttiyritysten määrä tippui viime vuonna 5 % edellisestä vuodesta, ja tänä vuonna perustaminen on edelleen hidastunut hieman. Arvio on kuitenkin, että tänä vuonna saavutetaan viime vuoden taso starttiyritysten määrässä Turun seudulla.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Vuosi 2008 oli kaikkien aikojen paras vuosi Varsinais-Suomessa työllisyyden ja tuotannon määränkin suhteen. Työllisten määrä huiteli parhaimmillaan 230 000 henkilössä ja TE-toimistossa oli 14 000 työtöntä asiakasta. Sen jälkeen työllisyyskehitys on muodostumassa W-malliseksi: tilanne vaikeutui parin vuoden ajan; työllisyys kohentui seuraavan parin vuoden ajan kunnes työllisyystilanne alkoi uudelleen heiketä kesällä 2012. Työllisyys on heikentynyt vuoden 2013 kuluessa ja suuri kysymys onkin milloin päästään W-mallin jälkimmäiseen nousun kauteen.

Työllisten määrässä ja tuotannossa ei ole päästy lähellekään vuosien 2007-2008 tilannetta. Työllisten määrä väheni Varsinais-Suomessa syksyyn 2010 saakka ja senkin jälkeen kasvu on jäänyt marginaaliseksi. Voidaan sanoa että taantumasta ehdittiin lähes toipua, mutta työpaikkoja on 15 000 vähemmän kuin vuonna 2008. Tämä merkitsee lähes 7 %:n menetystä kun koko maassa vastaava menetys oli 3,5 %. Vuosina 2011 ja 2012 työllisten määrä kasvoi lievästi, mutta kasvu on ollut lähinnä yli 65-vuotiaiden työllisyyden kasvua. Teollisuuden työpaikkoihin on menetyksistä kohdistunut yli puolet. Taantumana kuluessa Varsinais-Suomessa vähenivät teolliset työpaikat viidenneksellä ja supistuminen uhkaa jatkua edelleen. Teollisuuden työpaikkojen menetyksestä merkittävä osuus perustuu selvästi alueen matkapuhelintuotannon asteittaiseen alasajoon ja meriteollisuuden epävakaaseen tilanteeseen, mutta myös laajemmin metalli- ja elektroniikkateollisuuden rakennemuutokseen.

Palvelusektorilla tapahtuneet työllisyysmuutokset ovat Varsinais-Suomessakin jossain määrin kompensoineet teollisuudessa koettuja menetyksiä. Vientisektorilla tapahtunut toiminnan volyymin supistuminen yhdessä yleisten suhdanteiden ja rakennemuutoksen kanssa on vähentämässä palveluiden mahdollisuuksia yksityisellä sektorilla, kysynnän heikentyessä. Julkisten palveluidenkin kehittämisedellytykset ovat heikentyneet kuntien taloudellisten haasteiden tiukentuessa – vaikka palvelutarpeet kasvavat.

Taantumasta toipuminen näytti alkavan syksyllä 2010 kun työttömien määrä kääntyi maakunnassa laskuun. Vientitaantumasta toipuivat työllisyyden suhteen seuduista ripeimmin Loimaa ja Vakka-Suomi. Vuoden 2012 aikana maakunnassa tilanne heikentyi yleisesti ja työttömyys kääntyi jälleen kasvuun. Selvästi eniten tilanne heikkeni Salossa ja Kemiönsaarella kunnan keskeisen työnantajan vaikeuksien johdosta. Turunmaalla tilanne alkoi eriytyä seudun sisällä. Syynä oli Kemiönsaaren suurimman työnantajan konkurssi ke-säkuussa, minkä johdosta työttömyys tuplaantui kunnassa samalla kun Paraisilla työttö-

myyden kasvu oli maltillista. Muillakin seuduilla ovat työttömien määrät ylittäneet edelliset huippuluvut vuodelta 2010. Nykyistä suurempia työttömien määriä nähtiin maakunnassa edellisen kerran vuoden 2000 alussa. Työttömyysaste Varsinais-Suomessa ylitti syksyllä 2010 ensi kertaa yli 30 vuoteen koko maan vastaavan. Eikä tilanne ole tästä muuttunut lukuun ottamatta muutaman kuukauden kautta vuoden 2012 aikana.

Varsinais-Suomessa työttömyyden kohdalla päähaasteet kytkeytyvät neljään ryhmään. Nuorten työttömyys on kasvanut yhä huolestuttavaa tahtia vaikka kasvuvauhti näyttääkin hidastuvan. Pitkäaikaistyöttömyys ja sen myötä rakennetyöttömyys on kasvussa tasaisemman kauden jälkeen. Erityisesti Turun ja Salon seutuja koskee maahanmuuttajien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömyyden kasvu. Näissä ryhmissä löytyy osaamista ja potentiaalia käyttöön parempien päivien tullessa.

Epävarmojen kansainvälisen suhdanteiden myötä työllisten määrän kasvu on hiipunut vuoden 2013 kuluessa myös Varsinais-Suomessa. Näillä näkyminen työttömyyden kasvu uhkaa jatkua ainakin kevääseen 2014 saakka. Nykyisten näkymien oloissa nuorten yhteiskuntatakuun toteuttaminen on hyvin haasteellista. Uhkana on myös maahanmuuttajien työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvun jatkuminen talouden hitaan kasvun oloissa.

Työllisyyden kehitysnäkymät ovat heikoimmat Salon seudulla ja Turunmaalla, mutta myös Turun seudulla haasteelliset ajat ovat jatkumassa. Loimaalla yrityssektorin tilanne vaikuttaa verrattain vahvalta ja se saattaa heijastua lievän positiivisena kehityksenä työllisyydessä. Myönteisimmät työllisyyden näkymät ovat Vakka-Suomessa, jossa nuorten työttömyyden käänteestä laskuun on heikkoja merkkejä näkyvillä.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Työvoiman kysyntä oli vuosina 2007-2008 hyvin vilkasta. Tuolloin avoimia työpaikkoja oli tarjolla vuositasona noin 40 000 kappaletta, Taantuma vuoden 2008 jälkeen näyttäytyi Varsinais-Suomessa mm. uusien avointen työpaikkojen määrän vähenemisenä, jota kesti yhtäjaksoisesti 21 kuukautta. Vuoden 2009 pohjalukemista kysyntä nousi vuonna 2011 lähelle 2008 tasoa, vaikka talouden tunnusluvut olivat aivan erilaiset. Vuoden 2012 lopulta kysyntä on supistunut ja nykyisellään kysyntä on normaalia tasoa alempi useimmissa ammattiryhmissä. Kysyntä supistui alkuun palveluissa, mutta syksyllä 2012 imun heikkeneminen laajeni voimalla teollisuuteen ja rakennusosalalle.

Uusien avointen työpaikkojen määrällä mitattuna työvoiman kysyntä on supistunut vuoden 2013 aikana (tammi-heinäkuussa) noin 10 prosentilla verrattuna vuoden 2012 vastaavaan aikaan. Poikkeuksen muodostaa Vakka-Suomi, jossa kysyntä vahvistui vastaavasti 7 prosentilla. Siitä huolimatta, että teollisuudessa kysyntä on yleensä heikentynyt vuodentakaisesta, on metallialan paikkoja ollut tarjolla saman verran kuin parina aiempina vuosina. Sosiaali- ja terveysalalla, hotelli- ja ravintola-alalla sekä myyntitehtävissä kysyntä on pysynyt aiempien vuosien verrattain hyvällä tasolla.

On vielä todettava että työvoiman kysyntä Varsinais-Suomessa on kasvanut parin viime vuoden aikana selvästi enemmän kuin suhdannetilanne edellyttää. Tämä saattaa viitata siihen, että eläkkeelle siirtyvien ikäluokkien suuruus on alkanut näkyä konkreettisesti työmarkkinoiden toiminnassa.

Kesällä julkaistun Ammattibarometrin mukaan syksyn aikana esiintyy paljon pulaa yleisesti terveydenhoidon ja sosiaalityön ammateissa. Lisäksi pulaa esiintyy ravintola-, kiinteistö-, opetus- ja taloushallintoalan ammateissa. Kysyntätilanteen perusteella työvoimatarvetta on edelleen erilaisissa teollisuuden palveluissa ml. suunnittelu ja konsultointi, tietoteknisissä palveluissa, erikoiskoneiden ja laitteiden, elintarvikkeiden ja juomien, lääkkeiden valmistuksessa, kiinteistöpalveluissa ja yhdyskuntapalveluissa.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Turun seutukunta

Turku, Raisio, Lieto, Paimio, Nousiainen, Mynämäki, Sauvo, Masku, Naantali, Kaarina, Rusko

Turun seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 313 640 henkilöä, Alkuvuoden aikana kasvua oli 617 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 20 351 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 19 080.

Turun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyys	--	-	-
Työvoiman saatavuus	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Salon seutukunta

Somero, Salo

Salon seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 63 989 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 98 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 5 433 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,2 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 4581.

Salon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	--	--
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Loimaan seutukunta

Oripää, Aura, Tarvasjoki, Koski TI, Marttila, Loimaa, Pöytyä

Loimaan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 37 201 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 64 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 4 054 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 536.

Loimaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Vakka-Suomen seutukunta

Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi

Vakka-Suomen seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 31 086 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 33 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 2 957 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 312.

Vakka-Suomen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Turunmaan seutukunta

Kemiönsaari, Parainen

Turunmaan seutukunnassa asui vuoden 2012 lopussa 22 621 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 15 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 2 037 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 673.

Turunmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Työmarkkina-analyttikko Juha Pusila
Varsinais-Suomen ELY-keskus
puh. 0295 022 772
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

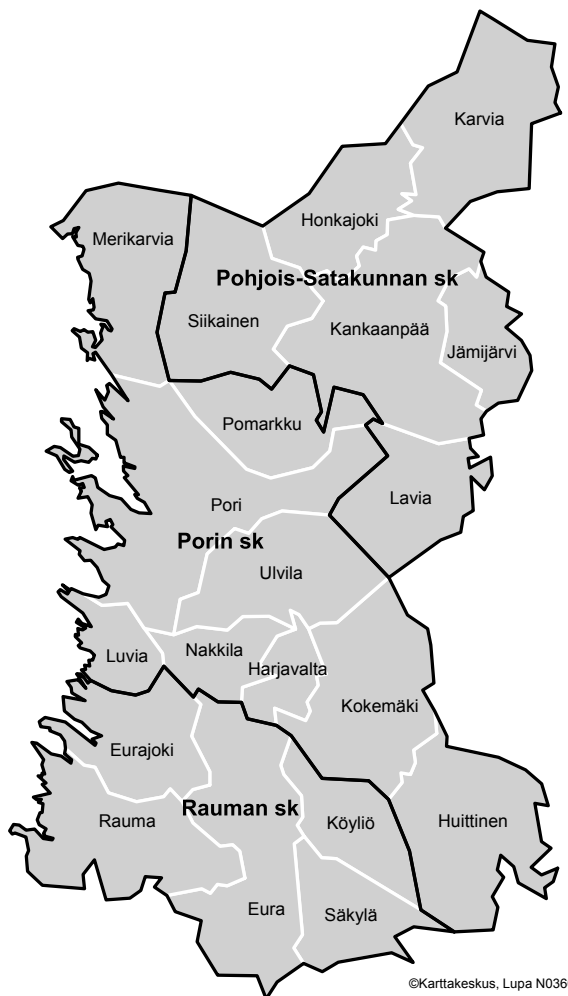
Erikoissuunnittelija
Petri Pihlavisto
Varsinais-Suomen ELY-keskus
puh. 0295 022 644
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus

Pohjois-Satakunnan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0
Työvoiman saatavuus	0

Porin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	+

Rauman sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-
Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	+



©Karttakeskus, Lupa N0360

Satakunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 224 851 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 83 henki-löllä. Vuonna 2011 Satakunnassa oli, pois lukien entisen Kiiikoisen alue, 16 094 toimipaikkaa, joissa työskenteli 62 016 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 990.

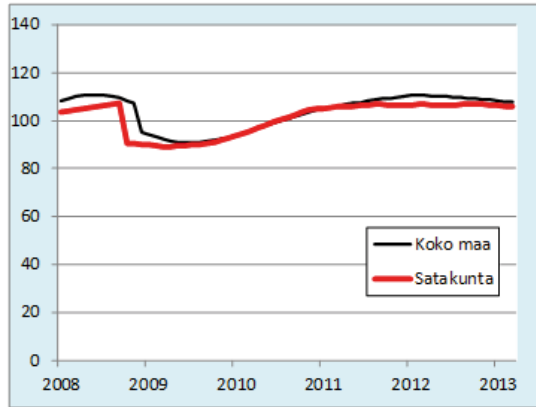
Vuoden 2013 alussa Kiiikoinen liittyi Sastamalaan, samalla entisen Kiiikoisen alue siirtyi Pirkanmaalle.

Satakunnan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	+	0

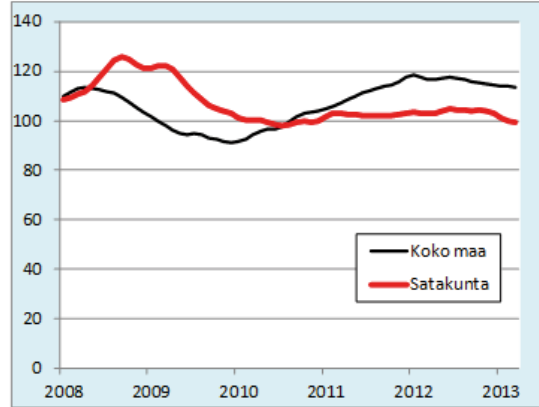
Arviointasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Satakunnassa yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut hieman heikompaa kuin keskimäärin Suomessa. Päätoimialoista rakennusalan ja muiden palvelujen volyymit ovat viime aikoina jääneet jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. Tukku- ja vähittäiskaupan liiketoiminnan kehitystrendi on sitä vastoin ollut koko maan keskimääräisen tason yläpuolella. Teollisuudessa liikevaihto on Satakunnassa viime aikoina kehittynyt samalla tavalla kuin koko maassa keskimäärin.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, rakentaminen (2010 = 100)



Satakunnassa metallien jalostus on hyvin vahva toimiala ja siinä liikevaihdon muutokset ovat rajuja johtuen metallien hintojen voimakkaista vaihteluista. Muun muassa tämän vuoksi teollisuuden ja kaikkien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto jäi v. 2012 hieman alle maan keskimääräisen, mutta jo vuoden 2012 loppupuoliskolla teollisuus menestyi paremmin kuin valtakunnallisesti metallien jalostuksen käännyttyä kasvuun viimeisellä neljänneksellä. Tällöin myös Satakunnan yritysten liikevaihto kokonaisuudessaan ylitti valtakunnan tason. Satakunnassa tärkeä koneiden ja laitteiden valmistus on menestynyt paremmin kuin maassa keskimäärin vuoden 2006 ja etenkin vuoden 2008 jälkeen, vaikka vuosi 2012 jäikin heikommaksi. Toisaalta viimeisellä vuosineljänneksellä 2012 kone- ja laitteollisuuden kasvu oli jälleen selvästi koko maata vahvempaa. Satakunnassa ei ole juurikaan elektroniikka- ja sähkötuoteteollisuutta, joka on heikentänyt voimakkaasti koko maan teollisuuden suhdannekehitystä v. 2008 jälkeen. Satakunnassa yritysten liikevaihdon kehitystrendiä arvioitaessa tulee huomioida metallien jalostuksen suuri painoarvo, joka on painanut maakunnan teollisuuden suhdannekehitystä liikevaihdolla mitattuna näennäisesti valtakuntaa heikommaksi, vaikka tuotannon muutosta ei juuri ole tapahtunut.

Palvelusektorin kehityksessä ei todellisuudessa ole suurta eroa suhteessa valtakunnalliseen kehitykseen. Rakennusala saattaa heikentää Olkiluodon valmistumisen lähestyminen, mutta pitkällä aikavälillä (noin kymmenen vuotta) Satakunnan rakennustoiminnan liikevaihdon kehitys on ylittänyt maan keskiarvon. Sitä paitsi rakennustoiminnan liikevaihto kasvoi Satakunnassa jo v. 2012 jälkimmäisellä puoliskolla nopeammin kuin maassa keskimäärin, vaikka alkuvuosi jäi selvästi vaisummaksi.

Satakunnassa työttömyysaste on ollut hieman muuta maata alhaisempi. Vuonna 2012 työttömyysaste oli 7,4 prosentin tasolla. ETLA ennustaa, että työttömyys kasvaa Satakunnassa 0,7 prosenttiyksiköllä vuodesta 2012 vuoteen 2014 saavuttaen koko maan tason.

Työttömyysasteen kasvu olisi koko maan keskiarvoa suurempi. Koko maan ennustettu työttömyysasteen nousu on 0,4 prosenttiyksikköä. ETLAn ennusteeseen on syytä suhtautua Satakunnan osalta pienellä varauksella. Työttömyys näyttää tällä hetkellä olevan lisääntymässä lyhyellä tähtäyksellä, mutta talouden varovaista elpymistä odotetaan viimeisimpien ennusteiden valossa jo ensi vuonna myös osassa Eurooppaa. Ottaen huomioon Satakunnan elinkeinorakenteen monipuolisuus, teollisuuden jatkuva uusien markkinoiden hakeminen sekä kyky uusiutua, työttömyyden lisääntyminen saattaa olla lyhytaikaista ja ennakoitua lievempää.

Työttömistä alle 25 -vuotiaita on vuoden 2013 alkupuoliskolla ollut Satakunnassa keskimäärin 12,6 prosenttia. Taso on suurin piirtein sama kuin koko maassa keskimäärin; koko maassa nuorisotyöttömiä oli työttömistä 12,8 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on Satakunnassa ollut 2013 vuoden alussa hieman koko maan tasoa korkeampi: 25,8 prosenttia (koko maa 24,2 prosenttia).

Työvoiman kysyntää on Satakunnassa ollut työvoiman tarjontaan nähden vähemmän kuin keskimäärin Suomessa. Työnvälitystilastojen mukaan vuonna 2012 jokaista työtöntä työnhakijaa kohden oli 0,21 avointa työpaikka (koko maassa 0,26). Työvoiman saatavuusongelmia on alueella kuitenkin ollut ja tulee arvioiden mukaan kuitenkin olemaan joissakin ammateissa. Vuonna 2012 noin kolmannes Satakunnan työvoimaa hakeneista toimipaikoista on kokenut vaikeuksia työvoiman hankinnassa. TE -toimistojen mukaan pulaa työvoimasta tulee lähiaikoina olemaan erityisesti lääkärin, laboratoriohoitajien, röntgenhoitajien, farmaseuttien, perushoitajien ja hammaslääkärin ammateissa.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Satakunnan vahvuus on monipuolinen elinkeinorakenne ja kansainvälisyys. Teollisuus on erikoistunutta ja vientivetoista. Viennin osuus on 1,5 kertaa suurempi BKT:sta kuin koko maassa keskimäärin, jalostuksen työllistävyys on kaikista maakunnista korkein ja jalostusarvo asukasta kohden kolmanneksi korkein. Kansainvälisyys näkyy myös siinä, että monet maakunnan merkittävistä teollisuusyrityksistä ovat ulkomaisessa omistuksessa. Seutukuntien teollisuuden monipuolisuutta kuvastavalla HHI-indeksillä mitattuna Porin, Rauman ja Pohjois-Satakunnan seutukunnat ovat maan kärkeä monipuolisuudellaan.

Satakunnalle ominaista on verkostomainen toimintatapa ja vahva projektihallinnan osaaminen. Merkittävimmät teollisuuden alat ovat teknologia-teollisuus, metsäteollisuus, kemianteollisuus sekä elintarvikkeiden jalostus. Elintarvikealaan liittyvä osaaminen ja kehitystoiminta on kokonaisuutena Satakunnan vahvuus. Esimerkiksi avomaan vihanneksista Satakunnassa tuotetaan noin 75 % ja siipikarjan osalta noin neljännes koko maan tuotannosta. Pohjois-Satakunnassa on merkittävä, kansainvälistymispotentiaalia omaava kasvihuoneviljelyn osaamiskeskittymä. Maakunnassa on merkittävä meriklusteri, erikoistunutta koneiden ja laitteiden valmistusta, automaatioteknologiayritysten keskittymä, metallin jalostuksen suurteollisuuspuistot Porissa ja Harjavallassa sekä runsaasti energia-tekniologiaan ja ympäristöön liittyvää osaamista. Liike-elämän palveluiden kasvuvauhti on ollut tällä vuosituhanella Satakunnassa hieman koko maan yläpuolella mm. teollisuuden ulkoistusten ja Olkiluodon ansiosta. Myös logistiikka sekä elämys- ja tapahtumamatkailu voidaan

lukea Satakunnan vahvuuksiin. Nousevina aloina nähdään mm. kulttuuriin ja luoviin aloihin sekä hyvinvointialaan liittyvät palvelut.

Alueen teollisuuden monipuolisuus on tähän asti toiminut varsin hyvin puskurina äkillisiä rakennemuutostilanteita ja suhdannetaantumia vastaan. Satakunnassa on toistaiseksi välttytty mittavilta työpaikkamenetyksiltä ja esim. yritysten ulkomainen omistus ja liiketoiminnan kansainvälisyys on ollut enemmän vahvuus kuin heikkous. Merkkejä rakenteellisten muutosten ulottumisesta myös Satakuntaan on kuitenkin nähtävissä. Paperin kysyntä on globaaleilla markkinoilla digitalisoitumisen vuoksi vähentynyt voimakkaasti. Alan maailmanmarkkina on muutaman vuoden aikana puolittunut ja kasvua tapahtuu lähinnä vain Aasiassa. Tilanne vaikuttaa paitsi paperin ja massan jalostukseen myös sen tuotantoon liittyvien koneiden valmistukseen. Raumalla UPM Kymmene lopetti kuluvana keväänä yhden paperikoneen toiminnan ja Metson elokuun alussa käynnistämät yt-neuvottelut koskevat myös Porissa sijaitsevaa yksikköä.

Teollisuuden kilpailukyky on heikentynyt jo pitkään. Esim. rikkidirektiivin, väylämaksujen ja windfall-veron vaikutukset nostavat entisestään teollisuuden kustannuksia. Satakunnan kaltaisessa vahvasti teollisessa ja vientivetoisessa maakunnassa erityisesti energian ja logistiikkakustannusten pysyminen kilpailukykyisellä tasolla ovat erittäin suuria kysymyksiä ja äkillisetkin rakennemuutokset ovat mahdollisia.

Meriklusterin tilanne on ollut Satakunnassa jo pitkään kaksijakoinen. Propulsiolaitteiden valmistajat ja niiden alihankkijat menestyvät ja tähän asti myös offshore-puolen työllisyys on ollut matkustajalaivojen ja erikoisalusten valmistusta valoisampi. Viimeaikaiset uutiset Porin telakan menettämästä isosta tilauksesta ja siitä seurannut henkilöstön vähentäminen sekä Rauman telakan heikko tilauskanta synkentävät näkymiä tällä hetkellä. Satakunnassa esim. koneiden ja laitteiden valmistajissa ja rakentamiseen liittyvään teollisuudessa ja palvelutuotannossa on useita voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä, joiden työvoiman tarve kykenee ainakin osittain helpottamaan mahdollisten rakenteellisten muutosten kautta vapautuvan työvoiman työllistämistä.

Usko satakuntalaisten yritysten uusiutumiskykyyn on kuitenkin vahva. Tätä tukee myös hiljattain julkaistu maakuntien kilpailukykyyn vertailu kymmenellä talouskehitystä, työllisyyttä, väestökehitystä, kuntataloutta ja koulutustasoa kuvaavalla mittarilla (Timo Aro, HS 5.8.2013). Satakunta on kahdeksantoista maakunnan joukossa noussut kuudenneksi. Erityisesti pk-sektori on Satakunnassa vahvistunut. Vuosien 2001-2009 tilastojen mukaan Satakunnassa suuryrityksistä hävisi 931 työpaikkaa, mutta pk-yrityksiin syntyi samanaikaisesti 2828 työpaikkaa. Alle 20 hengen yritykset loivat työpaikoista runsaat 1500.

Satakunta on energiamaakunta, jossa tuotetaan yli neljännes koko maan energiasta. Olkiluodon ydinvoimalat ja niiden rakentamishankkeet sekä alueen erittäin energiaintensiivinen teollisuus tekevät Satakunnasta ainutlaatuisen toiminta- ja kehitysympäristön ja edelläkävijämarkkinan. Esim. ensimmäinen Suomeen nouseva merituulivoimapuisto yhdistää energia-, offshore- ja teknologiateollisuuden osaamista uudella tavalla, joka ei ole sidoksissa perinteisiin toimiala- ja klusterirajoihin. Mahdollisesti toteutuva LNG-terminaali-investointi ja kierrätyspuisto ovat esimerkkejä uutta liiketoimintaa ja referenssi kohteita mahdollistavista kehitysympäristöistä. Alueen merialan veturiyrityksille esim. arktinen osaaminen ja merituulihankkeet tarjoavat uusia markkinoita.

Tulevaisuuden haasteisiin kuuluu työikäisen väestön merkittävä väheneminen lähivuosina, joka lisää osaltaan osaavan työvoiman saatavuusongelmia. Satakunnassa ollaan erityisesti huolissaan ammattikorkeakoulujen ja toiseen asteen oppilaitosten aloituspaikkojen sekä oppisopimuskoulutuspaikkojen vähentämiseen tähtäävistä suunnitelmista. Alueella on jo nyt insinööripulaa ja tilanne saattaa vaikeutua, kun aloituspaikkoja joudutaan vähentämään. Esim. tietotekniikan alalla on näkyvissä kasvua, jota osaavan työvoiman saatavuus saattaa rajoittaa. Oppisopimuskoulutuspaikkojen väheneminen vaikeuttaa erityisesti nuorten työllisyystilannetta entisestään ja vaikeuttaa yritysten osaavan työvoiman saantia. Monelle alueen suurista teollisuusyrityksistä oppisopimuskoulutus on tärkeä kanava osaavan henkilöstön saannissa.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenneyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyyn avainkysymyksistä. Rauman sataman väyläsyvennys sekä valtatie 8:n perusparannus ovat saaneet valtiolta myönteisen päätöksen. Väyläsyvennykseen liittyen on kuitenkin menossa valitusprosessi, joka hidastanee hankkeen toteutumista. Valtatie 8:n perusparannus on maakunnan liikennehankkeista tärkein, mutta tien saaminen tavoitteiden mukaiseen kuntoon edellyttää jatkoinvestointien rahoituksen varmistumista. Vaikka lentoyhteydet Porin ja Helsingin välillä ovatkin jälleen toimineet syksystä 2012 alkaen, lentojen käyttöaste ei ole vielä toivotulla tasolla.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Syksyn 2013 PK-yritysbarometrin mukaan satakuntalaisten yritysten suhdanneodotukset ovat hieman nousseet kevääseen nähden, mutta odotukset ovat kuitenkin kautta linjan hieman heikommat kuin koko maassa keskimäärin. Barometrin mukaan 78 % yrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan tai pysyvän ennallaan seuraavan vuoden aikana, kun vastaava luku koko maassa on 82 %. PK-barometrin lukujen valossa seuraavan vuoden aikana 69 % yrityksistä aikoo investoida enemmän tai saman verran kuin kuluvana vuotena. Henkilöstön määrän 84 % kyselyyn vastanneista yrityksistä uskoo vuoden kuluttua olevan yhtä suuri nyt tai suurempi. Henkilöstön määrän arvioi puolestaan vähentyvän 16 % vastanneista. Odotukset henkilöstön määrän kehityksestä ovat hieman koko maan odotuksia pessimistisemmät.

Eurokriisi vaikuttaa yritysten haluun investoida. Korkotasotaso on edelleen matala, mutta yritysten lainansaannissa ja marginaaleissa ovat korkovaihtelut kasvaneet yrityksen luotto- luokituksen mukaisesti. Pääpaino Finnveran Satakuntaan myöntämässä rahoituksessa on edelleen yritysten käyttöpääoman rahoituksessa, mutta investointeihin on kuluvana vuonna haettu rahoitusta enemmän kuin vuosi sitten, jota voidaan pitää positiivisena signaalina.

Satakunnalle keskeisten toimialojen, metsä-, metalli-, elintarvike- ja kemian teollisuuden tilanteessa on tapahtunut jonkun verran muutoksia edelliseen katsaukseen nähden. UPM Kymmene lopetti kuluvana keväänä yhden paperikoneen toiminnan Raumalla, mikä merkitsi noin 80 työpaikan vähennystä. Konepajayhtiö Metso on aloittanut yt-neuvottelut. Se aikoo vähentää Suomesta 750 henkeä. Porissa yt-neuvottelut koskevat 120 henkeä Metso Paper Oy:ssä.

Meriteollisuuden tilanteessa on suurta epävarmuutta. Porissa Mäntyluodon telakalla on kesällä käyty yt-neuvotteluja. Telakka irtisanoo enintään 160 toimihenkilöä elokuusta 2013 alkaen vuoden 2014 loppuun kestävällä ajanjaksolla. Lisäksi 160 toimihenkilöä lomauteetaan toistaiseksi. Syynä yt-neuvotteluihin oli odotetun suuren öljynporauslauttilauksen peruuntuminen. Rauman telakalla työn alla on tällä hetkellä yksi rajavartiolaituksen ulkovartiolaiva, joka on viimeistelyvaiheessa. STX Finland on solminut aiesopimuksen kahden uuden lautan rakentamisesta Saksan ja Tanskan väliseen reittiliikenteeseen, mutta katsauksen laadintahetkellä olevan tiedon mukaan tilauksen runkotyöt tehdään Turun telakalla. Valtiolla on tietyvästi optio toisen monitoimiulkovartiolaituksen rakentamisesta. Satakunnassa toivotaan, että valtio nopeuttaisi toisen aluksen rakentamista esim. hallituksen elvytyspakettiin liittyen. Vaikka tilanne telakoilla on tällä hetkellä hankala, Raumalla toimivilla propulsiovalmistajilla on edelleen hyvä tilauskanta.

Muutenkin osalla teollisuutta näkymät ovat kaikista huolimatta edelleen kohtuulliset, joskin yrityskohtaiset erot ovat suuria. Esimerkiksi koneiden ja laitteiden valmistuksessa ja kemian teollisuudessa odotetaan kasvua. Elintarvikealan kehitys on Satakunnassa ollut vakaata, eikä suuria muutoksia odoteta. Kaupan ja palvelualan yritysten kysynnässä talouden epävarmuus ja ostovoiman heikentyminen näkyy kuitenkin tällä hetkellä selvästi. Kauppa keskittyy edelleen erityisesti Porin seudulla ja myös Raumalla on suunnitteilla uusien asuinalueiden kaavoituksen myötä kaupan investointeja. Isot kauppakeskusinvestoinnit vaikuttavat asiakasvirtojen suuntautumiseen ja saattavat heikentää kaupan ja palvelujen kysyntää toisaalla esim. kaupunkien ydinkeskustoissa ja pienemmillä paikkakunnilla.

Porin sataman liikennemäärä kasvoi alkuvuonna viime vuoteen verrattuna. Kasvu selittyi pitkälti tuonnilla. Sen sijaan vienti ei tahdo vetää. Kemikaalien, lannoitteiden ja metallien vientimäärät ovat vähentyneet. Rauman sataman alkuvuosi on ollut selvästi viime vuotta hiljaisempi, mutta liikenne on kuitenkin vilkastunut loppukevällä. Alkuvuonna paperin ja sellun vientimäärät ovat selvästi laskeneet, mutta sahatavaran vienti ja kappalevaroiden tuonti on lisääntynyt.

Koko elintarvikeketju alkutuotanto mukaan lukien on muutoksessa. Tuottajat kokevat saavansa tuotteistaan epäoikeuden mukaisen hinnan verrattuna esim. kaupan palkkioon. MTT:n laskelmien mukaan maatalouden kannattavuus on alentunut kasvihuoneyrityksissä sekä kasvinviljely-, nautakarja- ja sikatiloilla johtuen kohonneista ostorehu- ja polttoainekustannuksista. Tuottajahinnat ovat kohonneet, mutta samalla myös kaikki tuotantokustannukset ovat nousseet niin, että kannattavuus ei ole parantunut. Tässä tilanteessa monet viljelijät ovat luopuneet tuotannosta ja samalla parhaiten pärjäävät ovat laajentaneet tuotantoa. Tuotantomäärät ovat laskeneet broiler-tuotantoa lukuun ottamatta. Tuotantosuosnista suurimmissa vaikeuksissa on sikatalous, jossa tuottajahinta ei vastaa tuotantokustannuksia. Tähän tarvittaisiin korjaus, jotta tuotanto ei rapaudu ja lopu. Tämä on näkynyt jo pitkään tuottajien menetettyä kiinnostuksen investoida tuotantoon. Kesän satonäkymät ovat tällä hetkellä kohtuulliset, joskin sekä alueellisia että tilakohtaisia eroja on johtuen erityisesti kevään paikoin runsaista sateista. Sadonkorjuu pääsee käyntiin hyvissä ajoin, mikäli sateet eivät estä puinteja. Metsätaloudessa kehitys on ollut tasaista. Metsänhoitoyhdistysten puumarkkinakatsauksen mukaan puukaupassa on ollut kova vauhti 2013 ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Puukauppaa on tehty 13 % enemmän kuin v. 2012 ja nimellishin-

nat ovat olleet 4 % edellisvuotta korkeammat. Energiapuun käyttö lisääntyy tasaista vauhtia suoraan hakkeena ja erilaisten bioenergian jatkojalosteiden myötä. Metsävaratietojen mukaan hakkuiden merkittävä lisääminen olisi hyvin mahdollista ja toivottavaa.

Energiasektoriin liittyy positiivisia odotuksia lähivuosina. Olkiluodon 4. ydinvoimalan työllistävä vaikutus on alkanut jo näkyä mm. TVOn suorina rekrytoineina liittyen uuden voimalahankkeen valmisteluun. Lisäksi OL 3:n käyttöönoton viivästymisen vaikutus näkyy edelleen työllisyyden kannalta positiivisena. Käyttöönotto tapahtuu tämänhetkisen tiedon mukaan v. 2016.

Tuulivoimarakentamiseen liittyvät odotukset ovat Satakunnassa realisoitumassa. Porissa Ahlaisten Peittooseen rakennetaan parhaillaan Suomen tähän asti suurinta tuulipuistoa ja useita pienempiä tuulivoimainvestointeja on vireillä. Tuulivoimarakentaminen luo mahdollisuuksia ja työllisyyttä alan rakenteita tekeväälle teollisuudelle sekä asennus- ja huolto-sektorille koko Satakunnassa.

Taloustilanteesta huolimatta Satakunnassa on vireillä useamman sadan miljoonan euron investoinnit. Porin Kirjurinluotoon on suunnitteilla monitoimiareena ja keskustaan ollaan rakentamassa Angry Birds-maailmaan liittyvä ravintola- ja seikkailupuistoa. Yliopiston ja ammattikorkeakoulun toimintoja yhdistävä kampushanke on suunnitteilla Porin keskustaan, ja oppilaitokset yhdistävä kampushanke on vireillä myös Raumalla. Porin kampushanke käynnistää toteutuessaan todennäköisesti muidenkin oppilaitosten tiloja koskevan rotaation. Puuvillan kauppakeskuksen rakentaminen on käynnissä Porissa ja sen pitäisi olla valmis ensi vuonna. Raumalla puolestaan on käynnistymässä meriteollisuudelle ja raskaalle konepajateollisuudelle soveltuvan uudentyyppisen valmistusympäristön, Seaside Industry Park Rauman, seuraava kehityssaskel.

Porin Tahkoluotoon on suunnitteilla useita eri nesteytetyn kaasun terminaalihankkeita, joskin lienee realistista olettaa, että niistä kaikki eivät toteudu. Julkisuudessa esillä olleista hankkeista Agan hanke odottaa syksyllä investointilupaa. 15 milj. euroa maksava tuontiterminaali toivotaan saatavan käyttöön kesällä 2015. Myös Gasumin, 70 milj. euroa maksavan, terminaalin suunnittelu on käynnissä. Jos Gasumin terminaali sijoittuu Poriin, Porista saattaisi tulla koko lounaisen Suomen LNG-keskus.

Rauman satama hakee vesilupaa syväväylälle, jonka runkosyvyys olisi 12 metriä. Nykyisin väylä on vain kymmenen metriä syvä. Puhdas ruoppausjäte on tarkoitus sijoittaa Rauman sataman edustalla sijaitsevan Järviuodon eteläpuolelle rakennettavaan 50 ha:n läjitysaltaaseen. Syksyyn mennessä selviää, tarvitseeko ruoppaus yva-menettelyä. Selkämeren kansallispuiston takia asiaa on harkittava. Yva-menettely siirtäisi toteutusta arviolta puolelatoista vuodella.

Yrityksiä on perustettu hieman vähemmän kuin vuosi sitten. Lopettaneita yrityksiä on hivenen enemmän kuin vuosi sitten. Starttirahalla aloittaneiden yritysten määrä on supistunut erityisesti alkuvuonna. Kevään jälkeen kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan näyttää lisääntyneen lähes kaikissa seutukunnissa. Myös Finnvera on rahoittanut alkuvuonna enemmän uusia yrityksiä kuin viime vuonna vastaavana ajankohtana. Tänä vuonna uusia starttirahapäätöksiä on tehty tähän mennessä noin 130. Yritysten jatkajia kaivattaisiin enemmän. Konkurssit ovat hieman vähentyneet vuoden takaisesta, mutta konkurssiin ajautuneet yritykset ovat olleet selvästi suurempia kuin vuosi sitten.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Työllisyystilanne heikkeni selvästi viime vuonna ja heikkeneminen on jatkunut edelleen. Tämän vuoden alkupuolella työttömiä työnhakijoita on ollut keskimäärin kuukausittain runsaat 12 100, mikä on lähes 1 400 henkeä enemmän kuin vuotta aiemmin. Lomautettujen määrä on noussut voimakkaasti. Lomautettuna on ollut keskimäärin vajaat 1 200 henkeä kuukaudessa. Alkuvuonna työllistämistoimenpiteissä olevien määrä oli huomattavasti alhaisempi kuin vuotta aiemmin, mutta nyt toimenpiteiden piirissä olevien määrä on vuoden takaisella tasolla. Satakunnassa työttömien määrä on noussut suhteellisesti vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Työllisyystilanteen odotetaan kuitenkin lyhyellä tähtämällä heikkenevän viitaten mm. meriteollisuuden veturiyritysten tilanteeseen ja meneillään oleviin yt-neuvotteluihin.

Yt-neuvotteluja on käyty alkuvuonna suunnilleen saman verran kuin vuotta aiemmin. Aivan viime aikoina yt-neuvottelut ovat selvästi lisääntyneet. Irtisanomisten piirissä on katsauksen laadintahetkellä noin 500 henkeä. Myös lomautettujen määrä on voimakkaassa kasvussa.

Nuria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita on alkuvuonna ollut keskimäärin kuukaudessa vajaat 1 600, mikä on noin 200 enemmän kuin vuosi sitten. Nuorten työttömien määrä on lisääntynyt muita työttömiä hieman enemmän. Nuorten aktivointiaste on kuitenkin noussut selvästi alkuvuodesta. Satakunnassa nuorten aktivointiaste on selvästi korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut ja näyttää kasvavan edelleen. Pitkäaikaistyöttömistä 74 % on yli 50-vuotiaita. Työttömistä 37 % :lla on pelkästään perusasteen koulutus. Huolestuttavaa on, että alle 30-vuotiaista työttömistä työnhakijoista 30 % on ilman ammatillista koulutusta. Työttömäksi jäävistä suurella osalla työllistymisen esteenä on korkea ikä, työrajoitteisuus ja koulutuksen puute. Automatisointi on poistanut ”jokamiehen työpaikat”, joihin pääsisi ilman erityisosaamista.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

TE-toimistoon ilmoitettujen avoimia työpaikkojen määrä on ollut alkuvuonna kuukausittain keskimäärin runsaat 3 200, mikä on yli 400 paikkaa vähemmän kuin vuosi sitten. Suhteellisesti suurimmat vähennykset ovat tapahtuneet maa- ja metsätaloudessa, teollisuudessa sekä kaupallisessa työssä. Avoimet paikat ovat lisääntyneet kuljetuksessa ja liikenteessä sekä hieman myös hallinto- ja toimistotyössä sekä terveydenhuolto ja sosiaalityössä.

Työpaikkoja avautuu eniten kaupan alalla, teollisuudessa, tekniikan alalla, terveydenhuolto ja sosiaaalialalla sekä palveluissa. Kaupan alalla paikkoja on lähinnä myyntityössä. Teollisuudessa paikkoja on eniten konepaja ja rakennusmetallissa sekä elintarviketeollisuudessa. Tekniikan alalla paikkoja on eniten rakennusinsinööreille, mutta myös sähkö- ja koneinsinööreille. Terveystieteiden alalla paikkoja on etenkin sairaanhoitajille, lähihoitajille, lääkäreille ja hammaslääkäreille. Palvelupuolella paikkoja on eniten kiinteistöhoito ja siivouksessa, majoitusliike- ja suurtaloustyössä sekä tarjoilussa.

Satakunnassa on ollut työttömiä työnhakijoita suhteessa avoimiin paikkoihin (0,26) keskimäärin yhtä paljon kuin koko maassa keskimäärin. Joillakin aloilla avoimia työpaikkoja

on ollut enemmän kuin työttömiä työnhakijoita, kuten postinjakelussa, terveydenhuollossa (psykologit, hammashoitoala), elintarviketeollisuudessa ja kemian alalla sekä myyntityössä.

Tällä hetkellä työvoiman saatavuusongelmia on selvästi eniten terveydenhoitoalalla. Viimeisimmän ammattibarometrin mukaan Satakunnassa on paljon pulaa mm. farmaseuteista, hammaslääkäreistä, laboratoriohoitajista, röntgenhoitajista, lääkäreistä, lähi- ja perushoitajista sekä sairaanhoitajista. Myös monista muista terveydenhoitoalan ammattilaisista on jonkun verran pulaa. Jonkun verran pulaa on myös erilaisista opettajista (erityisopettaja, luokanopettaja, lastentarhaopettaja) sekä insinööreistä ja teknikoista (kone- ja rakennusala), kuljettajista (kuorma-auto ja ajoneuvoyhdistelmä sekä maarakennuskoneet), isännöitsijöistä, kiinteistönhoitajista, siivoojista sekä sosiaalityöntekijöistä ja -ohjaajista, kirjainpitäjistä sekä taloushallinnon suunnittelijoista. Myös rakennusalan työntekijöistä, kuten kirvesmiehistä, muurareista sekä raudoittajista ja betonityöntekijöistä, näyttää tulevan pulaa. Työvoimapulan uskotaan lisääntyvän nykyisestäään. Ulkomaisen työvoiman käytön ennakoidaan lisääntyvän erityisesti valmistavan teollisuuden piirissä.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Porin seutukunta

Harjavalta, Huittinen, Kokemäki, Luvia, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Porin seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 137 488 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 18 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 9 102 toimipaikkaa, joissa työskenteli 34 273 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7948.

Porin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Köyliö, Rauma, Säskylä

Rauman seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 65 472 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 79 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 4 671 toimipaikkaa, joissa työskenteli 22 431 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 019.

Rauman seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	-
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Satakunta

Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Lavia, Siikainen

Vuoden 2013 alussa Kiikoinen yhdistyi Sastamalaan, samalla entisen Kiikoisen alue siirtyi Lounais-Pirkanmaan seutukuntaan.

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuussa 21 891 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 14 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli, pois lukien entisen Kiikoisen alue, 2 321 toimipaikkaa, joissa työskenteli 5 312 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 023.

Pohjois-Satakunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Oman työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Ylijohtaja Marja Karvonen
Satakunnan ELY-keskus
puh. 0295 022 111
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Tutkija Merja Mannelin
Satakunnan ELY-keskus
puh. 0295 022 112
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus

Luoteis-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	0

Ylä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	+
Työvoiman saatavuus	-



Lounais-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0
Työvoiman saatavuus	-

Tampereen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0
Työvoiman saatavuus	0

Etelä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	0
Työvoiman saatavuus	0

Pirkanmaalla asui kesäkuun 2013 lopussa 497 762 henkilöä. Vuoden 2012 lopussa Pirkanmaalla oli 32 378 toimipaikkaa, joissa työskenteli 130 885 henkilöä. Kesäkuun 2013 lopussa Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli 13,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 31 724. Vuoden 2013 tammikuu-kesäkuun aikana työt-tömien työnhakijoiden määrä kasvoi 28 % edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta.

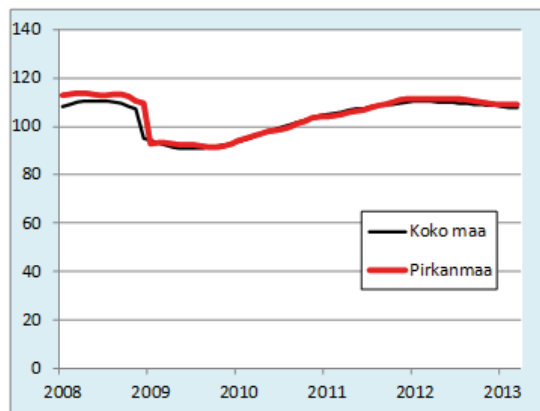
Pirkanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

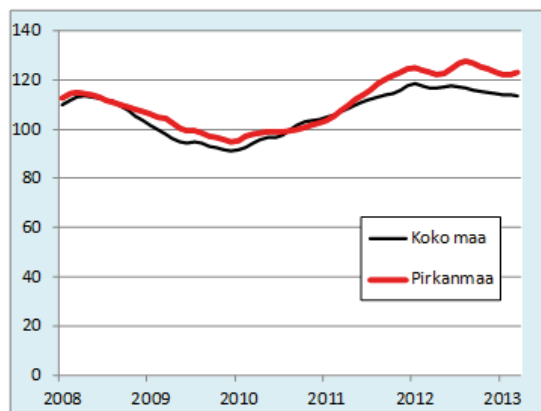
Pirkanmaa on profiloitunut korkeatasoisen koulutuksen, tasokkaan tutkimuksen ja korkean teknologian sovellusten ELY-keskuksena. Vahvuutena on laaja väestöpohja, monipuolinen yritys rakenne, innovatiivinen kehitysympäristö sekä korkealuokkaisen koulutustason tarjoava oppilaitosverkko. Pirkanmaalla opiskelumahdollisuudet ovat maan kärkitasoa.

Pirkanmaalla yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut hyvin samankaltaista kuin keskimäärin Suomessa. Rakennusalalla, mutta myös jonkin verran kaupan alalla, ovat liikevaihdon volyymit alueella kehittyneet koko maata suotuisammin. Päätoimialoista teollisuuden ja muiden palvelujen volyymit ovat hieman jääneet jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, rakentaminen (2010 = 100)



Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pirkanmaan talous elää globaalien talouden ehdoilla. Yleisen kehityksen suunta näkyy Pirkanmaalla, kuten koko Suomessa pienen viipeen saattamana, talouskehityksen ja maailmankaupan muutoksia seuraten. Vienti on Pirkanmaalle tärkeä ja alueen talous on hyvin riippuvainen viennin kokonaiskehityksestä. Tärkeimpien kauppakumppanimaiden hyvä talous ja sisämarkkinoiden kysynnän pieni kasvu on auttanut niin Pirkanmaata kuin koko Suomea säilyttämään markkinoita, joille jatkuvasti on tulossa uusia kilpailijoita mm. BRIC-maista (Brasilia, Venäjä, Intia ja Kiina). Kilpailukyky Pirkanmaalla on tällä hetkellä melko hyvä verrattuna valtakunnallisesti tai tärkeimpiin kilpailijamaihin, kuten Ruotsiin ja Saksaan.

Vienti on viimeisen vuoden aikana hieman vähentynyt, mutta vientiyritysten arviot ovat tilanteesta odottavan positiiviset, varsinkin vuoden 2014 osalta. Alueellinen sisäinen kysyntä on omalta osaltaan auttanut talouden tilanteen säilymisellä nykyisellä tasolla, ilman suurta romahdusta ja kuntien merkittäviä talousongelmia. Taloustilanteen on kuitenkin pian muututtava positiivisempaan suuntaan, koska vielä pitkään jatkuessa aiheuttaa julkiselle taloudelle veronkorotuspaineita sekä riskiä lomautuksista, jotka suoraan kohdentuvat kulutukseen ja sitä kautta syvenevään taantumaan. Kasvua on tulevaisuudessa haettava entistä vaikeammassa kilpailutilanteessa ja valmistuskustannusten minimointi on välttämätöntä, jotta kilpailutilanne olisi kotimaisen vientiyrityksen kannalta mahdollisimman hyvä. Viennin kuitenkin odotetaan elpyvän lähivuosina ja mahdollisesti tulossa oleva nousukausi vaikuttaisi Pirkanmaahan niin, että talouden kasvu olisi nopeampaa kuin viime vuosina on totuttu.

Suomen kansantalous nousee vuonna 2013 arviolta (bruttokansantuotteena ilmaistuna) 0,7 % edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. Pirkanmaan osalta tilanne oli lähes samankaltainen kuin koko maassa. Muutokset BKT:n kehityksessä näkyvät Pirkanmaalla kuitenkin selvemmin kuin koko maassa, johtuen teollisuuden merkittävästä osuudesta Pirkanmaalla. Väestöön suhteutettuna alueen teollisuus on koko maan suurin. Pirkanmaata voikin kuvata Suomen talousveturiksi, jos mittapuuna pidetään teollisuutta sekä sen jalostusastetta ja tuottavuutta. Teollisuuden tärkeä merkitys Pirkanmaalle säilyy jatkossa niin talouden kuin työllisyyden ylläpitäjänä. ETLA ennustaa Pirkanmaalle vuoden 2014 aikana työttömyysasteen laskua verrattuna vuoden 2013 tilanteeseen.

Pirkanmaan väestö kasvaa nopeasti. Vuoden aikana väestömuutos oli 3 842 henkilöä eli 0,78 %. Väestöllinen huoltosuhde on 52,5 %, joka on hieman alempi kuin koko maassa keskimäärin ja taloudellinen huoltosuhde vastaavasti korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Väestöstä n. 70 % on suorittanut vähintään keskiasteen koulutuksen. Pirkanmaan väestön koulutustaso on koko maan korkein yhdessä Pohjois-Pohjanmaan kanssa. Pirkanmaalla, kuten koko Suomessa ja Euroopassa, on tulevaisuudessa huomioitava ikääntyvän väestön kasvavat tarpeet sekä heissä oleva potentiaalinen osaaminen sekä ostovoima. Nuorten työllistyminen opiskelun päättymisen jälkeen nopealla aikataululla tulee lähivuosina entistä tärkeämmäksi, koska Pirkanmaalla on odotettavissa työvoimapula monilla aloilla mm. väestön ikääntymisen johdosta. Välttämätöntä olisi saada työllisyysaste nousemaan riittävän korkealle tasolle lähivuosina, että hyvinvointiyhteiskunta saadaan jatkossa säilyttämään palvelutasonsa. Siksi koululaitosten, yritysten sekä julkisen sektorin on kaadettava raja-aitoja väliltään ja ohjattava voimavarojaan entistä enemmän juuri nuorten osaamisen kehittämiseen sekä sen sovittamiseen yritysten työvoimatarpeisiin.

Palvelusektorin merkitys kasvaa taloustilanteen muutoksia seuraten. Sektorin kasvu syntyy korkeasuhdanteen aikana ja hiipuu laskusuhdanteen kestätyä noin puoli vuotta, eli on merkittävä muuttuja työllisyyden kannalta vaikeimpien aikojen yli. Kaupanalan kasvu Pirkanmaalla on ollut hyvää niin tukkukaupan kuin vähittäiskaupan osalta viimeisten vuosien aikana. Merkitys talouden kasvulle on kausivaihtelusta ja taloustilanteesta riippumatta melko samanlainen, mutta silti merkittävä. Kuitenkin on tulevaisuutta suunniteltaessa huomioitava kaupanalan sekä palvelusektorin tulokseen vaikuttavan ostovoiman suuruus ja sen merkitys, koska laskukautena kuluttajan kustannussäästöistä valtaosa koskettaa juuri palvelusektoria.

Maaseutu on Pirkanmaalla elinvoimainen ja joustava toimialan sisällä tapahtuvaan rakennemuutokseen. Tilakoko on kasvanut ja kasvaa nopealla tahdilla, tosin maatalousyrittäjien määrä on laskusuunnassa. Maatalouden toimivuus tulevaisuuden Pirkanmaalle on elintärkeä kuten koko Suomelle. Mahdollisesti merkitys tulee kasvamaan myös globaalisti, koska ilmaston ilmeinen muuttuminen aiheuttaa kasvukauden pidentymisen pohjoisella pallon puoliskolla ja tätä kautta lisäävän Suomen merkitystä maailman ruokatuottajana. Maaseudulla on jatkossa keskityttävä laajempaan palvelutarjontaan tai sitten erikoistua tiettyyn tuotantosuuntaan.

Pirkanmaa on valtakunnallisesti liikenteen solmukohta. Liikennemäärät ovat suhteutettuna väkilukuun merkittäviä ja alueen tieverkko vaatii kunnon ja laadun osalta jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä. Lähivuosina teiden kunto etenkin vähäliikenteisellä tieverkolla heikenee. Tieverkon kehittäminen on kannattava investointi, koska tällä tavalla parannetaan tienkäyttäjien turvallisuutta, sekä vaikutetaan kuljetusyritysten kuljetuskustannuksiin, jotka näkyvät suoraan asukkaiden elinkustannuksissa. Samalla laadukas tieverkko on ympäristölle suotuisampi vaihtoehto.

Pirkanmaalla on selväpiirteinen alue- ja yhdyskuntarakenne, jonka ylläpitämisessä on tekemistä. Infrastruktuurin uudistaminen, kehittäminen ja ylläpitäminen ovat vaatineet eri liikennemuotojen yhteensovittamista. Uuden teknologian mahdollistaminen infrastruktuurin kehittämisessä vaatii paljon resursseja, mutta hyödyttää samalla käyttäjiä energiataloudellisuuden sekä turvallisuuden lisääntymisellä mm. tieliikenteessä. Joukkoliikenteen hyödyntäminen varsinkin suuremmissa taajamissa on tulevaisuudessa entistä välttämättömämpää. Tampere-Pirkkala lentoaseman palvelutason kehittäminen ja saattaminen kilpailukyiseksi on lähivuosien hanke.

Vuosi 2013 on ollut Pirkanmaan talouden ja työllisyyden osalta kohtalainen. Pirkanmaan lähitulevaisuus on kuitenkin positiivisen oloinen ja pitkällä aikavälillä arvioituna erinomainen. Maakunta on erittäin vetovoimainen ja tarjoaa monipuolisen elinkeinorakenteensa myötä hyvät elinkeinoelämän ja työmarkkinoiden toimintapuitteet. Tulevaisuuden vahvuutena on laaja väestöpohja, monipuolinen yritys rakenne, innovatiivinen kehitysympäristö sekä korkealuokkainen koulutustaso. Pirkanmaan toiminnallisuuden ylläpitäminen nyt ja tulevaisuudessa on edelleen ICT-osaamisessa, kumi- ja muoviteollisuuden osaamisessa, konepajateollisuuden uusissa kehittyneissä tuotteissa, biolääketieteen tutkimus- ja kehitystyössä sekä monissa uusissa innovatiivisissa yrityksissä, jotka ovat suuntautuneet mm. 3D-tulostukseen ja pelialan tuotteiden kehittämiseen.

Tulevaisuudessa entistä enemmän Pirkanmaan hyvinvointi rakentuu pienten ja keski suurten sekä mikroyritysten varaan. PK-yritysten ja mikroyritysten olemassaolon merkityksen ymmärtäminen julkisen sektorin osalta ajoissa mahdollistaa lähitulevaisuudessa uusien työpaikkojen syntymisen sekä omalta osaltaan lisäämään yhteisöverotuloja. Toimialojen väliset rajat tulevat todennäköisesti häviämään ja jatkossa esimerkiksi teollisen toiminnan ja kaupan toiminnan mahdolliset yhteenliittymät ovat hyvin todennäköisiä. Kuntatalous on nyt ja tulevaisuudessa merkittävä tekijä alueen talouskasvun tuottajana varsinkin taantuman aikana.

Pirkanmaalla on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota myös kansainvälistymiseen, jotta työmarkkinat sekä muuttuva yritysmaailma saisi tarvitsemansa yhteistyökumppanit

ja kykenisivät luomaan uusia markkinoita, sekä pystyvät turvaamaan osaavan työvoiman saatavuuden myös tulevaisuudessa.

Yleinen tunnelma alueella

Pirkanmaan aluetalouden yleistilanne on heikentynyt vuoden 2013 alkupuolella ja näkymät loppuvuodesta ovat odottavat ja hieman positiiviset. Talouden ja työllisyyden tilanne saattaa kuitenkin muuttua suuntaan tai toiseen hyvin nopeasti. Odotukset vuoden 2013 syksyn osalta ovat korkealla siksi, että Euro-alueella oleva taantuma näyttää hellittävän otetaan. Pirkanmaalla on kysytty aluetalouuskatsauksen yhteydessä ELY-keskuksen ja sidosryhmi- en lisäksi myös kuntien elinkeinotoiminnasta vastaavien näkemyksiä elinkeinoelämän ja työllisyyden kehityksestä. ELY-keskuksen sidosryhmille osoitettuun kyselyyn vastanneista 60 % piti elinkeinoelämän tilannetta entisenlaisena tai hieman heikompana vuoden takai- seen tilanteeseen verrattuna ja tilanteen arvio parantuneen 10 % vuoden takaisesta. Vas- taavasti kuntien elinkeinotoiminnan avainhenkilöistä 40 % piti tilannetta entisenlaisena.

Alueelliset kehitysnäkymät II/2013 sidosryhmäarvioiden mukaan työttömyystilanne ja työttömyyden rakenne ovat heikentyneet vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Sidos- ryhmistä 50 % ilmoitti työllisyyskehityksen heikkenevän ja sama määrä uskoi sen pysyvän entisellä tasolla. Kuntien elinkeinoelämän avainhenkilöiden näkemysten mukaan työllisyys- tilanne pysyisi entisellään lähitulevaisuudessa.

ELY -keskuksen ja sidosryhmien arvioiden yhteenveto oli se, että elinkeinoelämän nä- kymät ovat samalla tasolla vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Samanlaisena näh- tiin tilanne myös 6 kuukautta eteenpäin. Sen sijaan näkymät elinkeinoelämän kehitykses- tä hieman paranevat jo vuosi eteenpäin tarkasteltaessa.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne

Talouden tilastollisten tunnuslukujen tarkemman analyysin osalta voidaan todeta, että yri- tysten liikevaihto on pysynyt lähes samalla tasolla kuin viime vuonna vastaavana aikana, mutta henkilöstön määrä on vähentynyt, mikä viittaa tuottavuuden lievään kasvuun. Itse asi- assa Suomen ja Pirkanmaan kilpailukyky onkin aiemmin perustunut tuottavuuden parem- paan kehitykseen kuin kilpailijamaissa, mutta tällä hetkellä on muutosta siinäkin negatiivi- seen suuntaan. Liikevaihdon kehitys on ollut tähän asti tasaisen nousujohteista koko ku- luneen vuosikymmenen, lukuun ottamatta vuoden 2009 lyhyeksi jäänyttä taantumaa sekä vuonna 2012 alkanutta kasvun hidastumista. Tilanne on alkuvuodesta 2013 muuttunut jäl- leen huonompaan suuntaan, mutta odotukset ovat loppuvuoden osalta odottavan positiivi- set. Yritysten liikevaihdon kehitys on ollut samansuuntainen koko maan indeksilukuun näh- den, mutta kehityksen indeksitaso oli ollut vuoden 2013 alkupuoliskolla hieman korkeam- pi kuin koko maassa keskimäärin. Muissa palveluissa liikevaihto oli poikkeuksellisesti ke- hittyneen parempaan suuntaan koko maahan verrattuna. Palvelusektorin yritykset toimivat pääsääntöisesti paikallisesti tai alueellisesti.

Pirkanmaan yrityksistä liikevaihto päätoimialoittain; teollisuus 38 %, kauppa 29 %, pal- velut 18 %, rakentaminen 8 prosenttia ja muut toimialat 7 %. Teollisuuden sisältä teknolo-

giateollisuuden osuus oli 19 % koko liikevaihtokertymästä. Huomioitavaa on, että teknologiateollisuuden liikevaihdon kasvua oli enemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Yksittäisistä toimialoista on voimakkaimmin liikevaihto kasvanut tukku- ja vähittäiskaupassa, joissa kasvu oli ollut noususuuntainen ensimmäisen neljänneksen, mutta toinen neljännes on jonkin verran ollut hiljaisempi. Liike-elämänpalvelujen liikevaihto on kasvanut tasaisesti. Palvelusektori on poikkeuksellisesti toisen neljänneksen aikana ollut edellisvuotta hiljaisempi johtuen yksityisen kulutuksen hiipumisesta. Rakentamisen elpymistä oli nähtävissä vuoden alkupuolella, mutta kasvu oli kuitenkin melko pientä. Viennin odotetaan pysyvän lähes entisellään. Viimeisimmän PK-barometrin mukaan 60 prosenttia kyselyyn osallistuneista yrityksistä arvioi suhdanteiden pysyvän vuoden aikana muuttumattomina, heikkenemistä ennakoiti noin 19 prosenttia yrityksistä ja noin 21 prosenttia odotti tilanteen paranemista.

PK-barometrin mukaan 86 prosenttia pirkanmaalaisista yrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan tai pysyvän ennallaan seuraavan vuoden aikana. Yritysten tilauskannat ovat kohdalla tasolla yrityksen kokoluokasta riippuen, mutta kaikilla aikajänteiltään lyhyitä. Muutosta negatiiviseen suuntaan on nähtävissä investointiodotusten suhteen, niiden määrä on ollut laskusuuntainen. Investointien arvioidaan jäävän lähelle nolla-kasvua myös lähivuosina. Poikkeuksia aina löytyy ja työntekijä kokoluokan 50-249 yritykset ovat investoineet selvästi enemmän Pirkanmaalla kuin yritykset keskimäärin ovat tehneet.

PK-sektori investoi hieman halukkaammin kuin yritykset keskimäärin tekevät. PK-barometrin lukujen valossa seuraavan vuoden aikana 70 % PK-sektorista investoi enemmän tai saman verran kuin kuluvana vuotena. Myös tuotannon kasvu koetaan muuttuvan positiivisempaan suuntaan. Tuotannon määrä arvioitiin kasvavan lähes puolessa yrityksistä. PK-barometrin osalta oli nähtävissä positiivisena asiana yritysten halu työllistää vuoden aikana tai ainakin ylläpitää sama henkilöstö kuin on ollut.

Pirkanmaa yhdessä Kymenlaakson, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen kanssa muodostivat yli 50 % Suomen koko ulkomaan vientikaupasta. Pirkanmaan vientikaupasta noin 55 prosenttia suuntautuu EU-alueelle ja tuonnista noin 70 prosenttia tulee EU-alueelta.

Palkkaturvapäätöksiä saaneiden työntekijien lukumäärä laski edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Työntekijien määrässä oli 2 prosentin lasku edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Palkkaturvaa saaneiden työntekijöiden lukumäärä oli vastaavasti noussut 42 prosenttia. Konkurssien määrä oli vähentynyt vuoden 2013 ensimmäisellä vuosipuoliskolla, mutta henkilöstö jota konkurssi koski nousi hieman edellisvuodesta.

Elinkeinoelämän ja kuntien innovaatiot ja investoinnit

Innovaatiotoiminta Pirkanmaalla on merkittävää koko Suomen mittapuussa. Pirkanmaa on ensimmäisellä sijalla yritysten suhteellisessa osuudessa t&k -menoista, sekä toisena t&k -rahoituksen käytöstä tutkimustyössä suhteutettuna työllisten määrään. Myös maakunnan suhteellinen osuus t&k -menoista oli valtakunnallisesti merkittävällä tasolla 15 %. Pirkanmaa sijoittuu toiseksi, kun vastaavasti väestön osuus koko maan väestöstä oli 9 %. Pirkanmaalle haetun rahoituksen määrä kasvoi vuoden 2012 luvuista kuten myös hakemusten määrä. Vuoden 2013 ensimmäisellä vuosipuoliskolla yrityksille tutkimukseen sekä tuo-

tekehitykseen myönnettiin 37,5 miljoonaa euroa. Yritysten kehittämisavustusten sekä valmistelurahoituksen määrä kasvoi vaikka hakemusten lukumäärä laski. Tutkimus- ja tuotekehitystoiminta keskittyy lähes kokonaan Tampereen seutukuntaan.

Yritysten tilanne Pirkanmaalla on taantumasta huolimatta kokonaisuudessaan kohtalaisen hyvä, liikevaihto on pysynyt samalla tasolla kuin viime vuonna vastaavana aikana, tosin henkilöstöä on irtisanottu ja tämä taas vähentää omalta osaltaan kulutusta. Yritykset eivät investoi kuten aiemmin, vaan siirtävät merkittävät ja kalliit investoinnit tulevaisuuteen. Vain pakollisia toimintoja ylläpitäviä investointeja tehdään. Alueelliset erot ovat selvät. Tampereen seutukunta erottuu omaksi kokonaisuudeksi investointien laajuuden osalta, vaikka alueen investointihalukkuus on laskenut. Myös aiemmin mainittu yrityksen kokoluokka vaikuttaa asiaan.

Pirkanmaalla kasvuyritykset ovat monen eri toimialan sisällä, joka on positiivinen asia. Kasvuyritysten määrä on taantumasta huolimatta koko ajan kasvanut. Merkittävintä on huomata, että rakentaminen, teollisuus ja kauppa kattavat hieman yli puolet kasvuyrityksistä ja mm. palveluissa on ollut merkittäviä uusia kasvuyrityksiä. Eniten kasvua saavuttaneiden yritysten liikevaihdon kokoluokka keskimäärin on 2-12 miljoonan euron tasolla. Tampereen seutukuntaan sijoittuu valtaosa kyseisistä yrityksistä, mutta myös muiden seutukuntien alueella on uusia nopeasti kasvavia yrityksiä, joiden toimialat ovat toiminnaltaan erilaisempia kuin Tampereella sekä Tampereen lähikunnissa olevat kasvuyritykset.

Pirkanmaan ELY-keskuksen alueelle syntyi uusia yrityksiä valtakunnallisesti toiseksi eniten Uudenmaan ELY-keskuksen jälkeen. Kuntavertailussa Tampere sijoittui kolmanneksi Helsingin ja Espoon jälkeen. Pirkanmaalla aloitti yritystoiminnan vuoden 2012 aikana 2 873 yritystä ja yritystoimintansa lopetti 2 225 kpl, eli yritysten lukumäärä kasvoi alueella. Kuntatasolla vertailtuna uusia aloittaneita yrityksiä vuonna 2012 oli Tampereella 1 421 kpl, joka oli kolmanneksi eniten Helsingin ja Espoon jälkeen.

Uudet yritykset kattavat lähes kaikki päätoimialat, joten Pirkanmaalla on tulevaisuuden kannalta erinomainen tilanne talouden monipuolisen toiminnan säilymisen osalta. Pirkanmaalla on onnistuttu hyvin siinä, että kaikissa seutukunnissa syntyy uutta yrittäjyyttä sekä sen kautta työpaikkoja.

Toiminnallisuuden tukeminen julkisen sektorin osalta on huomattavan tärkeä asia. Varsinkin on panostettava aloittelevien osa-aikayrittäjien, sekä jo toiminnan käyntiin saaneiden päätoimisten yrittäjien huomioimisen rahoitusta jaettaessa. Yrityksiä on perustettu Pirkanmaalla julkisen rahoituksen piiriin kuuluvalla starttirahalla hieman vähemmän kuin viime vuonna vastaavalla ajalla, muutos ei kuitenkaan ole ollut merkittävä. Tällä erää yrittäjyyttä suunnittelevat ovat tulleet hieman varovaisemmiksi perustamaan yrityksiä, koska kaiken kaikkiaan elinkeinoelämä ei ole ollut kovin toimeliasta. Yrityksen perustamista mietitään tällä hetkellä tarkkaan ja arvioidaan, että lähitulevaisuudessa yritystoiminnan aloittavia voi olla jo enemmän. Näin on ainakin aiemmin taantumän jälkeen käynyt. Sen sijaan jatkostarttirahaa on haettu enemmän, mikä johtunee siitä, että uusien yrittäjien on vaikeampi saada toimeentuloaan yritystoiminnastaan. Toimeksiantoja on vähemmän jaettavana.

Alkavan yrittäjän profiili on yhä useammin insinööri, jolla on tuotekehitysidea, jota hän esittelee markkinoille. Uusi yrittäjä tarvitsee toiminnan aloittamiseen verkostoa ja ihmisiä / instansseja, jotka uskovat hänen tuotteeseensa. Alku on usein hyvin vaikeaa, mutta heidän

toiminnastaan saattaa tulla työllistäviä yrityksiä oman työpanoksensa lisäksi, joten alkuvaiheessa edellä mainittujen yritysten toimintaa on tuettava parhaalla mahdollisella tavalla.

Merkittävimmät valmistuneet investoinnit seutukunnittain ovat Tampereen seutukunnassa Hämpin parkki (Tampereen keskustan maanalainen parkkitalo), Vuoreksen lähiöalue ja siellä puurakenteinen kerrostaloalue, joka edustaa uutta rakentamistapaa ja uusiutuvan rakennusmateriaalin hyödyntämistä sekä Linnakallion alue Pirkkalassa. Käynnistymässä ja suunnitteilla olevan rantaväylän tunnelihankkeen asumis- ja liikenneratkaisut ovat edenneet merkittävästi. Lisäksi on mainittava Pirkanmaan keskuspuhdistamo, useiden koulujen ja päiväkotien perusparannushankkeet, kaupunkiraitiotien 1.vaihe ja muut joukkoliikennehankkeet, useat uudet asuinalueet, sekä Särkänniemen huvipuiston alueelle avattu Särkänniemen Koiramäki ja Nokia-Ylöjärven-Tampereen risteysalueelle Kolmen Kulmaan Myllypuuroon suunniteltu yritysalue, jonka odotetaan tuovan alueelle n. 4 000 työpaikkaa. Uusi hanke on Prisma-keskuksen laajennus Tampereen Kalevaan. Hervannassa sijaitseva teknologiakeskus Hermia on hyvää vauhtia täyttynyt uusilla innovaatioilla varustetuilla yrityksillä.

Lisäksi tulevaisuudessa siinteleä uusi keskusareena, ja sen ympärille suunnitellut tornitalot. Näiden arvioidaan luovan n. 1 500 työpaikkaa alueelle. Lempäälän Marjamäen alueelle rakennetaan Ideaparkin viereen tulevaisuudessa toinen iso kauppakeskus, joka keskittyy erikoistavaroihin. Kangasalan kunta markkinoi edelleen Kallion teollisuusaluetta yrityksille. Saarioinen Oy on investoinut Kangasalan Sahalahden tuotantoyksikköön rakentamalla uuden toimitilan tuotekehitysosastolle. Pirkanmaalle on suunnitteilla useampia uusia kauppakeskuksia lähivuosien aikana.

Etelä-Pirkanmaa seutukunnassa on muutamia suuria investointeja tehty, joista Haka-Food Oy:n laajennus on mainittava. Toinen suuri hanke on Yritys-Konho valtateiden 3 ja 9 risteyskohdassa. Hanke on mittava. Paikka tarjoaa erinomaisten raideliikenneyhteyksien varrelle muodostuvan Akaan Yritys-Konhon liki 90 hehtaaria maa-alueen yritystoiminnan käyttöön. Tulevaisuudessa kokonaispinta-alaltaan 180 hehtaarin suuruisen alueen vahvuksina ovat sijainti Turku-Tampere-Helsinki - kasvukolmiossa sekä ainutlaatuinen pistoraidevalmius. Alue vetää yrityksiä juuri hyvän sijaintinsa vuoksi. Uudet yritysalueet kuten Jutikkala (kaavoitus valmistui 2012) ja Yritys-Konho (kaava valmistumassa) takaavat hyvän kasvualustan uusille yrityksille. Alueen yhteydet ovat loistavat. Valkeakosken Jutikkalan ja Akaan Yritys-Konhon yritysalueet muodostavat keskeisen Tampereen eteläpuolisen logistisen vyöhykkeen. Etelä-Pirkanmaan halki kulkee Helsinki-Tampere moottoritie, joka mahdollistaa tehokkaan logistisen toiminnan alueen sisällä. Uusiutuvan energian teknologista kehitystä edustaa Humppilan ja Urjalan alueelle suunnittelussa oleva tuulimyllypuisto. Uusiutuvan energian mahdollisuudet tulevat testattua tällä mahdollisesti toteutuvalla hankkeella. Vastaavia hankkeita on harkittu yli 40 kohteeseen Pirkanmaan alueella.

Ylä-Pirkanmaan suurimmat investoinnit keskittyvät matkailu- ja kulttuuritoimialaan ja liittyen Serlachius-museon laajennukseen.

Luoteis-Pirkanmaan matkailuun on alueella investoitu, lähinnä Ikaalisten Kylpylän yhteydessä olevaan oheispalveluun sekä mökkimatkailuun. Bioenergian tuotannon lisäämiseen on panostettu.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Talouden kasvuvauhdin hidastuminen näkyy selvemmin epävarmuutena, joka heijastuu työmarkkinoilla irtisanomisten lisääntymisenä sekä työttömyyden keston kasvuna. Työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömien työnhakijoiden rakennekehitys ovat olleet negatiivisia tammi-kesäkuun aikana 2013 verrattuna vastaavaan aikaan vuotta aiemmin. Näin ollen työttömyystilanne ja työttömyyden rakenne heikkenivät kaikilla tarkastelujaksoilla. Irtisanottuja oli kesäkuussa 2013 22 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä on noussut 28 % viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Lisäksi yli 5 vuotta työttömänä olleiden määrä oli kasvanut 41 % edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Tämä kertoo siitä ilmiöstä, että työttömyys pitkittyy ja ennen kaikkea miesten työttömyys. Positiivisena asiaa voi pitää sitä, että Pirkanmaan TE-toimistoissa avoinna olleiden työpaikkojen lukumäärä kasvoi vuoden 2013 tammi-kesäkuussa yli 3 % vuoden 2012 vastaavasta ajankohdasta ja kesäkuun lopussa avoimia työpaikkoja oli 2 036 kpl. Työvoiman kysyntä oli ollut erityisen heikkoa koko ensimmäisen vuosipuoliskon.

Vuoden 2013 tammi-kesäkuun aikana työttömiä työnhakijoita oli Pirkanmaalla keskimäärin 30 190 ja työttömyysaste oli vuoden 2013 tammikuu-kesäkuun aikana keskimäärin 12,4 %. Työllisyysaste oli vastaavasti keskimäärin 69,9 %, joka on sama kuin koko maassa keskimäärin. Työllisyysasteen suhteellinen osuus oli laskenut 0,5 % vuositasolla verrattuna. Vastaavaan aikaan vuonna 2012 työllisyysaste oli ollut 70,4 %. Työttömyysaste oli Pirkanmaalla korkeampi kuin koko maassa ja työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi Pirkanmaalla enemmän kuin koko maassa keskimäärin. ELY-keskuksittain vertailtuna Pirkanmaalla on seitsemänneksi korkein työttömyysaste.

Nuorten työttömien määrä on noussut voimakkaasti koko vuoden alkupuoliskon, muutos 30 %. Pitkäaikaistyöttömien, sekä yli 50-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden lukumäärä on noussut vuoden 2013 ensimmäisellä vuosipuoliskolla verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Muutos oli yli vuoden työttömänä olleiden osalta 38 % ja yli 50-vuotiaiden osalta 16 %. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna näyttää viimeaikainen kehitys työllisyyden näkökulmasta kehittyvän negatiiviseen suuntaan. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan trendi ns. UV-käyrällä (Unemployment / Vacancy) osoittaa kuitenkin selvästi kohtaan-to-ongelmaan päin, joka tarkoittaa sitä, että työmarkkinat eivät toimi kunnolla ja kysyntä sekä tarjonta ei kohtaa toisiaan. Mikäli trendi ei käänny, niin mitä ilmeisimmin myös rekrytointiongelmat kasvavat ja muodostavat ennen pitkää talouden kasvulle esteen. Todennäköisesti tämä on Pirkanmaan osalta edessä tulevan vuoden kuluessa.

Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä oli noussut kesäkuussa 2013 26,5 % edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden työttömyysaste oli kesäkuussa 2013 35,7 % kun kesäkuussa 2012 luku oli 30,7 %. Kesäkuun 2013 lopussa oli Pirkanmaalla ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita 2 199 henkilöä.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Osaavan työvoiman saattavuutta arvioitaessa tällä hetkellä tilanne on parantunut, mutta muutosta nähdään jo 6 kuukauden kuluttua. Vastaavasti arviosta 12 kuukauden kuluttua näyttäisi tilanne heikkenevän verrattuna nykytilanteeseen.

Työllisyystilanne tulee muuttumaan lähitulevaisuudessa niin, että työvoimapula josta osa toimialoista kärsii jo nyt, tulee laajemmin eri ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi. Ns. pullokaula-aloiksi voi mainita sosiaali- ja terveydenhuoltoalan, opetusalan ja sen oheistoiminta, sekä teollisuudessa metallialan moniosajien tarpeen kasvu. Kaupan- ja palvelualojen osalta osa seutukunnista tulee kokemaan työvoimapulaa. PK-barometrin mukaan puolet kyseisen sektorin yrityksistä kokevat ongelmana löytää sopivaa työvoimaa. Huomioitava on kuitenkin seikka, että alueelliset erot ovat olemassa. Tampereen seutukunnassa tilanne on parempi kuin muissa seutukunnissa.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Tampereen seutukunta

Tampere, Nokia, Kangasala, Vesilahti, Lempäälä, Pirkkala, Hämeenkyrö, Orivesi, Ylöjärvi, Pälkäne

Tampereen seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 383 965 henkilöä. Alkuvuoden aikana oli kasvua 1 635 henkilöä. Vuonna 2012 seutukunnassa oli 24 726 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 26 423.

Tampereen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Etelä-Pirkanmaan seutukunta

Valkeakoski, Akaa, Urjala

Etelä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 43 435 henkilöä, Alkuvuoden aikana vähennystä oli 45 henkilöä. Vuonna 2012 seutukunnassa oli 2 349 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,3 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 2478.

Etelä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Ylä-Pirkanmaan seutukunta

Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat, Juupajoki

Ylä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 25 227 henkilöä, Alkuvuoden aikana väestö väheni 170 henkilöllä. Vuonna 2012 seutukunnassa oli 1 742 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 070.

Ylä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lounais-Pirkanmaan seutukunta

Punkalaidun, Sastamala

Vuoden 2013 alussa Kiikoinen liittyi Sastamalaan, samalla entisen Kiikoinen alue siirtyi Pohjois-Satakunnasta Lounais-Pirkanmaalle.

Lounais-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 28 854 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 96 henkilöllä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1062. Vuonna 2012 seutukunnassa oli 2 250 toimipaikkaa.

Lounais-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	-	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta

Parkano, Ikaalinen, Kihniö

Luoteis-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 16 281 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 130 henkilöllä. Vuonna 2012 seutukunnassa oli 1 418 toimipaikkaa. Vuoden 2012 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 691.

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

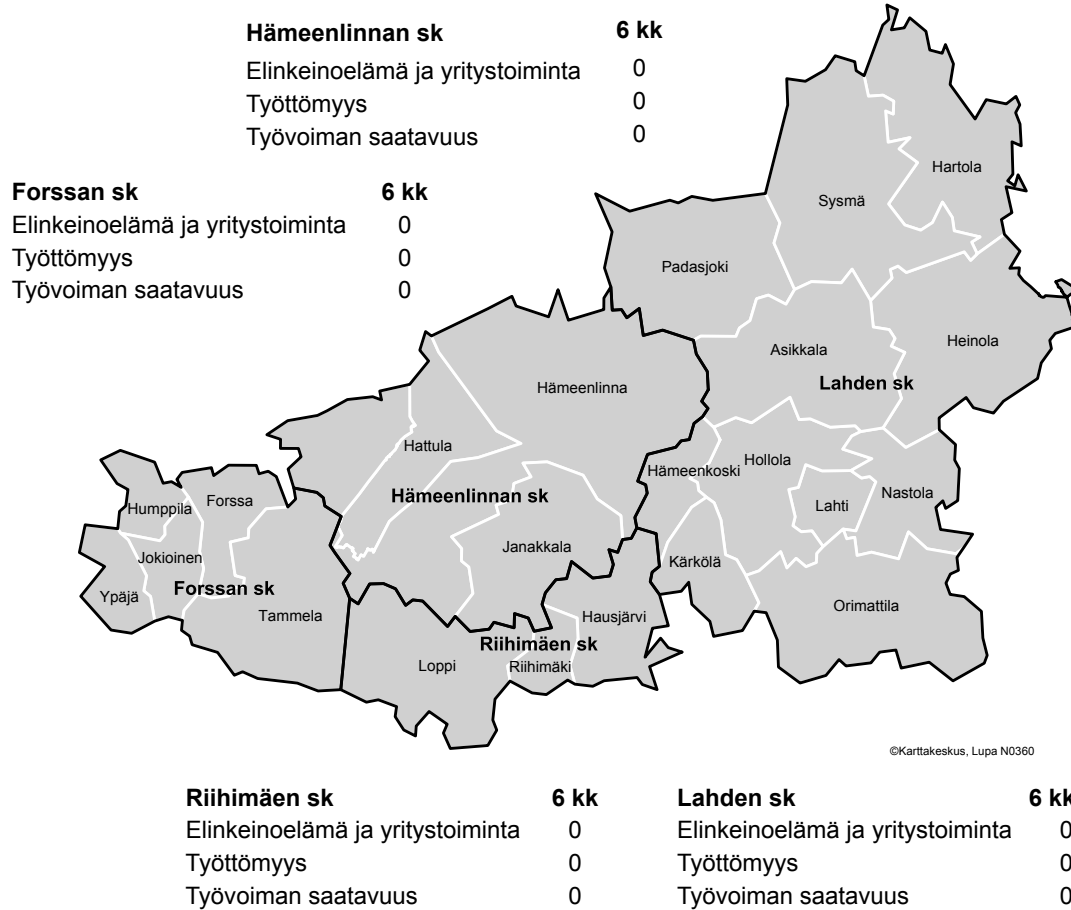
Tilastoasiantuntija Juha Salminen

Pirkanmaan ELY-keskus

puh. 040-5034993

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Hämeen ELY-keskus



Hämeen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 378 337 henkilöä. Alkuvuoden aikana kasvua oli 317 henkilöä. Vuonna 2010 Hämeen ELY-keskuksen alueella oli 24 503 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli 93 399 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 21 736.

Hämeen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

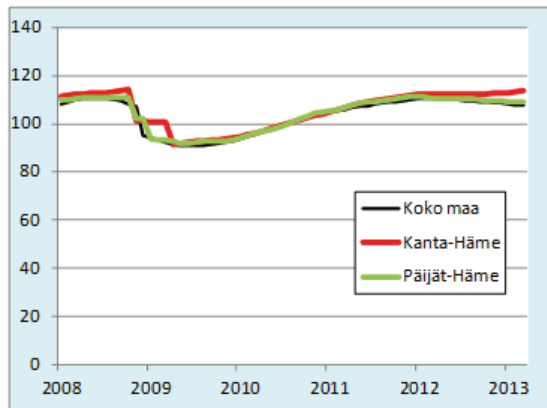
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Maakuntien keskinäistä kehitystä voidaan verrata eri tekijöiden kokonaisvaikutusta kuvaavalla suhdanneindikaattorilla, jossa osatekijöinä ovat liikevaihto, työttömyys ja nettomuutto. Liikevaihdon kasvun, työttömyyden tason ja muutoksen sekä nettomuuton muutoksen perusteella Kanta-Hämeen maakunta on menestynyt ajanjaksolla 2009–2013 hieman maan

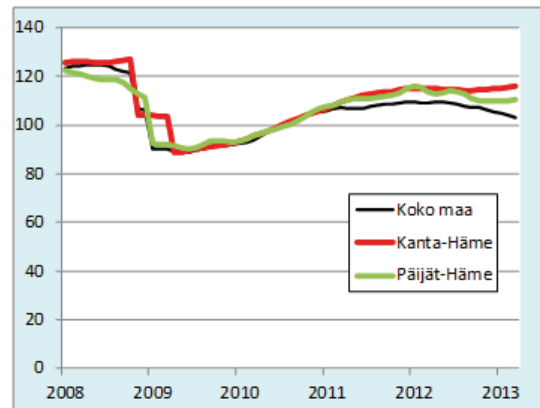
keskitasoa paremmin ja Päijät-Hämeen maakunta hieman maan keskitasoa heikommin. Kummatkin maakunnat ovat kuitenkin suhteellisen lähellä maan keskiarvoa.

Viime aikoina yritysten liikevaihdon kehitys on Hämeessä ollut hieman suotuisampaa kuin Suomessa keskimäärin. Teollisuuden aloilla liikevaihto on alueella viime aikoina kehittynyt koko maata paremmin. Tukku- ja vähittäiskaupassa alueen kehitys on myös ollut hieman koko maan trendiä suotuisampi. Päätoimialoista rakentamisen ja muiden palvelujen volyymit ovat jääneet jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. Rakentamisen volyymien trendi on jäänyt alle koko maan keskiarvon erityisesti Päijät-Hämeessä.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, teollisuus (2010 = 100)



Hämeessä työttömyysaste on ollut viime aikoina hieman muuta maata alhaisempi. Vuonna 2012 työttömyysaste oli 7,4 prosentin tasolla. ETLA:n ennusteen mukaan työttömyys kasvaa vuodesta 2012 vuoteen 2014 Hämeessä 0,5 prosenttiyksiköllä, kun koko maan keskiarvoksi arvioidaan 0,4 prosenttiyksikköä.

Hämeen ELY-keskuksen alueella oli heinäkuun lopussa 2013 noin 22 900 työtöntä työnhakijaa, mikä on runsaat 13 % enemmän kuin vuosi sitten (koko maan kasvu + 15,5 %). Heinäkuun lopussa Hämeen TE-toimiston työttömistä työnhakijoista oli henkilökohtaisesti lomautettuja 1 100, mikä on lähes puolet enemmän kuin vuosi sitten (koko maa + 58 %).

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hämeen maakuntien logistinen sijainti ja hyvät yhteydet pääkaupunkiseudulle ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Riihimäen ja Hämeenlinnan seutujen vahvuutena on lisäksi monipuolinen elinkeinorakenne. Päijät-Hämeessä on poikkeuksellisen paljon vientitoimintaa harjoittavia pk-yrityksiä; mekaaninen puu ja kone- ja metalliteollisuus ovat pysyneet merkittävinä toimialoina alueella. Uusia kehittyviä toimialoja ovat ympäristöosaaminen, teollinen muotoilu ja monialainen käytännönläheinen innovaatiotoiminta. Matkailun merkitys on vahva Heinolan seudulle; mm. vapaa-ajan palvelut ovat monipuolisia. Forssan seudun järvikivireä-brändi on osoittautunut aikaan sopivaksi, ja merkittävimmät kehittämishankkeet ovat sitä tukevia.

Valtatie 12:n tiesuunnittelu on käynnistynyt Lahden eteläisen kehätien osalta. Uusi tielinja vapauttaa vanhan tielinjauksen alueita asumisen ja elinkeinoelämän käyttöön. Kanta-

Hämeen alueella Riihimäen kolmioraide on tavaraliikenteen välityskyvyn kannalta tärkeä hanke. Muita tärkeitä hankkeita ovat Vt 3:n liittymäjärjestelyt Hämeenlinnan ja Riihimäen seudulla, Vt 2:n perusparannus välillä Loukku–Humpila ja tie nro 10:n perusparannus.

Perinteisen teollisuuden rakennemuutos jatkuu edelleen erityisesti Päijät-Hämeessä, ja siirtyminen vahvasta teollisuusalueesta kaupan ja palveluiden alueeksi on edelleen käynnissä. Kasvu- ja kansainvälisiä suuryrityksiä sekä tutkimustoiminta harjoittavia yksiköitä on Hämeessä suhteellisen vähän. Alueen matkailussa nähdään mahdollisuuksia, joita ei kuitenkaan ole toistaiseksi osattu hyödyntää täysimittaisesti. Kunta- ja palvelurakenteessa on odotettavissa suuria muutoksia, ja ne edellyttävät mm. uutta innovaatiotoimintaa ja uuden teknologian tehokasta hyödyntämistä.

Alueiden taloudellisen suorituskyvyn mittana voidaan käyttää mm. bkt:tä suhteessa alueen väestöön. ETLA:n keskipitkän aikavälin ennusteen mukaan alue-bkt:n arvioidaan vuoteen 2015 mennessä kasvavan Kanta- ja Päijät-Hämeen maakunnissa jonkin verran keskimääräistä nopeammin. Suhteellisesti parasta kehityksen arvioidaan kuitenkin olevan Etelä-Savon, Kainuun ja Lapin maakunnissa.

Tilastokeskuksen viimeisimmän väestöennusteen pohjalta on nostettu esille kaksi keskeistä lähitulevaisuuden kehityssuuntaa: työikäisen väestön osuuden pieneneminen ja väestöllinen huoltosuhteen heikkeneminen. Väestöllinen huoltosuhde kuvaa lasten ja vanhusikäikäisten määrän suhdetta työikäisen väestön määrään. Tämä väestörakenteen muutos tulee jatkossa vaikuttamaan myös työvoiman saatavuustilanteeseen. Hämeessä väestöllisen huoltosuhteen ei lähivuosina oleteta kehittyvän aivan yhtä epäedulliseen suuntaan kuin esimerkiksi eräissä itäisissä ja pohjoisissa maakunnissa. Mikäli väestöennuste toteutuu, on Hämeessä vuonna 2015 jokaista työikäistä kohden jo noin 63 lasta tai vanhusta. Koko maan keskiarvo on väestöennusteen mukaan vuonna 2015 noin 59.

ETLA:n ennusteen mukaan työvoiman määrä (työvoiman tarjonta) vähenee vuodesta 2012 vuoteen 2015 koko maassa noin 30 000 hengellä. Samalla aikavälillä työllisten määrä (työvoiman kysyntä) vähenee noin 25 000 hengellä, eli työvoiman tarjonta vähenee enemmän kuin työvoiman kysyntä. Ennuste tarkoittaa toteutuessaan, että työvoiman saatavuusongelmat yleistyvät. Hämeessä saatavuusongelmia arvioidaan esiintyvän vähemmän kuin kaikkein vaikeimmilla alueilla (Uusimaa, Pohjanmaa ja Pirkanmaa). Saatavuusongelmien ennustetaan olevan Hämeen alueella lähellä maan keskitasoa, eli jokseenkin samalla tasolla kuin Pirkanmaalla, Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Syksyn 2013 pk-yritysbarometrin mukaan Suomen pk-yritysten suhdannenäkymät ovat aavistuksen verran heikentyneet keväästä 2013. Koko maan pk-yrityksistä 25 % arvioi suhdanteiden paranevan ja 21 % huononevan (saldoluku 4 %). Edellisellä mittauskierroksella paranevia suhdanteita odottaneita oli 26 % ja huononevia 21 % (saldoluku 5 %). Hämeen alueella paranevia ja huononevia suhdanteita odottaneiden osuus oli syksyllä 2013 yhtä suuri, 24 %. Edellisestä kierroksesta suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on Hämeessä siten laskenut selvästi, sillä saldoluku oli vielä 9 % keväällä 2013.

Suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat heikentyneet sekä Hämeessä että koko maassa. Tältä osin koko maan saldoluvuksi muodostuu 6 %, Hämeen saldoluuku on selvästi pienempi, 2 %. Päijät-Hämeessä suhdannenäkymät ovat selvästi pessimistisemmät kuin Kanta-Hämeessä.

Pk-yritysbarometrin mukaan koko maan pk-yrityksistä 38 % on mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkiviä. Asemansa säilyttämään pyrkiviä pk-yrityksiä on 34 % ja yritystoiminnan loppumista ennakoivia 3 %. Myös Hämeen alueella yleisin ryhmä muodostuu kasvua mahdollisuuksien mukaan hakevista pk-yrityksistä (35 %). Sekä Hämeen alueella että koko maassa kasvamaan pyrkivien yritysten osuus on laskenut edellisestä mittauskierroksesta.

Yritysten perustaminen

Vuoden 2012 lopussa Hämeen ELY-keskuksen alueella oli yhteensä noin 23 300 yritystä. Vuonna 2012 Hämeen ELY-keskuksen alueella aloitti toimintansa yhteensä 1765 yritystä ja lopetti 1643 yritystä. Toimialoittain tarkastellen aloittaneita yrityksiä oli Hämeen alueella eniten kaupan alalla, edellisvuonna rakennusosalalla. Kolmas merkittävä toimiala, jonne syntyy uusia yrityksiä, on ”ammattillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta”. Aloittaneiden yritysten osuus yrityskannasta oli koko maassa 2,7 %, Kanta-Hämeessä 2,4 % ja Päijät-Hämeessä 2,5 %.

Vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä aloittaneiden yritysten määrä väheni Tilastokeskuksen mukaan koko maassa 7,4 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kanta-Hämeeseen uusia yrityksiä syntyi vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä 252, mikä oli 5,6 % vähemmän kuin vastaavana aikana edellisenä vuonna. Päijät-Hämeeseen syntyi vastaavana aikana 297 yritystä (-6.3 %).

Alueen keskeisten toimialojen tilanne ja näkymät

Teollisuudessa tämänhetkiset näkymät ovat Hämeen alueella vaihtelevat; toisaalla tilaukset ovat vähentyneet, toisaalla töitä tehdään täysipainoisesti. Rakennusosalalla monien yritysten kysyntä on heikkoa ja yrityksillä on käytössään vapaata kapasiteettia. Palvelualoilla näkyy yleinen epävarmuus, asiakasmäärät ovat vähentyneet ja tyhjiä liiketiloja on aiempaa enemmän. Erikoiskauppa on ollut vaikeuksissa jo pitkään. Hyvinvointiala on edelleen kasvuala mm. Hämeenlinnan ja Forssan seuduilla. Uudet palvelutarpeet lisäävät uusia liiketoimintamahdollisuuksia alalla ja hyvinvointialan yrittäjiä tarvitaan jatkuvasti lisää.

ETLA:n huhtikuussa 2013 päivitetyn ennusteen mukaan työllisyyden perusteella voimakkaimmin kasvava toimiala Hämeessä on liike-elämän palvelut. Muita kasvavia toimialoja Hämeen alueella ovat ennusteen mukaan mm. maa- ja vesirakentaminen, kiinteistötoiminta, terveys- ja sosiaalipalvelut sekä muut yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut ja muu toiminta.

Keskuskaupunkien taloudellinen kehitys vaikuttaa olennaisesti maaseutualueiden tilanteeseen. Kaupunkien läheisellä maaseudulla tilanne on kohtuullinen vastaten läheisesti seutukuntien yleistä kehitystä. Toisaalta syrjäisemmillä maaseutualueilla väestö ikään-tyy ja vähenee. Puukauppa käy alueella normaalilla hyvällä vauhdilla, ja kysynnän ja tar-

jonnan suhde on melko hyvin tasapainossa. Viljojen tuottajahinnat ovat laskeneet alkuvuodesta, mikä vaikuttaa negatiivisesti kasvinviljelytilojen kannattavuuteen. Toisaalta kotieläintuotannossa on havaittavissa positiivista hintakehitystä. Alueen maataloudessa tilanteeseen vaikuttavat olennaisesti syksyn korjuulosuhteet. Elokuun alkuun asti kesän kasvuolosuhteet ovat olleet hyvät, mutta hyvälaatuisen sadon korjaaminen vaatisi myös jatkossa lämpimiä poutapäiviä.

Päijät-Hämeen alueella elinkeinoelämä noudattelee koko maan tämänhetkistä kehitystä sikäli, että lähes kaikki toimialat sosiaali- terveysalaa lukuun ottamatta mieluummin vähentävät kuin lisäävät työntekijöitä. Uusien, pienten yritysten perustaminen on jopa romahtanut. Rakennusalalla on jonkin verran kasvua odotettavissa uusien alueiden rakentamisen ja korjausrakentamisen myötä, etenkin Lahden kaupungin keskusta-alueen tuntumassa.

Hämeenlinnan seudun yrityksillä suhdannenäkymät ovat paremmat kuin maassa keskimäärin ja muualla Kanta-Hämeessä. Tästä huolimatta tietynlaista varovaisuutta on havaittavissa yritysten toiminnassa. Kaupan alan yritykset odottavat myynnin pysymistä nykytasolla, mutta kannattavuuden arvioidaan hieman heikkenevän. Lähikuukausina alan työvoima supistunee lievästi. Päivittäistavarakaupan myynti seuraa valtakunnallista kehitystä ja pysyy suhteellisen vakaana.

Riihimäki-Hyvinkään alueella näkymät ovat kaksijakoiset: osa yrityksistä painiskelee taloudellisessa ahdingossa, osalla on selkeitä kasvutavoitteita. Pienten yritysten konkurseja on ollut aiempaa enemmän, mutta suurilta irtisanomisilta on viime aikoina toistaiseksi vältytty. Yritysneuvonnassa on havaittavissa painetta yritysten myynnin ja markkinoinnin kehittämiseen.

Forssan seudulla yleinen epävarmuus tuo tiettyä varovaisuutta investointeihin ja toiminnan kehittämiseen. Osalla yrityksistä akuutti rahoitusvaje johtaa toiminnan suuntautumiseen päivittäiseen selviytymiseen, ja rakennemuutoksen kannalta merkittävämmät kehittämistoimenpiteet jäävät tekemättä.

Investoinnit

Gasum Oy:llä on rakenteilla Lahteen Suomen suurin biokaasun tuotanto- ja jalostuslaitos, joka valmistuu vuonna 2014. Yhtiö on mukana myös muissa alan investoinneissa. Muita Lahden kaupungin alueella käynnissä tai suunnitteilla olevia hankkeita ovat mm. seuraavat: Lahden Toriparkki, Ranta-Kartanon asuinalueen rakentaminen, Hennalan varuskunta-alueen uusi käyttö, MM-2017 kisarakenteet ja kaupunginsairaalan uudistaminen ja laajentaminen. Muita merkittäviä Päijät-Hämeen alueen hankkeita ovat: Vt 12, eteläinen kehätie (Hollola ja Lahti), Hennan uusi asuinalue (Orimattila) ja Vierumäen vapaa-ajan palvelut ja asuinalueet (Heinola). Heinola, Kouvola ja Iitti ovat yhteishankkeena käynnistäneet Kimolan kanavahankkeen suunnittelun.

Kanta-Hämeen alueella merkittäviä käynnissä tai suunnitteilla olevia hankkeita ovat mm. Hämeenlinnakeskus, Hämeenlinnan Moreenin yritysalueen laajennukset, autotalo Sunny Car Center, Rautakauppakeskus Centra, Hämeenlinnan Engelinranta, Forssan-Tammelán tuulivoimapuisto ja Humppilan-Urjalan tuulivoimapuisto.

Hämeen ELY-keskuksen alueella on tällä hetkellä vireillä seuraavat energiantuotantoon, kierrätykseen ja tuulivoiman hyödyntämiseen liittyvät ympäristövaikutusten arviointimenettelyt (YVA-menettelyt):

- Lahti Energia Bio2020; Lahti. Hankkeessa on tarkoitus rakentaa sähköä ja kaukolämpöä tuottava polttoaineteholtaan 310 MW:n voimalaitos siihen liittyvine laitosrakenteineen, varastoineen ja sähkön siirron rakenteineen.
- Stena Recycling Oy:n Lahden yksikön laajennus; Lahti ja Nastola. Nykyään Stenan Lahden yksikössä vastaanotetaan, lajitellaan, esikäsitellään ja käsitellään tai välivastoidaan 92 500 tonnia hyötykäyttöön soveltuvia jätteitä.
- Humppilan-Urjalan tuulivoimapuisto. Tuulivoima-hanke muodostuu Pirkanmaan Urjalassa ja Kanta-Hämeen Humppilassa sijaitsevasta yhtenäisestä alueesta.
- Forssan, Jokioisten ja Tammelan kuntien alueille suunnitella olevan Kiimassuon tuulipuiston YVA-menettely on päättynyt; hanke on tällä hetkellä kaavoitusvaiheessa.

Yritysten kehittämishankkeiden valmisteluaktiivisuus on pysynyt aiempien vuosien tapaan melko korkealla tasolla. Investointirahoituksen kysyntä on hieman kasvanut edellisvuoteen verrattuna ja yritysten t&k-toimintaan on haettu ja myönnetty aiempaa enemmän julkista rahoitusta. Tukirahoituksen myötävaikutuksella Hämeen alueella on rakenteilla useita tuotantotilojen laajennuksia ja uudisrakennuksia. Energiatukien kysyntä on myös pysynyt vakaana ja sähkön käytön vähentämiseen tähtäävien hankkeiden osuus on kasvanut. Myös Finnveran Lahden aluekonttorin investointirahoituksen kysyntä on vuoden alkupuoliskolla samalla tasolla, kuin viime vuonna vastaavana ajankohtana. Kysyntätilanne säilynee lähitulevaisuudessakin jokseenkin vakaana.

Työttömyyden määrä ja rakenne

TEM:n keväällä 2013 julkaisemassa lyhyen aikavälin työmarkkinaennusteessa työttömien työnhakijoiden määrän arvioidaan koko maassa kasvavan vuonna 2013. Vuonna 2014 tilanteen oletetaan tasaantuvan, ja työttömyys pysyttelisi jokseenkin vuoden 2013 tasolla. Työttömyysasteen ennustetaan kasvavan useimmissa maakunnissa vuodesta 2012 vuoteen 2014, myös Hämeessä. ETLA:n tuoreimmassa ennusteessa on kuitenkin esitetty hiiven TEM:n arviota positiivisempia lukuja.

Hämeen ELY-keskuksen alueella syrjäytymisuhan alla olevien ryhmien työttömyys on kasvussa. Suurimmat syrjäytymisuhan ryhmissä olevat työttömät ovat alle 25-vuotiaat työttömät, ulkomaalaiset, pitkäaikaistyöttömät, vammaiset ja pitkäaikaissairaat. Kaikkien syrjäytymisuhan alla olevien ryhmien työttömyys on kasvussa. Erityisesti pitkäaikaistyöttömien määrä on ollut viime syksystä lähtien kasvussa. Myös alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut nopeasti.

Kuntien rooli ja vastuu pitkäaikaistyöttömyyden aktiivisessa hoidossa korostuu. Osa yli 300 päivää työmarkkinatuella olleiden pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoitusvastuuta siirretään kunnille vuoden 2015 alusta lukien. Nuorisotyöttömyyden ehkäisyyn ja hoitoon suunnattaneen lisävoimia ja toimenpiteitä.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Työvoiman kysyntää on Hämeessä ollut työvoiman tarjontaan nähden vähemmän kuin keskimäärin Suomessa. Työnvälitystilastojen mukaan vuonna 2012 jokaista työtöntä työnhakijaa kohden oli 0,20 avointa työpaikka (koko maa 0,26). Työvoiman saatavuusongelmia on alueella kuitenkin ollut ja tulee arvioiden mukaan olemaan joissakin ammateissa. Vuonna 2012 lähes 30 prosenttia Hämeen työvoimaa hakeneista toimipaikoista on kokenut vaikeuksia työvoiman hankinnassa.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan ammatillisesta kohdentumisesta kertova ammattibarometri julkaistaan kolme kertaa vuodessa. Ammattibarometri kertoo yhteenvedon työmarkkinatilanteen kehityksestä puoleksi vuodeksi eteenpäin. Jokaisessa Hämeen ELY-keskukseen tähän mennessä tuottamassa ammattibarometrissa pulaa tai ylitarjontaa hakijoista on esiintynyt jokseenkin samoissa ammateissa. Joko paljon pulaa tai pulaa hakijoista on ollut jokaisessa ammattibarometrissa seuraavissa ammateissa: lääkärit, sairaanhoitajat, sosiaalityöntekijät, perus- ja lähihoitajat, lääkintävahtimestarit, erityisopettajat, laboratorio- ja röntgenhoitajat, psykologit ja lastentarhanopettajat. Ylivoimaisesti eniten työpaikkoja Hämeessä ajalla 11/2012–4/2013 oli myyntiedustus- ja puhelinmyyntitehtävissä, joissa työpaikkoja oli tarjolla lähes 4 000. Seuraavaksi eniten löytyi perushoitajien, lääkintävahtimestareiden ja lähihoitajien työpaikkoja, yhteensä noin 670.

Seutukuntakohtaiset näkymät

Lahden seutukunta

Artjärvi, Asikkala, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Lahti, Nastola, Orimattila, Padasjoki, Hartola, Sysmä ja Heinola

Lahden seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 202 696 henkilöä. Alkuvuoden aikana kasvua oli 148 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 12 800 toimipaikkaa, joissa työskenteli 51 503 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,7 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 12 994.

Lahden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Hämeenlinnan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 94 264 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 126 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 5 957 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 440.

Hämeenlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Riihimäen seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 46 551 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 209 henkilöllä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 134 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 2 957 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 293.

Riihimäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Forssan seutukunta

Forssa, Humpila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Forssan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 34 826 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 91 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 2 789 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2009.

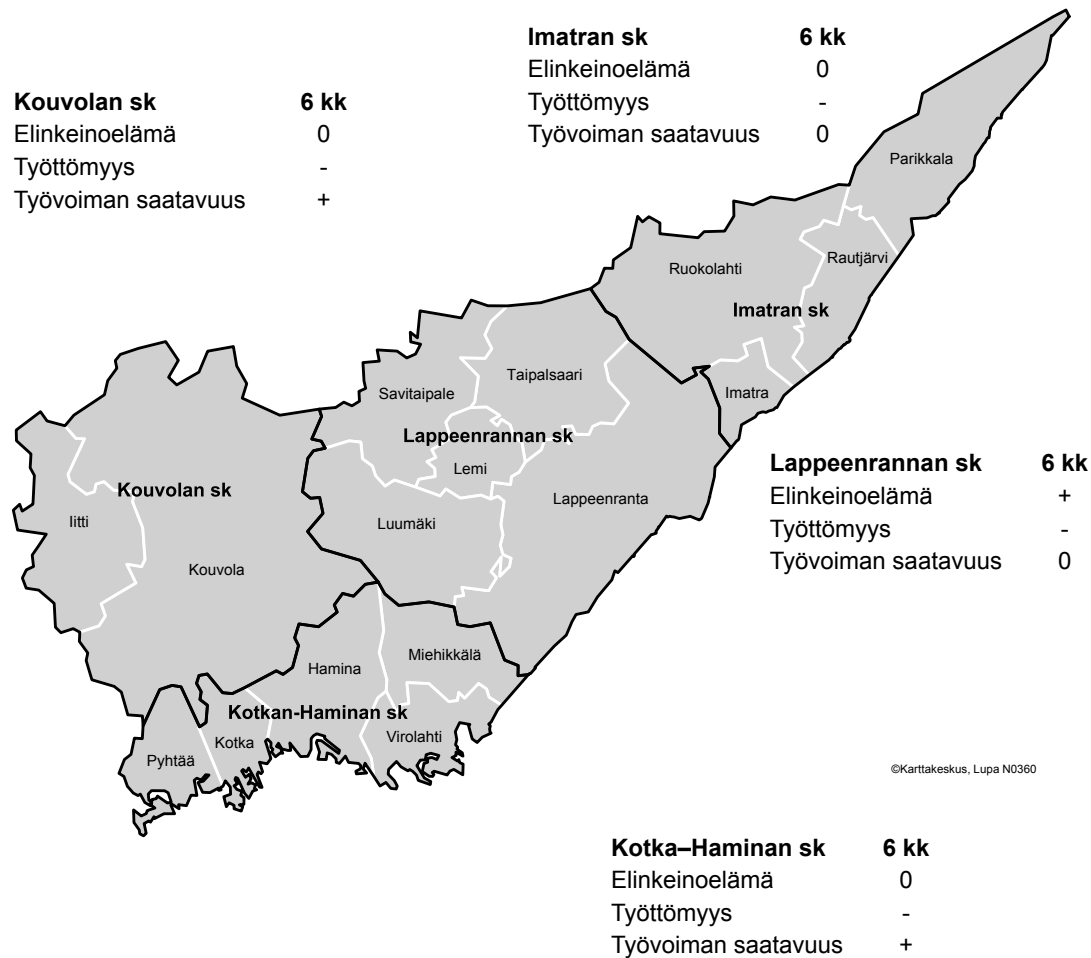
Forssan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Erikoissuunnittelija Markku Paananen
Hämeen ELY-keskus
puh. 0295 025 167
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus



Vuoden 2013 alussa Suomenniemi liittyi Mikkeliin, samalla entisen Suomenniemen alue siirtyi Etelä-Savoon. Vuoden 2012 lopussa Suomenniemellä oli 754 asukasta.

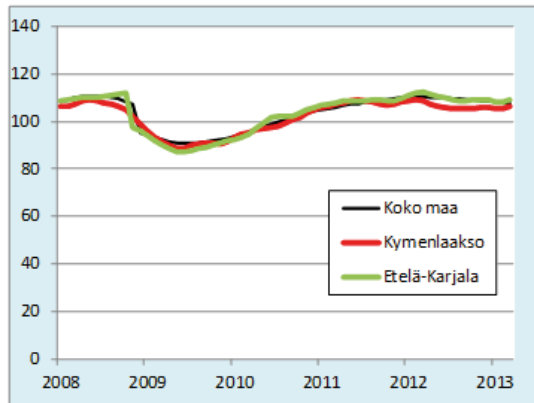
Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 313 323 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 453 henkilöä. Vuonna 2011 Kaakkois-Suomessa, pois lukien entisen Suomenniemen alue, oli 18 453 yritysten toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 19 285.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

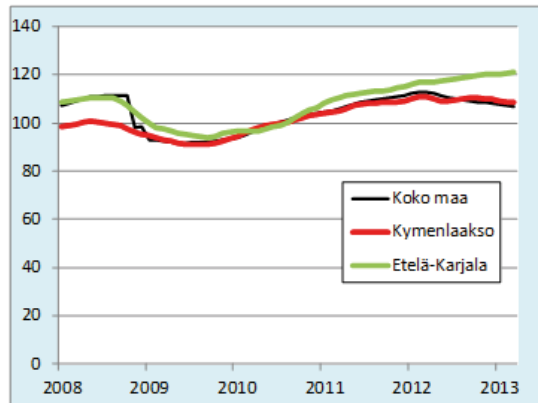
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kaakkois-Suomessa yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut hieman heikompa kuin keskimäärin Suomessa. Kymenlaaksossa teollisuuden ja rakentamisen volyymit ovat jääneet jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. Etelä-Karjalassa rakennusalan kehityskulku on kuitenkin ollut parempi; liiketoiminnan volyymit ovat kehittyneet selvästi koko maata suotuisammin. Teollisuudessa liiketoiminnan volyymit ovat Etelä-Karjalassa kehittyneet selvästi Kymenlaaksoa paremmin. Liiketoiminnan volyymit kaupan ja palvelujen aloilla ovat Kaakkois-Suomen maakunnissa kehittyneet suotuisammin kuin koko maassa keskimäärin. Tämä korostuu etenkin Etelä-Karjalassa.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Tukku- ja vähittäiskauppa (2010 = 100)



Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Kaakkois-Suomessa työttömyysaste on ollut hieman muuta maata alhaisempi. Vuonna 2012 työttömyysaste oli 7,2 prosentin tasolla. ETLA ennustaa, että työttömyys kasvaa Kaakkois-Suomessa 0,8 prosenttiyksiköllä vuodesta 2012 vuoteen 2014. Koko maan ennustettu työttömyysasteen nousu on 0,4 prosenttiyksiköä. Työttömyysasteen kasvu olisi siis hieman koko maan keskiarvoa suurempi. TEMin työnvälitystilaston mukaan työttömyys kasvaa keskimääräistä hitaammin.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Rakennemuutos on kurittanut etenkin Kymenlaaksoa. Aluetutkija Timo Aron tekemän kilpailukykyanalyysin mukaan vuosien 1995–2012 aikana Kymenlaakso oli eniten menettänyt asemiaan maakuntien välisessä vertailussa. Analyysissä vertailtiin bruttokansantuotetta, työllisyysastetta, väestökehitystä, kuntataloutta ja koulutustasoa. Kun vuonna 1995 Kymenlaakso oli vielä sijalla kuusi, vuonna 2012 sijoitus oli tippunut peräti kymmenellä. Etelä-Karjala sen sijaan oli parantanut sijoitustaan yhdellä ollen maakuntien välisessä vertailussa seitsemäs.

Kaakkois-Suomen väestö on pienentynyt 2000-luvun alusta noin 10 000 hengellä. Vuonna 2012 sekä kuntien välinen nettomuutto että luonnollinen väestönlisäys olivat negatiivisia. Tämä korostuu etenkin Kymenlaaksossa. Siirtolaisuus on viime vuosina korjannut Kaakkois-Suomeen väestötilannetta jonkin verran, mutta ainoastaan Lappeenrannan seutukunnassa väestönlisäys oli viime vuonna positiivista. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan väestö edelleen vähenee. Maakuntien välinen nettomuutto on tappiollinen etenkin

koulutusiässä olevien nuorten osalta. Kaakkois-Suomessa noin 65 % väestöstä on suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon. Osuus on koko maata alhaisempi (68 %). Positiivista on, että Etelä-Karjalassa nuorten koulutustaso kasvaa nopeasti. Nuorten 20–34-vuotiaiden tutkinnon suorittaneiden osuus on koko maata ja Kymenlaaksoa korkeampi. Monipuolisen ja laadukkaan koulutusjärjestelmän rooli alueen kehittämisessä ja vetovoimatekijänä on oleellinen. Aloituspaiikkojen vähenemisen myötä sekä ammattiopisto- että ammattikorkeakoulukentässä on vaarana koulutustarjonnan kaventuminen. Koulutusalojen väheneminen tulee näkymään myös oppilaitosten henkilökunnan irtisanomisina.

Väestön vähenemisen lisäksi myös huoltosuhde heikkenee. Vuoden 2012 lopussa Kaakkois-Suomessa väestöllinen huoltosuhde (eli lasten ja vanhuseläkeikäisten määrän suhde työkäiseen väestöön) oli 59,2. Luku on koko maan keskiarvoa (54,3) heikompi. Ennusteen mukaan huoltosuhde heikkenee ja vuonna 2015 sen arvioidaan olevan jo lähes 65.

Tulevaisuudessa eläkkeelle poistuvaa työvoiman ja työmarkkinoille tulevan työvoiman välinen kuilu kasvaa. Vuonna 2015 työmarkkinoille saapuva 20–24-vuotiaiden ikäluokka on 68 % eläkkeelle lähtevästä eli 60–64-vuotiaiden ikäluokasta (vrt. koko maa 92 %). Maakuntien ja seutukuntien väliset erot ovat huomattavat: viiden vuoden päästä eli vuonna 2018 Kymenlaaksossa osuus on 63 %, kun Etelä-Karjalassa sen arvioidaan olevan 70 %. Heikoin tilanne tulee olemaan Imatran ja Kouvolan seuduilla. Työmarkkinoiden kireyttä ja nykyisin melko korkeaa työttömyyttä helpottaa alueen vähenevä väestö.

Kaakkois-Suomi on viime vuosien mittaan menettänyt työpaikkoja erityisesti teollisuudesta. Viimeaikaista kehitystä on puolestaan vienyt positiiviseen suuntaan Venäjältä tuleva ostos- ja lisääntyvästi myös yöpyjämatkailijavirta. Tämä näkyy varsinkin Etelä-Karjalan tuotanto- ja työllisyyskehityksessä, mutta myös Kymenlaaksossa. Teollisuudessa viime vuosina koettuja tuhansien työpaikkojen menetyksiä on jo osittain onnistuttu korvaamaan palvelu- ja logistiikka-alan työpaikoilla. Jos metsäteollisuus onnistuu kehittämään uusia, Suomessa valmistettavia tuotteita ja matkailijavirrat kasvavat edelleen lähivuosina, Kaakkois-Suomen muilta toimialoilta vähenevät työpaikat voidaan korvata ainakin osittain. Todennäköisesti pidemmällä aikavälillä Kaakkois-Suomen työpaikkojen kokonaismäärä kuitenkin vähenee. Julkinen sektori, sekä kunnat että valtio, ovat talousvaikeuksissa ja supistamassa työvoimaansa. Teollisuuteen ei ole syntymässä merkittävästi uutta työllisyyttä. Maataloudessa on mahdollisuuksia, mutta alan työvoima on edelleen laskusuunnassa. Palvelualoilla on jonkin verran kasvamisen edellytyksiä. Mm. erilaiset kiinteistöjen huolto- ja korjauspalvelut ja muut jokapäiväiseen elämiseen liittyvät palvelut saattavat yleistyä. Kaupan ala on Kaakkois-Suomessa hyötynyt ostosmatkailun lisääntymisestä, mutta työpaikkojen kasvu on epävarmaa. Lisäksi alalla tapahtuu jatkuvaa keskittymiskehitystä, joka sulkee pieniä myymälöitä ja vahvistaa suuria yksiköitä. Samalla työpaikat vähenevät.

Tuotannon monipuolistaminen on tärkeä strateginen painopiste. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan aluekehittämisen yhteisinä painotuksina ovat metsäklusterin uudistaminen, puhtaan energia- ja ympäristötekniikan kehittäminen, ICT-liiketoiminnan ja sisältötuotannon kehittäminen, logistiikan ja infrastruktuurin vahvistaminen, Venäjä-yhteistyön vahvistaminen sekä osaamis- ja koulutusrakenteiden uudistaminen. Pk-sektorille tarvitaan monipuolista kasvua. Toimintamahdollisuudet (mm. osaavan työvoiman saatavuus, koulutusmahdollisuudet, infra) alueella ovat hyvät. Kaakkois-Suomessa yrittäjien osuus työllisistä vas-

taa koko maan keskiarvoa. Jos aloittaneita yrityksiä suhteutetaan työikäiseen väestöön, tilanne näyttäytyy heikompana. Myöskään kasvuyritysten määrä koko yrityskannasta ei yllä valtakunnalliseen keskiarvoon.

Rakennemuutos vaatii pitkäjänteistä yhteistyötä, mutta useita konkreettisia tuotantomuutoksia on jo näkyvillä. Uutta pienyritystoimintaa on perustettu mm. peliteollisuuteen. Alueelliset erot maakuntien välillä ovat kuitenkin selvät. Vaikka Etelä-Karjalassa on uutisoitu mm. metsäteollisuuden yt-neuvotteluista ja kivivillaeristeitä valmistavan Parocin alasajosta, on alueella selvitty taantumasta melko hyvin. Näkymät ovat positiiviset ja luottamus tulevaisuuteen vahvempi kuin Kymenlaaksossa. Kymenlaaksossa lähitulevaisuuden odotukset ovat varovaiset, mutta pidemmän aikavälin odotukset ovat etenkin Kotkan-Haminan seudulla selvästi paremmat. Tilanne vaihtelee toimialoittain. Suurimmat odotukset ovat kaupan ja matkailun kehittymisessä. Myös liikenneinvestoinnit ovat pitäneet positiivista virettä yllä.

Sijainti ja logistiikan kehittäminen on Kaakkois-Suomen selkeä vahvuus. Kaakkois-Suomessa on käynnissä ja valmisteilla useita mittavia liikenneväylähankkeita, joiden vaikutukset elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuuteen ja luotettavuuteen ovat merkittäviä. Kaakkois-Suomen asemaa logistiikkakeskuksena vahvistaa myös Suomen suurin yleissatama sekä Kouvolan rautatiekeskus. Kuutostiellä saatiin vuonna 2012 liikenteelle Lappeenrannan ja Imatran välinen nelikaistainen moottoritiealue osuus. E 18-tiellä on käynnissä Koskenkylä - Kotka-osuus ja Haminan ohikulkutie, molemmat moottoritienä. Koskenkylä-Kotka-osuudesta on tällä hetkellä valmiina noin 60 %.

Maarakentaminen jatkuu vilkkaana. Hamina - Vaalimaa-välin tiesuunnittelu on käynnissä ja rakentamisen aloittamisen sisältynee vuoden 2014 talousarvioon. Tiehankkeeseen sisältyy myös Vaalimaan rekkaparkki. Hankkeen investointivaiheen kustannusarvio on 265 miljoonaa euroa, mutta se toteutetaan elinkaarihankkeena, jonka kustannusarvio on 660 miljoonaa euroa. Lappeenrannan ja Taavetin välinen perusparannus nelikaistaiseksi alkaa vuonna 2015. Kustannusarvio on 76 miljoonaa euroa. Luumäen ja Imatran välisen kaksoisraiteen suunnittelu on saamassa EU-rahoitusta. Kaksoisraide mahdollistaisi tämän hetkistä nopeammat ja raskaammat junat sekä suuremmat liikennemäärät. Lappeenrannan lentokentän kyky palvella kasvavaa liikennettä on tällä hetkellä tyydyttävä. Lappeenrannan kaupunki ja Finavia ovat parhaillaan selvittämässä lentokentälle uusia operointi- ja hinnoittelukäytäntöjä. Tuloksena on päivitetty liiketoimintasuunnitelma, jossa tuodaan esille investointitarpeita sekä kentän omistusrakenteeseen liittyviä muutosesityksiä.

Päätiestön kunto on pystytty ja pystytään myös lähivuosina säilyttämään liikenteen tarpeita vastaavana. Sen sijaan alemmalla tieverkolla kunto on alkanut heikentyä, kun liikenne- ja viestintäministeriö on joutunut leikkaamaan sieltä rahoitusta rataverkon kunnostuksiin eri puolilla maata. Tiestön kunnan heikkeneminen on huolestuttava kehityssuunta haja-asutusalueella ja maaseudulla sekä asumisen (ml. loma-asuminen), yritystoiminnan (mm. maa- ja metsätalous, puuhuolto, muu yritystoiminta) että matkailun ja muun virkistyskäytön kannalta. Tiestön lisäksi myös muu infrastruktuuri (laajakaista, vesihuolto) asettaa haasteita maaseudun täysipainoiselle kehittämiselle.

Kaakkois-Suomessa Venäjän talouden ja Suomeen suuntautuvan kysynnän kehitys on merkittävä taloutta vauhdittava tekijä. Venäjän vaikutus heijastuu monipuolisesti Kaakkois-Suomeen, välittömästi mm. Venäjältä tuleviin ostos- ja muiden matkailijoiden virtoihin, hei-

tä palvelevan yritystoiminnan ja rajatoimintojen kasvuun, satama-, kuljetus- ja varastotoimintoihin ja välillisesti moniin muihin toimialoihin. Kaupan ja matkailun alalla on tehty ja tul- laan tekemään mittavia investointeja. Kaakkois-Suomen vetovoima houkuttelevana matkai- lukohteena perustuu toimivien palveluiden ja liikenneyhteyksien lisäksi myös puhtaaseen ja vetovoimaiseen ympäristöön. Suuri osa matkailusta on ostosmatkailua. Kulttuurimatkai- lu on tähän mennessä ollut vähäistä. Uusia mahdollisuuksia on myös seminaari- ja hyvin- vointimatkailussa. Jatkossakin Kaakkois-Suomen vetovoimaisuuteen on panostettava vah- vasti – on jo olemassa merkkejä siitä, että Viro kiinnostaa yhä enenevässä määrin venä- läisiä matkailijoita. Valmistelussa olevassa Kaakkois-Suomen kasvusopimuksessa määri- tellään sijaintiasemaan perustuvat kehittämisteemat sekä sovitaan yhdessä Venäjä-kas- vupotentiaalin hyödyntämiseen liittyvistä toimista hallituskaudella 2013 - 2015. Kasvusopi- mus kokoaa ja varmistaa riittävän laajat yhteiset resurssit Venäjän tarjoamien kasvumah- dollisuuksien ja Kaakkois-Suomen vahvuuksien hyödyntämiseksi. Tulevaisuudessa uudet avaukset kuten koulutusvienti Venäjälle saavat entistä suurempaa painoarvoa. Venäläisil- tä toivotaan myös piristystä yrityskenttään. Kaakkois-Suomessa jo nyt joka kuudennen uu- den yrityksen perustaja on venäläinen.

Kaakon sijaintiedun hyödyntämisen kannalta ratkaisevan tärkeää on, että rajanylitys- paikkojen sujuvuus turvataan erityisesti henkilöliikenteen kasvaessa voimakkaasti. Vuon- na 2012 rajan ylitti Kaakkois-Suomen rajanylityspaikoilla lähes 10 miljoonaa matkustajaa. Kulu- van vuoden alkupuoliskolla matkustajia oli noin 4,8 miljoonaa. Kasvua viime vuoden vastaavaan aikaan kertyi kuusi prosenttia. Vaikka koko alkuvuoden kasvu ei yltänytkään edellisvuoden lukemiin, heinäkuussa kirjattiin uudet ennätyslukemat: Kaakkois-Suomen ra- javartioston valvomilla rajanylityspaikoilla oli ensimmäisen kerran yli miljoona rajanylitys- tä kuukauden aikana. Henkilöliikenteen kasvuun varaudutaan rajanylityspaikkoja kehittä- mällä. Viime aikoina keskustelussa on ollut myös Parikkalan muuttaminen kansainvälisek- si rajanylityspaikaksi.

Lappeenrannassa sijaitsee yksi Suomen kolmesta teknillisestä yliopistosta, jonka ym- päriille rakentunut Skinnarilan kampusalue toimii maakunnan teknologisen yritystoiminnan ja koulutuksen keskuksena. Kampusalueelle on sijoittunut myös Saimaan ammattikorkea- koulu (Saimia), jossa on kaupan ja tekniikan opetuksen lisäksi myös vahva terveydenhuol- lon koulutusyhteisö. Kampusalueella toimiva teknologiakeskus Technopolis pitää sisällään noin 100 teknologia- ja osaamis pohjista yritystä jotka työllistävät yhteensä 900 henkilöä. Skinnarilan kampuksella työskentelee kokonaisuudessaan 2000 henkilöä koulutuksen, tut- kimuksen ja teknologiayhtiöiden palveluksessa. Opiskelijayhteisössä on 7000 korkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijaa. Alue tuottaa osaavaa henkilökuntaa yrityksiin sekä synnyttää uutta osaamis pohjaista, myös kansainvälisesti kiinnostavaa liiketoimintaa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kaakkois-Suomessa perustettiin Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuoden 2013 ensim- mäisen neljänneksen aikana 413 yritystä. Osuus on neljä prosenttia edellisvuoden vas- taavaa ajankohtaa alhaisempi (koko maa - 7 %). Lähes neljännes uusista yrityksistä syn- tyi kaupan alalle. Kymenlaaksossa aloittavien yritysten määrä pienentyi 25:llä. Uusia yri-

tyksiä perustettiin kymmenen prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Monesta muusta maakunnasta poiketen aloittaneiden yritysten määrä on hieman kasvanut Etelä-Karjalassa. Lappeenrannassa yritysten määrä kasvoi toiseksi eniten koko maassa. Lähiainona käynnistyvän uuden hautomomallin tavoitteena on kiihdyttää merkittävästi Skinnarilassa ja laajemmin Lappeeranta-Imatra-seudulla syntyvien osaamispohjaisten yritysten liikkeellelähtöä ja kasvuprosessia.

Uusimman EK:n suhdannebarometrin mukaan suhdanneodotukset ovat jälleen kääntyneet laskuun. Kuitenkin Kaakkois-Suomen ne ovat hieman maan keskiarvoa paremmat. Teollisuuden ja rakentamisen osalta suhdannetilanne parani kesän 2013 alussa, mutta suhdanneodotukset heikkenivät samaan aikaan. Edelleen tilanne on tavanomaista huonompi. Työvoimaa arvellaan supistettavan lähikuukausina. Tuotannon kasvun esteistä suurin on riittämätön kysyntä. Palveluyritysten suhdannetilanne oli vain vähän normaalia heikompi. Loppukesän aikana suhdanteiden odotetaan hieman hiipuvan. Palvelualalla pula ammatitaitoisesta työvoimasta oli yleisin kapeikkotekijä.

Viimeisimmän Pk-yritysbarometrin mukaan Kaakkois-Suomessa suhdannenäkymiä kuvaavat luvut ovat hieman keskimääräistä heikommat. Vastaajista 58 % arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana. Suhdanteiden parantumista ennakoii 24 % vastaajista (koko maa 25 %). Noin 18 % arvioi liikevaihtonsa kasvavan ja 26 % kannattavuutensa paranevan. Nämä osuudet jäivät selvemmin koko maan keskiarvoista ja olivat myös edellistä barometriä heikompia. Kehittämishankkeisiin ja investointeihin panostaminen on melko varovaista. Etelä-Karjalassa näkymät kokonaisuudessaan olivat Kymenlaaksoa valoisammat.

Kaakkois-Suomella on ollut perinteisesti kaksi tuotannonalaa, joiden osuudet kokonaistuotannosta ovat olleet maan keskiarvoa suuremmat: massa- ja paperiteollisuus sekä kuljetus ja varastointi. Molemmat alat ovat viime vuosina kohdanneet muutoksia. Kaakkois-Suomi menetti vuosina 2000–2012 yli 6000 massa- ja paperiteollisuuden työpaikkaa eli noin puolet toimialan paikoista (Etlä, huhtikuun 2013 ennuste). Myös viime aikoina on kerrottu vähentämisistä, pääosin Etelä-Karjalassa. Stora Enso aloittaa YT-neuvottelut: Imatralla 180 ja Inkeröissä 25 työpaikkaa on neuvottelujen piirissä. Niin ikään UPM vähentää Lappeenrannan tutkimuskeskuksen tuotekehityksestä 15 työntekijää. Kymenlaaksossa Kotkamills irtisanoo syksyllä Kotkan tehtailta 45 työntekijää.

Vähennyksistä huolimatta Kaakkois-Suomi on edelleen Euroopan merkittävin metsäteollisuuskeskittymä ja metsäteollisuus vahvin toimiala. Ala investoi mm. biojalostamo- ja energiaratkaisuihin. Viimeisin esimerkki tästä on Sunilassa rakennettava, 32 miljoonaa euroa maksava ligniiniinja. Tehtaassa aletaan toisena tehtaana maailmassa tuottaa ligniiniä, jota markkinoidaan maailmanlaajuisesti erikoiskemikaaleja sekä teknisiä materiaaleja valmistavalle teollisuudelle korvaamaan fossiilisia raaka-aineita. Investointi mahdollistaa 50 000 tonnin vuotuisen ligniinituotannon ja sille odotetaan 80 miljoonan euron liikevaihtoa muutaman vuoden päästä. Uusia työpaikkoja ei suoranaisesti synny lisää, mutta työpaikkoja saattaa jatkossa syntyä pakkaamiseen ja kuljetukseen. Muitakin hankkeita on vireillä: Metsä Fibre Oy suunnittelee biojalostamon rakentamista Joutsenon sellutehtaan alueelle. Biojalostamo tuottaisi uusiutuvasta raaka-aineesta valmistettua puupohjaista biokaasua.

Jo rakenteilla on UPM:n maailman ensimmäisen puupohjaista uusiutuvaa dieseliä valmistavan biojalostamo Lappeenrannassa. Tehdas käynnistyy vuonna 2014.

Tulevaisuudessa energia-ala voi nousta merkittäväksi työllistäjäksi. Erilaisia ja monipuolisia energia- ja ympäristöhankkeita on kehitteillä. Energia- ja ympäristötekniikkaan liittyvä opetus- ja tutkimustoiminta tukee alueellisen yritystoiminnan kehitystä. Metsäteollisuuden energia-alan investointien lisäksi Lappeenrannan seudulla toimii useita pieniä, yliopiston tutkimusosaamisesta lähteneitä yrityksiä, joilla on potentiaalia kasvaa merkittäviksi työllistäjiksi. Koko alueella on käynnissä / vireillä tuulivoimahankkeita, joista YVA (ympäristövaikutusten arviointi)-käsittelyssä on parhaillaan Mäyränmäen tuulivoimahanke Kotkan seudulla. Muita YVAn piirissä olevia hankkeita ovat Lappeenrannan jätevesien käsittely, jo mainittu Joutsenon biojalostamo sekä Nordkalkin läjitysalueiden laajennus.

Alueen toinen perinteinen, vahva toimiala eli kuljetus ja varastointi on säilyttänyt asemansa kokonaisuutena melko hyvin. Vaikka alueella on ollut nähtävissä mm. ahtaajien irtisanomisia ja kuljetusyrittäjien tilanteen kiristymistä, ETLA ennustaa lähitulevaisuuteen työllisten määrän hienoista nousua. Alkuvuoden uutiset HaminaKotkan satamasta olivat hyviä: sen kautta kulki tammi-kesäkuussa yhteensä noin 7 miljoonaa tonnia tavaraa, joka on 3,5 prosenttia enemmän kuin edellisvuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Vienti kasvoi 2 % nousten kaikkien aikojen puolivuotisennätykseen. Suurten volyymien metsäteollisuusvientin kaikki lajit, sahatavara, sellu ja paperi, ovat kasvussa. Tuonti kasvoi alkuvuonna 6 %. Kauttakulkuliikenteessä erityisen voimakkaassa kasvussa oli autoliikenne, joka kasvoi 28 %. Kuitenkin epävarmuustekijät yleisessä taloudessa vaikeuttavat liikenteen ennustettavuutta. Myös tulevan rikkidirektiivin kustannusvaikutukset ja hallintaratkaisut eivät ole täsmällisesti tiedossa. Hamina yrittää profiloitua nestesatamaksi, ja satama-alueelle pyritään kehittämään teollisuuskyliä alan yrityksistä. Uutena yrityksenä alueelle on tulossa neste-kaasua teollisuuskäyttöön Venäjältä Suomeen tuova Kosan Gas Finland Oy, jonka toiminta käynnistyy näillä näkymin loppuvuodesta. Alueelle houkutellessaan edelleen uusia teollisuusyrityksiä markkinointikampanjan avulla.

Metalliteollisuus (metallinjalostus- ja metallituoteteollisuus + koneteollisuus) on alueen merkittäviä teollisuuden toimialoja, joka työllistää yli 7 000 henkeä. Alan yritykset painottuvat metsä- ja muun suurteollisuuden kunnossapitoon. Vaikka ala on rakennemuutoksessa, tilanne on toistaiseksi säilynyt kohtalaisen hyvänä. Haasteita ovat mm. investoinnit tuotekehitykseen, sarjatuotantoon ja laitekantaan Työllisten määrän ennakoidaan pysyvän lähi-vuosina lähes samalla tasolla.

Ulkomaalaisten matkailijoiden yöpymisten määrä majoitusliikkeissä kasvoi ennakkotietojen mukaan vuoden 2013 alkupuoliskolla Kymenlaaksossa 36 % ja Etelä-Karjalassa 18 % edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Koko maassa määrä pieneni 0,3 %. Myös tax free-kaupan kasvu jatkuu. Vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla tax free-myynti kasvoi Kotkassa 5 %, Lappeenrannassa 6 %, Imatralla 29 % ja Kouvolassa 44 % edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna (koko maa 9 %). Vaikka Lappeenrannan myynnin kasvu jäi alle keskitason, osuus koko maan tax free-myyntistä oli lähes Helsingin lukemissa. Kouvolan myynnin kasvu oli koko maan ripeintä. Todennäköinen syy kasvuun on Kauppakeskus Veturin kaupan käynnistyminen. Positiiviseen kehitykseen vaikuttaa myös Kouvolan aiempaa voimakkaampi panostus matkailun ja kaupan palveluiden markkinoin-

tiin. On huomattava, että tax-free-tilastot kertovat vain osatotuuden verovapaasta myynnistä. Tax free -järjestelmän ulkopuolista niin sanottua invoice-kauppaa ei tilastoida lainkaan. Sen osuuden koko verovapaasta turistimyynnistä on arvioitu viime aikoina kasvaneen.

Viime aikoina on investoitu voimakkaasti uusiin liike- ja matkailukeskuksiin, ja uusia hankkeita on tulossa molempiin Kaakkois-Suomen maakuntiin. Kymenlaaksossa Vaalimaa Shopping Center Oy:n noin 70 miljoonan euron rakennushanke tuo Virolahdelle kauppakeskuksen, hotellin, kylpylän ja kasinon. Rakentaminen alkaa kuluvan vuoden syksyllä ja avajaisia suunnitellaan kesälle 2015. Työntekijöitä tarvitaan noin 400–450, joista huomattava osa Venäjältä. Kotkassa on suunnitteilla uusi kauppakeskus Jumalniemeen. Kotkassa yritykset ovat satsaamassa myös kalastusmatkailijoiden majoituspalveluihin. Tämän myötä Kymijoen kalastusalue laajenisi huomattavasti. Kouvolassa matkailu ei ole toistaiseksi seudun suuria toimialoja, mutta sen odotetaan kasvavan. Uuden matkakeskuksen kaavoitus aloitetaan pian. Myös rakennussuunnittelu on tarkoitus aloittaa jo tänä vuonna. Matkakeskukseen on tarkoitus rakentaa rautatie- ja linja-autoasemat sekä kauppoja, asuntoja ja hotelli. Näillä näkymin keskus voisi olla valmis aikaisintaan vuonna 2015. Matkailuhankkeista mainittakoon myös Pyhtään Sirius Sport Resort, joka avattiin kuluvan vuoden heinäkuussa. Keskukseen pääaktiviteetit ovat lentotunneli (vertical wind tunnel) ja sisäsurffaus. Keskukseen odotetaan 70 000 kävijää vuosittain.

Etelä-Karjalassa on käynnissä tai suunnitteilla monia merkittäviä rakennushankkeita. Loppuvuodesta 2012 tehty ratkaisu Ikean ja Ikano-kauppakeskuksen sijoittumisesta Lappeenrantaan lisää positiivisia odotuksia kaupan alan myönteisestä kehityksestä. Kauppakeskus on valmis vuoden 2015 lopussa. Imatralla mittava Korvenkannan kauppakeskushanke on kaavoitusvaiheessa. Valmistuessaan kauppakeskus on yli 100 kaupan ja 90 000 neliömetrin myötä Suomen neljänneksi suurin. Lappeenrannan keskustassa Iso-Kristiinan kauppakeskuksen laajennuksen myötä rakennuksessa toimivien liikkeiden määrä tulee lisääntymään nykyisestä noin kahdestakymmenestä 65:een. Laajennuksen on tarkoitus olla kokonaisuudessaan valmis syksyllä 2015. Tänä vuonna Lappeenrantaan valmistuu kauppakeskus Grande Orchidee ja Imatralla Laplandia. Työntekijöitä uusiin liikkeisiin palkataan noin 80, joista osa Venäjältä. Myös Lidlin ja Rajamarketin rakennus käynnistyy pian. Vastikään avattuja matkailutoimintoja Rauhaan ovat golfkenttä ja Capri-kauppakeskus, jossa sijaitsee mm. Angry Birds-aktiviteettipuisto. Skandinavian suurin kokohirsirakennus eli Ukonniemen hirsihotelli valmistuu Imatran vapaa-aikakeskukseen syksyllä. Vuoden 2016 loppuun mennessä alueelle valmistuu hirsihotellin lisäksi 60 lomataloa.

Google jatkaa investointejaan Summassa. Yhtiö kertoi viime kesänä nykyisen palvelin-keskuksen laajentamisesta. Investointi on suuruudeltaan 150 miljoonaa euroa, rakennusajan työpaikkavaikutus on n. 500 htv, joista iso osa ulkomailta. Nyt yhtiö on aloittanut 2,5 hehtaarin uuden palvelin-keskushallin rakentamisen. Valmistuttuaan sen arvioidaan tuovan 25 työpaikkaa lisää.

Kaakkois-Suomen rajavartiosto tarjoaa tällä hetkellä työpaikan n. 800 henkilölle. Itäisessä tullipiirissä (käsittää myös Pohjois-Karjalan) työskentelee n. 550 henkilöä. Lisäksi kolmantena rajaviranomaisena toimivalla poliisilla on runsaasti rajaliikenteeseen liittyviä valvontatehtäviä. Valtio keskittää rajavalvontaa Kaakkois-Suomeen. Alueen raja-asemille tulee valtion lisärahoituksen turvin 100 työpaikkaa lisää vuodesta 2015 alkaen. Rajatarkastusten

nopeuttamiseksi uusi rajatarkastusmalli on tarkoitus tuoda itärajan suurimmille rajanylitys-paikoille seuraavien kahden vuoden aikana. Tämä merkitsee mm. uusien tarkastuskenttien ja – kaistojen rakentamista. Imatralla työt on jo aloitettu. Nuijamaan lähtevän henkilöliikenteen kentän rakentaminen alkaa piakkoin ja sen on tarkoitus valmistua noin vuoden kuluttua. Vaalimaan maahan saapuvan liikenteen kentän rakennustyöt alkavat kuluvaan vuoteen syksyllä. Maasta lähtevän liikenteen kentän rakentaminen ajoittuu vuoden 2014 lopulle.

Uutta liiketoimintaa on pyritty luomaan molempiin maakuntiin. Tavoitteena on, että Kymenlaaksosta muodostuisi Suomen toiseksi merkittävin pelialan keskus heti pääkaupunkiseudun jälkeen. Tämä näkyy myös koulutussektorilla, sillä pelialaa voi opiskella sekä toisella asteella että ammattikorkeakoulussa. Nyt maakunnassa toimii parikymmentä pelialan yritystä, jotka työllistävät noin 100 henkeä. Yritysten kasvuvauhti on nopeaa, sillä niiden määrä on tuplaantunut vuodessa. Puolet toimivista yrityksistä on syntynyt valtakunnallisen Game Cluster -hankkeen aikana. Kyse ei ole vain perinteisestä peliteollisuudesta. Kehittämisyhtiö Cursor on jo viime vuonna käynnistänyt projektin, jonka tarkoituksena on kehittää sosiaali- ja terveysalan sekä ICT-alan yhteistoimintaa. Tällä hetkellä kymmenisen aloittelevaa yritystä suunnittelee terveyttä edistäviä pelisovelluksia. Myös Lappeenrannassa peliala on kasvussa. Siellä toimii kymmenkunta yritystä, jotka työllistävät vakituisesti noin 30 ja keikkaluonteisesti noin 50 henkeä.

Merkittävä uusi avaus on lääketeollisuus. Lappeenrantaan on jo rakennettu yksi venäläinen lääketehdas. Nyt venäläislähtöiset Biopharmos ja Xema ovat käynnistämässä toimintaansa. Vielä lähtökuopissa oleva ala on robotiikka: Lappeenrannan teknillisen yliopiston älykkäiden koneiden laboratorio on saanut Tekesiltä 600 000 euron rahoituksen robotiteknologian kaupallistamista varten. Tavoitteena on luoda Lappeenrantaan robotiikka-alan yritystoimintaa. Sen sijaan terveysturismi on jo saamassa jalansijaa Etelä-Karjalassa. Matkailijoita halutaan myös houkutella käyttämään alueen terveyspalveluita. Holiday Club Saimaan yhteyteen on perusteilla yksityinen sairaala, jossa hoidetaan päiväkirurgisia toimenpiteitä ja synnytyksiä. Sairaalahuoneiden sijaan potilaat majoittuvat hotellihuoneistoissa. Hanke on Suomessa ainutlaatuinen.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino alueella. Vuonna 2012 maa-, riista- ja kalatalous työllisti Kaakkois-Suomessa arviolta noin 5 000 henkeä. Maatalouden rakennemuutos jatkuu voimakkaana. Viljelijäbarometrin (2012) mukaan maatilojen määrä vähenee vuoteen 2020 mennessä noin tuhannella tilalla. Lypsykarjataloudesta ja muusta kotieläintaloudesta luopuminen näyttäisi jatkuvan edelleen. Samalla yksikkökoot ovat voimakkaassa kasvussa sekä peltoalan että eläinyksikköjen muodossa. Rakennemuutoksen voimakkuus näyttäisi samansuuruiselta kuin jo tapahtunut kehitys. Kannattavuusongelmat sekä tukijärjestelmien muutokset yhdessä viljelijäväestön vanhenemisen kanssa voivat johtaa siihen, että maatalouden rakennemuutos on ennustetta nopeampaa. Selviä kasvunäkymiä ei ole lähitulevaisuudessa, mutta pidemmällä tähtäyksellä alueen tuotannolla on mahdollisuuksia mm. Venäjän lähialueen markkinoilla ja lähiruokatuotannossa. Lähtökohdat elintarvikealan yritystoiminnalle ovat hyvät. Jalostavia yrityksiä on Kaakkois-Suomessa yli 200 kpl. Leipomoita on reilut 30 % koko yrityskannasta. Lisäksi on mm. vihannesten, marjojen ja hedelmien jatkojalostusta, kalanjalostusta, lihan- ja viljatuotteiden jalostusta sekä maidon jatkojalostusta ja juomien valmistusta. Elintarvikealan kannalta positiivinen uutinen on

se, että Fazer vahvistaa toimintaansa Lappeenrannassa. Uudet tuotantolinjat tuovat kokonaisuudessaan yli kahden miljoonan euron investoinnit makeistehtaalle.

Työllisyys ja työttömyys

Työllisten määrä väheni Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Kaakkois-Suomessa alkuvuosipuoliskolla 2013 lähes 5000 henkeä vuoden 2012 alkuvuoden tilanteesta. Vaikka lasku voi olla otoksen virhemarginaaliin kuuluvaa, kehitys heijastaa talustilanteen ja yritysten vientikehityksen vaimeutta. Työllisten naisten määrä on vähentynyt enemmän kuin miesten, mikä voi osoittaa myös naisvaltaisten toimialojen tuotannon hiljentymistä.

Myös Tilastokeskuksen laatimat, viime ajan kehitystä kuvaavat suhdannetiedot osoittavat Kaakkois-Suomen työllisten määrän vähenemistä. Maaliskuussa 2013 yksityissektorin henkilöstömäärä oli Etelä-Karjalassa vajaa kaksi prosenttia ja Kymenlaaksossa kolme prosenttia pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Työllisten määrä on vähentynyt jyrkimmin teollisuudessa: Kymenlaaksossa vuoden aikana noin yhdeksän prosenttia, Etelä-Karjalassa nelisen prosenttia. Kymenlaaksossa myös kaupan alan henkilöstömäärä on supistunut runsaan prosentin verran. Etelä-Karjalassa, jossa mm. venäläisten ostovoima näkyy selvästi, määrä on hieman kasvanut vuoden takaisesta. Rakentamisen henkilöstömäärä on pysynyt Etelä-Karjalassa ennallaan, ja Kymenlaaksossa laskenut hieman. Positiivista on, että lasku on pysähtynyt tämän vuoden alkukuukausina. Meneillään olevat E 18 -tietyöt ovat saattaneet vaikuttaa positiivisesti maakunnan tilanteeseen.

Kaakkois-Suomen työttömyys on lisääntynyt vuodentakaiseen verrattuna. Työttömyyden kasvuluvut ovat kuitenkin jääneet pienemmäksi kuin Suomessa keskimäärin. Tammi-kesäkuun 2013 keskiarvon mukaan työttömiä työnhakijoita oli Kaakkois-Suomessa 7,0 % enemmän kuin vuosi sitten. Koko maan keskimääräinen työttömyyden lisäys oli TEM:n työnvälitystilaston mukaan 15,8 %. Sukupuolten välillä ei ole suurta eroa viime ajan kehityksessä: työttömien miesten määrä on lisääntynyt 7,6 % ja naisten 6,0 %. Eniten työttömien määrä on lisääntynyt Kaakkois-Suomessa teknisen ja tieteellisen työn, terveydenhuolto- ja sosiaalialan työn sekä kuljetuksen ja liikenteen ammateissa. Kouvolan (+ 10,3 %) ja Lappeenrannan (+ 7,9 %) seutukuntien alueella työttömien määrä on kasvanut enemmän kuin Kotkan-Haminan (+ 4,0 %) ja Imatran (+ 5,1 %) seutukunnissa.

Nuorten työttömyys on hiljentyneen työvoiman kysynnän tilanteessa noussut koko Suomessa ja laajemminkin työmarkkinoiden ehkä vakavimmaksi ongelmaksi. Työttömistä alle 25-vuotiaita on vuoden 2013 alkupuoliskolla ollut keskimäärin 13,1 % (koko maa 12,8 %). Kaakkois-Suomen nuorten työttömyyden kasvu on jäänyt kokonaistyöttömyyden tapaan kuitenkin selvästi pienemmäksi kuin maan keskiarvo. Työttömiä nuoria miehiä oli alkuvuonna Kaakkois-Suomessa 9,5 % enemmän kuin vuosi sitten, naisia vain 2,0 % enemmän. Koko maan keskimääräiset työttömyyden lisäysluvut olivat: nuoret miehet 22,3 % ja nuoret naiset 19,6 %. Kaakkois-Suomessa nuorten työttömien määrä kasvaa lähinnä Etelä-Karjalan alueella.

Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on ollut Kaakkois-Suomessa vuoden 2013 alussa koko maan tasoa korkeampi eli 25,9 % (koko maa 24,2 %). Pitkäaikaistyöttömyys kas-

voi vuonna 2012 nopeammin kuin kokonaistyöttömyys, mutta tämän vuoden puolella lisäys on ollut kokonaistyöttömyyden kasvun luokkaa.

Vielä joitakin vuosia sitten – ennen paperiteollisuuden toimipaikkojen sulkemisia – Kymenlaakson työttömyysaste (työttömien osuus työvoimasta) oli parisen prosenttiyksikköä matalampi kuin Etelä-Karjalan. Viime aikoina tilanne on tasoittunut ja Etelä-Karjalan aste on painunut alle Kymenlaakson. Kesäkuussa 2013 Kymenlaakson työttömyysaste oli 13,8 % ja Etelä-Karjalan 12,8 % (TEM, työnvälitystilastot). Suhteellinen työttömyys, jota työttömyysasteella mitataan, on viime kuukausien hitaammasta työttömyyden kasvusta huolimatta edelleen Kaakkois-Suomessa maan keskiarvoa korkeampi: kesäkuussa Suomen keskimääräinen työttömien osuus työvoimasta oli 11,6 %.

Kaakkois-Suomen väestöä on kasvattanut siirtolaisuus. Alueella asuu paljon mm. Venäjältä muuttaneita. Noin 16 % Suomessa asuvista Venäjän kansalaisista on Kaakkois-Suomessa. Lisääntyneen ulkomaalaisväestön sijoittuminen työelämään ei ole sujunut ongelmitta. Tammi-kesäkuussa 2013 ulkomaan kansalaisten työttömyysaste oli Kaakkois-Suomessa keskimäärin 37,6 %, koko Suomessa 27,1 %. Toisaalta vuoden aikana Kaakkois-Suomen tilanne on pysynyt ennallaan, mutta koko maan ulkomaalaisväestön työttömyysaste on kasvanut.

Osaavan työvoiman saatavuus

Työvoiman saatavuus on työttömyyden kasvaessa jonkin verran parantunut. Toisaalta työvoiman saatavuudessa on pitkään jatkuneita piirteitä: työvoimasta on Kaakkois-Suomessa pulaa aloilla, joiden tilanne on pysynyt ennallaan jo vuosia. Työmarkkinoilla ei ole riittävästi saatavilla mm. lääkäreitä, hammaslääkäreitä, sairaanhoitajia, hammas- ja röntgenhoitajia, erityisopettajia, osin myös luokan- ja lastentarhan opettajia, farmaseutteja, myyntiedustajia ja puhelinmyyjiä, psykologeja, kokkeja ja keittäjiä sekä siivoojia. Verrattuna joidenkin vuosien takaiseen tilanne on muuttunut mm. rakennusalalla: pulaa on enää lähinnä rakennuskoneiden kuljettajista. Tähän on todennäköisesti vaikuttanut mm. suuri virolaisten ja puolalaisten työntekijöiden määrä, mikä on vähentänyt kotimaisen työvoiman kysyntää.

Työ- ja elinkeinotoimisto arvioi työmarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan keskinäistä suhdetta ammattibarometrin avulla kolme kertaa vuodessa. Toimisto arvioi miltä 164 ammatin työmarkkinatilanne näyttää puolen vuoden jaksolla (siis toukokuusta marraskuuhun). Kaakkois-Suomessa toukokuussa 2013 tehty arviointi osoitti työvoiman saatavuuden ongelmien olevan lähikuukausina hieman pienempiä kuin vuosi sitten. Suurimmassa osassa ammatteja työmarkkinoiden arvioitiin olevan melko hyvin tasapainossa lähikuukausina. Kotkan-Haminan seudulla 164:stä ammatista 131 oli tällaisia, Kouvolan seudulla 90 ja Etelä-Karjalassa 113.

Etelä-Karjalassa arvioitiin 18 ammatissa olevan lähiaikoina jonkin verran tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Kotkan-Haminan seudulla tällaisia ammatteja nimettiin 23 ja Kouvolan seudulla 21. Verrattuna vuoden takaiseen työvoiman saatavuuden ongelmat ovat vähentyneet Kouvolan ja Kotkan seuduilla. Sen sijaan Etelä-Karjalassa on nyt hieman enemmän ”pula-ammatteja” kuin vuosi sitten.

Samalla kun työvoiman saatavuus markkinoilla hieman paranee, usein ammattialan työttömyys kasvaa, kun hakijoita on paljon, mutta paikkoja vähän. Kouvolan seudulla arviointiin, että lähikuukausina kaikkiaan 53 ammatissa on jonkin verran tai paljon työnhakijoita verrattuna tarjolla oleviin työmahdollisuuksiin. Kotkan seudulla tällaisia ammatteja oli kymmenen ja Etelä-Karjalassa 33. Luvut eivät työttömyyden kasvusta huolimatta ole kovin paljon muuttuneet vuoden takaisesta.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Kouvolan seutukunta

Kouvola, Iitti

Kouvolan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 94 210 henkilöä, Alkuvuoden aikana väestö väheni 41 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 5 721 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 546.

Kouvolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kotkan–Haminan seutukunta

Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

Kotkan-Haminan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 87 086 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 84 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 4 870 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 924.

Kotka-Haminan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Imatran seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 43 168 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 78 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 2 450 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 530.

Imatran seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Vuoden 2013 alussa Suomenniemi liittyi Mikkeliin, samalla entisen Suomenniemen alue siirtyi Lappeenrannan seutukunnasta Mikkelin seutukuntaan.

Lappeenrannan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 88 859 henkilöä, Alkuvuoden aikana vähennystä oli 250 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 5 285. Vuonna 2011 seutukunnassa oli, pois lukien entisen Suomenniemen alue, 5 412 toimipaikkaa.

Lappeenrannan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Erikoissuunnittelija Tarja Paananen
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
puh. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Erikoissuunnittelija Niilo Melolinna
Kaakkois-Suomen ELY-keskus
puh. 0295 029 071
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savon ELY-keskus



Mikkelin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	0

Savonlinnan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-
Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	0

Vuoden 2013 alussa Suomenniemi yhdistyi Mikkeliin, samalla entisen Suomenniemen alue siirtyi Kaakkois-Suomesta Etelä-Savoon.

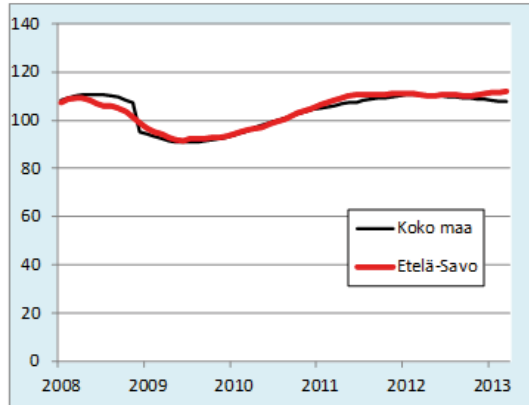
Etelä-Savossa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 153 008 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 418 henkilöä. Vuonna 2011 maakunnassa oli, entisen Suomenniemen alue mukaan lukien, 10 675 työpaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 426.

Etelä-Savon ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

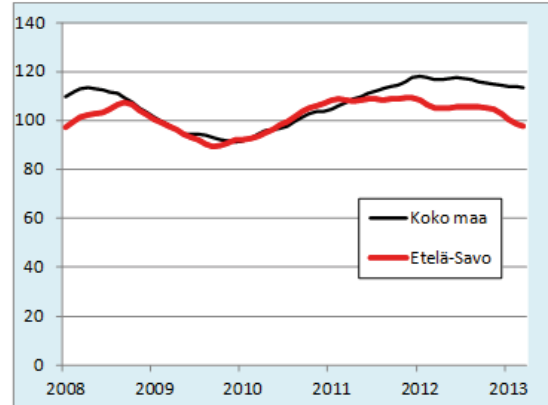
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Etelä-Savossa yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut hieman parempaa kuin keskimäärin Suomessa. Päätoimialoista teollisuuden volyyymien trendi on noussut koko maan keskimääräisestä kehitystrendin yläpuolelle. Rakennusalaalla liiketoiminnan volyyymit ovat sitä vastoin kehittyneet selvästi heikommin kuin keskimäärin Suomessa. Kaupan ja palvelujen aloilla liikevaihto on alueella kehittynyt kuten koko maassa keskimäärin.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, rakennusala (2010 = 100)



Etelä-Savossa työttömyysaste on ollut muuta maata korkeampi. Vuonna 2012 työttömyysaste oli 9,1 prosentin tasolla (koko maassa työttömyysaste oli 7,7 prosenttia). ETLA ennustaa, että työttömyys ei kasva Etelä Savossa vuodesta 2012 vuoteen 2014, vaan laskisi 0,6 prosenttiyksikköä. Koko maan työttömyysasteen nousu on ETLA:n ennusteen mukaan tällä tarkasteluajavälillä 0,4 prosenttiyksikköä.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Savo tunnetaan luonnonläheisenä, vesistöisenä, puhtaana ja turvallisena alueena, jonka sijainti lähellä Venäjää ja pääkaupunkiseutua tarjoaa uusia mahdollisuuksia alueen kehittämiseen. Runsaat metsävarat ja hyvin kasvavat metsät luovat pohjaa jo entisestään keskeisille metsä- ja metalliteollisuudelle. Matkailun ja vapaa-ajanasumisen edelleen kehittämiseksi on alueella hyvät mahdollisuudet, ja luonnon ja lähiruoan kasvava kysyntä lisäävät maataloustuotannon mahdollisuuksia.

Potentiaalia nähdään löytyvän myös bioenergiaosaamisesta, metsäbiomassan prosessointiosaamisesta sekä materiaali- ja ympäristöteknologiasta. Etelä-Savon näkökulmasta sekä cleantech että tähän sidoksissa olevan biotalouden kansalliset ja eurooppalaiset kehitystavoitteet ja valmisteilla olevat ohjelmat tarjoavat merkittävän mahdollisuuden osamisen ja yritystoiminnan kehittämiseksi.

Matkailua, puun käyttömahdollisuuksien lisäämistä uutta teknologiaa hyödyntäen ja Venäjän tuntemusta alueen kehittämisen kulmakivinä pitää myös Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämishjelmaa valmistellut työryhmä, jonka raportti julkistettiin tammikuussa 2013. Raportissa nousivat lisäksi esiin vapaa-ajanasumisen ja etätöiden hyödyntäminen alueen kehittämisessä.

Alueiden kilpailukykyä mittaavien 11 indikaattorin pohjalta Etelä-Savon asema ei ole vahva. Alueen BKT/ asukas jää vertailussa muihin maakuntiin alhaiseksi. Maakunnan vanheneva ikärakenne on haaste heikentäen alueen huoltosuhdetta. Toisaalta alueella on hyvinvointi- ja hoiva-alan osaamista, mikä tarjoaa mahdollisuuksia uudenlaisen liiketoiminnan kehittymiselle. Haasteeksi koetaan myös koulutus- ja innovaatiojärjestelmien keskittyminen kansallisesti ja Etelä-Savon mahdollisuudet olla mukana tässä kehityksessä. Neljän yliopiston alueyksiköt ja Mikkelin ammattikorkeakoulun toiminnot yhdessä toisen asteen koulutuksen kanssa ovat keskeiset väestörakenteeseen ja osaamiseen liittyvät vahvuudet maakunnassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön keväällä esittämät ammatillisen koulutuksen aloituspaikkakaleikkaukset eivät toteudu niin suurina kuin aluksi oletettiin. Etelä-Savosta vähennetään 570 paikkaa vuoteen 2016 mennessä.

Samanaikaisesti yhdessä liikennejärjestelmä- ja liikenneturvallisuussuunnitelmien kanssa laadittu Savonlinnan seudun aluerakennemalli 2030 sekä sen toteuttamisohjelma valmistuivat keväällä 2013. Rakennemallissa tarkastellaan Enonkosken, Heinäveden, Puumalan, Rantasalmen sekä uuden Savonlinnan (Kerimäki ja Punkaharju mukaan lukien) tavoiteltavaa yhdyskuntarakennetta toiminnallisena kokonaisuutena sekä seudun yhteyksiä ja kehityskäytäviä kaakkoon ja luoteeseen.

Kerimäen Anttolan kyläyleiskaava ja maakunnan ensimmäinen strateginen yleiskaava Enonkoskella valmistuivat vuodenvaihteessa. Taajamayleiskaavatyö on edennyt Sulkavalla, Mikkelin Ristiinassa, Puumalassa, Joroisten Kuvansissa ja Juvalla sekä Hirvensalmella. Pieksämäellä, Savonlinnassa ja Mikkelissä laaditaan parhaillaan selvityksiä yleiskaavatyön pohjaksi. Myös Rantasalmen kunta on päättänyt laatia ensimmäisen yleiskaavan kirkonkylän taajama-alueelle.

Uusia rantayleiskaavoja on käynnissä Hirvensalmen, Kangasniemen, Pieksämäen, Juvan ja Joroisten sisäjärvialueilla. Puumalan Lietvesi – Suur-Saimaan jo osittain vanhentuneen rantaosayleiskaavan muutos on käynnissä. Ranta-asemakaavoja laaditaan pääasiassa matkailuhankkeille. Itäisessä maakunnassa laadittavina olevista lukuisista matkailu- ja lomakyläkaavoista lainvoiman on saanut Savonlinnan 2010 hyväksymä Tynkkylänjoen lomakyläkaava; Punkaharjun Kultakiven ranta-asemakaava on edelleen korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyssä. Rantasalmella Porosalmen ranta-asemakaava on edennyt ehdotusvaiheeseen ja Kuus-Hukkala hyväksymisvaiheeseen. Savonlinnan seudulla matkailuhankekaavat ovat keskittyneet maakunnan merkittävimpiin kulttuuriympäristöihin. Näistä lainvoimaisiksi ovat edenneet Punkaharjun Kruunupuiston ja Savonlinnan Kasinon asemakaavat. Puumalassa käynnistyy Pistohiekan alueen matkailu/lomakyläkaavoitus muutama vuoden tauon jälkeen.

Savonlinnaan ja Enonkoskelle sijoittuvat Syvälahden ja Laukunkankaan tuulivoimayleiskaavat valmistunevat tänä vuonna. Muut tuulipuistohankkeet eivät ole edenneet kaavoitusvaiheeseen.

Etelä-Savon viime aikojen suurin hanke Savonlinnan rinnakkaisväylä on otettu osin käyttöön. Uusi tieyhteys avaa mahdollisuuksia Savonlinnan keskustan kehittämiseksi. Vuonna 2013 hankkeella tehdään vielä kevyen liikenteen väyliä ja muuta viimeistelyä. Nykyisillä rahoituspäätöksillä hanke jää syväväylän siirron osalta kesken ja avattavat Kyrönsalmen

sillat aiheuttavat edelleen ruuhkia purjehduskautena. Valtatiellä viisi Mikkelin kohdalla on alkamassa tien nelikaistaistamishanke. Mikkelin ja Juvan välille valmistunut tiesuunnitelma mahdollistaa sujuvuuden ja liikenneturvallisuuden huomattavan parantamisen. Suunnitelmavalmiuden puolesta tämä hanke voitaisiin aloittaa nopeallakin aikataululla. Savonradalla on jatkettu ja jatketaan edelleen tasoristeysten poistamista. Tällä mahdollistetaan jatkossa junien nopeuden nosto ja kuljetusten nopeutuminen. Vähäliikenteisen tieverkon vähenevä rahoitus tulee laskemaan edelleen tieverkon kuntoa, mikä hankaloittaa maatala-, matkailu- ym. elinkeinojen harjoittamisen edellytyksiä Etelä-Savossa.

Yleinen tunnelma alueella

Yleinen talouden epävarmuus näkyy myös Etelä-Savossa ja vielä keväällä maakunnassa vallinnut varovainen optimismi on syksyn tullen muuttunut varovaisuudeksi. Myös lähitulevaisuuden kasvunäkymät ovat varsin maltilliset. Näköpiirissä ei ole suuria uhkakuvia eikä kasvupyrähdyksiä. Työttömien määrä on lisääntynyt vuodentakaisesta kaikissa ikäryhmissä, erityisesti nuorten asema on heikentynyt avoimien työmarkkinoiden työmahdollisuuksien vähentyessä. Teollisuuden toimialoilla kehitys on ollut vaihtelevaa. Myönteistä kehitystä on nähty palveluissa ja erityisesti matkailussa kehitys on viimeisimpien tilastojen valossa pysynyt kohtuullisen hyvänä. Konkurssien määrä on lisääntynyt alkuvuonna viime vuosien vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Uusia yrityksiä ei ole syntynyt edellisvuosien tahtiin.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne ja näkymät

Etelä-Savon ELY-keskuksen yritysrahoituksen kysyntä on kuluneena vuonna ollut melko hyvä ja yrityksissä on kehittämishalukkuutta. Lukumääräisesti hakemuksia oli heinäkuuhun menessä tehty jonkin verran enemmän kuin edellisvuoden vastaavana ajankohtana. Rahoitusta on myönnetty elokuun puoliväliin mennessä yli 5,4 miljoonaa euroa. Pienemmästä hankekoosta johtuen vuoden 2012 tasosta oltiin euromääräisesti jäljessä.

Palkkaturvaa maksettiin vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla 334 662 euroa, mikä vastaa pitkälti edellisvuosien vauhtia. Hakemusten määrä on ollut hieman edellisvuotta pienempi.

Alkuvuodesta Finnveran rahoituksen kysyntä oli suhteellisen vilkasta, mutta hiljeni kesän mittaan. Rahoitusta on elokuun puoliväliin mennessä myönnetty 17,2 M€, joka on noin puolet vuoden arvioidusta myönnöstä. Hakemuksen kappalemäärät ovat edellisten vuosien tasolla. Talouden matalasuhdanne näkyy investointien vähäisyytenä sekä rahoituksen kysynnän painottumisena käyttöpääomaan. Rahoituksen uudelleenjärjestelyjä ja maksuaikajärjestelyjä tehdään runsaasti. Yleisesti rahoituksen saatavuus on vielä kohtuullisella tasolla. Heikommassa taloudellisessa asemassa olevien yritysten kohdalla tilanne on kuitenkin vaikeutunut. Viennin rahoituksen osalta tilanne on kohtalaisen hyvä, ja jatkunee sellaisena jatkossakin.

Yksityisen rahoituksen saamisen ehdot ovat tiukentuneet, eikä esimerkiksi käyttöpääomallainoja myönnetä entiseen tapaan. Tämä heijastuu suoraan maakunnan yritysten tämän hetken kehittymismahdollisuuksiin ja investointihalukkuuteen. Uusyritysperstannassa

on nähtävillä, että taloudessa vallitseva yleinen epävarmuus jarruttaa monen yrittäjäksi aikovan suunnitelmien toteuttamista.

Mikkelin seudulla uusyrityisperustanta oli vuoden 2013 ensimmäisellä puoliskolla 164 kappaletta, mikä on lähellä viime vuoden tasoa. Uusyrityskeskukseen uusien asiakkaiden määrä kasvoi 10% edelliseen vuoteen verrattuna ja palveluiden kysyntä oli merkittävästi syksyä 2012 vilkkaampaa. Tämän kehityksen toivotaan näkyvän lisääntyvänä yritysten perustamisena loppuvuonna. Alkuvuonna perustetut uudet yritykset syntyivät pääosin palvelualoille ja uusien tuotannollisten yritysten määrä oli erittäin pieni.

Savonlinnan seudulla perustettiin vuoden 2013 alkupuoliskolla 72 uutta yritystä. Vaikka uusien yritysten perustaminen on laskusuunnassa, on alueen nettoperustanta vielä selkeästi positiivisen puolella. Asiakasmäärät ovat pysyneet vakaina, mutta yrittäjiksi aikovat henkilöt harkitsevat selvästi pidempään ja seuraavat myös Euroopan taloustilanteen kehittymistä.

Pieksämäellä perustettiin vuoden alkupuoliskolla 37 yritystä, mikä on vähemmän kuin edellisellä vuonna. Yrittäjyys kiinnostaa ja yrittäjyyskoulutuksiin on jatkuvasti paljon hakijoita. Joroisissa aloittaneiden yritysten määrä alkuvuonna oli 5 kappaletta. Alueen omia tuotteita valmistavien metalliyritysten tilanne on melko hyvä, mutta alihankintayrityksillä on taas vähän hiljaisempaa. Varkauden tilanne heijastaa Joroisten työllisyyteen. Juvalla perustettiin vuoden ensimmäisellä puoliskolla 12 uutta yritystä.

Starttirahalla yritystoiminnan aloittaneita yrityksiä oli vuoden 2013 alkupuoliskolla 96 kappaletta, eli 27 yritystä vähemmän kuin tammi-kesäkuussa 2012. Määrä laskee kaikilla seuduilla, vähiten Mikkelin seudulla.

Alkutuotannossa investointien määrä on lisääntynyt edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Suurten navettainvestointien lisäksi myös pienempiä investointeja on aiempaa enemmän. Puutarhaviilijelyssä myös investoinnit ovat lisääntyneet. Aloitustukien määrä on pysynyt vähintäänkin aiempien vuosien tasossa. EU:n ohjelmakauden vaihdoksella voi olla investointeja kiihittävä vaikutus, joten syksyllä rahoitusten hakujen odotetaan vilkastuvan. Investoinnit jatkunevat loppuvuonna samalla volyyymilla.

Luomualan myönteinen kehitys viime vuosina on jatkunut Etelä-Savossa myös v. 2013. Luomuviljelyn aloittaneita uusia viljelijöitä oli tänä vuonna 22 kpl ja luomusopimuksissa oleva peltoala kasvaa n. 700 hehtaarilla. Myös kuluttajien kiinnostus luomuruokaan on ollut jatkuvasti kasvussa, sillä esim. tammi-kesäkuussa luomuelintarvikkeiden myynnin arvo kasvoi Suomessa 23 % verrattuna viime vuoden vastaavaan ajankohtaan. Myönteistä on myös, että kaupungit ja kunnat ovat asettaneet luomuruoan käytön lisäämisen tavoitteeksi. Näkymät luomutuotannon lisäämiseen näyttävät myös jatkossa myönteisiltä. Luomun asema korostuu uudella EU-ohjelmakaudella. Hallituksen 16.5.2013 laatimassa luomualan kehittämishjelmassa on linjattu tarkemmin luomualan kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet vuoteen 2020.

Kokonaisnäkyminen metsäalalla on varovaisen positiivinen. Puukauppa vilkastui vuoden 2013 alkupuoliskolla erityisesti Etelä-Savossa, jossa puukauppoja tehtiin peräti 22 % enemmän kuin viime vuonna vastaavalla ajanjaksolla. Koko maassa puukaupat lisääntyivät samaan aikaan alle 10 %. Näin Etelä-Savon osuus koko maan puukauppareista nousi peräti yli 15 %:iin. Myös markkinahakkuita tehtiin alkuvuodesta vilkkaasti ja Metsäntutki-

muslaitos ennakoi koko vuoden markkinahakkuiden lisääntyvän valtakunnallisesti noin 3 % viime vuodesta. Erityisesti havutukkien kantohinnat nousivat toukokuussa parhaimmillaan 6-8 % vuoden vaihteen tasoa korkeammalle, jonka jälkeen hintakehitys taittui lievään laskuun. Vuositasolla eri puutavaralajien keskimääräisten kantohintojen odotetaan vahvistuvan tänä vuonna 3-4 %.

Sahatavaran tuotannon ennakoidaan nousevan tänä vuonna 4 % eli palaavan vuoden 2011 tasolle. Viennin arvioidaan kasvavan vuositasolla 6 % ja vientihintojen vahvistuvan n. 3 %. Erityisesti kasvussa on alkuvuonna ollut kuusisahatavaran vienti Kiinaan myös Japanin viennin jatkuessa vahvana. Myös vienti Pohjois-Afrikkaan on kasvanut. Ilmeisesti suomalainen sahatavara on voittanut markkinaosuuksia jossain määrin myös Euroopassa. Suuret metsäyhtiöt ovat raportoineet sahateollisuuden tulosparannuksista, mutta sahateollisuuden kannattavuus on edelleen vaatimattomalla tasolla.

Rakentamisen heikko kehitys varjostaa edelleen näkymiä Suomen vanerinviennin päämarkkina-alueilla Euroopassa. Tilannetta on kuitenkin kompensoinut korjausrakentaminen ja kysynnän vahvistuminen teollisissa käyttökohteissa. Vanerin tuotannon sekä viennin ennakoidaan lisääntyvän tänä vuonna 3 % hintatason säilyessä ennallaan. Yhtiöistä Etelä-Savossa kapasiteettiaan lisännyt UPM on uutisoinut suuremmistakin toimitusmäärien kasvusta. Parketin vientimarkkinoihin kohdistuu loppuvuodesta varovaisen positiivisia odotuksia.

Etelä-Savon lämpö- ja voimalaitosten metsähakkeen käyttö nousi viime vuonna uuteen ennätykseen (492 000 m³) ja puun tarve lisääntyy yhä. Nuorten metsien energiapuun korjuu kemera-kelpoisista kohteista on kuitenkin edistynyt selkeästi odotettua vaatimattomammin ja tukivarojen täysimääräinen hyödyntäminen voi muodostua ongelmalliseksi.

Maakunnan teknologiateollisuuden alan yritysten tilanne on muuttunut haasteelliseksi. Kevään orastava kasvu on taittunut ja liikevaihto-odotukset myötäilevät koko maan kehitystä ja ovat näin ollen uudelleen laskusuunnassa. Tilaukset ovat matalla tasolla ja kun myös niiden arvo samalla supistuu, on pääteltävissä, että liikevaihdon supistuminen jatkuu Etelä-Savossakin vuoden loppua kohden. Odotuksena on, että lomautuksia ja työvoiman vähentämisiä tulee, joskin myös positiivisia poikkeuksia löytyy. Muutamissa Savonlinnan ICT-yrityksissä on nähtävissä myönteistä kehitystä. Ne ovat kehittäneet toimintaansa ja aikovat lähiaikoina lisätä henkilöstöään.

Alueen elintarvikealalla hyvä kehitys on jatkunut. Leipomo- ja valmisruokateollisuudessa kärkiyritysten laajennukset ja kehittämistoimet ovat vahvistaneet niiden kilpailukykyä ja alan vienti ollut voimakkaassa kasvussa. Elintarvikealan haasteina ovat maakunnan omien tuotteiden entistä vahvempi kaupallistaminen sekä alueen luonnontuotteiden, kuten järvikalan, entistä tehokkaampi hyödyntäminen jakeluketjua parantamalla.

Rakentamisen suhdannekuva on lievästi laskeva koko Itä-Suomessa. Etelä-Savon näkymät ovat Pohjois-Karjalaa ja Pohjois-Savoja synkemmät. Alkuvuoden näkymien perusteella rakentamisen kokonaismäärä

jäänee selvästi Itä-Suomessa vuotta 2012 alemmalle tasolle. Rakennusalan työllisyys on myös heikentynyt. Rakennusalan suhdannenäkymä Etelä-Savon maakunnassa on enintään tyydyttävä. Suhdanteissa ollaan selvästi menossa alamäkeä ja tuleva talvikausi hiljentää edelleen rakentamisvauhtia. Pientä toivoa Mikkelin seudulle on luvassa muutamista merkittävistä korjausrakentamishankkeista, mm. Mikkelin vankilan peruskorjaus. Rakenta-

misen painopiste on siirtymässä hankekooltaan pienempään ja erityisesti korjausrakentamiseen. Savonlinnan seudulla on myös enintään tyydyttävä suhdannetilanne.

Palveluissa kaupan kehitys on ollut alavireistä, erityisesti erikoiskaupalla on tässä taloustilanteessa ongelmia. Verkkokaupan lisääntyminen voidaan nähdä niin mahdollisuutena kuin uhkana alan kehittymiselle maakunnassa. Paikalliseen kysyntään nojaavilla palvelualoilla on ollut kohtalaista kasvua. Myös matkailualalla kehitys on ollut myönteistä, alan tulevaisuudennäkymät ovat hyvät ja venäläismatkailijoiden tuomiin kasvun mahdollisuuksiin uskotaan edelleen. Matkailuyrittäjien positiivisten arvioiden toteutuminen näkyy mm. yöpymismäärien kasvuna. Kielteisenä kehityksenä voidaan kuitenkin pitää Punkaharjulla sijaitsevan taidekeskus Retretin lopettamista. Sen pelätään heijastuvan myös muiden alueen keskeisten matkailukohteiden ja palveluiden asiakasmääriin.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Etelä-Savossa työttömyystilanne on synkin moneen vuoteen. Työttömiä oli heinäkuussa 8 787 henkilöä, 701 henkilöä enemmän kuin viime vuonna vastaavana ajankohtana. Työttömyysaste heinäkuussa oli koko maakunnassa 12,9 %: Mikkelin seudulla 12,5 %, Savonlinnan seudulla 14,5 % ja Pieksämäen seudulla 11,3 %. Työttömien määrä on kasvanut viimeisimmän vuoden aikana kaikissa ikäryhmissä, nuorten asema on heikentynyt hieman ikääntyneitä enemmän. Lomautuksia ja ennakkotietoja tulevista irtisanomisista tai lomautuksista on maakunnassa vähän. Mikkelissä syksyn näkymiä on synkentänyt haavanhoitotuotteita valmistavan tehtaan aloittamat yt-neuvottelut, jotka koskevat kaikkia tuotantolaitoksen 400 työntekijää. Vielä ei ole tietona, pitääkö turvautua irtisanomisiin tai lomautuksiin vai riittääkö organisaation uudelleen järjestely

Työttömyys on kehittynyt seuduittain eri tahtiin. Mikkelin seudulla työttömyys lisääntyi vuodentakaiseen verrattuna 8 prosenttia, Pieksämäellä 19 prosenttia ja Savonlinnan seudulla 4 prosenttia, joskin siellä myös vuodentakainen tilanne oli selvästi muuta maakuntaa heikompi.

Nuorisotakuun eteen on tehty paljon töitä, mutta työpaikkoja avoimella sektorilla ei ole avautunut tarpeeksi. Nuorten työttömyyden osalta tilanne on heikentynyt eniten Pieksämäellä, jossa 15-25 -vuotiaiden työttömyys on lisääntynyt 33 %: nuorten miesten 35 % ja naisten 28 %. Mikkelin seudulla nuorilla miehillä työttömyys on lisääntynyt 8 %. Savonlinnan seutukunnassa nuorten miesten työttömyys lisääntynyt 3 %, nuorten naisten työttömyys on vähentynyt 11 %.

Työttömyys on lisääntynyt kaikissa ammattiryhmissä maa- ja metsätaloutta lukuun ottamatta. Pienen työttömyyden kasvu on ammattitaidottomissa, mikä suurelta osin on nuorisotakuun aktivointipalvelujen ansiota.

Alle 25-vuotiaiden yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on vuoden aikana saatu mm. nuorisotakuun aktiivitoimin pudotettua neljännekseen vuodentakaisesta. Pitkäaikaistyöttömistä 3 prosenttia on alle 25-vuotiaita – miehillä ja naisilla on yhtä hyvä tilanne tässä suhteessa.

Ulkomaalaisten työttömyysaste on selvästi suomalaisia korkeampi. Se on viime vuosina vaihdellut 26 ja 52 prosenttiyksikön välillä. Ulkomaalaiset ovat erityisen riippuvaisia TE-

palveluista ja aktivointiaste on ollut viimeksi kuluneen vuoden aikana kesä- ja heinäkuuta lukuun ottamatta noin 50 %. Ulkomaalaisten osuus työttömistä on 7 %, mutta osuus pitkäaikaistyöttömistä korkean aktivointiasteen ansiosta vain kolme prosenttia.

Alkukesästä Etelä-Savon työllisten määrä oli työvoimatutkimuksen mukaan 63 000 ja työllisyysaste 67,2 %. Työllisyysaste on noussut edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta 1,5 prosenttiyksikköä. Kolmannes tästä selittyy työikäisten määrän alenemisesta ja loput työllisten määrän lisääntymisestä. Luvut näyttävät hyviltä, mutta niiden taustalla on epävarmuus työvoimatutkimuksen tulosten luotettavuudesta pienellä työmarkkina-alueella.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Tammi-kesäkuussa 2013 Etelä-Savon TE-toimistoon ilmoitettiin uusia työpaikkoja 300 vähemmän kuin edellisvuonna vastaavana jaksona. Provisiopalkkaisten työpaikkojen määrä (myyntiedustus- ja puhelinmyyntityössä) lisääntyi 800:lla ja kiinteäpalkkaisten työpaikkojen määrä väheni 1100:lla. Teollisuuden työpaikkamäärässä ei edellisvuoteen ollut muutosta. Tarjolla olevien työpaikkojen määrä väheni tieteellisessä, teknisessä ja taiteellisessa työssä (-166, 26 %), terveydenhuolto- ja sosiaalialan työssä (-179, 15 %) sekä palvelutyössä (-100, 7 %).

Työnvälityksenkin työpaikkatarjonnan muutoksessa näkyy se, että viime aikoina myös palvelualojen työllisyys on heikentynyt. (Näissä rakennetarkasteluissa on otettava huomioon, että TE-toimiston markkinaosuus ulkoisesta rekrytoinnista on noin 50 %:n luokkaa.)

Rekrytointiongelmia on viime aikoina ollut lähinnä terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen tehtävissä (lääkärit, sosiaalityöntekijät jne). Myös karjanhoitajista on ollut pulaa. Monissa ammateissa (myyjät, toimistotyöntekijät, rakennustyöntekijät, kirvesmiehet, ravintolatyöntekijät...) on paljon työnhakijoita ja samaan aikaan pulaa osaavista ja itsenäiseen työhön kykenevistä työntekijöistä.

Esim. lähihoitajien osalta näkyy jonkin verran se, että samaan aikaan on paljon työnhakijoita ja toisaalla kuitenkin pulaa tekijöistä. Keskuskunnissa tekijöitä riittää paremmin, syrjäkunnissa on ongelmia. Myöskään vuorotyö ei sovi kaikille eikä kiinnostusta kaikkia.

Tilinpäätöstaitoisia kirjanpitäjiä on vaikea löytää. Muuten tilinpitotyön työvoimasta ei ole pulaa.

Seuraavan vuoden ajan on liki kaikilla aloilla huomattavasti suurempi pula työpaikoista kuin tekijöistä.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala

Vuoden 2013 alussa Ristiina ja Suomenniemi yhdistyivät Mikkeliin, samalla entisen Suomenniemen alue siirtyi Lappeenrannan seutukunnasta Mikkelin seutukuntaan.

Mikkelin seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 73 142 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 180 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli, entisen Suomenniemen alue mukaan luki- en, 5 041 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3985.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Mikkelin seutukunta			
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki, Joroinen, Juva

Pieksämäen seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 31 437 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 44 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli, entisen Suomenniemen alue mukaan luki- en, 5 041 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 461.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Pieksämäen seutukunta			
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	-	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Savonlinnan seutukunta

Savonlinna, Sulkava, Rantasalmi, Enonkoski, Heinävesi

Vuoden 2013 alussa Kerimäki ja Punkaharju yhdistyivät Savonlinnaan.

Savonlinnan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 48 429 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 194 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 3 382 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesä- kuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 980.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Savonlinnan seutukunta			
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Yksikön päällikkö Marja Aro
Etelä-Savon ELY-keskus
puh. 0295 024 152
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Savon ELY-keskus

Ylä-Savon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0
Työvoiman saatavuus	0

Koillis-Savon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	+



Sisä-Savon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0
Työvoiman saatavuus	0

Kuopion sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	+

Varkauden sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	-
Työvoiman saatavuus	0

©Karttakeskus, Lupa N0360

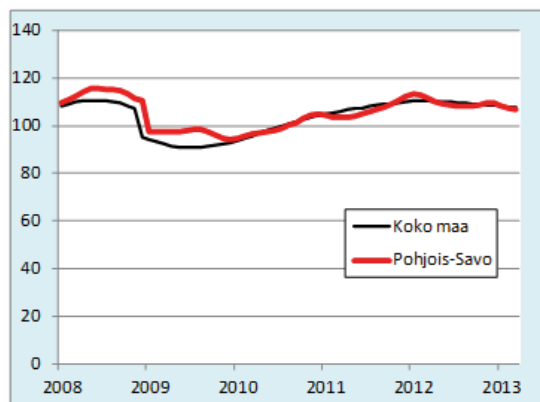
Pohjois-Savossa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 247 891 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 342 henkilöllä. Vuonna 2011 Pohjois-Savossa oli 15 423 toimipaikkaa, joissa työskenteli 56 788 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 643.

Pohjois-Savon ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

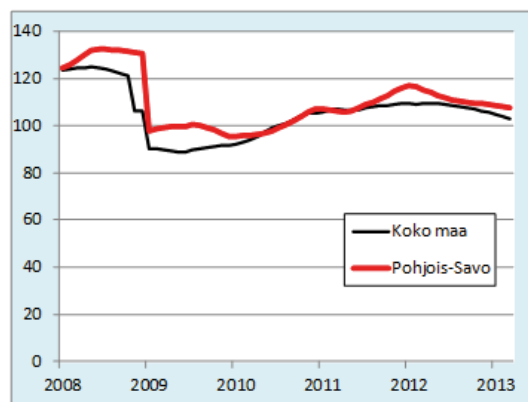
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Savossa yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut samankaltaista kuin keskimäärin Suomessa. Liikevaihdon ja viennin kasvut olivat viime vuonna 2012 maakuntien kärkitasoa. 2000-luvulla Pohjois-Savo on kyennyt parantamaan suhteellista asemaansa ja saavuttanut maan keskimääräisen kasvutason 3,3 % vuosien 2000-2012 aikana. Palvelualoilla liiketoiminnan volyymit ovat jääneet jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. Teollisuudessa on liiketoiminnan kehitystrendi sitä vastoin ollut viime aikoina koko maan keskimääräisen tason yläpuolella. Teknologiateollisuus on kasvanut taloudelliselta merkitykseltään suurimmaksi teollisuuden alaksi Pohjois-Savossa. Alan yritysten liikevaihto on ilman palvelujen ostoa ja kerrannaisvaikutuksia 1,4 Mrd €. Rakennusala liikevaihto on alueella myös kehittynyt hieman koko maata suotuisammin.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, teollisuus (2010 = 100)



Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Viimeisen vuoden aikana Pohjois-Savon alue on menestynyt yleiseen suhdannetilanteeseen nähden kohtuullisesti. Talouden nousu on ollut odotettua hitaampaa. Vielä keväällä alueella oli vahva usko nousun ajoittumisesta alkusyksyyn. Viimeisten kuukausien aikana tilanne on kuitenkin jatkunut ennallaan ja kuluva vuoden lopun ennakoitaan jatkuvan laskusuhdanteessa. Tilanteen pitkittyminen lisää painetta lomautusten muuttumiselle irtisanomiseksi. Tilanne toimialojen sisälläkin on ristiriitaista ja vaihtelee yrityskohtaisesti. Maakunnan teollinen tuotanto vaihtelee yrityskohtaisesti täysimittaisen lomautustarpeen ja täyden tuotannon välillä. Niilläkin yrityksillä, joilla tuotanto toimii täydellä volyymillä, tilauskannat ovat säilyneet varsin lyhyinä. Kotimaisen kysynnän merkitys työllisyyden kehityksen suuntaajana näyttää nousevan merkittävään rooliin. Pohjois-Savon positiivinen väestökehitys jatkui

toista vuotta peräkkäin. Väestö kasvaa voimakkaasti Kuopiossa, jossa kasvu oli kaksinkertainen vuoteen 2011 verrattuna. Kuopion osalta kasvu tulee pääasiassa maakunnan ulkopuolelta. Korkean ikärakenteen aiheuttama kuolleisuuden lisääntyminen vähentää alueen väestöä muualla maakunnassa ja väestökehitys oli heikompaa kuin vuonna 2011. Muutto liikkeen tasoittuminen on perustunut ensijassa alueen elinkeinotoiminnan ja työllisyyden hyvään kehitykseen sekä nettomaahanmuuttoon. Pohjois-Savon väestön kasvu eroaa muista Itä-Suomen maakunnista, joissa väestökehitys on negatiivista. Alkuvuoden perusteella Kuopion seudun väestön kasvu näyttäisi edelleen jatkuvan.

Pohjois-Savon seutujen saavutettavuuden kannalta suurin merkitys on valtatie 5:llä, Savonradalla sekä Kuopion lentoasemalla. Näiden kehittäminen palvelee koko Pohjois-Savon lisäksi naapurimaakuntienkin liikkumis- ja kuljetusedellytyksiä. Poikittaisista pääteyhteyksistä merkittävimpiä ovat valtatie 9 ja 23. Myös pientiestön merkitys on maakunnan kuljetusten kannalta suuri (maa- ja metsätalous, puunhankinta, kaivannaiset, turvekuljetukset, maitokuljetukset). Maatilojen keskittymisen ja tilakokojen kasvun seurauksena erityisesti Ylä-Savon pientiestöllä liikennöidään entistä raskaammilla ajoneuvoilla. Liikennemäärien kehitys on edelleen lievästi kasvussa Pohjois-Savossa, mutta raskaan liikenteen määrä on kääntynyt vuoden aikana selvästi laskuun. Vilkkaasti liikennöidyn päällystetyn tieverkon kunto on heikentynyt ollen kuitenkin edelleen valtakunnallista keskitasoa. Eniten tyytymättömyyttä tienkäyttäjissä aiheuttaa vähäliikenteisen päällystetyn tieverkon ja sotatien kunto. Yksityisteiden valtionavustusten romahtaminen tulee aiheuttamaan merkittävää haittaa mm. maa- ja metsätaloudelle ja matkailulle.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne ja näkymät

Lähiaikojen kehitysnäkymät jatkuvat epävarmoina ja varsin harmaina. Viimekuukausien tiedot viittaavat varsinkin alkusyksyn osalta heikon suhdanteen jatkuvan. Vielä keväällä syksyn osalta oltiin varovaisen toiveikkaita, mutta syksyn alun perusteella kokonaisodotukset asettuvat korkeintaan nykytason säilyttämiseen puolen vuoden aikana. Nopeaa kasvusykäystä ei ole odotettavissa, mutta vuoden sisällä tapahtuvaan hienoiseen nousuun uskotaan. Tarkastelu vuoden päähän on spekulatiivista. Haasteita on odotettavissa sekä teollisuudessa että palveluissa. Kuluttajat ovat aiempaa varovaisempia, mikä vaikuttaa selvästi palveluihin ja kauppaan. Positiivista viestiä tulee kansainvälisen talouden varovaisen myönteisistä signaaleista. Jos tämä tilanne säilyy ja vahvistuu, kasvun mahdollisuuksia aukeaa myös alueen yrityksille.

Yritysten kasvuhakuisuutta rajoittaa aiempaa enemmän rahoituksen saamisen tiukentuminen mm. vakuusvaateiden suhteen. Tämä viivästyttää selvästi suurempien investointien käynnistymistä ja saattaa vaikuttaa pidemmän ajan kasvunäkymiin. Lähiaikojen investointikyky ja –halu on edelleen matalalla tasolla ja rahoitustarve monilla yrityksillä kohdistuu käyttöpääomatarpeen paikkaamiseen ja rahoitusjärjestelyiden uusimiseen. Epäselvien talousnäkömyönteisten vuoksi investointien ei uskota lisääntyvän merkittävästi nopealla aikataululla.

Maakunnan alueella on vireillä muutamia hyvin suuria investointihankkeita. Epävarmat näkymät hidastavat yleisesti myös suunniteltujen investointien toteutumista sekä yrityskauppojen toteutumista. Alihankintaketjun kilpailukyky Euroopan markkinoilla on kovilla

mm. pidentyneiden maksuaikavaateiden vuoksi. Kilpailuasetelman vuoksi koko alihankintaketjulta vaaditaan aiempaa nopeampaa uusiutumiskykyä ja toimitusvarmuutta – ja nopeutta. Tämä asettaa haasteita rahoitusmarkkinoiden toimivuudelle.

Uusia yrityksiä perustamistahti starttirahalla on noussut kohtuulliselle tasolle vuoden 2012 putoamisen jälkeen. Jatkajia luopuville yrittäjille löytyy parhaiten suurimmilla paikkakunnilla, mutta muualla eläköitymisen mukana uhkaa poistua merkittävä määrä yrittäjäveitoisia työpaikkoja. Valtaosa perustetuista uusista yrityksistä on hyvin pieniä, toimien pääsääntöisesti myynti- ja palvelualoilla.

Alueen sisällä kehitys on tasoittunut. Kuopion seudun näkymät ovat valoisimmat ja perustuvat alueen monipuoliseen elinkeinorakenteeseen, suuriin investointeihin sekä voimakkaasti kasvavaan kaupunkiseutuun. Varkauden seudulla äkillistä rakennemuutosta on seurannut erillisiä irtisanomisia ja tilanne on lähtökohdaltaan hyvin haastava. Ylä-Savon seudulla vientiteollisuus reagoi voimakkaasti lomautuksien heikossa suhdannetilanteessa, mutta pitkän tähtäimen näkymät ovat pysyneet positiivisena.

Akuuttia uhkaa alueelliselle taloudelle ei ole lyhyellä aikavälillä näkyvissä. Mahdolliset uhkakuvat liittyvät kotimaisen kysynnän nopeaan hiipumiseen tai kansainvälisen markkinatilanteen aiheuttamiin mahdollisiin muutoksiin ja erityisesti Euroopan talouden epävakauteen.

Keskeisten toimialojen tilanne ja näkymät

Toimialakohtaiset kehitysnäkymät vaihtelevat maakunnan sisällä. Rakentamisen ja kaupan alalla näkymät ovat heikentyneet keväisistä arvioista. Kaupan ja kuluttajamyynnin kehittyminen sekä ravintolapalveluiden kehittyminen on ollut voimakasta erityisesti Kuopion alueella. Kaupan alan markkinat ovat uudelleen muotoutumassa isojen investointien valmistuttua Kuopion seudulla. Valmistuneet investoinnit houkuttelevat asiakkaita myös aiempaa laajemmalla vaikutusalueella. Kilpailutilanne erikoiskaupassa on voimakas.

Rakentamisen kokonaistilanne on pysynyt maan keskitasoon verrattuna kohtuullisella tasolla, erityisesti Kuopion ympäristössä. Lomautusten määrä on ollut selvästi normaalia kausivaihtelua korkeammalla tasolla. Lähikuukaudet rakentamisessa jatkunee entisellä tasollaan. Kevään ja 2014 syksyn osalta näkymät rakentamisesta ovat hyvin epävarmat. Isojen investointien vaikutukset jatkuvat Pohjois-Savossa vielä tarkastelujakson aikana, joskin koko ajan hiljentyen. Rakentamisen painopiste on siirtymässä liike- ja toimistorakentamisesta korjausrakentamiseen. Asuntomarkkinat ovat hiljentyneet selvästi ja se saattaa vaikuttaa uusasuntorakentamisen määrään.

Hotelli- ja ravintola-alalla näkymiä pidetään kohtuullisina. Maataloudessa Pohjois-Savon maitoalan investointitaso on pudonnut huippuvuosista ns. normaalitasolle. Näkymät maidontuotannossa ovat jatkossakin hyvät. Julkisen sektorin osalta tilanne säilyi haastavana ja kuntien lomautukset ovat lisääntymässä. Työllisyys- ja palvelumahdollisuudet uhkaavat heikentää sektorin vaikean taloustilanteen vuoksi. Julkisen sektorin vaikutukset työllisyyteen ja aluetalouteen ovat Pohjois-Savossa merkittävät sen suuren suhteellisen osuuden vuoksi. Kuntien tilanteella on vaikutusta myös hyvinvointi- ja sosiaalipalvelujen sektorille julkista sektoria laajemmin.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Pohjois-Savossa työttömyysaste on ollut muuta maata korkeampi. Vuonna 2012 työttömyysaste oli 8,2 prosentin tasolla, kun koko maan luku oli 7,7 prosenttia. ETLA ennustaa, että työttömyys kasvaa Pohjois-Savossa yli prosenttiyksiköllä vuodesta 2012 vuoteen 2014. Työttömyysasteen kasvu Pohjois-Savossa on tämän ennusteen mukaan korkein kaikista ELY -alueista. Koko maan ennustettu työttömyysasteen nousu on 0,4 prosenttiyksikköä. Muuta maata heikompi ennuste ei Pohjois-Savon osalta vastaa 2013 toteumaa eikä näköpiirissä vuodelle 2014 ole sellaisia uhkatekijöitä, jotka muuttaisivat merkittävästi muodostunutta trendiä. Työttömyyden kokonaiskehitys on ollut selvästi valtakunnan keskitasoa parempaa kuluvan vuoden aikana. Vuodenvaihteesta saakka lisääntyneet (erityisesti vientiteollisuutta koskevat) lomautukset ovat kuitenkin nostaneet työttömyyttä selvästi. Muutoin työttömyyden nousu on ollut suhdannetilanteeseen nähden hyvin maltillista. Lomautusten taso jatkuu selvästi normaalisuhdannetta korkeammalla tasolla yli talven. Lomautusten painopiste on muuttumassa ja koskee jatkossa mm. rakentamisen ja palveluiden aloja sekä kuntasektoria.

Nuorisotyöttömyys on Pohjois-Savossa ollut maan keskiarvon tasolla, kun indikaattorina käytetään nuorten osuutta työttömistä. Työttömistä alle 25 -vuotiaita on vuoden 2013 alkupuoliskolla ollut Pohjois-Savossa keskimäärin 12,5 prosenttia, kun koko massa nuorisotyöttömiä oli työttömistä 12,8 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on Pohjois-Savossa ollut 2013 vuoden alussa hieman koko maan keskiarvoa suurempi 25,1 prosenttia (koko maa 24,2 prosenttia).

Irtisanomisten määrä on nousemassa edellistalvea suuremmaksi. Suurimmat irtisanomiset alueella ovat kohdistumassa Kuopion seudulla parketinvalmistukseen (n. 90 henkilöä) sekä Varkauden seudulla kartonginvalmistukseen sekä akkuteollisuuteen (yht. n. 120 henkilöä). Lisäksi 10-40 hengen irtisanomisia on eri alojen yrityksissä eri puolilla maakuntaa. Aiemmin muodostuneen rakenteellisen työttömyyden haasteet pysyvät suurina ammattirakenteen muuttumisen ja suurten alueellisten erojen vuoksi.

Työvoiman kysyntää on Pohjois-Savossa ollut työvoiman tarjontaan nähden vähemmän kuin keskimäärin Suomessa. Työnvälitystilastojen mukaan vuonna 2012 jokaista työtöntä työnhakijaa kohden oli alueella 0,21 avointa työpaikka (koko maassa 0,26). Työvoiman saatavuusongelmia on alueella kuitenkin ollut ja tulee arvioiden mukaan kuitenkin olemaan joissakin ammateissa. Vuonna 2012 noin kolmannes Pohjois-Savon työvoimaa hakeneista toimipaikoista on kokenut vaikeuksia työvoiman hankinnassa. TE -toimistojen mukaan pulaa työvoimasta tulee lähiaikoina olemaan erityisesti lääkärin, sairaanhoitajien, myyntiedustajien ja puhelinmyyjien ja eri alojen yrittäjien ammateissa. Työvoiman saatavuus vaihtelee suuresti alueen sisällä. Pahin pula eri alojen osaajista on maakunnan reuna-alueilla sekä ikääntyneimmissä kuntakeskuksissa. Kuopion seudulla rekrytointiongelmia ei juuri esiinny.

Työvoiman saatavuusongelmat ovat lieventyneet heikentyneen suhdanteen myötä. Työvoiman saatavuus ei ole merkittävänä kasvun esteenä tarkastelujakson aikana. Suurin kasvun este on riittämätön kysyntä sekä rahoitusongelmat. Uusien avointen työpaikkojen määrä julkisessa työnvälityksessä on kohtuullisella tasolla alkuvuoden ajan. Pidem-

mällä tähtämällä työvoiman saatavuus ja työvoimakustannusten taso nousevat tämänhetkistä tilannetta merkittävämpään rooliin.

Suhdannetilanteessa on riskejä tämänhetkisiä arvioita heikommalle kehitykselle. Mahdolliset muutokset Euroopan- ja maailmantaloudessa heijastuisivat hyvin nopeasti alueen vientiyrityksiin ja sitä kautta muuhun talouteen. Kotimarkkinoiden kysynnällä on suoria ja nopeita vaikutuksia alueen työllisyyteen erityisesti kaupan, palveluiden ja rakentamisen aloilla. Arvio perustuu olettamukseen, että kysynnässä ei tapahdu merkittäviä muutoksia.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Kuopion seutukunta

Kuopio, Maaninka, Siilinjärvi

Vuoden 2013 alussa Nilsiä liittyi Kuopioon, samalla entisen Nilsiän alue siirtyi Koillis-Savon seutukunnasta Kuopion seutukuntaan.

Kuopion seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 130 410 henkilöä. Alkuvuoden aikana kasvua oli 17 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa, Nilsiän alue mukaan lukien, oli 7 053 toimipaikkaa, joissa työskenteli 30 197 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,1 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 6 848.

Kuopion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Varpaisjärvi, Vieremä

Ylä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 57 089 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 149 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 4 391 toimipaikkaa, joissa työskenteli 13 503 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 202.

Ylä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Koillis-Savon seutukunta

Juankoski, Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Vuoden 2013 alussa Nilsiä liittyi Kuopioon, samalla entisen Nilsiän alue siirtyi Koillis-Savon seutukunnasta Kuopion seutukuntaan.

Koillis-Savon seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 12 952 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 64 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa, entisen Nilsiän alue pois lukien, oli 964 toimipaikkaa, joissa työskenteli 2508 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 707.

Koillis-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Varkauden seutukunta

Varkaus, Leppävirta

Varkauden seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 32 495 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 119 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 828 toimipaikkaa, joissa työskenteli 8 116 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 228.

Varkauden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Sisä-Savon seutukunta

Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Sisä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 14 945 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 27 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 187 toimipaikkaa, joissa työskenteli 2 464 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 658.

Sisä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

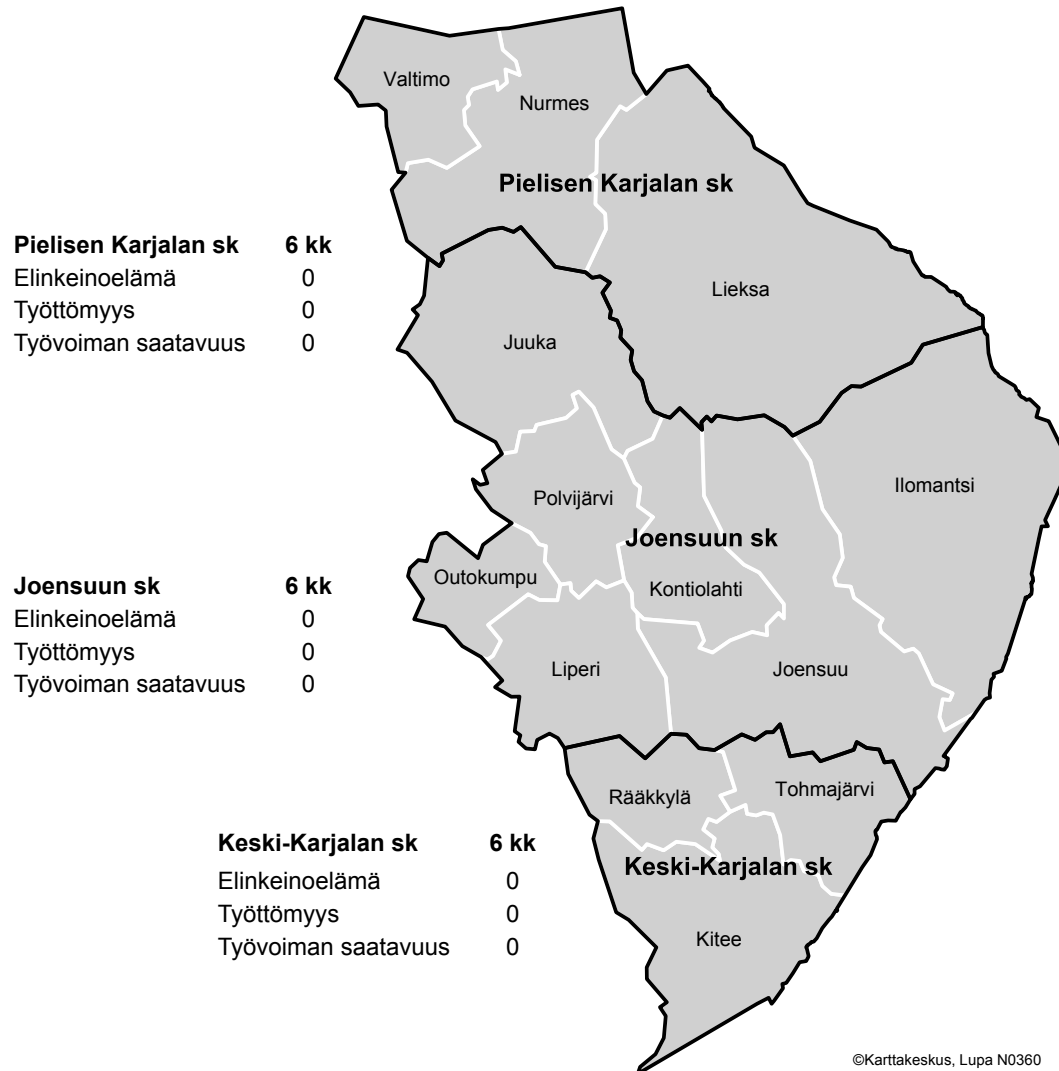
Strategiapäällikkö Juha Kaipainen

Pohjois-Savon ELY-keskus

puh. 0295 026 692

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus



Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 165 339 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 415 henkilöllä. Vuonna 2011 Pohjois-Karjalassa oli 9 773 toimipaikkaa, joissa työskenteli 35 020 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 16,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12069. Alue- ja seututasojen toimijoiden yhteiset arviot Pohjois-Karjalan tulevasta kehityksestä on kuvattu seuraavassa taulukossa:

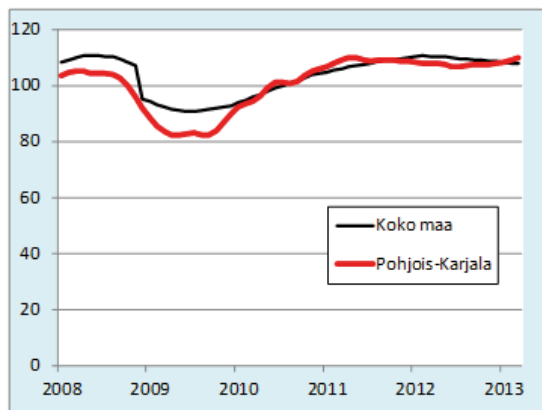
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

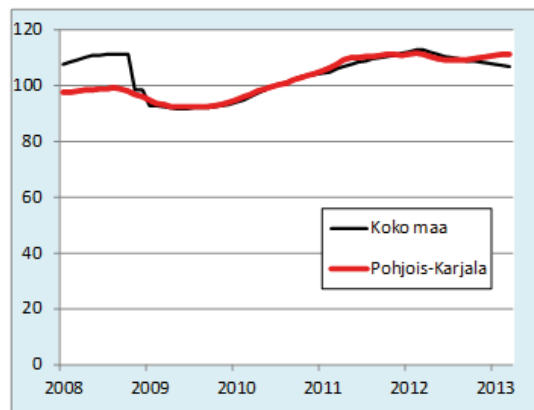
Pohjois-Karjalan aluetalouspaneelissa todettiin kuitenkin, että mikäli Euroopan ja Suomen suhdannenäkymät kirkastuvat lähikuukausina se vaikuttanee nopeasti siihen, että myös Pohjois-Karjalan elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymät voivat olla nykyhetkeä suotuisammat jo puolenkin vuoden tähtämellä.

Pohjois-Karjalassa yritysten liikevaihdon kehitys on ollut tämän vuoden aikana hieman suotuisampaa kuin keskimäärin Suomessa. Tukku- ja vähittäiskaupassa, rakentamisessa sekä myös teollisuudessa liikevaihto on alueella kehittynyt koko maata suotuisammin. Päätoimialoista palvelualojen volyymit ovat sitä vastoin jääneet jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. EK:n suhdannebarometrin mukaan Itä-Suomen teollisuuden ja rakentamisen suhdannetilanne oli heinäkuussa 2013 selvästi normaalia heikompi. Toisaalta Itä-Suomen teollisuuden ja rakentamisen suhdanneodotukset ovat hieman koko maan keskiarvoa myönteisemmät.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Tukku- ja vähittäiskauppa (2010 = 100)



Pohjois-Karjalassa työttömyysaste oli vuonna 2012 koko maan korkein, 11,7 prosenttia (lähde: Tilastokeskus). Yli kymmenen prosentin työttömyysaste on Pohjois-Karjalan lisäksi vain Kainuussa ja Lapissa. ETLA ennustaa, että työttömyys ei lähivuosina enää kasvaisi Pohjois-Karjalassa. Pitkään työttömänä olevien eläköityminen vaikuttaa asteittain merkittävästi alueen työllisyystilanteeseen. Sekä julkisella että yksityisellä sektorilla on edessä kasvavat rekrytointiongelmat. ETLA:n ennusteen mukaan työttömyyskehitys vuodesta 2012 vuoteen 2014 olisi Pohjois-Karjalassa suotuisinta kaikista ELY-alueista: työttömyysaste laskisi noin prosenttiyksiköllä. Koko maalle ennustetaan tällä tarkasteluajanjaksolla noin 0,4 prosenttiyksikön työttömyysasteen nousua.

Nuorisotyöttömyys on edelleen suuri ongelma Pohjois-Karjalassa. Työttömistä alle 25-vuotiaita oli vuoden 2013 alkupuoliskolla keskimäärin 12,0 prosenttia, kun koko maassa nuorisotyöttömiä oli työttömistä 12,8 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä oli Pohjois-Karjalassa 2013 vuoden alussa hieman koko maan tasoa korkeampi: 25,9 prosenttia (koko maa 24,2 prosenttia).

Työvoiman kysyntää on Pohjois-Karjalassa ollut työvoiman tarjontaan nähden selvästi vähemmän kuin keskimäärin Suomessa. Työnvälitystilastojen mukaan vuonna 2012 jokaista työtöntä työnhakijaa kohden oli 0,11 avointa työpaikka (koko maassa 0,26).

Alueen keskeisimmät vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Karjalan keskeisimmät vahvuudet ja mahdollisuudet ovat metsäbiotaloudessa (joka on yksi INKA-ohjelmaan valituista painotuksista) ja metsäosaamisessa, Venäjän läheisyydessä (asiakkaat ja markkinat vientiteollisuuden näkökulmasta), osaamisessa ja osaavassa työvoimassa (vahva koulutus- ja tutkimussektori) sekä metalliteollisuuden vahvoissa tukijaloissa. Pohjois-Karjalassa yrityksillä on käynnissä, vireillä tai suunnitteilla merkittävä määrä investointi- ja kehittämishankkeita.

Joensuun seudulla vahvaa osaamista ja liiketoimintaa on erityisesti puunkorjusektorilla (mm. metsäkoneet), metsäteollisuudessa ja kaivosteollisuudessa. Keski-Karjalan vahvuudet painottuvat vastaavasti puu- ja metalliteollisuuteen, ympäristö- ja hyvinvointialueille sekä maa- ja metsätalouteen. Pielisen Karjalassa nousevat puolestaan selkeimmin esille metsäteollisuus, elintarviketeollisuus ja metalliteollisuus.

Pohjois-Karjalassa erityisesti Joensuun seudulla ja Keski-Karjalassa keskeisimmät tulevaisuuden haasteet painottuvat yritysten kilpailukyvyn kehittämiseen ja uusiutumiseen, tarpeeseen saada lisää pk-sektorin vientiyrityksiä, kuntatalouden ja julkisen sektorin rakennemuutoksen hallintaan sekä alueen elinkeinotoimijoiden innovatiivisuuden parantamiseen. Pielisen Karjalassa nousevat näkyvimpinä tulevaisuuden haasteina esille lisäksi osaamis- ja pääoman vahvistamistarve sekä perinteisen metsäteollisuuden kannattavuuden parantaminen ja rakennemuutoksen hallinta.

Pohjois-Karjalan päätiestön ja alempiasteisen tieverkon kunto kaipaava pikaista parantamista. Joensuun seudulla tiestön tasoa on pystytty parantamaan Joensuun kehätien osalta, mikä työ on vielä pieneltä osaltaan kesken. Maaseudulla alempiasteisen tieverkon ja yksityisteiden kunto rapistuu, mikä haittaa merkittävästi mm. metsätalouden ja bioenergian kuljetuksia sekä maaseutuväestön palvelujen hakua.

Pohjois-Karjalan elinkeinoelämän kannalta on suuri uhka, jos kansallisessa lentoliikennestrategiassa päädytään siihen, että Finavia vetäytyy monien lentoasemien (ml. Joensuun lentoasema) ylläpidosta tai että lentovuorotarjonta heikkenee merkittävästi nykyisestäään. Pohjois-Karjalan lentoliikenteellinen saavutettavuus tulee turvata mahdollisimman hyvin myös tulevan lentoliikennestrategian työstämisessä

Pohjois-Karjalan kannalta on hyvin tärkeitä, että koko maakunnan alueelle saadaan toteutettua riittävän tasokas tietoliikenneverkosto. Erityishaasteena ja mahdollisuutena Pohjois-Karjalalle ja Keski-Karjalalle on Niiralassa sijaitsevan Suomen ja Venäjän välisen rajanylityspaikan ja siihen liittyvän infrastruktuurin kehittäminen. Myös Lieksan Inarissa sijaitsevan rajanylityspaikan kehittäminen on tärkeitä.

Ikärakenteen muutoksesta seuraa taloudellisen huoltosuhteen heikkeneminen ja palvelutarpeen kasvu, kun työikäisen (15–64 -vuotiaiden) väestön määrä laskee Pohjois-Karjalassa kuluvalle vuosikymmenellä joka vuosi yli 1200 henkilöllä. Pelkona on, että se aiheuttaa ongelmia myös osaavan työvoiman saatavuudelle. Myös yrittäjäpolvet ikääntyvät. Haasteena onkin se, että nuoret ja perheet saadaan pidettyä Pohjois-Karjalassa. Maahanmuuttajien lisääntyvä määrä voi osaltaan kompensoida väestön ikääntymistä, mutta haasteena ovat perheiden kotouttaminen ja kielitaito-ongelmat.

Muutoksia voidaan ennakoida myös maakunnan kunta- ja palvelurakenteessa, mikä asettaa uusia haasteita palvelujen järjestämiselle.

Muita alueelliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä

Pohjois-Karjalassa EU-rahoituksen rooli on ollut merkittävä, minkä vuoksi rakennerahastokauden vaihtuminen tuo muutosta maakunnan tilanteeseen.

Joensuun seudun vetovastuu INKA-ohjelmaan sisältyvässä biotaloudessa lisää merkittävästi kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä, minkä lisäksi Joensuun seudun imago hyvin kehittyvänä alueena kasvaa.

Mahdollinen viisumivapaus EU:n ja Venäjän välillä aiheuttanee toteutuessaan merkittävän kasvusysäyksen erityisesti Pohjois-Karjalan kaltaisten maakuntien tulevalle kehitykselle.

Pohjois-Karjalassa ei ole tiedossa mitään mainittavia ympäristöriskejä elinkeinoelämään, yrityksiin ja työllisyyteen liittyen. Kuitenkin erityisesti kaivoksiin liittyvien riskien ennakointi on tärkeitä, jotta yleinen ilmapiiri näille hankkeille pysyy myönteisenä. Myös vesistöjen puhtaana pitäminen on suurena haasteena paitsi alueen oman väestön, myös matkailun suosituksen kehityksen kannalta. Vastaavasti tuulipuistohankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa on tärkeitä ottaa mahdollisimman hyvin huomioon paikallisten asukkaiden tarpeet.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne ja näkymät

Pohjois-Karjalan keskeisimmät toimialat ovat metsä-, metalli- (teknologia), elintarvike- ja rakennusteollisuus. Metsä- ja metalliteollisuuden osalta Pohjois-Karjalassa on monesta muusta alueesta poiketen varsin kohtuulliset tulevaisuuden näkymät ilman, että merkittäviä työpaikkamenetyksiä tai muita merkittäviä sopeutuksia olisi tiedossa. Elintarvike- ja rakennusteollisuudessa on myös varsin myönteinen kehitystilanne. Maakunnan alueella toimii muutamia kansallisesti merkittäviä maansiirtoalan yrityksiä, joilla on vahva asema valtakunnallisilla markkinoilla.

Joensuun seudulla painottuu puunkorjuusektori ja rakennusteollisuus, jossa näkymät ovat kohtuulliset. Myös kaivostoiminnassa on hyvät näkymät. Keski-Karjalassa puuteollisuudessa on nähtävissä elpymistä, minkä lisäksi alueella toimii merkittäviä maansiirtoalan yrityksiä. Pielisen Karjalassa on vahvassa vedossa elintarviketeollisuus sekä laiva-, juna- ja kuljetusvälineiteollisuuden alihankintateollisuus.

Maaseutualueilla maatalojen investointitahti on edelleen alhainen tuotantotasojen säilyttämistä ajatellen. Juuri päättynyt hakukierros oli nykyisen EU-ohjelmakauden hiljaisiin. Joidakin suurehkoja investointeja on valmistumassa, mutta alkuvuoden ennusteet ennakoivat maitomäärän rajua laskua, mikä johtuu kiihtyvistä maidon tuotannosta luopumisesta. Tulevat leikkaukset maatilatuissa eivät liioin kannusta jatkamaan maidontuotantoa. Alan koulutuksen väheneminen on jatkoa ajatellen kohtalokasta. Toisaalta maidon kysyntä on ollut kasvussa, ja Valio on tehnyt suuria investointeja Joensuun tuotantolaitoksiin.

Metsätaloudessa puukauppa on käynyt kohtuullisen hyvin. Syksyä kohti hinnat ovat olleet lievässä laskussa. Energiapuun lisääntynyt kysyntä on tasannut muun puumarkkinan vaihtelua. Puuraaka-aineen kysyntä energiantuotannossa on kasvussa. Fortumin pyrolyy-

silaitos valmistuu Joensuuhun syksyn 2013 aikana, ja Keski-Karjalassa Stora Enso investoi pelletin tuotantoon.

Maaseutuyrittäminen monipuolistuu: maaseudulla toimii asiantuntijayrityksiä, jotka tarjoavat palveluja lähellä oleviin kaupunki/teollisuustaaajamiin. Maaseutuyrittämiseen ollaan liittämässä entistä useammin myös palvelutarjontaa. Uskoa maaseutuyrittämisen uuteen tuloon on olemassa.

Joensuun seudulla ja Keski-Karjalassa erityisesti karjatalous vähenee ja tilakoot kasvavat, mutta metsätalous pysyy suurin piirtein ennallaan. Pielisen Karjalassa suunnitellut bioenergiahankeet mahdollistavat toteutuessaan maaseudulla pää- tai sivuelinkeinoina tapahtuvan pienläpimittaisen puun korjuu- ja kuljetustoiminnan.

Pohjois-Karjalassa ei ole nähtävissä lyhyellä aikavälillä merkkejä uusista äkillisistä rakennemuutoksista. Julkisen talouden (kuntasektorin) kiristymisestä voi aiheutua lomautuksia. Keski-Karjalassa äkillinen rakennemuutos on pitkittymässä, koska keskeisten investointihankkeiden toteutuminen on siirtynyt eteenpäin ja seutu on kokenut uusia työpaikkamenetyksiä. Tämän vuoksi Keski-Karjala hakeekin äkillisen rakennemuutoksen statukselle (päättymässä vuoden 2013 lopussa) jatkoaikaa vuoden 2015 loppuun saakka. Pielisen Karjalassa on käynnissä rakennemuutos erityisesti metsä- ja metalliteollisuudessa ja pidemmällä tähtäimellä myös julkisella sektorilla.

Pohjois-Karjalassa kasvavia toimialoja on nähtävissä hyvinvointialojen ja biotalouden lisäksi sairaalaraviketeollisuudessa, elintarviketeollisuudessa ja nanotekniikassa. Joensuun seudulla myös kaivostuominnalla on hyvät kasvunäkymät. Keski-Karjalassa taas ympäristöteknologia on hyvässä kasvuvauhdissa ja vastaavasti Pielisen Karjalassa kevytrakenneteollisuus.

Pohjois-Karjalassa investointirahoituksen kysyntä on ollut normaalia korkeammalla erityisesti Joensuun seudulla. Keski-Karjalassa kysyntä on pysynyt ennallaan, kun taas Pielisen Karjalassa tilanne on tässä suhteessa heikkenemään päin. Pohjois-Karjalan ELY-keskukseen on jätetty ennätysmäärä yritysten investointi- ja kehittämisrahoitushakemuksia. Joensuun seudulla merkittäviä yritysinvestointihankkeita on vireillä mm. Deerepark-hankkeeseen liittyy. Lisäksi Joensuun kaupungin ydinkeskustassa on käynnissä hyvin mittavat rakennushankkeet sekä yksityisellä (uusia liike- ja asuinkiinteistöjä) että julkisella (silta- ja katurakennustöitä) sektorilla. Keski-Karjalassa investointeja tehdään mm. Niiralan rajanylityspaikan kehittämistä ja pellettituotannon aloittamista koskien. Pielisen Karjalassa merkittävimpiä investointeja on käynnissä valokuiturakentamiseen ja Kolin matkailuun liittyen. YVA-menettelyssä maakunnassa on menossa parhaillaan ainakin kaivosalaan, uusiutuvaan energiaan, turvetuotantoon ja tieinvestointeihin liittyviä hankkeita.

Aloittaneiden yritysten määrässä on tapahtunut piristymistä vuoden 2013 aikana. Erityisesti starttirahan kysyntä on vilkastunut vuodesta 2012 sekä Joensuun seudulla että Keski-Karjalassa, kun taas Pielisen Karjalassa uusien yritysten perustamisaktiivisuus on ollut vähäisempää.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Pohjois-Karjalassa työttömyysaste on kaikista ELY-keskusalueista korkein (16,9 % heinäkuussa 2013/lähde: TEM). Maakunnan työttömyys kääntyi kasvuun vuoden 2011 lopussa, kun koko maassa työttömyys alkoi kasvaa merkittävämmiin vasta syksyllä 2012. Toisaalta vuoden 2013 alkupuolella työttömien määrä lisääntyi Pohjois-Karjalassa (heinäkuussa 7,4 %) selvästi vähemmän kuin koko maassa keskimäärin (15,5 %). Seutukunnittain työllisyystilanne paheni eniten Joensuun seudulla ja Keski-Karjalassa (työttömien määrän kasvu 8 %), kun taas Pielisen Karjalassa oltiin 4 % edellisvuotta korkeammalla tasolla. Työllisyystilanteiden erot seutukuntien välillä ovat pienentyneet, mutta tilanteet poikkeavat kuntien välillä suuresti toisistaan.

Työmarkkinatilanteen odotetaan pysyvän vaikeana seuraavan puolen vuoden aikana. Työttömien määrä kasvaa edelleen, mikä johtuu osaksi lomautuskäytännön muutoksista (myös ryhmälomautetut ilmoittautuvat työttömiksi työnhakijoiksi).

Työttömyyden rakenne on vaikeutunut sekä koko Pohjois-Karjalassa että eri seutukunnissa, eikä helpotusta tilanteeseen ole näköpiirissä. Nuoria oli alkuvuonna työttömänä keskimäärin 1520 henkilöä/kk. joka oli lähes 14 % enemmän kuin vastaavana aikana vuosi sitten (koko maassa yli 20 %). Nuorten työttömyys keskittyy erityisesti Joensuun seudulle. Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut viidenneksellä vuoden takaisesta, ja pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on maan korkeimpia. Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työllisyystilanne on edelleen vaikea. Joensuun seudulla pitkäaikaistyöttömyyden odotetaan edelleen kasvavan, mutta nuorten työttömien määrän ennakoidaan vähenevän hie-man nuorisotakuun ansiosta. Myös Keski-Karjalassa ja Pielisen Karjalassa on haasteena pitkäaikaistyöttömyyden kasvuun vastaaminen.

Merkittäviä irtisanomisia Pohjois-Karjalassa on ollut kohtuullisen vähän, eikä YT-neuvottelujenkaan määrä ole kasvanut samaan tahtiin kuin monessa muussa osassa maata. YT-neuvotteluja on tapahtunut sekä Joensuun seudulla että Keski-Karjalassa, mutta Pielisen Karjalassa on tässä suhteessa ollut parempi tilanne, eli siellä ei ole ollut juuri lainkaan YT-neuvotteluja.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Pohjois-Karjalassa työllistävät hyvin terveystalvelujen lisäksi rakentaminen ja metsäsektori liitännäisineen. Sen sijaan julkisen sektorin merkitys työllistäjänä pienenee. Sosiaali- ja terveystalvelut ovat yhä enemmän siirtymässä yksityisellä sektorilla tuotettaviksi.

Isompia rekrytointeja on tiedossa vuoden 2015 alussa Joensuussa aloittavaan Puolustusvoimien palvelukeskukseen liittyen, joka tulee työllistämään noin 120 henkilöä. Palvelukeskus työllistää jo vuoden 2014 alussa useita kymmeniä henkilöitä. Myös Keski-Karjalassa on käynnissä muutamia vähän pienempiä rekrytointeja.

Rekrytoinneissa tulee jatkoa ajatellen olemaan merkittävänä haasteena teollisuustyön kiinnostavuuden lisääminen, koska muutoin jatkajia ei löydy suurten ikäluokkien eläköityessä. Lisäksi maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osalta haasteena on kielikoulutuksen lisääminen, jotta heitä pystyttäisiin työllistämään nykyistä enemmän.

Seutukuntakohtaiset näkymät

Alue- ja seututasojen toimijoiden yhteiset arviot Pohjois-Karjalan seutukuntien tulevasta kehityksestä on kuvattu seuraavissa taulukoissa:

Joensuun seutukunta

Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Joensuun seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 123 617 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 281 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 6 847 toimipaikkaa, joissa työskenteli 26 715 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 065.

Joensuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Vuoden 2013 alussa Kesälahti liittyi Kiteeseen.

Keski-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 18 698 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 30 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 490 toimipaikkaa, joissa työskenteli 3 893 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 352.

Keski-Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes, Valtimo

Pielisen Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 23 024 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 104 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 436 toimipaikkaa, joissa työskenteli 4 412 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 652.

Pielisen Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Strategiapäällikkö Pekka Myllynen
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
puh. 0295 026 082
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Keski-Suomen ELY-keskus

Saarijärven-Viitasaaren sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta 0
 Työttömyys -
 Työvoiman saatavuus +



Äänekosken sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta -
 Työttömyys -
 Työvoiman saatavuus 0

Keuruun sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys 0
 Työvoiman saatavuus +

Jämsän sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta 0
 Työttömyys -
 Työvoiman saatavuus 0

Jyväskylän sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta -
 Työttömyys -
 Työvoiman saatavuus 0

Joutsan sk 6 kk

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta +
 Työttömyys 0
 Työvoiman saatavuus -

©Karttakeskus, Lupa N0360

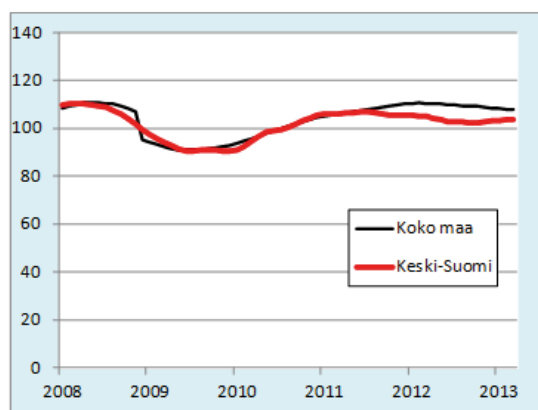
Keski-Suomessa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 274 796 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 365 henkilöä. Vuonna 2011 Keski-Suomessa oli 16 308 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 18 892.

Keski-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	+	0

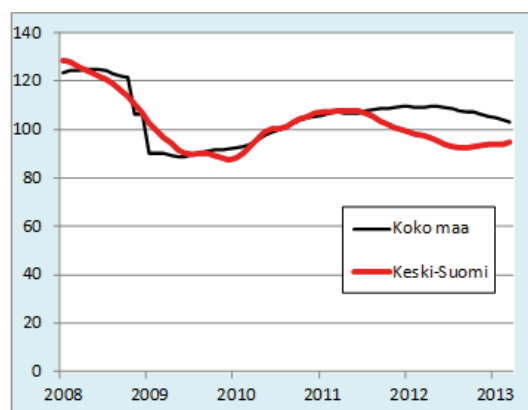
++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Keski-Suomessa yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut heikompaa kuin keskimäärin Suomessa. Päätoimialoista teollisuuden volyymit ovat jääneet eniten jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. Palvelualoilla liikevaihto on alueella myös kehittynyt hieman koko maata heikommin. Rakentamisessa ja kaupan alalla liiketoiminnan volyymin kehityskulku on alueella ollut sitä vastoin hieman koko maan kehityskulkua suotuisampi.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, teollisuus (2010 = 100)



Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Keski-Suomen yleistilanne näyttää heikentyvän monien eri vertailujen valossa. Timo Aron ja Foredatan vertailujen perusteella Keski-Suomen suhteellinen osuus maakuntien joukossa on pudonnut jonkin verran.

Liikevaihtoon, työttömyyteen ja nettomuuttoon perustuvan maakuntien suhdanneindikaattorin mukaan kokonaiskehitys on ollut myönteisintä vuonna 2012 Pohjois-Savon, Kanta-Hämeen ja Pohjanmaan maakunnissa. Näissä maakunnissa ja niiden keskusalueilla työttömyys ei noussut kovinkaan paljon vuoden 2012 aikana ja yritystoiminnan liikevaihto kasvoi vielä niukasti. Heikointa kokonaiskehitys on ollut Pohjois-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa, mikä johtuu pääasiassa Oulun ja Jyväskylän seutujen työttömyyden kasvusta ja liikevaihdon laskusta. (Alueintegraattori 1/2013)

Timo Aron analyysi 5.8.2013 Helsingin Sanomat kertoo, että Keski-Suomen sijaluku on 10s maakuntien joukossa. Heikkouksia Keski-Suomen osalta ovat bruttokansantuotteen kasvu, kunnallisverojen muutos / asukas, työllisyysaste ja työttömyysaste.

Keski-Suomen vahvuutena on väestön koulutustaso, uusien yritysten perustanta ja t&k-henkilöstön määrä sekä patenttihakemukset. Heikkoutena taas julkishallinnon työpaikat, korkea työttömyys, yritysten koko, väestön vanheneminen, viennin väheneminen.

Elinkeinoelämän tilanne ja kehitysnäkymät

Vaikka liikevaihdon kehitys on Keski-Suomessa ollut heikkoa, positiivisia piirteitä on näkyvissä. Jalostusaloilla näkyy positiivisia merkkejä teknologiateollisuuden viennin käännyttyä nousuun viime vuoden lopulla ja metsäteollisuuden viennin laskun pysähtyttyä.

Edelliseen vuoteen verrattuna liikevaihto aleni Keski-Suomen metsäteollisuudessa 10 %. Toimialaryhmän liikevaihto aleni selvästi vuoden takaisesta, vaikka alan viennin viime vuoden kehitys oli sitä edeltävää vuotta selvästi vahvempaa. Viiden vuoden takaisesta tasosta metsäteollisuuden liikevaihto on supistunut 22 % ja vienti 17 %. Vuoden takaiseen verrattuna henkilöstömäärä oli 7 % alemmalla tasolla. Vuodesta 2008 alan henkilöstömäärä on supistunut 28 %. Keski-Suomen muutamien kärkivetureiden veto on vahvasti kiinni kysynnän kehitymisestä. (Aikajana 2/2013)

Liikenneinfra on erittäin tärkeässä asemassa alueen kilpailukyvyn kannalta. Edellisinä vuosina raskaan liikenteen määrän kasvun on nähty olevan merkki talouden elpymisestä. Näyttää kuitenkin siltä, että yritykset valitsevat eri syistä maantiekuljetukset raidekuljetusten asemesta. Logistiikan sujuvoituminen ja kulujen keventyminen edistäisi vientiyritysten tilannetta. Teiden kunnolle asettaa vaatimuksia raskaan liikenteen lisääntyminen. Teiden kunto heikkenee ja lisääntynyt liikenne heikentää myös turvallisuutta maanteillä.

Kotimaisen kysynnän hiipuminen on pysäyttänyt palveluiden kasvun. Keski-Suomen palvelualojen liikevaihdon pitkään jatkunut kasvu pysähtyi viime vuoden alkupuolella. Liikevaihdon trendi laski hieman vuoden loppupuolella, mutta pysyi sen jälkeen taas ennallaan.

Kaupan volyymit putoavat, nettikauppa ja ostovoiman hiipuminen syövät kannattavuutta. Kaupan myynti on tasaantunut lähelle nollakehitystä. Parhaiten pärjää ruokakauppa. Sielläkään asiakasmäärät tai kertaostokset eivät ole kasvaneet, vaan hintojen nousu pitää kehityksen plussalla. Kaupan työllistävä vaikutus on vielä hyvä.

Positiivinen piirre on, että matkailualan vahva kasvu on jatkunut. Vuodesta 2008 matkailualan liikevaihto on kasvanut Keski-Suomessa 13 %. Edellisvuodesta henkilöstömäärän kasvua kertyi 5 %.

Sekä yksityisten että julkisten palveluiden osuus työpaikoista on kasvanut viime vuosina. Tämä kertoo sekä palveluiden työpaikkamäärän kasvusta, mutta myös muiden toimialojen, lähinnä teollisuuden työpaikkojen vähenemisestä.

Koulutusala muodostaa suuren osan maakunnan yhteiskunnallisista palveluista. Koulutussektori vähentää työpaikkoja mm. toisen asteen koulutuksen aloituspaikkojen leikkauksen vuoksi.

Koulutusmyynti ulkomaille on ollut kasvamassa. Jyväskylässä koulutusvientä on käynnistynyt vauhdilla, muun muassa Jyväskylän yliopiston EduCluster Finland Oy:n ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun toimesta. Jyväskylässä käynnissä olevat hankkeet ovat olleen sen verran isoja, että niillä on ollut selkeästi työllistävä vaikutus Keski-Suomeen.

Asumisen ja rakentamisen viime vuoden alussa alkanut lasku jatkui loppuvuonna ja kuluva vuoden tammi-maaliskuussa. Rakentamiseen odotetaan huonoa talvea, huolimatta asuntomessualueen rakentumisesta, PLM:n tulevista Tikkakosken laajennustöistä ja esim. Lidlin laajennussuunnitelmista. Asuntokauppa on hiljentynyt.

Pk-yritysten näkymät ovat isoja yrityksiä paremmat. Uusia yrityksiä on perustettu hyvin. Starttiyrityksiä perustettiin alkuvuonna edellisvuotta enemmän. Valopilkuna on se, että varsinkin korkeasti koulutettujen kohdalla yritysten perustaminen on kasvussa. Tätä kehitystä on kuitenkin tuettava liiketoimintaosaamista kehittämällä.

Yksityisellä terveyssektorilla menee hyvin. Tämä heijastuu valitettavasti rekrytointiongelmien julkiselle sektorille. Viiden vuoden takaisesta henkilöstömäärä on kasvanut 11 %.

Tekesin tutkimus- ja kehitysrahoitus yrityksille kasvoi vuonna 2012 niin koko maassa kuin Keski-Suomessa. Tekesin julkiselle puolelle myöntämä rahoitus väheni viime vuonna Keski-Suomessa kuten koko maassa, mutta rahoituksen lasku oli selvästi lievempi (-25 %). ELY-keskuksen vuoden 2013 alussa yrityksille myöntämien kehittämisavustusten määrän kasvu (n. 6 %) Keski-Suomessa osoittaa yritysten kehittämistoiminnan aktivoitumista edellisiin vuosiin nähden. On lupaavaa, että kehittämishankkeista iso osa on kaupallisia.

Keskisuomalaiset pk-yritykset hakivat edelleen aktiivisesti investointi- ja kehittämistukia alkuvuoden aikana. Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) pk-yrityksille suuntaamaan investointi- ja kehittämisrahoituksen haettu määrä nousi lähes kahdella miljoonalla eurolla. Vastaavasti energiatukien hakumäärä laski viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Alkuvuoden aikana haetun rahoituksen kokonaismäärä oli lähes n. 12,6 miljoonaa euroa ja myönnetty rahoitus vastaavasti n. 6,5 miljoonaa euroa.

Alkuvuoden osalta rahoituksen kysyntä oli erittäin vilkasta mutta kesäkuun kysyntä on hiljentynyt. Syksy näyttää onko kyse normaalista vaihtelusta kesän osalta. Varovaisuus hankkeiden käynnistymisissä on lisääntynyt ja kokonaisrahoituksen järjestyminen etenkin isoissa hankkeissa vie selvästi enemmän aikaa viivytäten toteutuksen aloittamista monessa tapauksessa.

Suomen asiakastiedon mukaan konkurssit vähenivät Keski-Suomessa. Alueella haettiin konkurssiin 69 yritystä, mikä on 9 prosenttia vähemmän kuin vuosi sitten vastaavana aikana. Koko maassa konkurssiin haettujen yritysten määrä kasvoi tänä aikana 7 prosenttia.

Palkkaturvan kulut ovat niin ikään vähentyneet. Ajalla 1.1-30.6.2013 palkkaturvaa maksettiin 756 468 euroa ja viime vuonna vastaavana aikana 994 391 euroa. Palkkaturvaa sai 157 työntekijää. Toimialakohtaisesti palkkaturvaa maksettiin eniten seuraaville toimialoille: muiden koneiden ja laitteiden valmistus ja talonrakennus. Työnantajan maksukyvyttömyyden perusteena oli useimmiten konkurssi.

Positiivisia piirteitä on myös INKA-ohjelmassa Jyväskylän kyber-tekniikan vetovastuu. Kyber-tekniikan odotetaan tuovan tulevana vuosina uusia työpaikkoja Keski-Suomeen. Todennäköisesti kuitenkin ei synny suurta yritystä vaan useita pieniä. Biotalous osalta Jyväskylän kaupunkikeskus on hakeutumassa Joensuun kumppaniksi.

VATT:n selvityksen mukaan Suomen työmarkkinat ovat polarisoitumassa, eli keskipalkkaisten ammattien työvoimaosuus korkea- ja matalapalkkaisiin ammatteihin verrattuna on laskenut. Esimerkiksi lähihoitajien ja diplomi-insinöörien työvoimaosuudet ovat kasvaneet, kun taas keskipalkkaisten toimisto- ja tehdastöiden työvoimaosuudet ovat vähentyneet. Työmarkkinoiden polarisaatiota selittää parhaiten niin sanottu rutiinisuusteoria, jonka mukaan koneilla on korvattu työntekijöitä, joiden työ vaatii paljon toistoa. Toisto on ominaista juuri keskipalkkaisille, hävinneille ammattiteille.

VATT:n havainto pitää paikkansa myös Keski-Suomessa. Keskipalkkaisia tehtäviä häviää ja avautuvat työt ovat yleensä erilaisia asiantuntijatehtäviä. Lisäksi julkisen sektorin kovat paineet työvoiman vähentämiseen johtavat samaan lopputulokseen. Työntekijät vähenevät erilaisista asiakaspalvelutehtävistä ja korvataan nettipohjaisilla palveluilla.

Keski-Suomi ei ole hyötynyt julkisen hallinnon tehtävien alueellistamisesta. Alueellistaminen eli valtion toimintojen siirtäminen pääkaupunkiseudulta maakuntiin näyttää VATT:n selvityksen mukaan tasaavan alueiden välisiä kasvueroja. Alueellistaminen tasaa kuitenkin alueiden välisiä kasvueroja. Eniten hyötävät Kanta-Häme ja Etelä-Savo, jotka ovat alueellistamisen seurauksena saaneet eniten uusia työpaikkoja suhteessa väkilukuunsa.

Hallin varuskunnan lakkauttamisen taloudelliset vaikutukset Jämsän seudulle ovat mitattavat. Kunnallisveromenetykset aluetaloudelle ovat 2,1 miljoonaa euroa vuodessa, yksinomaan Jämsä menettää 1,5 miljoonaa euroa vuodessa kunnallisveroina. Valtionosuusmenetykset, mikäli perheet muuttavat Jämsästä pois, ovat Jämsän kohdalla 0,6 miljoonaa euroa vuodessa. Kokonaistulomenetykset Jämsän kaupungille ovat vuositasolla 2,1 miljoonaa euroa kunnallisveroina ja valtionosuuksina. Ostovoiman poistumaksi on arvioitu alueellisesti noin 9 miljoonaa euroa ja pelkästään Jämsän kaupungille alueelle 6 - 7 miljoonaa euroa vuodessa. Varuskunnan lakkauttaminen koskettaa suorina työpaikkoina 213 työntekijää, joista 132 on Jämsästä.

Keuruulla on tällä hetkellä arvio irtisanottavien määrästä on 60 (siviilit ja kantahenkilökunta). Kerrannaisvaikutuksineen myös Keuruulla arvioidaan menetysten olevan isoja.

Puolustusvoimat tekee lähivuosina yli 30 miljoonan euron investoinnit Tikkakoskella. Seenaatti-kiinteistöt sekä IP-kiinteistöt rakennuttavat Ilmasotakoulun tarpeisiin uutta ja korjauttavat vanhaa noin 21,7 miljoonalla eurolla. Ilmavoimien esikunnan investoinnit ovat 10,5 miljoonaa euroa. Osa investoinneista liittyy puolustusvoimauudistukseen, joka tuo Jyväskylään vuosina 2013-2015 noin 360 uutta Puolustusvoimien työntekijää. (Ksml 30.4)

Kruunuasunnot Oy teettää mittavan peruskorjauksen Luonetjärven varuskunta-alueella. Investoinnin suuruusluokka on noin viisi miljoonaa euroa. Vuokrataloissa asuu 80-prosenttisesti Puolustusvoimien väkeä. Rakennustyöt alkavat ensi elokuussa ja koko urakka valmistuu joulukuksi 2014. Kruunuasunnot Oy:n emoyhtiö on valtio-omisteinen Governia Oy. Puolustusvoimille Kruunuasunnot on vuokrannut noin 1 670 asuntoa. (Ksml 4.4)

Työttömyyden määrä ja rakenne

Työttömyys on noussut vuoden 2000 tasolle. Eikä sen odoteta juurikaan laskevan ennen vuotta 2014. Tilanne päinvastoin vielä pahenee. Seutukunnat, joissa työllisyystilanne on näennäisesti parantunut, paraneminen on itse asiassa väestön siirtymistä pois työvoimasta eläkkeelle. Varsinkin Jyväskylän seudulla on nuorten työllisyystilanne huolestuttava.

Keski-Suomessa työttömyysaste on ollut muuta maata korkeampi. Vuonna 2012 työttömyysaste oli 9,1 prosentin tasolla, kun koko maan luku oli 7,7 prosenttia. ETLA ennustaa, että työttömyys ei Keski-Suomessa kasvaisi vuodesta 2012 vuoteen 2014, vaan laskeisi 0,6 prosenttiyksiköllä. Koko maassa ETLA ennustaa työttömyysasteen kasvavan tällä tarkasteluajavälillä 0,4 prosenttiyksikköä.

Nuorisotyöttömyys on koko maan keskiarvoon verrattuna hieman suurempi ongelma Keski-Suomessa. Työttömistä alle 25-vuotiaita on vuoden 2013 alkupuoliskolla ollut keskimäärin 14,6 prosenttia, kun koko massa nuorisotyöttömiä oli työttömistä 12,8 prosenttia. Myös pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on Keski-Suomessa ollut 2013 vuoden alussa hieman koko maan tasoa korkeampi: 26,8 prosenttia (koko maa 24,2 prosenttia).

Keski-Suomessa oli työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan kesäkuun lopussa 18 892 työtöntä työnhakijaa, määrä oli 1 901 suurempi vuosi sitten.

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta eli työnvälitystilaston mukainen työttömyysaste oli Keski-Suomessa kesäkuun lopussa 14,7 %. Joulukuuhun verrattuna työttömyysaste aleni, vaikka todellisuudessa työttömien määrä lisääntyi. Tämä johtui Keski-Suomen työvoimaluvun noususta yli 3 300 hengellä. Suurempi työttömyysprosentti oli ainoastaan Pohjois-Karjalassa (16,2 %), Lapissa (16,0) ja Kainuussa (14,8). Työttömistä työnhakijoista oli työ- ja elinkeinotoimistoon henkilökohtaisesti ilmoittautuneita lomautettuja 899. TE-toimistojen erilliselvitysten mukaan ryhmälomautettuja oli Keski-Suomessa kesäkuun lopussa 1 465.

Työttömyyden kehityksen suhteen tilanne näyttäisi olevan paras Joutsan ja Keuruun (huolimatta Pioneeri Rykmentin lakkauttamisesta) seutukunnilla.

Pitkäaikaistyöttömyys tulee todennäköisesti edelleen kasvamaan ja se on alueella varsin vakava ongelma. Keski-Suomea korkeampi pitkäaikaistyöttömien osuus oli ainoastaan Pirkanmaalla. Nuorisotyöttömyyden kehitys alueella on kuluvana vuonna yksi huolestuttavimmista työttömyyden piirteistä. Vuoden takaiseen verrattuna nuorten työttömien määrä on kasvanut n. 20 %.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Työvoiman kysyntää on Keski-Suomessa ollut työvoiman tarjontaan nähden selvästi vähemmän kuin keskimäärin Suomessa. Työnvälitystilastojen mukaan vuonna 2012 jokaisesta työtöntä työnhakijaa kohden oli 0,12 avointa työpaikka (koko maassa 0,26). Työvoiman saatavuusongelmia on alueella kuitenkin ollut ja tulee arvioiden mukaan kuitenkin olemaa joissakin ammateissa. Vuonna 2012 noin 30 prosenttia Keski-Suomen työvoimaa hakevista toimipaikoista on kokenut vaikeuksia työvoiman hankinnassa. TE-toimistojen mukaan pulaa työvoimasta tulee lähiaikoina olemaan erityisesti lääkärien, hammaslääkäreiden, laboratoriohoitajien ja röntgenhoitajien ammateissa.

TE-toimiston näkemys on, että jatkossa nousee ongelmaksi taloushallinnon erikoisosaajien puute, erityisesti tarvitaan moniosaajia. Koulutuksesta valmistutaan suoraan työhön. Alan erikoiskoulutusta on suunnattava akateemisen alan ja kaupallisen alan työttömillem. Sosiaali- ja terveysalalla työvoiman saatavuus on parantunut ja ajoittain esiintyy myös rekrytointiongelmia erityisesti sijaisten ja määräaikaisten työntekijöiden osalta. Tilanne on hankalin sairaanhoitajien ja muun erikoiskoulutetun hoitohenkilöstön osalta.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Jyväskylän seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 177 068 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 36 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 9 401 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 825.

Jyväskylän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

- koulutusvienti
- INKA ja Cyber-tekniikan vetovastuu
- ICT-ala kasvussa
- Resurssiviisas kaupunkiseutu
- Puolustusvoimat ja Tikkakoski
- Isona huolenaiheena nuorten työttömyys

Jämsän seutukunta

Jämsä, Kuhmoinen

Jämsän seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 24 717 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 75 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 628 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1602.

Jämsän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

- Paperiteollisuuden irtisanomiset ja kaupungin lomautukset näkyvät työllisyystilastoissa ja niillä on vaikutuksensa myös ostovoimaan
- Ilmavoimien lakkaamisen tuleva vaikutus on oletettua pienempi työttömyyden osalta, muut oheisvaikutukset alihankkijoihin, kauppaan jne ovat kuitenkin merkittäviä

- Kehittämistoimenpiteet ja investoinnit matkailun toimialalla jatkuvat
- Tuotannollisella puolella omia tuotteita valmistavissa pk-yrityksissä varovaista positiivisuutta/kasvua.

Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Keuruun seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 12 259 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 45 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 802 toimipaikkaa. Vuoden 2012 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 655.

Keuruun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	--
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	++

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

- Pk-yritykset ja työntekijät ovat paikkakuntasidonnaisia ja heidän yhteiskuntavastuullisuutensa on erinomainen.
- Yrittäjämahdollisuuksia on runsaasti toimivissa yrityksissä ja sitä kautta kynnyksittäjyyteen on matala.
- Seutukunnallinen kehittämissyhtiö on aktiivisesti tukemassa yrityksiä niiden elinkaaren kaikissa vaiheissa ja alueella on aktiivinen, ideoiva ja aluetta kehittävä verkosto.
- Matkailutoimialalla on pystytty luomaan palvelupaketteja, jonka kautta matkailuun voidaan odottaa asiakasvirtojen lisäystä.
- Alueen elinkeinorakenteessa metsätoimiala on vahva. Toimialalla tilauskannat ovat olleet ilahduttavan suuret viime aikoina. Tähän on vaikuttanut erityisesti puun suosiminen rakentamisessa.
- Puolustusvoimien linjaukset vähentävät alueelta n. 300 työpaikkaa, minkä paikkaaminen vaatii paljon aktiivista työtä kaikilta seutukunnan toimijoilta sekä myös vahvoja valtion tukitoimia. Rahoitusten samanaikainen kiristyminen luo uusia haasteita toimenpiteiden toteutukselle.

Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Joutsan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 5 658 henkilöä. Alkuvuoden aikana väki väheni 13 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 516 toimipaikkaa. Vuoden 2012 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 292.

Joutsan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	-	-

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

- Seutukunnalle on saatu syntymään uusia työpaikkoja
- Seutukunnan koosta ja ikärakenteesta huolimatta myös osaavaa työvoimaa on saatu rekrytoitua hyvin.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 32 021 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 100 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 2 729 toimipaikkaa. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 863.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

- Useat valmistavat yritykset joko suunnittelevat tai jo ovat parasta aikaa toteuttamassa laajennuksia. Muutama vaikeuksissa ollut yritys on löytänyt ratkaisut toimintansa tervehdyttämiseksi ja työpaikat ovat säilyneet, joissakin työ on vielä käynnissä. Rahoitusjärjestelyt ovat osassa tapauksista haasteellisia.
- Joillakin aloilla tuotantokapasiteetti on ollut lähes kokonaan käytössä ja tilanteen odotetaan pysyvän samanlaisena loppuvuoden aikana
- Valmistavan teollisuuden investoinnit ovat tänä vuonna vuodentakaiseen verrattuna selvästi korkeammat ja maatalouspuolella on pysynyt jokseenkin tasaisena
- Tuulienergia tekee tuloaan ja koemittaukset ovat käynnissä

Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Äänekosken seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 23 073 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 96 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 232 toimipaikkaa. Vuoden 2012 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 655.

Äänekosken seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	-	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

- Seutukunnan teollisuuden tilanne hyvä rakennemuutoksen jälkeen
- Bioenergia osalta Inka-yhteistyö Joensuun kanssa kiinnostaa
- Työvoiman ikääntyminen ongelma

Lisätietoja

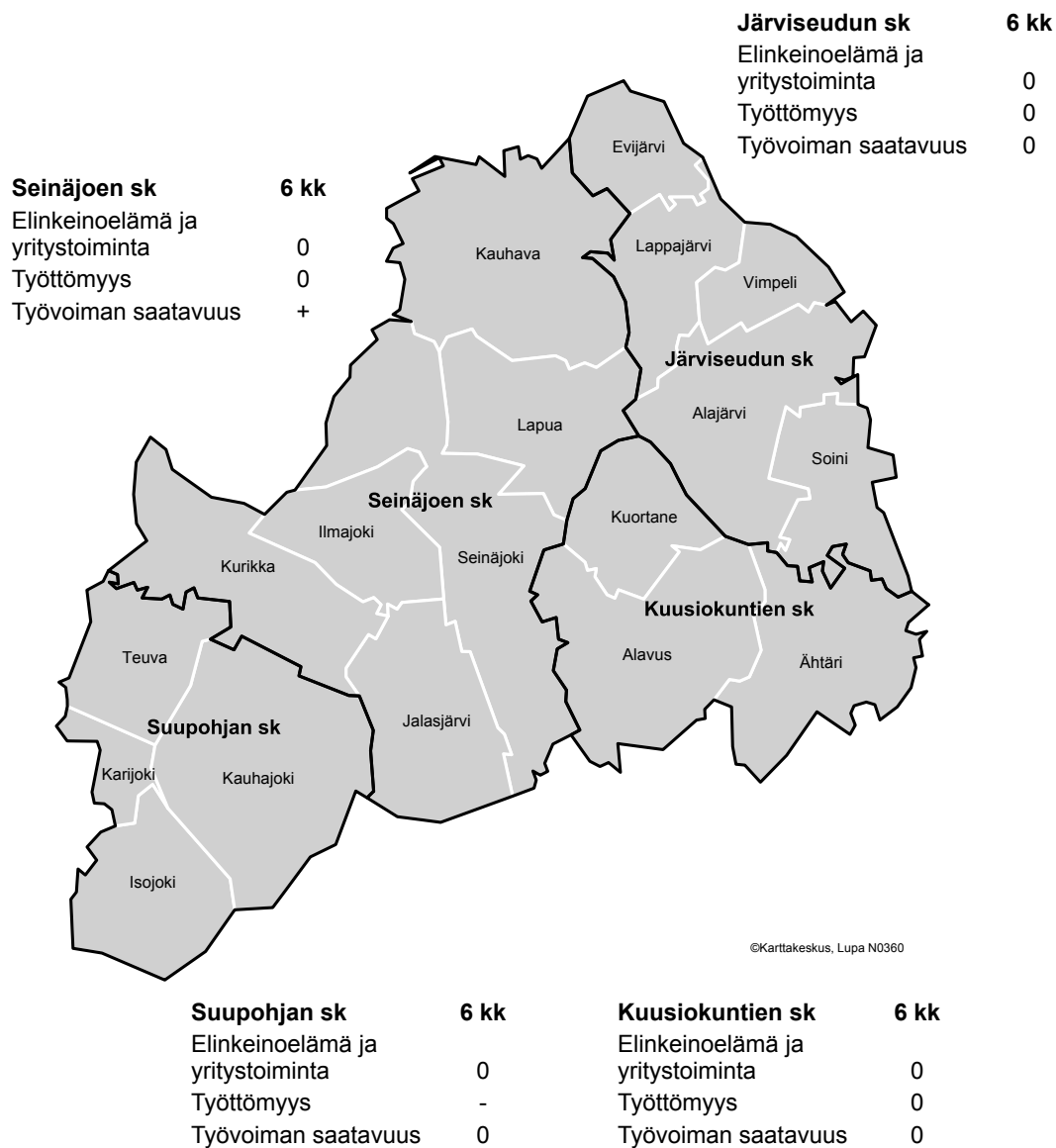
Kehitysjohtaja Eija Heinonen

Keski-Suomen ELY-keskus

puh. 0295 024 658

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus



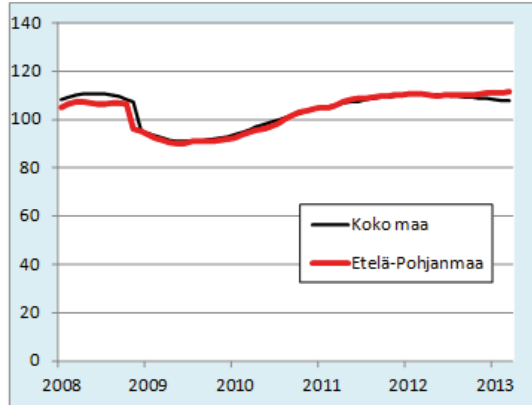
Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 194 265 henkilöä. Alkuvuoden aikana kasvua oli 207 henkilöä. Vuonna 2011 Etelä-Pohjanmaalla oli 17 241 toimipaikkaa, joissa työskenteli 49 338 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 764..

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	-

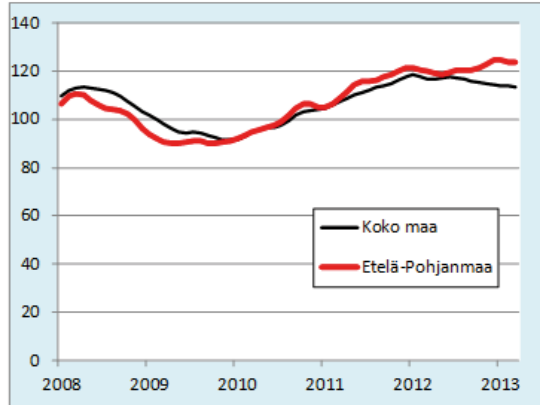
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Etelä-Pohjanmaalla yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut parempaa kuin keskimäärin Suomessa. Rakentamisen ja teollisuuden volyymit ovat kehittyneet parhaiten, kun tilannetta vertaa näiden alojen keskimääräiseen liikevaihdon kehitykseen Suomessa. Myös palvelualoilla ja jonkin verran myös kaupan alalla liikevaihto on alueella kehittynyt koko maata suotuisammin.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, rakentaminen (2010 = 100)



Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan erityisesti yrittäjyydestään, viljavasta maaseudustaan ja monipuolisesta kulttuuritarjonnastaan. Yrittäjyys on maakunnan kehityksen ydinvoimavara. Maakunnassa kehitetään kasvuhakuista ja monialaista yritystoimintaa. Vahvimmat klusterit ovat elintarviketalous, metalli- ja teknologiateollisuus sekä puutuoteteollisuus. Etelä-Pohjanmaa on ruokamaakunta, jossa ruokajärjestelmiin ja biotalouteen liittyvillä innovaatioilla on merkittävä potentiaali. Pellolta hyvinvoinniksi -ketjun kehittäminen on maakunnassa strateginen valinta, johon on vahvasti sitouduttu.

Selkeitä haasteita ovat muun muassa kansainvälistyminen, koulutustason nostaminen, sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuuden lisääminen. Seinäjoen yliopistokeskuksen vahvistaminen ja Etelä-Pohjanmaan korkeakouluverkoston (Epanet) vaikuttavuuden parantaminen ovat tärkeitä tavoitteita, joiden uskotaan tuottavan positiivisia vaikutuksia.

Tilastokeskuksen väestöennusteet ennakoivat Etelä-Pohjanmaalle maltillista väestönkasvua aina vuoteen 2040 saakka. Taustalla vaikuttaa maahanmuutto, mutta myös eliniän piteneminen. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet on edellä mainittujen ilmiöiden valossa kehittymässä edelleen heikompaan suuntaan. Kokonaiskuvan kannalta myönteisiä asioita ovat alueen korkeahko työllisyysaste ja verrattain alhainen työttömien työnhakijoiden lukumäärä. Erityisen selvästi huoltosuhteen heikkeneminen koettelee maakunnan reuna-alueita, joiden ikärakenne on vinoutunut. Seinäjoella, Ilmajoella ja Lapualla tilanne on huoltosuhteen kehityksen osalta hieman myönteisempi kasvavan väestöpohjan ansiosta. Keskusseudulla voimakas väestönkasvu aiheuttaa kuitenkin

omat haasteensa. Väestön ikääntyminen aiheuttaa joka tapauksessa merkittävän haasteen julkisen sektorin taloudelliselle kantokyvyille nyt ja lähitulevaisuudessa.

Etelä-Pohjanmaan yritystiheys on Suomen korkeimpia, mutta yrittäjyyttä luonnehtii mikro- ja pienyritysvaltaisuus. Alueella on kohtuullisen vähän korkeaa arvonlisää tuottavia suuria veturiyrityksiä. Toisin sanoen, OECD:n määritelmien mukaisten, vähintään kymmenen henkeä työllistävien, kasvuyritysten osuus yrityskannasta on lähtökohtaisesti melko vaatimaton. Kasvuhakuisuus, kaikissa kokoluokissa, on kuitenkin tärkeä tavoite, jotta uusia työpaikkoja kyetään luomaan. Rohkeita päänavauksia tarvitaan myös uusille toimialoille, jotta alueen yritysenttä uusiutuu ja monipuolistuu. Väestön ikääntymisen myötä omistajanvaihdosten sujuvuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta. Eteläpohjalaisilta yrityksiltä kaivattaisiin myös perinpohjaisempia panostuksia tutkimus- ja kehitystoimintaan. Etelä-Pohjanmaalla Tekesin rahoituksen kysyntä on pysynyt viime vuodet melko vakiona, vaikka muualla maassa kysyntä on tuntuvasti kasvanut.

Maakuntakeskuksen logistinen asema on edelleen paranemassa. Oulu – Seinäjoki rataosuus on työn alla ja Vaasa – Seinäjoki radan sähköistämisen työt ovat valmistuneet. Molemmat hankkeet parantavat saavutettavuutta ja vähentävät matkustukseen kuluva-aikaa. Vaasan radalle Ylistaroon on suunnitteilla pyöreänpuun ja biopolttoaineen rautatieterminaali. Terminaali tulee sijoittumaan nykyisen Teräsmäen tehdasalueen välittömään läheisyyteen. Terminaali kuuluu Liikenneviraston puuterminaali ohjelmaan ja alue on jo todettu maaperätutkimuksissa rakennuskelpoiseksi. Raideliikenteen osalta eräänä haasteena on Suupohjan radan ylläpito ja kehittäminen. Seinäjoen ja Kaskisten välinen rataosuus kiinnittyy myös kansainväliseen Keskipohjan Vihreä Kuljetuskäytävä – hankkeeseen.

Seinäjoen itäväylä on alueellisesti elintärkeä investointi, jonka rakentaminen käynnistyy lähikuukausina. Itäväylän urakka-aika ulottuu marraskuulle 2016. Väylä otetaan käyttöön kahdessa vaiheessa. Ensimmäisenä liikenteelle avataan tieosuus VT19–VT18 Seinäjoen lentotaseaman seudulta Kuortaneen tielle vuonna 2015, ja koko urakkaan kuuluvan tieosuuden tulee olla auki liikenteelle syyskuun lopussa 2016. Lähitulevaisuudessa tärkeässä asemassa on myös Seinäjoen Roveksen valtakunnallisen logistiikkakeskuksen suunnittelu- ja markkinointityö. Maankäytön ja liikenteen voimakas kasvu vyöhykkeellä Kauhajoki-Seinäjoki-Kauhava luo tarvetta kehittää akselin tieverkkoa. Valtatien 19 ja kantatien 67 parantaminen on kiireellisin tiehanke Etelä-Pohjanmaalla Seinäjoen itäväylän jälkeen. Toisaalta myös maakunnan elinkeinoelämää (yritykset, maatilat, puu- ja turvehuolto) palvelevien alemmanasteisten tyehteyksien ylläpito- ja kehittämistarpeisiin olisi kyettävä vastaamaan paremmin.

Alueiden käytön osalta merkittäviä ovat myös tuulivoimaan liittyvät hankkeet, joita on suunnittelupöydillä eri puolilla maakuntaa. Suunnitteilla on useita tuulivoimapuistoja, joiden eteneminen toteutusvaiheeseen kestää vielä arviolta puolesta vuodesta kahteen riippuen mm. kaavoitukseen ja lupiin liittyvistä prosesseista. Puistojen ohella suunnitteilla on tuulivoimaan kytkeytyvää tuotannollista toimintaa.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne ja näkymät

Etelä-Pohjanmaa on kestänyt viime vuosien turbulenssia kohtuullisen hyvin. Teollisuuden rakennemuutos ei ole koetellut maakuntaa niin voimakkaasti kuin alueita, joissa esimerkiksi metsäteollisuudella ja ICT-toimialoilla on merkittävä rooli.

Rakennemuutos on koetellut materiaalinkäsittelytoimialaa Suupohjan seutukunnassa sekä rakennustuoteklusteria Järviseudun seutukunnassa. Suupohjaan on syntynyt jo jonkin verran uusia kasvuhakuisia teollisuusyrityksiä, joiden kehitysnäkymät ovat kohtuullisen lupaavia. Järviseudulla muutoksen seuraukset eivät ole vielä realisoituneet täysimääräisesti, mutta korvaavia toimenpiteitä on suunniteltu jo aktiivisesti. Suunnitteilla on muun muassa laajahko kehittämishanke, joka pureutuu alueen teollisuustoimialojen kehittämiseen. Puolustusvoimauudistuksen seurauksena Kauhavalla sijaitsevan Lentosotakoulun toiminta loppuu vuoden 2014 loppuun mennessä. Lakkauttamisen myötä Kauhavalta häviää reilut 300 työpaikkaa, joiden korvaamiseksi on tehty tiivistä yhteistyötä valtion aluehallinnon edustajien ja Kauhavan kaupungin kesken. Kauhavalle on osoitettu valtion toimesta mm. 2,5 miljoonan euron erityismääräraha, jolla voidaan tukea pk-yritysten investointi- ja kehittämishankkeita.

Tämän hetkistä talous- ja työllisyystilannetta voidaan luonnehtia normaalia heikommaksi. Tilanne on kuitenkin hyvin mosaikkimainen, eli myös selkeitä menestyjiä löytyy eri toimialoilta. Yleinen tunnelma on odottava ja perspektiivi tulevaan on kohtuullisen lyhyt. Positiiviset signaalit sekä Euroopasta että Yhdysvalloista luovat kuitenkin positiivisia odotuksia ja vahvistavat uskoa tulevaan.

Investointien osalta signaalit ovat jossain määrin heikommat, sillä yritysrahoituksen kysyntä on ollut viime kuukausina jokseenkin vaisua. Taustalla vaikuttaa suhdannekehitystä koskeva yleinen epävarmuus ja yksityisen rahoituksen saatavuutta koskevien ehtojen kiristyminen.

Teollisuuden osalta negatiivista on, että yritysten sopeuttamistoimenpiteet ovat olleet luonteeltaan aiempaa ankarampia. Toisin sanoen, yritykset ovat päätyneet irtisanomaan lomauttamisen sijasta.

Metalliteollisuudessa tilauskannat ovat keskimääräistä heikompia ja yritysten väliset erot ovat kasvaneet voimakkaasti. Tuotannollisen toiminnan siirtyminen kustannuskilpailukykyisempiin maihin on vakavasti otettava uhkatekijä. Maakunnan alihankintayritysten pitäisi kytä erikoistumaan ja liikkumaan arvoketjussa ylöspäin. Positiivisista signaaleista voidaan mainita esimerkiksi Tampereen keskustekniikka Oy:n toimintojen laajennushanke Kauhavalla.

Alumiiniteollisuuden osalta näkymät ovat melko luottavaiset. Järviseudun alumiiniprofiiliteollisuudessa on tehty laajapohjaista kehittämissyhteistyötä, joka on versonut uusia toimintamalleja ja vahvistanut keskittymän osaamis pääomaa. Kuusiokuntien alueen veneteollisuudessa tuotantoa käynnistetään toden teolla syksyn aikana. Kysynnän heikkenemiseen on toisaalta varauduttu henkilöstöä koskevilla tilapäisillä sopeuttamisjärjestelyillä. Ähtärin kaupungin elinkeinotoimi on käynnistänyt yhteistyössä alueen venevalmistajien kanssa kehitysohjelman, jonka tavoitteena on vahvistaa Ähtärin alueen kilpailukykyä alumiiniveneteollisuuden ykköspaikkana Euroopassa ja varmistaa yritysten kasvu ja uusien työpaikkojen syntyminen.

Puutuote- ja taloteollisuuden osalta näkymät ovat kokonaisuutena melko vaisut. Taantuma on hiljentänyt talonrakentamista, mikä heijastuu alan toimintaan. Hirsitaloteollisuudessa Honkarakenne Oy on vetäytymässä Alajärveltä vuoden loppuun mennessä ja keskittämäs-

sä tuotantoaan Karstulan tehtaille. Toisaalta esimerkiksi samassa kunnassa toimiva Finnla-melli Oy on kehittänyt toimintojaan aktiivisesti ja kasvattanut henkilöstöään.

Huonekaluteollisuuden osalta tilanne on vaikea ja tuotantotarvetta kyetään arvioimaan vain muutamia viikkoja eteenpäin. Ankaran kilpailutilanteen ja lisääntyneen tuonnin johdosta huonekaluteollisuudessa saattaa tapahtua tuotannon alasajoja. Yksittäisiä positiivisia poik-keuksia löytyy myös huonekaluteollisuudesta, mutta yleiskuva on melko huolestuttava.

Rakennuslupien määrä on laskenut selvästi, mikä kertoo erityisesti asuntorakentamisen hiljenemisestä. Suurimmat julkiset rakennushankkeet ovat joko valmistuneet tai urakat ovat viimeistelyvaiheessa. Meneillään on kuitenkin kohtuullisen paljon pienimuotoisempia kaupan ja kuntasektorin toteuttamia rakennushankkeita. Eräs merkittävä rakennuskohde on Seinäjo-en Itkanmäen vanha teollisuusalue, joka tulee uudistumaan merkittävästi seuraavan viiden vuoden aikana. Alueelle on suunnitteilla muun muassa Ruokaprovinssi-talo, jonka toiminta-ajatuksena on koota elintarvikealan osaajia yhden katon alle. Myös Seinäjoen itäväylän ra-kennustöiden alkamisen arvioidaan lisäävän aktiviteettia rakennusalalla.

Kaupan ja palveluiden odotukset ovat edelleen varovaiset. Isot vähittäiskaupan toimijat ovat investoineet maakunnassa aktiivisesti, mutta lähivuosina tahdin ennakoidaan rauhoit-tuvan. Seinäjoen kaupungin ja IKEA Real Estaten välinen aiesopimus uuden tavaratalon ra-kentamisesta Seinäjoen Jouppiin on kuitenkin merkittävä asia, joka toteutuessaan nostaisi alueen kaupallista vetovoimaa entisestään. Suurimmat meneillään olevat investoinnit ovat Keskeisen kauppakeskuksen laajennus Tuurissa, sekä monitoimipuisto PowerParkin yhtey-teen rakennettava uusi ostoskeskus Kauhavalla.

Matkailun osalta kulunut vuosi on edennyt varsin positiivisissa tunnelmissa. Pääosa alu-een massatapahtumista on pystynyt houkuttelemaan tavoitteidensa mukaiset kävijämäärät. Esimerkiksi Kauhavan Alahärmässä sijaitseva elämyspuisto PowerPark laajentaa palvelu-tarjontaansa vuosi vuodelta. Uuden tyyppistä kasvua matkailuun arvioidaan syntyvän myös Seinäjoki Congress City Oy:n rakentamasta kattavasta palvelukokonaisuudesta, joka helpot-taa suurten tapahtumien järjestämistä Seinäjoen alueella.

Elintarviketeollisuudessa suuryritysten tekemät alueelliset investoinnit tuovat positiivis-ta virettä ja luovat myös uusia työpaikkoja. Merkittävimmät investoinnit ovat Atrian avaama uusi nautateurastamo Kauhajoella ja Valion 36 miljoonan euron investoinnit Seinäjoen teh-taan rahkantuotannon laajentamiseksi. Haasteina ja epävarmuutta luovina tekijöinä ovat ki-ristytvä kansainvälinen kilpailu ja yhä nopeammin muuttuviin kulutustottumuksiin ja trendei-hin vastaaminen. Elintarviketeollisuuden raaka-aineen (vilja, liha ja maito) saannin turvaa-minen on eräs suurista lähitulevaisuuden kysymyksistä maakunnassa, koska koko ”pellol-ta pöytään” – tuotantoketju on kerrannaisvaikutuksineen hyvin merkittävä osa aluetaloutta.

Alkutuotannossa trendinä jatkuu tilakoon kasvu ja aktiivitulojen lukumäärän väheneminen. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen mukaan maatalouden kannattavuusnäkyvät ovat vakiintuneet heikoiksi. Maatilainvestointeihin suunnatun rahoituksen volyymin ennakoidaan kuitenkin kehittyvän Etelä-Pohjanmaalla varsin suotuisasti. Haasteita on esiintynyt erityises-ti sianlihaa tuottavilla mautiloilla. Kannattavuuskriisin arvellaan olevan hiljalleen hellittämäs-sä, mutta tilanne on edelleen haasteellinen. Järviseudun seutukuntaan keskittyneen turkis-tarhauksen näkyvät ovat myönteiset ja odotettavissa on kohtuullisen suuria investointeja, joilla on myös suoria ja välillisiä työllisyysvaikutuksia.

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Tilastokeskuksen mukaan aloittaneiden yritysten määrä on jäänyt alkuvuonna normaalia alhaisemmaksi. Positiivista on, että starttirahojen kysyntä on kuitenkin virkistynyt viime vuodesta, sillä kesäkuuhun mennessä startteja oli myönnetty jo enemmän kuin vuonna 2012 yhteensä. Lopettaneiden yritysten osalta uusia tietoja ei ole vielä saatavilla, mutta viime vuoden viimeisen neljänneksen saldo oli melko synkkä. Konkurssiin haettujen yritysten lukumäärä on alkuvuonna suunnilleen viime vuoden tasolla, toisin sanoen tilanne on normaalivuosia heikompi.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Maakunnan koulutustarjonta vastaa kohtuullisen hyvin alueen elinkeinoelämän työvoimatarpeisiin. Alueen pienyritykset työllistävät lähinnä toisen asteen koulutuksesta valmistuneita. Korkeamman asteen koulutuksen opiskelleiden työmarkkinatilanne on haastavampi, sillä työpaikkatarjonta on painottunut etupäässä julkiselle sektorille. Maakunnan työmarkkinat ovat toimineet kohtuullisen hyvin myös taantuman aikana, sillä työttömyysjaksojen pituudet ovat selvästi lyhyempiä kuin maassa keskimäärin.

Työttömien työnhakijoiden kokonaismäärä oli kesäkuun lopussa noin 7764 henkeä, mikä on 13,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Myös lomautettujen määrät ovat olleet selvässä kasvussa. Työttömien työnhakijoiden kokonaismäärä ylitti vuoden 2010 tason, mutta on vielä alhaisempi kuin vuonna 2009, jolloin lähivuosien työllisyystilanne oli heikoimmillaan. Seutukuntatasolla työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut suhteellisesti eniten Suupohjassa (21,1 %) ja Seinäjoen seutukunnassa (14,4 %). Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Etelä-Pohjanmaalla Manner-Suomen toiseksi alhaisin. Työttömyyden kokonaiskuvan ei odoteta muuttuvan loppuvuoden aikana merkittävästi, mutta ensi vuoden aikana kehityksessä on odotettavissa käänne parempaan. Heinäkuussa 2013 voimaan tullut lomautusmenettelyn muutos hankaloittaa loppuvuoden tilastollisen kehityksen vertailtavuutta edellisiin vuosiin nähden.

Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä ei ole lisääntynyt merkittävässä määrin. Nuorisotyöttömyyden osalta tilanne on edelleen haasteellinen, vaikka toimenpiteisiin on panostettu merkittävästi. Taloustilanne ja koulutustarjontaan kohdistuvat muutospaineet hankaloittavat nuorisotakuun toteuttamista. Erityishaasteen muodostaa kouluttamattomien ja opintonsa keskeyttäneiden nuorten tilanteen parantaminen. Nuorten työttömyysjaksot on kuitenkin kyetty pitämään lyhytkestoisina.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Työvoiman kysynnässä on ollut kuluvana vuonna havaittavissa julkisen sektorin roolin kasvu. Erityisesti sosiaali- ja terveysalan työpaikkojen osuus avoimista työpaikoista on ollut korkea. Toukokuun lopussa toteutetussa ammattibarometrissa TE-toimisto arvioi, että kroonisia osaavan työvoiman saatavuusongelmia esiintyy lähitulevaisuudessa opetuslalla, sekä useissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammateissa. Saatavuusongelmien arvioidaan kohdistuvan myös seuraaviin ammattinimikkeisiin: kirjanpitäjät, kuorma-auton kuljettajat, konepaja- ja metalliteollisuuden kokoojat, kokit ja keittäjät, keittiö- ja ravintolatyöntekijät, hovimestarit ja tarjoilijat, sekä siivoajat.

Lähikuukausina ylitarjontaa arvioitiin olevan muun muassa kuvataiteilijoista, kirjastotyöntekijöistä, sihteereistä, toimistotyöntekijöistä, ATK-suunnittelijoista, mikrotukihenkilöistä, pankkitoimihenkilöistä, mainosalan suunnittelijoista, talonrakennustyöntekijöistä, rakennusalan sekatyöntekijöistä, ompelijoista, levysepistä, sähköasentajista, tietoliikenne- ja elektroniikka-asentajista, huonekalupuusepistä, konepuusepistä sekä teollisuuden sekatyöntekijöistä.

Maakunnan ikääntyvä väestöpohja sekä kasvukeskuksiin suuntautuva lähtömuutto, erityisesti nuorten osalta, vaikuttaa osaltaan tilanteen heikkenemiseen. Huolestuttavaa on myös, että viime vuosien talousturbulenssi on aiheuttanut imago tappion erityisesti metalliteollisuudelle. Alan opiskelijamäärät ovat laskeneet sekä nuorisoasteen koulutuksessa että työvoimakoulutuksessa. Työllistymismahdollisuudet toimialalla ovat kuitenkin mielikuvia valoisimmat.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Jalasjärvi, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Seinäjoen seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 126 261 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 365 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 10 718 toimipaikkaa, joissa työskenteli 33 626 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 107.

Seinäjoen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Suupohjan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 23 656 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 82 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 2 411 toimipaikkaa, joissa työskenteli 5 626 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 077.

Suupohjan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Järviseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Järviseudun seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 21 842 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 29 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 2 164 toimipaikkaa, joissa työskenteli 4 954 henkilöä. Vuoden 2012 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 769.

Järviseudun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Vuoden 2013 alussa Töysä liittyi Alavuden kuntaan.

Kuusiokuntien seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 22 506 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli -47 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 948 toimipaikkaa, joissa työskenteli 5 132 henkilöä. Vuoden 2012 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 811.

Kuusiokuntien seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

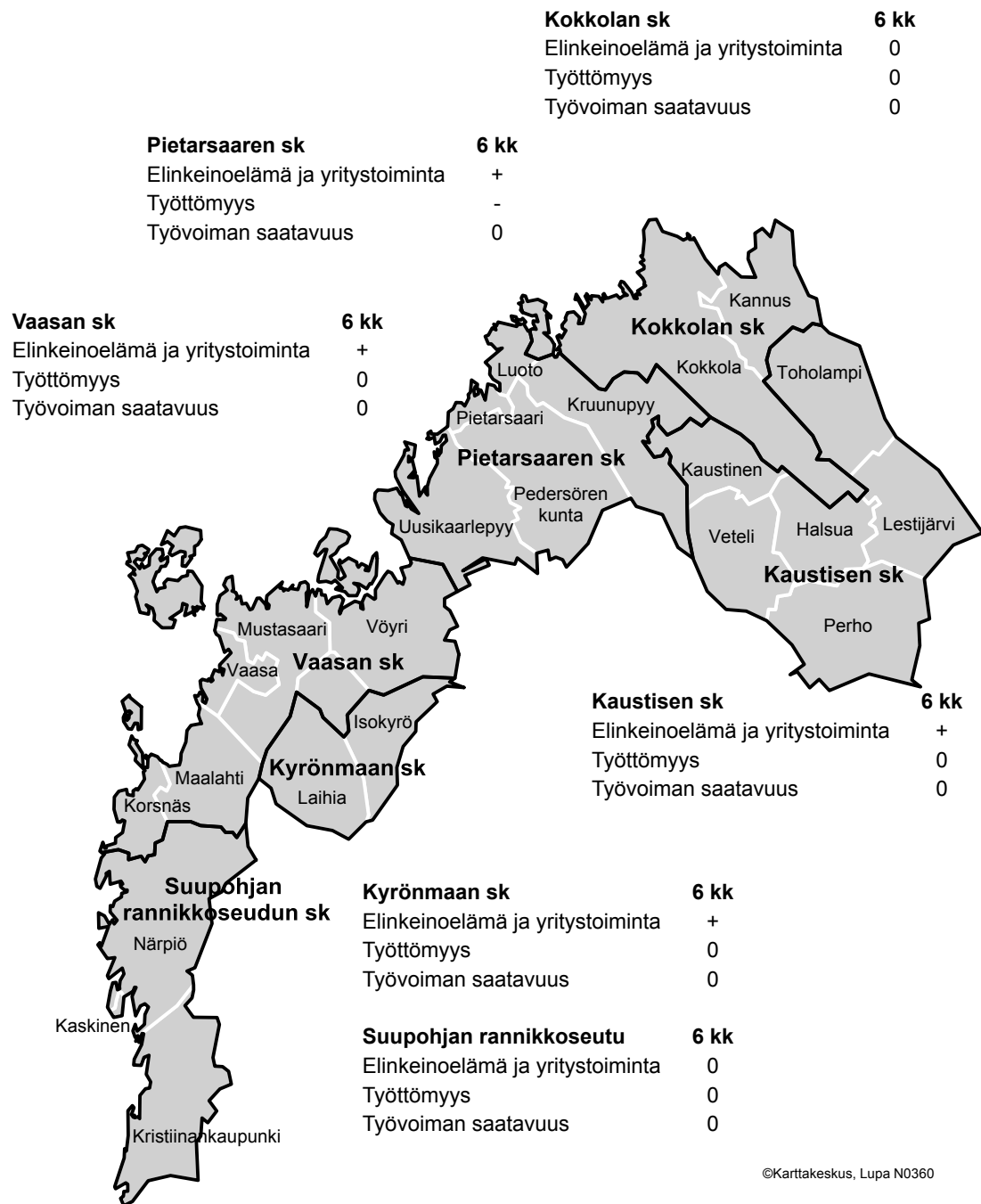
Erikoistutkija Timo Takala

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

puh. 0295 027 708

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus



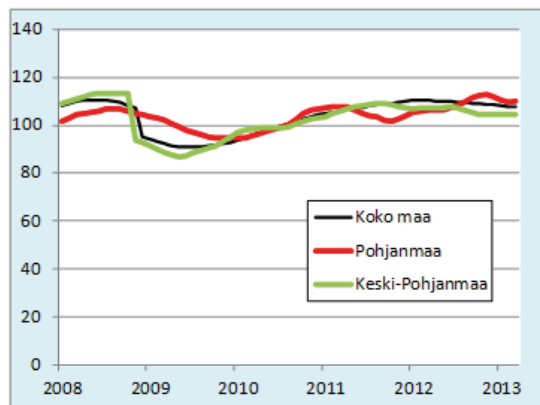
Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 248 429 henkilöä. Alkuvuoden aikana kasvua oli 156 henkilöä. Vuonna 2010 Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella oli 18 611 toimi- paikkaa, joissa työskenteli 67 000 henkilöä. Vuoden 2012 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työ- voimasta oli 8,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 347.

Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

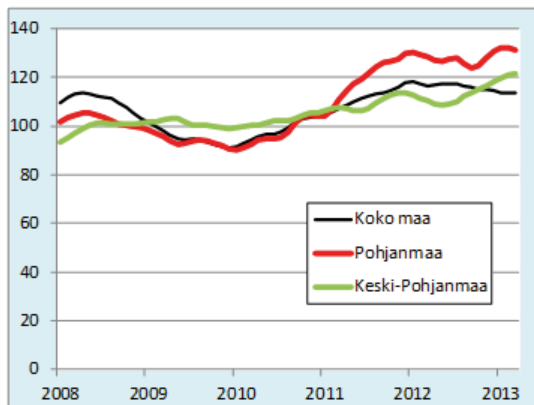
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjanmaalla yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut hieman suotuisampaa kuin keskimäärin Suomessa. Keski-Pohjanmaan liikevaihdon kehitystrendi on alhaisemmalla tasolla kuin keskimäärin maassa. Erityisesti rakentamisessa liiketoiminnan volyyymien trendi on Pohjanmaan ELY-alueella viimeaikoina ollut selvästi koko maan tasoa korkeammalla. Teollisuuden osalta liiketoimintavolyymien kehityskulku on Pohjanmaan maakunnassa ollut koko maan keskiarvoa tasolla, Keski-Pohjanmaalla teollisuuden liikevaihto on sitä vastoin kehittynyt selvästi koko maan keskimääräistä tasoa heikommin.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, rakentaminen (2010 = 100)



Pohjanmaalla työttömyysaste on ollut vuonna 2012 alhaisin ELY -alueista. Vuonna 2012 työttömyysaste oli 5,7 prosentin tasolla, kun koko maan luku oli 7,7 prosenttia. ETLA ennustaa, että työttömyys kasvaa alueella hieman vuodesta 2012 vuoteen 2014. Työttömyysasteen kasvu on kuitenkin vain 0,3 prosenttiyksikköä. Koko maan ennustettu työttömyysasteen nousu on tällä tarkasteluajavälillä 0,4 prosenttiyksikköä.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjanmaan ELY-keskusalueen vahvuutena on voimakas teollisuus. Vientiin suuntautunutta suurteollisuutta on Vaasassa, Kokkolassa ja Pietarsaassa ja niiden alihankintaverkostot tuovat työtä myös muualle maakuntiin. Vaasan seudun energiaklusteri on jopa Pohjoismaiden suurin lajissaan. Maa- ja metsätalous on koko maahan verrattuna toinen tärkeä toimiala, jossa on erikoistunutta tuotantoa niin lasinalaistuotannossa kuin turkistarhauksessa. Julkiset palvelut ovat suurin työllistävä toimiala mutta yksityisten palvelujen osuus on selvästi koko maata alhaisempi. Rakentaminen on pysynyt vilkkaana.

Alueen haasteena onkin juuri suuri riippuvuus teollisuudesta ja sen globaaleista markkinoista. Maailmantalouden suhdanteiden vaihtelut näkyvät välittömästi yritysten tilauskannoissa ja työllisyydessä. Alue selvisi tosin erittäin hyvin vuoden 2009 taantumasta koko maahan verrattuna mutta paineet tuotannon siirtämiseen halvempien tuotantokustannusten maihin ja lähemmäksi markkinoita kasvavat.

Yleinen tunnelma alueella

Elinkeinoelämän keskusliiton elokuun 2013 suhdannebarometrin mukaan Pohjanmaan (Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa) teollisuuden ja rakentamisen suhdannetilanne parani kesän alussa, mutta tilanne on edelleen hieman normaalia heikompi (saldoluku -10). Suhdanneodotukset ovat yhä lievästi miinuksella: saldoluku oli heinäkuussa -8, kun saldoluku oli viime huhtikuussa -19. Alueen odotukset ovat hieman koko maan keskiarvoa myönteisemmät. Henkilökunnan odotetaan lähikuukausina supistuvan hieman.

Pohjanmaan yksityisten palvelujen suhdannetilanne pysyi ennallaan alkukesän aikana. Suhdannetilanne on edelleen normaalia heikompi (saldoluku-22). Suhdanneodotukset ovat varovaisia, sillä suhdannenäkymien saldo luku oli heinäkuussa -16, mikä on sama kuin viime huhtikuussa. Alueen yritysten suhdanneodotukset ovat aavistuksen verran koko maan keskiarvoa myönteisemmät. Henkilökunnassa on odotettavissa pieniä vähennyksiä lähikuukausina.

Suomen Yrittäjien, Finnveran ja Työ- ja elinkeinoministeriön teettämän barometrin mukaan pk-yritysten suhdannenäkymät tästä syksystä vuoden päähän ovat Pohjanmaalla Etelä-Karjalan ohella maakuntien valoisimmat. Pohjanmaalla saldoluku oli 11 ja Keski-Pohjanmaalla viisi ja koko maassa neljä.

Liikevaihdon kasvuodotukset seuraavan vuoden aikana olivat kaikissa maakunnissa positiiviset. Pohjanmaalla saldoluku oli 27, Keski-Pohjanmaalla 25 ja koko maassa 23. Henkilökunnan muutosodotukset olivat vain muutamassa maakunnassa negatiiviset. Pohjanmaalla saldoluku oli peräti yhdeksän, Keski-Pohjanmaalla nolla ja koko maassa kuusi. Tilauskannan kehitysodotukset olivat sekä koko maassa että molemmissa ELY-alueen maakunnissa erittäin positiiviset. Koko maassa saldoluku oli 15, Pohjanmaalla 13 ja Keski-Pohjanmaalla 10.

Pohjanmaan ELY-alueen yritysten yleistä tunnelmaa ja tulevaisuuden odotuksia syksyllä 2013 voidaankin luonnehtia toiveikkaaksi erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osalta. Suurempien yritysten näkymät ovat hieman sumeammät. Sumentajana on edelleen euroalueen eteläisten valtioiden velkakriisi ja sen heijastusvaikutukset alueen elinkeinoelämään. Aasian voimakkaasti kehittyvien markkinoiden merkitys on viime vuosina kasvanut erityisesti Pohjanmaan maakunnassa ja siten vähentänyt riippuvuutta Euroopasta.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne ja näkymät

Pohjanmaan yritysten liikevaihto kasvoi viime vuoden ensimmäiseltä vuosineljännekseltä tämän vuoden vastaavaan ajankohtaan runsaan prosentin. Ainoastaan Lappi muista maakunnista ylsi myös positiiviseen lukemaan. Keski-Pohjanmaalla vähennystä oli nel-

sen prosenttia. Teollisuuden liikevaihto laski Lappia lukuun ottamatta kaikissa maakunnissa. Pohjanmaalla lasku oli vähäisintä, vain -0,2 %, mutta Keski-Pohjanmaalla lähes kymmenen prosenttia. Teollisuuden vientiliikevaihdon %-muutokset noudattelivat molemmissa maakunnissa koko liikevaihdon muutoksia. Rakennusosalalla vain kolmessa maakunnassa oli kasvua, Keski-Pohjanmaalla kuusi ja Pohjanmaalla puolitoista prosenttia. Kaupan alalla liikevaihto laski yleisesti. Pohjanmaan vähennys oli kolmanneksi pienin (-2,3) ja Keski-Pohjanmaan keskitasoa (-4,5). Palvelualojen liikevaihto laski molemmissa maakunnissa hitusen ja oli koko maan tasoa.

Myös yrityshenkilöstön %-muutoksissa Pohjanmaa valtasi maakuntien ykkössijan; henkilöstömäärä pysyi miltei ennallaan, kun Keski-Pohjanmaalla laskua oli runsas prosentti. Teollisuuden henkilöstö väheni kaikissa maakunnissa, vähiten Keski-Pohjanmaalla (-1,5 %) ja kolmanneksi vähiten Pohjanmaalla (-2,3 %). Rakennusosalalla kasvua oli useassa maakunnassa, Pohjanmaalla runsaat kaksi prosenttia mutta Keski-Pohjanmaalla puolisen prosenttia vähennystä liikevaihdon kasvusta huolimatta. Kaupan alan henkilöstö kasvoi alle prosentin molemmissa maakunnissa vaikka liikevaihto laski. Myös palvelualojen yrityshenkilöstö kasvoi Pohjanmaalla vajaat kaksi prosenttia mutta laski Keski-Pohjanmaalla lähes prosentin.

Näiden tuoreimpien Tilastokeskuksen tuottamien liikevaihto- ja henkilöstötietojen perusteella molemmissa ELY-alueen maakunnissa aluetalous on siis selvinnyt selvästi muita maakuntia vähemmin vaurioin myös taantuman aikana, Pohjanmaa paremmin kuin Keski-Pohjanmaa. Vanhempien tilastotietojen perusteella julkisuudessa menestysmaakunniksi nostetut (Timo Aro) Uusimaa ja Pirkanmaa jäivät kirkkaasti Pohjanmaan taakse sekä koko yrityслиikevaihdon että henkilöstön %-muutosvertailussa ja miltei kaikilla toimialoillakin.

Samaan johtopäätökseen tullaan TEM:n tuoreessa suhdanneanalyysissä. Pohjanmaa on maakuntien ykkönen sekä 2009-13 että 2012-13, kun suhdanneindikaattorissa on tarkasteltu yrityслиikevaihdon, työttömyystason ja nettomuuton muutoksia. Keski-Pohjanmaakin on tässä vertailussa maakuntien kärkikastia. Viimeisen vuoden aikana on kuitenkin tapahtunut selvä muutos siten, että monet kasvumaakunnat kuten Pirkanmaa, Varsinais-Suomi ja Pohjois-Pohjanmaa ovat menestyneet heikoimmin. Myös Uudenmaan sijoitus on selvästi tippunut.

Aloittaneiden yritysten määrä laski Tilastokeskuksen tuoreimpien tietojen mukaan viime vuoden ensimmäiseltä vuosineljännekseltä tämän vuoden vastaavaan ajankohtaan seitsemän prosenttia, kuten koko maassakin. Lopettaneiden yritysten määrä kasvoi sen sijaan toissa vuoden viimeiseltä vuosineljännekseltä viime vuoden vastaavaan neljännekseen ELY-alueella vain viisi prosenttia, kun koko maassa kasvua oli peräti 17 %.

Koko maan bkt:ssa on tämän vuoden toisella vuosineljänneksellä tapahtunut Tilastokeskuksen mukaan käänne, kun kasvua oli edellisestä neljänneksestä 0,7 %. Vuoden 2011 syksyllä alkanut taantuma on siis vihdoinkin päättynyt. Myös useimmissa EU-maissa on tapahtunut vastaava pyrähdys parempaan ja taantuma EU-alueellakin on ohi. Samoin USA:ssa ja Japanissa talous on kääntynyt kasvuun ja Kiinan hitaamman kasvu kausi on jälleen kiihtymässä.

Silti EU-alueen kasvunäkymät ovat vielä varsin heiveröiset. Lähiajan taloussuhdanteisiin vaikuttaa edelleen se, miten eteläisten euromaiden velkakriisi saadaan ratkotuksi. Euroopan keskuspankin toimet ovat rauhoittaneet markkinoita ja ongelmamaiden korot ovat

kääntyneet laskuun. Myös niiden talousluvut ovat osoittaneet vahvistumisen merkkejä. Toisaalta USA:n keskuspankin rahapoliittisten ostojen kaventumisen pelätään vaikuttavan negatiivisesti erityisesti kehittyvien kansantalouksien valuuttakursseihin ja siten hidastavan maailmantalouden elpymistä.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) elokuussa korjatun ennusteen mukaan Pohjanmaan maakunnan bkt kasvaisi tänä vuonna hieman yli yhden ja Keski-Pohjanmaan alle yhden prosentin, kun koko maassa jäätäisiin lähes nollakasvuun. Ensi vuonna Pohjanmaalla kasvu olisi jo kaksi ja Keski-Pohjanmaalla vajaat kaksi prosenttia, kuten koko maassakin. Työllisyys kääntyisikin Pohjanmaalla ETLA:n mukaan jo ensi vuonna lähes prosentin kasvuun mutta Keski-Pohjanmaalla ja koko maassa se heikkenisi hieman edelleen.

Pohjanmaan ELY-alueen haasteena on suuri riippuvuus teollisuudesta ja sen globaaleista markkinoista. Pohjanmaan maakunnan teollisuuden tuotannosta noin 70 prosenttia menee vientiin, Keski-Pohjanmaalla viennin osuus vaihtelee 40 ja 75 prosentin välillä. Pohjanmaan maakunnan teollisuuden viennistä lähes kaksi kolmasosaa suuntautuu EU-alueen ulkopuolelle mutta Keski-Pohjanmaalta vain runsas yksi viidesosa.

Koko ELY-alueen ehdottomasti keskeisimpiä toimintoja ovat energiaklusteriin kytkeytyvät toimialat: energiatuotannon, metallituotteiden, koneiden ja laitteiden sekä sähkölaitteiden valmistuksen ja niiden huollon ja korjauksen toimialat. Myös klusterin insinööri- ja suunnitteluyritysten merkitys kasvaa jatkuvasti. Lisäksi klusterin investoinnit tuovat runsaasti työtä rakennusallalle. Energian säästöön ja käytön tehostamiseen liittyvä kysyntä kasvaa globaalisti kiihtyvällä nopeudella joten alueen energiaklusterin tulevaisuuden näkymät ovat erinomaiset.

Energiateknologioista on muodostumassa Suomen viennin veturi. Vaasan seutukunnan alueella sijaitsee Pohjoismaiden suurin energiakeskittymä. Tähän energiaklusteriin kuuluu yli 120 yritystä, joista usea on alansa globaali markkinajohtaja. Energiaklusteriin kuuluvien yritysten liikevaihto on 4 miljardia euroa, josta 70 % tulee viennistä. Energiaklusteriin kuuluvissa yrityksissä työskentelee lähes 10 000 henkilöä. - Kyrönmaan seutukunnan kehitysnäkymät riippuvat täysin Vaasan elinkeinoelämässä tapahtuvista muutoksista ja se luetaan tässä Vaasan seutuun kuuluvaksi.

Energiaklusterin tilauskanta on pysynyt ennallaan. Viime vuoden suurin investointi ja rakennuskohde, West Energy Oy:n jätevoimala Mustasaassa, on otettu käyttöön. ABB:n ja Wärtsilän tilanne on positiivinen. ABB:llä tilausten määrä on kasvussa ja yritys on juuri vihkinyt käyttöön uuden tuotantolinjan. Yritysten rekrytointi on vakaata. palveluntuottajien ja alihankkijoiden tilanne on pysynyt ennallaan. Tuulivoimaloihin ja muun uuden energian tuotantoon ja energiansäästöön liittyvässä suunnitteluliiketoiminnassa ollaan odottavalla kannalla. Alueelle on kaavoitettu suuria alueita tuulivoimalle.

Vaasa Parks in Runsin toimitilat ovat täynnä ja uusien tilojen rakentamispäätös on tehty.

Vaasan Vähäkyröön on tulossa 16 tuulivoimalan keskittymä ja se on valmistuessaan ensimmäinen teollista kokoluokkaa Suomessa. Hankkeen rakennustyöt alkavat ensi vuonna.

Työ- ja elinkeinoministeriö on päättänyt valita viisi teemaa ensi vuonna alkavaan innovatiiviset kaupungit eli INKA-ohjelmaan. INKA korvaa osittain aiemmin käytössä olleen osaamiskeskusohjelman (OSKE). Ohjelma vauhdittaa suuria, kansainvälistä kilpailukykyä ja uutta liiketoimintaa luovia hankkeita kaupunkien ja valtion yhteistyöllä. INKA-ohjelman

pääteemat ovat tulevaisuuden terveys, biotalous, kestävät energiaratkaisut, älykäs kaupunki ja uudistuva teollisuus sekä kyberturvallisuus. Kestävien energiaratkaisujen teeman vetovastuullinen kaupunki on Vaasa.

Kokkolan seudun suurteollisuus on toinen tärkeä keskittymä. Se koostuu kemian teollisuudesta ja metallinjalostuksesta. Se on vakaassa tilanteessa eikä siihen kohdistu tiedossa olevia uhkia. Keski-Pohjanmaan elinkeinorakenne on monipuolinen ja vakaa. Toisaalta suurteollisuus, joka ei sopeuta kysynnän vaihteluja työvoiman määrällä ja toisaalta pienyrittäjävaltainen yritysrakenne, johon syntyy hyvin uusia työpaikkoja. Alueella ei myöskään ole rakennemuutosuhan alaisia toimialoja. Alueen yksi kivijalka teollisuuden osalta on metallituotteiden ja koneiden ja laitteiden valmistus. Logistinen asema ja satama ovat myös vahvuuksia. Alue on kaupan ja palvelujen keskuksena kasvattamassa asemaansa. Rakentaminen on myös alueen vahvuuksia ja rakentamisen liikevaihtotrendi on ollut viime vuosina huipputasolla valtakunnallisessa vertailussa. Alueen suurimmat uhkat ovat globaaleja.

Kokkolan suurteollisuuden investoinnit yltyvät 110 miljoonaan euroon. Suurteollisuuden investoinnit perustelevat edelleen toimivien lentoyhteyksien suurta merkitystä Kokkolan ja Pietarsaaren seuduille.

Kaustisen seutukunnan vahvuutena ovat luonnonvara-ala, maa- ja metsätalous, elintarviketeollisuus, turkistarhaus. sekä rakennusala erityisesti puurakentaminen. Seutukunnan elinkeinoelämän tunnelmat ovat kuitenkin muuttuneet negatiivisemmaksi ja varovaisuus on lisääntynyt.

Keski-Pohjanmaa on aiemmin käynyt läpi rakennemuutoksen. Nykyinen elinkeinorakenne on hyvä ja kilpailukykyinen sekä menestynyt viime vuosina hyvin alueiden välisessä kilpailussa. Yleinen tunnelma on kuitenkin pääosin varovainen ja odottava, sillä Suomen ja maailmantalouden epävarmuus heijastuu välittömästi myös tänne. Vaihtelua toimialoittaisissa tulevaisuuden odotuksissa on, osa elää varsin myönteisissä tunnelmissa. Kuntatalouden tilanne asettaa omat haasteensa alueen toiminnalle.

Pietarsaaren seutu on maamme teollistuneimpia alueita. Työvoimasta 29 % työllistyy teollisuuteen ja saman verran julkiselle sektorille, 20 % yksityiselle palvelusektorille, 9 % kaupan alalle, 8 % maa- ja metsätalouteen ja 5 % rakennusalalle.

Pietarsaaren seudulla rakennemuutos konserniomisteisessa savupiipputeollisuudessa jatkuu. UPM rakentaa 30 miljoonalla Pietarsaaren uuden puhdistusaltaan. Muu tehdasteollisuus on odottavalla kannalla. Mirka, Snellman ja muut investoivat biokaasutuotantolaitokseen Jepualla (10 milj.). Laitos otetaan käyttöön elokuussa 2013. Yksittäisillä paikallisilla teollisilla yrityksillä on hyvä tilauskanta ja hakee uutta työvoimaa esim. metalli-, hiomatuote- ja elintarviketeollisuudelle. Alueen voimakkaan elintarviketeollisuuden päämarkkinat ovat kotimaassa ja menestys markkinoilla jatkuu. Elintarviketeollisuuden osuus alueen työllisyydestä kasvaa tasaisesti ja uutta henkilöstöä palkataan. Alueen elinvoimainen elintarvikelusteri vahvistuu entisestään. Snellman on alueen suurin yksityinen työnantaja, työntekijöitä on yli 600 ja mittava 30 miljoonan investointi uuteen tuotantolinjaan on käynnissä.

Suupohjan rannikkoseudun vahvuutena on vihanneksiin ja juureksiin erikoistunut maatalous ja logistiikkaosaaminen. Alueella on suuri työperäinen maahanmuutto, erinomaiset mahdollisuudet tarjota Pohjanlahden parhaimmat satamapalvelut ja hyvät edellytykset tuulienergian tuotantoon.

Alueella on merkittävä lasinalaisviljelyn ja perunanviljelyn keskittymä: lähes 70 % tomaatin ja runsas 30 % kasviuonekurkun valtakunnallisesta tuotannosta tulee alueelta. Vähittäiskaupassa myytävästä ruokaperunasta yli 20 % on peräisin alueelta ja alueella sijaitsee maan suurimpiin kuuluva ruokakalasadama. Erityisesti lasinalaisviljely on keskittynyt alueella suuriin yksiköihin ja on sen myötä merkittävä työllistäjä. Alueen toipuminen Kasisten Metsä Botnian tehtaan lakkauttamisesta kuitenkin kangertelee, viimeisimpänä taikaiskuna Metsä Woodin yt-neuvottelut.

Kaupan ja palvelujen aloilla on tulossa suuria investointeja. Ne keskittyvät lähinnä Vaasan, Kokkolan ja Pietarsaaren seuduille. Tulossa oleva laaja kuntauudistus saattaa osaltaan tuottaa suuria muutoksia julkisen sektorin alueelliseen palvelurakenteeseen.

Maamme turkistarhoista on ELY-alueella kaksi kolmasosaa ja se työllistää suoraan noin tuhat henkilöä. Turkisten hinnat ovat viime vuosina olleet hyvät ja elinkeino onkin merkittävä Kaustisen, Pietarsaaren ja Vaasan seutukunnissa.

Vaasan logistiikkakeskus ja ohitustie ovat rakennusvaiheessa. Kokkolan ja Pietarsaaren satamissa on myös parannusinvestointeja, samoin Kruunupyyn lentokentällä. Kokkolan – Ylivieskan kaksoisraiteen loppuunsaattaminen viivästyy. Vaasan lentokenttä kuuluu maamme kuuden suurimman lentokentän joukkoon vaikka taantumien aikana liikenne onkin hieman laantunut ja yhteyksiä vähennetty. Vaasan-Seinäjoen rataosuuden sähköistäminen on lisännyt henkilöliikennettä. Suupohjan radan perusparannusta toivotaan myös. Vaskiluodon sillan valmistumisen odotetaan kasvattavan Vaasan sataman liikennevirtoja. Vaasan ja Uumajan väliseen liikenteeseen on saatu uusi autolauttayhteys ja matkustajamäärät ovat kasvaneet huomattavasti.

Vuoden 2013 jälkeen uusia valtion rahoittamia perustienpidon investointeja ei ole mahdollista aloittaa. Rahoituksella pyritään varmistamaan tieverkon nykykunto vaikka rapautuminen kaikilla tasoilla onkin hälyttävää.

Tuulivoimarakentamisessa olisi tulossa suuria investointeja pitkin Pohjanlahden rannikkoa mutta ne ovat viivästyneet kaavoituksen kankeuden vuoksi. Sama koskee suuria market-investointeja, joissa odotetaan kaavapäätöksiä pikaisesti. Pyhäjoen ydinvoimalan rakentamisen uskotaan poikivan paljon alihankintaa myös Pohjanmaan ELY-alueelta.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Työttömiä tammikuusta heinäkuuhun oli keskimäärin 9 000 henkilöä. Se on 1 100 eli 14 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Kuluvana vuonna etenkin loppukeväästä työttömyys kääntyi nopeaan kasvuun. Heikentynyt kehitys aiheutti etenkin nuorten (+ 23 %), ulkomaalaisten (+ 23 %) ja pitkäaikaistyöttömien (+ 14 %) kasvua verrattuna edellisen vuoden keskiarvoihin. Nuorisotyöttömyys on Pohjanmaalla keskimääräistä yleisempää. Työttömistä alle 25 -vuotiaita on vuoden 2013 alkupuoliskolla ollut keskimäärin 14,4 prosenttia, kun koko massa nuorisotyöttömiä oli työttömistä 12,8 prosenttia. Naisten työttömyys on noussut kesäkuukausina pitkästä ajasta samalle tasolle kuin miesten työttömyys.

Työttömiä on ollut eniten teollisuuden ammateissa (1 640 henkilöä eli 19 %), luokittelemattoman työn (1 170 eli 13 %) hallinto- ja toimistotyön (940 eli 11 %) ja terveydenhuollon ja sosiaalityön ammateissa (870 eli 10 %). Vuoden aikana työttömyys on kasvanut suh-

teellisesti eniten terveydenhuollon ja sosiaalialan (+21 %), teollisuuden (+ 18 %) ja kaupallisen työn (+ 16 %) ammateissa.

Työttömien osuus työvoimasta oli tammikuusta heinäkuuhun keskimäärin 7,5 prosenttia. Vastaava lukema edellisenä vuonna oli 6,7 prosenttia. Pohjanmaan ELY-keskuksen lukema on paras koko maassa. Koko maan keskiarvo oli 11,2 prosenttia. Työttömyys on lisääntynyt alueen kaikissa seutukunnissa, suhteellisesti eniten Kyrönmaan, Vaasan ja Suupohjan rannikkoalueen seutukunnissa.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella työllisten määrä oli vuoden 2013 toisella neljänneksellä 113 000, kun se edellisen vuoden vastaavana aikana oli 1 000 enemmän. Työllisyysaste oli 73,3 %, kun se vuotta aikaisemmin oli 73,5 %. Lukema on Uudenmaan (74,5 %) jälkeen paras koko maassa. Koko maan työllisyysaste oli 69,9 %. Ryhmälomautuksia ensimmäisellä vuosipuoliskolla oli keskimäärin 136 kuukaudessa. Edellisen vuoden vastaava määrä oli 97 henkilöä.

Työttömyyden kasvusta huolimatta uusia avoimia työpaikkoja TE-toimistoon ilmoitettiin aikaisempaa enemmän. Uusia työpaikkoja oli keskimäärin 2 340 kuukaudessa. Se on liki 500 enemmän kuin edellisenä vuonna. Lisäys ei ole vähentänyt työttömyyttä, sillä työpaikat ovat olleet aikaisempaa lyhytkestoisempia. Pysyviä työpaikkojen osuus on laskenut 40 prosentista 33 prosenttiin. Lyhytkestoiset alle 3 kuukauden työpaikat, jotka ovat lähinnä kesätyöpaikkoja, ovat kasvaneet osuudeltaan 36 prosentista 46 prosenttiin. Työvoiman saatavuusongelmiakin on alueella ollut ja tulee arvioiden mukaan kuitenkin olemaan joissakin ammateissa. Vuonna 2012 lähes 30 prosenttia Pohjanmaan työvoimaa hakeneista toimipaikoista on kokenut vaikeuksia työvoiman hankinnassa.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Vaasan seutukunta

Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Vuoden 2013 alussa Vähäkyrö liittyi Vaasan seutukuntaan, samalla entisen Vähäkyrön alue siirtyi Kyrönmaalta Vaasan seutukuntaan.

Vaasan seutukunnan alueella asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 99 063 henkilöä. Alkuvuoden aikana vähennystä oli 121 henkilöä. Vähennyksen taustalla on alueelle tyypillinen kausivaihtelu, joka johtuu opiskelijoiden poismuutosta. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 942. Vuonna 2011 seutukunnassa oli, entisen Vähäkyrön alue mukaan lukien, 6 462 toimipaikkaa, joissa työskenteli 28 648 henkilöä.

Vaasan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kyrönmaan seutukunta

Isokyrö, Laihia

Vuoden 2013 alussa Vähäkyrö yhdistyi Vaasaan, samalla entisen Vähäkyrön alue siirtyi Vaasan seutukuntaan.

Kyrönmaan seutukunnan alueella asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 12 916 henkilöä. Alkuvuoden aikana kasvua oli 37 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa, pois lukien entisen Vähäkyrön alue, oli 1 159 toimipaikkaa, joissa työskenteli 2 034 henkilöä. Vuoden 2012 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 426.

Kyrönmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pietarsaaren seutukunta

Kruunupyö, Luoto, Pietarsaari, Pedersöre, Uusikaarlepyy

Pietarsaaren alueella asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 49 945 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 162 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 3 708 toimipaikkaa, joissa työskenteli 13 771 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,0 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 1 609.

Pietarsaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Suupohjan rannikkoseudun seutukunta

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Sydösterbottenin (Suupohjan rannikkoseutu) alueella asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 17 802 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 15 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 2 164 toimipaikkaa, joissa työskenteli 5 153 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 5,1 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 425.

Suupohjan rannikkoseudun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Kaustisen seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 16 044 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 57 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 721 toimipaikkaa, joissa työskenteli 3 831 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 545.

Kaustisen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kokkolan seutukunta

Kannus, Kokkola

Kokkolan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 52 659 henkilöä. Alkuvuoden aikana väkiluku kasvoi 150 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 3 397 toimipaikkaa, joissa työskenteli 13 563 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 400.

Kokkolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	-

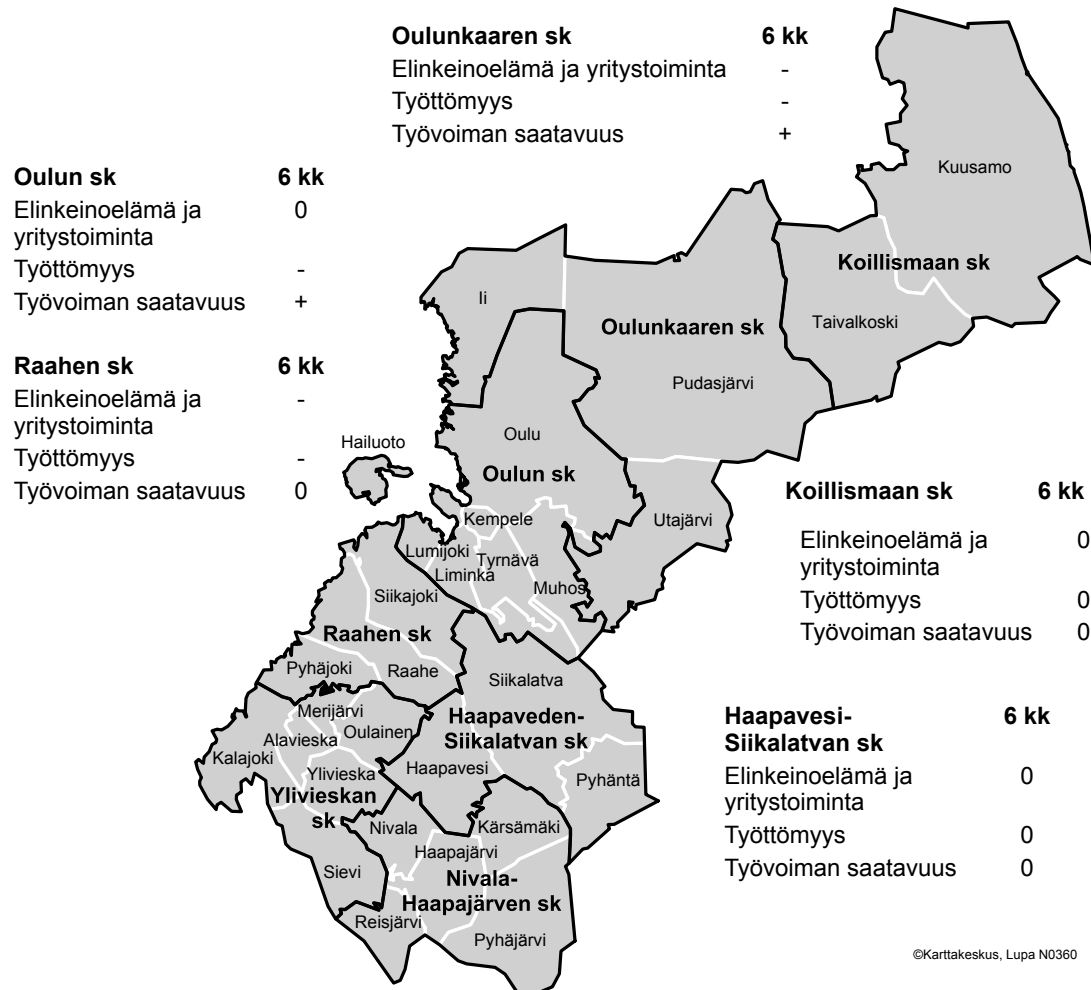
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoa

Projektipäällikkö Olli Peltola
Pohjanmaan ELY-keskus, puh. 0295 028 686
Tutkija Jorma Höykinpuro
puh. 050 312 856

Tutkija Jorma Höykinpuro
Pohjanmaan ELY-keskus
puh. 0295 028 677
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus



Ylivieskan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0
Työvoiman saatavuus	0

Nivala-Haapajärven sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0
Työttömyys	0
Työvoiman saatavuus	0

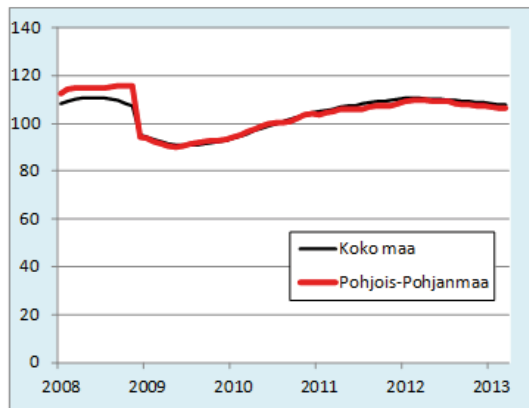
Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 401 703 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 1033 henkilöllä. Vuonna 2011 Pohjois-Pohjanmaalla oli 22 670 toimipaikkaa, joissa työskenteli 95 161 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 14,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 26 211.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	+
Osaavan työvoiman saatavuus	++	+	0

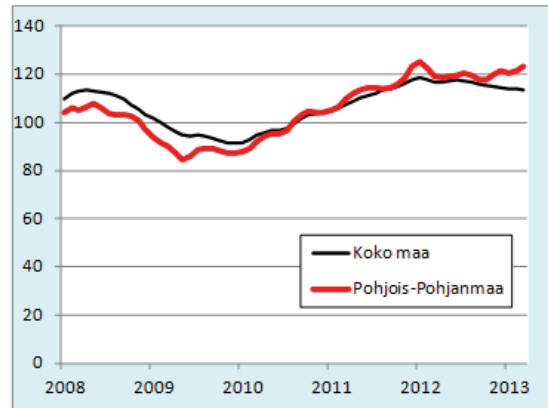
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Pohjanmaalla yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut hieman heikom-
paa kuin keskimäärin Suomessa. Päätoimialoista teollisuuden volyymit ovat jääneet eniten
jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. Rakennusalaalla liiketoiminnan kehi-
tystrendi on sen sijaan kehittynyt selvästi koko maata suotuisammin, joskin myös rakenta-
misessa työttömyys on lisääntynyt viimeisen vuoden aikana. Kaupan ja palvelujen aloilla
liikevaihto on kehittynyt samalla tavalla kuin koko maassa keskimäärin.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, rakennusala (2010 = 100)



Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kansainvälinen talouden taantuma ei hellitä. EK:n elokuussa 2013 julkaiseman Suhdan-
nebarometrin mukaan suomalaisyritysten suhdanneodotukset ovat kääntyneet uudelleen
laskuun kevään varovaisen optimismin jälkeen. Tilannetta kuvataan keskimääräistä hei-
kommaksi, eikä käännettä parempaan odoteta loppuvuonna. Uusia tilauksia on saatu al-
kukesällä 2013 varsin niukasti, eikä edes aiempiin varovaisiin tuotanto-odotuksiin ole täy-
sin yletty. Tällä hetkellä kehittyvät taloudet vetävät maailmantalouden kasvua. Euroopan
taloudet ovat vielä vaikeuksissa. Valtiovarainministeriön kesäkuussa 2013 julkaiseman ar-
vion mukaan talouskasvu jatkuu maltillisena ja työllisyyden kasvunäkymät ovat tänä ja ensi
vuonna vielä heikot.

Palvelusektori on niin koko maassa kuin Pohjois-Pohjanmaallakin selvinnyt tähän saak-
ka parhaiten taantumasta. Ongelmat ovat kohdistuneet erityisesti teollisuuden, rakenta-
misen, kaupan ja kuljetuksen aloille. Viimeisimpien tietojen mukaan myös palvelusektoril-
la on nähtävissä myynnin laskua. Toteutuessaan tämä tarkoittaisi heikentyvää työllisyyttä.
Pohjois-Pohjanmaalla on huomattava määrä osaavaa työvoimaa reservissä. Merkittävää
osaavan työvoiman vajetta ei ole näköpiirissä ja osaavaa työvoimaa odotetaan olevan tar-
jolla kun nousukausi koittaa. Pula osaajista koskettaa tiettyjä aloja suhdanteista riippumat-
ta ja toimenpiteitä tämän ongelman helpottamiseksi tehdään aktiivisesti.

Työttömyyden vähentämiseksi on käännetty katseita myös lähialueille pohjoisen suun-
taan. Sekä Pohjois-Ruotsissa ja Pohjois-Norjassa on huomattava työvoimapula useilla aloil-
la ja useissa ammattiryhmissä. Yksi keino vähentää Pohjois-Pohjanmaan työttömien mää-
rää on lisätä työhakijoiden tietoutta lähialueen mahdollisuuksista, edistää osaajien ja työn-

antajien kohtaamista ja vähentää työllistymisen esteitä (mm. liikenneyhteydet, kielitaito). Yhteyksiä alueiden välillä on lisätty ja selvitystyötä uusista mahdollisuuksista tehdään parhaillaan. Kauppaa Pohjois-Norjaan on virinnyt mm. Offshore-alalla.

Euroopan pohjoisten osien taloudellinen merkitys kasvaa huomasti tulevina vuosina. Eri maissa tehdään isoja investointeja eri aloilla (mm. energia, kaivannaisteollisuus) ja tämä avaa suuren mittaluokan mahdollisuudet myös Pohjois-Pohjanmaan yritystoiminnalle ja työllisyydelle. Tärkeä avaus on SteelDonen saama merkittävä tilaus Pohjois-Norjan öljy- ja kaasuteollisuudesta. Yritys on alueen viiden metalliyrityksen yhteinen vientiyhtiö. Tilaus työllistää yritysten henkilökunnan ensi kevääseen. Meriteollisuuden heikentynyt tilauskanta on heikentänyt useiden alihankkijoina toimivien metalliyritysten tilauksia kotimaassa.

Pohjois-Pohjanmaalla elinkeinorakenne palveluvaltaistuu seuraavan viiden vuoden aikana. Alkutuotannossa työllisten määrä vähenee nykyisestä, pääosin eläköitymisen seurauksena. Tällä ei ole tuotannon määrään radikaalia vaikutusta, sillä tilakoot kasvavat ja tuotanto tehostuu. Myös bioenergian hyvät näkymät avaavat uusia elinkeinomahdollisuuksia maaseutualueilla. Jalostuksessa perusteellisuuden toivotaan säilyvän nykytasolla. Uhkana on tuotannon siirtyminen halvemman kustannustason maihin ja lähemmäs tuotteiden päämarkkinoita. Kaivosteollisuus on viriämässä lupaavasti. Mikäli laaditut suunnitelmat toteutuvat, useissa kunnissa on viiden vuoden kuluttua tuotanto jo käynnissä. Raaka-ainesten maailmanmarkkinahinnat sanelevat vahvasti tuotannon kannattavuuden jatkossakin.

Palvelualoilla työpaikkamäärä kasvaa nykyisestä. Yritysten keskittyminen ydintehtäviinsä lisää palvelutarpeita niiden ulkopuolelta. Varsinkin erityisosaamiseen perustuvilla palveluyrityksillä tulee olemaan kasvava kysyntä. ICT levittäytyy yhä enemmän arkityöhön eri aloille ja ICT-alan yritykset erikoistuvat nykyistä enemmän. Maakunnan menestys edellyttää toimivia lentoliikenneyhteyksiä suoraan ulkomaille – tavoitteena on yhteydet mm. Norjaan ja Venäjälle.

Yleinen tunnelma alueella

Euroalueella julkiset investoinnit ovat jäissä, yritysten tilauskannat ovat huvenneet, yksityinen kulutus on vähentynyt ja pankkien luotonanto tiukentunut. Tämä kaikki vähentää talouden aktiivisuutta ja pitää myös Pohjois-Pohjanmaan kasvuodotukset maltillisina. Loppukeksästä 2013 on alkanut kuulua ensimmäisiä viestejä eurotalouden vireytymisestä.

Alueen kehittämisaktiivisuutta taantuma ei kuitenkaan ole nujertanut. Suhdannetilanne on vaikea, mutta yritykset ovat jo nyt varautuneet käänteeseen. Moni yritys on lähtenyt rohkeasti kehittämään liiketoimintaansa julkisen rahoituksen avulla. Taantuma on vähentänyt taloudellista toimintaa, mutta se ei ole heikentänyt tulevaisuudenuskkoa ja toimeliaisuutta tulevan nousukauden varalle.

Näkymät ensi talveen saakka (6 kk) ovat Pohjois-Pohjanmaalla varovaisen odottavat. Taloustilanteen ei odoteta vielä merkittävästi helpottuvan ja myös kausityöttömyys rasittaa työllisyystilannetta. Useimmilla seuduilla talouden odotetaan kuitenkin vireytyneen vuoden päästä ja pienellä viiveellä tällä on myös työllisyyttä lisäävä vaikutus.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne ja näkymät

Pohjois-Pohjanmaalla odotukset elinkeinoelämän ja yritystoiminnan kehityksestä seuraavan puolen vuoden aikajänteellä ovat varovaiset. Merkittävää muutosta nykyisestä ei vielä odoteta. Sitä vastoin odotukset vuoden päähän ovat jo hieman valoisammat. Kahden toista kuukauden päästä muutamilla seuduilla uskotaan tuotannon jo lisääntyneen ja maltillisen kasvun alkaneen.

Viennin merkittävä väheneminen on keskeinen syy myös Pohjois-Pohjanmaan talouden ja työllisyyden ongelmiin. Esimerkiksi Oulun seudulla vienti oli vuoden 2012 viimeisellä neljänneksellä 37 % alemmalla tasolla kuin vuonna 2008 (Oulun seudun elinkeinokatsaus 1/2013). Kyse on siis merkittävästä pudotuksesta. Taantumun seurauksena usko yrittämiseen voi vähetä ja into uuden yritystoiminnan aloittamiseen heikkenee. Vuoden 2013 ensimmäisellä kvartaalilla Pohjois-Pohjanmaalla perustettiin uusia yrityksiä 13 % vähemmän kuin vuotta vastaavana ajankohtana. Vähennys oli maakuntien joukossa maamme kärkeä ja vähentynyt aktiivisuus näkyi useilla toimialoilla, erityisesti kaupassa ja kuljetuksessa.

EK:n tuoreessa suhdannebarometrissa Pohjois-Suomen teollisuuden ja rakentamisen asiantuntijoiden näkemykset ovat hieman koko maata valoisammat, mutta edelleen yli 90 % vastaajista näkee, ettei suhdannetilanteeseen tule muutosta lähikuukausina. Tuotanto-odotukset ovat varovaiset ja henkilöstövähennyksien odotetaan koskettavan monia yrityksiä vielä tämän vuoden puolella.

Keskeisten toimialojen tilanne ja näkymät

Yritysten toimintaympäristössä jatkuu kansainvälisen kilpailun aiheuttama tehostamistarve ja entiset tuotanto- ja palvelurakenteet murtuvat. Toimialoista merkittävin aluetaloudellinen haaste on ICT-alan raju rakennemuutos Oulun seudulla. Nokian henkilöstövähennyksiä on seurannut muutaman ison työllistäjän uutiset yt-neuvottelujen aloittamisesta ja lomautuksista. Kaupan ja kuljetuksen aloilla on menossa useita isoja investointeja, joskin muutamiin hankkeiden etenemistä vaikeuttaa taantuma (esim. Oulun Matkakeskus).

Työmarkkinoille vapautuu ICT-yritysten irtisanomisten seurauksena runsaasti kokeneita ja kouluttautuneita osaajia. Työttömien tietojenkäsittelymaistereiden ja -insinöörien määrät ovat kasvaneet – huolestuttavaa on erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja yli 50-vuotiaiden määrän kasvu viimeisen vuoden aikana. ICT-alan murros on merkittävä kehittämiskohde maakunnassa eikä tilanne ole helppo. Oulun seutu nimettiin äkillisen rakennemuutoksen alueeksi syksyllä 2012. Tämän lisäksi Pohjois-Pohjanmaa on osallistunut EU:n globaali-saatorahastolle toimitettavan rahoitushakemuksen valmisteluun yhdessä muiden ”Nokia-maakuntien” kanssa. Renessansin irtisanomisten jälkihoitoon on niin ikään myönnetty rahoitusta, vaikkakin viimeisimpien uutisten mukaan suuri osa nykyisestä henkilöstöstä jatkaa yrityksessä sen uuden omistajan, Broadcomin johdolla. ICT-osaajat nähdään merkittävinä työvoimaresurssina ja heidän työllistymistä halutaan edistää laajalla keinovalikoimalla.

Useilla Pohjois-Pohjanmaan perusteellisuuden yrityksillä on mennyt kohtuullisen hyvin, varsinkin kun huomioidaan kansainvälinen taloustilanne. Sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa vienti ei kuitenkaan vedä ja kone- ja metalliteollisuudessa tuotanto on hiipunut. Mo-

net osaamisperustaiset palvelualueet, kuten konsultti- ja suunnittelupalvelut, ovat edelleen kasvussa. Taantuma ei ole niihin pahemmin purettu. Myös uusista isoista investoinneista on tiedotettu. Esimerkiksi Stora-Enso investoi 14 miljoonaa euroa Oulun sellutehtaaseen.

Maakunnan suurhankkeista Laguna ja Pyhäjoen ydinvoimala eivät ole edenneet aivan toivotulla tavalla. Saksalainen energijätti vetäytyi osuudestaan Pyhäjoen ydinvoimalahankkeesta. Uutena kumppanivaihtoehtona ja laitetoimittajana on esitetty venäläistä Rosatomia. Pyhäsalmen kaivoksen jatkokäytön suunnittelu on käynnissä. Kaivoksen toiminnan arvioidaan päättyvän tämän vuosikymmenen loppupuolella. Tutkimuspainotteisen Laguna-hankkeen (kansainvälinen hiukkastutkimuskeskus) ohella selvitetään myös voitaisiinko Pyhäsalmen kaivokseen rakentaa pumppuvoimalaitos. Pumppuvoimalan tuottamaa säätövoimaa tarvitaan tuulivoiman yleistyessä.

Pohjois-Pohjanmaalle on suunnitteilla useita tuulivoima-alueita. Kaavoituksen ja YVA-prosessien osalta hankkeet ovat edenneet suunnitellusti. Raahen seudulla ilmennyt tutkavalvontaongelma on saatu ratkaistua siten, että tuulivoimapuistojen valmistelu etenee.

Kaivannaisteollisuus on vireytynyt maakunnan eri osissa. Kaikissa toiminta ei ole edennyt ihan toivotusti. Kuusamossa tutkitaan mahdollisuutta avata kultakaivos lähelle merkittävää matkailualueetta. Hankkeessa on selvitetty toiminnan ympäristöllisiä vaikutuksia. Raahessa Laivakankaan kultakaivosyhtiö ilmoitti kesällä 2013 lähes 50 hengen lomautuksista ja yritysaneerauksesta. Nivalassa Hituran kaivoksen henkilöstö on puolestaan lomautettuna nikkelin hinnan laskettua alle kannattavuusrajan. Taivalkosken Mustavaaran kaivoksen suunnittelu etenee. Selvittelytyön alla on ollut mm. sulaton sijoituspaikka Ouluun tai Raahen.

Matkailutoimialan suurimmat toimijat sijoittuvat Pohjois-Pohjanmaalla Kuusamoon, Kalajoelle, Pudasjärvelle ja Rokualle. Matkailualalla on nähtävissä koko alueella asiakasmäärien vähenemistä muutamien prosenttiyksiköiden verran alkuvuoden aikana verrattuna vuoden takaiseen aikaan. Ilahduttavasti kansainvälisten matkailijoiden määrät ovat kuitenkin kasvaneet kaikissa alueen matkailukeskuksissa. Kasvua ovat lisänneet etenkin venäläiset matkailijat. Matkailun markkinointia kohdistetaan Venäjälle, Pohjois-Kalotin suunnille sekä Eurooppaan. Matkailun ja kaupan toimialoilla tullaan tarvitsemaan entistä enemmän englannin ja venäjän kielen taitoisia työntekijöitä. Osaamistarpeet painottuvat lisäksi matkailun kansainvälisen myynnin osaamiseen. Perinteisesti kokkien ja tarjoilijoiden kysyntä kasvaa jopa työvoimapulaan asti talvilomaviikkojen aikana. Luontoaktiviteetteihin perustuva matkailu on tulevaisuuden nousevia trendejä.

Virinneen liikerakentamisen myötä kaupan ala kasvaa Oulun seudulla. Limingan Tupokseen suunnitellun outlet -kylän rakentamisen aloitus siirtyy jonkin verran eteenpäin. Outlet -kylä on osa Oulun matkailun kehittämistä. Kalajoella järjestetään Loma-asuntomessut vuonna 2014. Messualueen rakentaminen on meneillään.

Maaseutuelinkeinojen näkymät ovat Pohjois-Pohjanmaalla kohtuulliset. EU:n säännökset ohjaavat aloja vahvasti. Maakunnassa on paljon kotieläintuotantoon perustuvaa toimintaa. Toimialalla tehdään kohtuullisesti investointeja tuotannon kehittämiseksi. Tilakoot ovat kasvaneet, mikä ei kuitenkaan ole vähentänyt lihan ja maidon tuotantomääriä. Usko peruselintarvikkeiden tuotantoon on vahva. Tämä näkyy alueen toimijoiden investoinneissa elintarvikesektoriin. Maaseututoimialan ammatit teknistyvät. Se lisää tietotekniikan osaamistarvetta aina robottiteknologiaan asti. Turkistalous on vahvistumassa ja toimialaan inves-

toidaan etenkin Pohjois-Pohjanmaan etelä-osissa. Tilapäisluonteisiin ja fyysisiin työtehtäviin haetaan työvoimaa entistä enemmän ulkomailta.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Pohjois-Pohjanmaan työttömyys on koko maan tavoin pahentunut tasaisesti vuoden 2013 aikana. Heinäkuussa 2013 Pohjois-Pohjanmaan työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,0 %. Tämä on 2,8 prosenttiyksikköä yli kansallisen keskitason. Työttömiä työnhakijoita on yli 27 000 eli reilut 4 200 enemmän vuotta aiempaan. Lomautettujen määräkin kasvoi yli neljällä sadalla vuoden takaisesta. Pitkään jatkunut heikko taloustilanne on niin ikään näkynyt alhaisena työllistämisasiivisuutena ja uusina irtisanomisilmoituksina.

Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden ja yli vuoden työttömänä olleiden tilanne on entisestään kurjistunut: molemmissa ryhmissä kasvua vuoden takaiseen on noin tuhanen henkilön verran koko maakunnan alueella. Alle 25 -vuotiaita työttömiä on vuoden 2013 alkupuoliskolla ollut keskimäärin 16,1 prosenttia, kun koko massa nuorisotyöttömiä oli 12,8 prosenttia. Pohjois-Pohjanmaan tilanne on huonoin maamme ELY:n alueiden joukossa.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna Pohjois-Pohjanmaan työttömyys on noussut vuoden 2012 heinäkuuhun verrattuna kaikissa ryhmissä. Eniten työttömyys on lisääntynyt kaupallisen työn, terveydenhuolto- ja sosiaalialan työn, hallinto-, toimisto- ja it-alan työn sekä teollisuus- ja varastotyön aloilla. Erityisesti konepaja- ja rakennusmetalliteollisuus on joutunut vähentämään henkilöstöään.

Työnvälitystietoihin perustuva työttömyysaste oli heinäkuun 2013 lopussa alle 10 prosenttia vain kolmessa Pohjois-Pohjanmaan kunnassa. 21 kunnassa se oli 10-15 prosentin välillä. Korkeimmat työttömyysasteet olivat Oulussa 17,3 %, Taivalkoskella 16,8 %, Pudasjärvellä 16,7 %, Iissä 15,7 % ja Kuusamossa 15,0 %. Koulujen päättymisen lisää vuosittain työttömien määrää kesäisin. Tästä huolimatta työttömyys säilynee lähikuukaudet korkeana. Näköpiirissä ei ole selkeää taantumaa taitekohtaa, joka toisi helpotusta nykyiseen.

Korkea työttömyys koettelee koko maakuntaa. Erityisesti Oulun seudun tilanne on vaikea maamme kasvuseutujen joukossa. Seuraavan 6 kuukauden aikana eri seuduilla ei odoteta helpotusta työllisyyteen. On hyvin mahdollista, että työttömyys jopa kasvaa nykyisestä, sillä talvikausi vähentää työvoimatarpeita useilla toimialoilla. Odotukset 12 kuukauden päähän ovat valoisammat. Elpyvän viennin ja maakunnallisten kehittämistoimien ansiosta yritysten odotetaan tällöin taas lisäävän henkilöstöään.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Työvoiman kysyntää on Pohjois-Pohjanmaalla ollut työvoiman tarjontaan nähden selvästi vähemmän kuin keskimäärin Suomessa. Työnvälitystilastojen mukaan vuonna 2012 jokaista työtöntä työnhakijaa kohden oli 0,19 avointa työpaikka (koko maassa 0,26). Työvoiman saatavuusongelmia on alueella kuitenkin ollut ja tulee arvioiden mukaan kuitenkin olemaa joissakin ammateissa. Vuonna 2012 lähes neljännes alueen työvoimaa hakeneista toimipaikoista on kokenut vaikeuksia työvoiman hankinnassa. Pulaa työvoimasta tulee lähiaikoina olemaan mm. lääkärin, sairaanhoitajien, erityisopettajien sekä myyntiedustajien ja puhelinmyyjien ammateissa.

Osaavaa työvoimaa on ollut Pohjois-Pohjanmaalla kuitenkin hyvin saatavilla. Erityisesti nuorisoikäluokkien koko on maakunnassa suuri ja runsas koulutustarjonta vetää nuoria Pohjois-Pohjanmaalle. Taantuman aikana nuorisoikäluokat joutuvat usein ensimmäisenä kärsimään työvoimavähennyksistä, kun osa- ja määräaikaisia työsuhteita lopetetaan. Tällä hetkellä maakunnassa on tarjolla runsas työvoimareservi ja heissä on runsaasti myös kouluttautuneita osaajia.

Seuraavan puolen vuoden aikana kyvykästä työvoimaa on tarjolla eri aloille. Yritysten viime aikaiset irtisanomiset ovat kasvattaneet jo entisestään isoa työvoimareserviä eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata. Työvoiman kysyntä kasvaa, kun kansainvälinen talous kääntyy kasvu-uralle. Odottatavissa ei kuitenkaan ole niin ripeää tai rajua suhdannekäännettä, että työvoimasta tulisi pula seuraavan 12 kuukauden sisällä. Myös Pohjois-Pohjanmaalla on jo pidempään ollut epäsuhta työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa eräillä aloilla. Tämä ongelma on vaarassa pahentua runsaan eläköitymisen seurauksena. Eri toimenpiteitä tilanteen kohentamiseksi tehdään jatkuvasti.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Muhos, Liminka, Tyrnävä, Lumijoki, Oulu

Vuoden 2013 alussa Haukipudas, Kiiminki, Oulunsalo ja Yli-li liittyivät Ouluun. Samalla entisen Yli-lin alue siirtyi Oulunkaaren seutukunnasta Oulun seutukuntaan.

Oulun seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 236 243 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 975 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli, entisen Yli-lin alue mukaan lukien, 11 268 toimipaikkaa, joissa työskenteli 56 566 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 17 726.

Oulun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	+
Osaavan työvoiman saatavuus	++	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Koillismaan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 20 387 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 93 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 392 toimipaikkaa, joissa työskenteli 4 643 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 363.

Koillismaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Oulunkaaren seutukunta

Pudasjärvi, Ii, Utajärvi

Vuoden 2013 alussa Yli-Ii liittyi Ouluun, samalla entisen Yli-Iin alue siirtyi Oulun seutukuntaan.

Oulunkaaren seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 21 162 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 18 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa, pois lukien entisen Yli-Iin alue, oli 1 234 toimipaikkaa, joissa työskenteli 3 477 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,0 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 1 275.

Oulunkaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Raahen seutukunta

Raahe, Pyhäjoki, Siikajoki

Vuoden 2013 alussa Vihanti liittyi Raaheen.

Raahen seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 34 651 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 84 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 928 toimipaikkaa, joissa työskenteli 9 653 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 754.

Raahen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Nivalan-Haapajärven seutukunta

Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Kärsämäki

Nivalan-Haapajärven seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 30 166 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 30 henkilöllä. Vuonna 2010 seutukunnassa oli 2 307 toimipaikkaa, joissa työskenteli 6 089 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 290.

Nivalan-Haapajärven seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 14 833 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni yhdellä henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 249 toimipaikkaa, joissa työskenteli 3 644 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 702.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Ylivieskan seutukunta

Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Sievi, Alavieska, Merijärvi, Himanka

Ylivieskan seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 44 261 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö kasvoi 78 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 3 292 toimipaikkaa, joissa työskenteli 11 089 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 2 101.

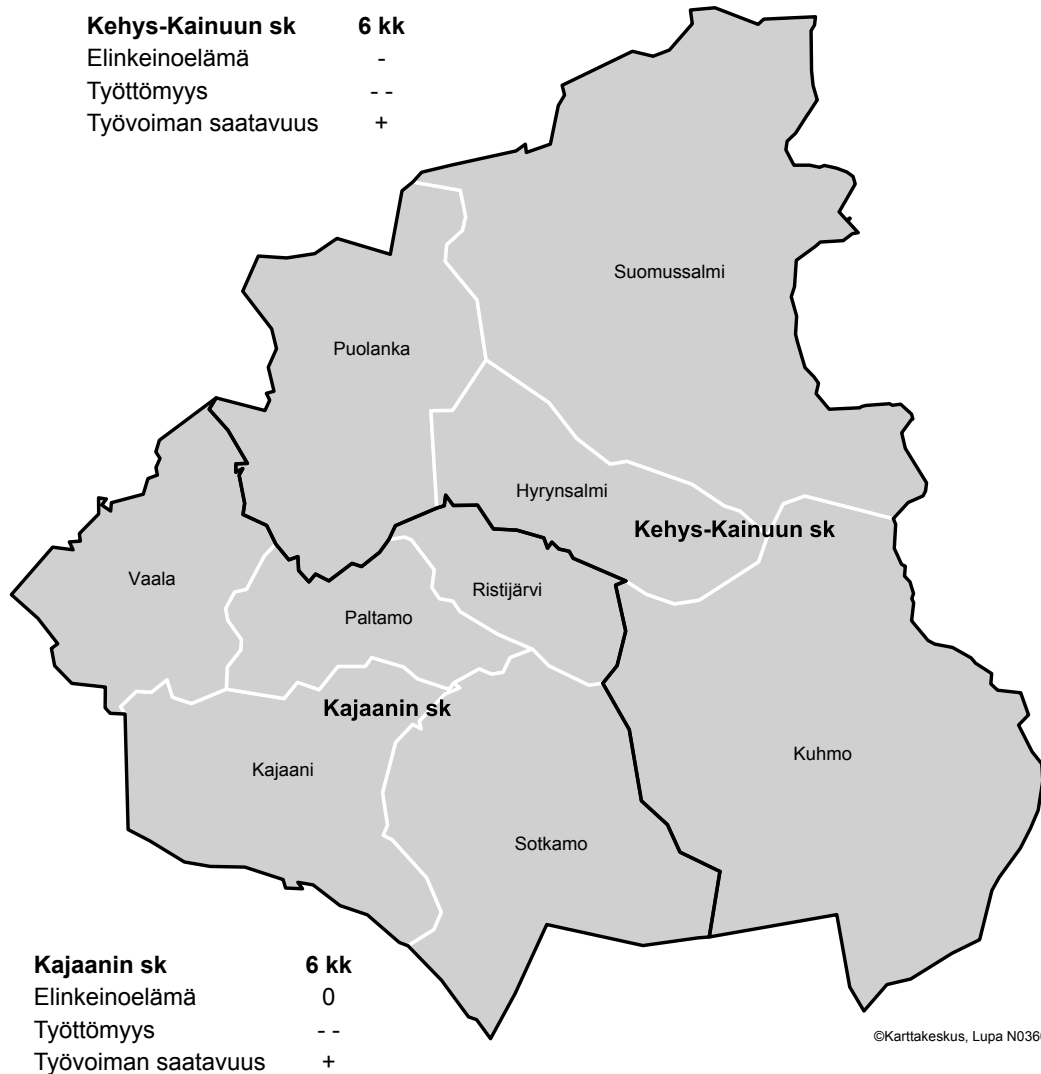
Ylivieskan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	+
Osaavan työvoiman saatavuus	+	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Kehittämispäällikkö Juha Levy
puh. 0295 038 229
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus



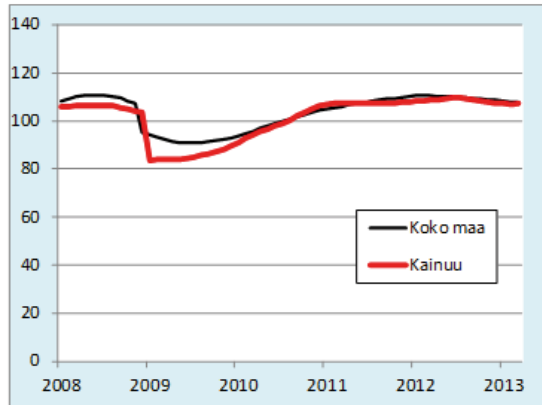
Kainuussa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 80 450 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 235 henkilöllä. Vuonna 2011 Kainuussa oli 4 367 toimipaikkaa, joissa työskenteli 16 754 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,8 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 5 305.

Kainuun ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	--	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

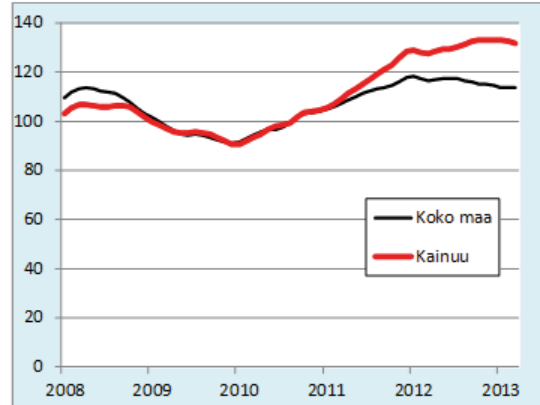
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kainuussa yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut samankaltaista kuin keskimäärin Suomessa. Päätoimialoista teollisuuden volyyymit ovat jääneet eniten jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. Rakennusalalla liiketoiminnan kehitystrendi on sen sijaan kehittynyt selvästi koko maata suotuisammin. Myös tukku- ja vähittäiskaupan alalla liikevaihto on alueella kehittynyt hieman koko maata suotuisammin.

Liikevaihdon trendi, kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, rakennusala (2010 = 100)



Kainuussa työttömyysaste on ollut muuta maata korkeampi. ELY-alueista vain Pohjois-Karjalassa on ollut vuonna 2012 korkeampi työttömyysaste kuin Kainuussa. ETLA ennustaa, että työttömyys ei kasvaisi alueella vuodesta 2012 vuoteen 2014, vaan laskisi hieman (0,2 prosenttiyksikköä). Koko maan työttömyysasteen nousuksi ETLA ennustaa tälle tarkasteluajavälille on 0,4 prosenttiyksikköä.

Työttömistä alle 25 -vuotiaita on Kainuussa vuoden 2013 alkupuoliskolla ollut keskimäärin 12,3 prosenttia. Lähellä tätä tasoa ollaan oltu myös koko maassa keskimäärin. Koko maassa nuorisotyöttömiä oli työttömistä 12,8 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on Kainuussa ollut 2013 vuoden alussa selvästi koko maan tasoa alhaisempi: 19,0 prosenttia (koko maa 24,2 prosenttia). ELY-alueista vain Etelä-Pohjanmaalla pitkäaikaistyöttömien osuus on ollut Kainuuta alhaisemmalla tasolla.

Työvoiman kysyntää on Kainuussa ollut työvoiman tarjontaan nähden selvästi vähemmän kuin keskimäärin Suomessa. Työnvälitystilastojen mukaan vuonna 2012 jokaista työtöntä työnhakijaa kohden oli Kainuussa 0,15 avointa työpaikka (koko maassa 0,26). Työvoiman saatavuusongelmia on alueella kuitenkin ollut ja tulee arvioiden mukaan jatkossakin olemaan joissakin ammateissa. Vuonna 2012 reilu neljännes Kainuun työvoimaa hakeneista toimipaikoista on kokenut vaikeuksia työvoiman hankinnassa. TE-toimistojen mukaan pulaa työvoimasta tulee lähiaikoina olemaan erityisesti lääkäreiden, sairaanhoitajien, myyntiedustajien ja puhelinmyyjien, laboratoriohoitajien, röntgenhoitajien, hammaslääkäreiden ja psykologien ammateissa.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kainuun runsaat luonnonvarat ovat selkeä vahvuustekijä. Luonnonvarat lukeutuvat elinkeinojen kehittämisen kärkialoihin. Maakunnassa panostetaan metsävarojen hyödyntämi-

seen ja jatkojalostamiseen, uusiutuvaan energiaan, kaivosteollisuuteen ja lähiruoan käyttöön. Puuraaka-aineen hyvää laatua pidetään alueen vahvuutena. Myös matkailu on Kainuulle tärkeä kärkiala ja sen merkitys Kainuun aluetaloudelle on huomattava.

Kajaanissa UPM:n paperitehtaan lakkautuksen jälkihoidon onnistuminen on vahvistanut ja monipuolistanut elinkeinorakennetta, mikä luo kestävyyttä talouskehityksen vaihteluihin. On onnistuttu löytämään uusia menestysaloja ja mittavasti korvaavia työpaikkoja. Puolustusvoimien leikkauksissa ja uudelleenjärjestelyissä Kainuun Prikaatin aseman koetaan vahvistuneen. Sen sijaan Oulun yliopiston alaisen Kajaanin opettajakoulutuslaitoksen lakkautamisella on ollut monitahoisia negatiivisia vaikutuksia alueelle. Noin 500 opiskelijan häviäminen alueelta heikentää muuttotasetta ja heijastelee palvelujen kysyntään. Opiskelijat ovat olleet myös tilapäistyövoimana alueen yrityksissä, erityisesti palvelualoilla ja kaupassa.

Väestön väheneminen ja vanheneminen on ollut Kainuun ongelma jo pitkään. Työmarkkinoilta poistuva ikäluokka on ollut pitkään suurempi kuin työmarkkinoille tuleva nuorten ikäluokka ja on edelleen lähivuosina vuosittain keskimäärin noin 550 henkilöä tulevaa suurempi. Erityisesti työikäisen väestön hupeneminen koetaan ongelmalliseksi.

Saavutettavuus koetaan Kainuun kehittymisen kannalta edelleen pahaksi pullonkaulaksi. Tieliikenteessä routavaurioilla on negatiivisia vaikutuksia muun muassa kuljetuksiin ja matkailuun. Myönteistä kehitystä on tapahtunut lentoliikenteessä, kun lentolippujen hinnat ovat tulleet kohtuullisemmiksi ja yhteyksiä on tullut lisää.

Yleinen tunnelma alueella

Kainuussa vallitsee varovaisuus. Tulevaisuuteen katsotaan toisaalta hämmentynein ja toisaalta positiivisen odottavin mielin. Epävarmuus jatkuu, ja joillakin aloilla on odotuksia tilanteen edelleen heikentymisestä.

Kaivosteollisuuden ympäristövaikutukset ovat puhututtaneet edelleen. Talvivaaran kaivosyhtiö on tehnyt mittavia ympäristönsuojeluinvestointeja ja investoinnit jatkuvat edelleen. Keväällä tapahtui toinen kipsisakka-allas vuoto. Vesiä ei tällöin päässyt kaivospiirialueen ulkopuolelle. Talvivaaran toiminnan aiheuttamat ympäristövaikutukset rajoittuvat kaivoksen välittömiin lähivesistöihin. Vesistöjen kunnostamistarve tullaan arvioimaan ensi vuoden aikana. Laaja-alainen ympäristövaikutusten seuranta jatkuu edelleen.

Kainuun hallintokokeilu päättyi viime vuoden lopussa. Hallintokokeilun päättyminen näkyy alueella mm. valtion myöntämien kehityspanosten voimakkaana vähenemisenä. Vaikutusten odotetaan näkyvän täysimääräisesti vasta ensi tai seuraavana vuonna. Myös rakennerahasto-ohjelmakauden muutoksen, lähinnä ohjelman sisällöllisen muutoksen ja määrärahan merkittävän vähenemisen uskotaan vaikuttavan tulevaisuuteen. Tulevaisuuden huolenaiheina koetaan myös aluehallinnon uudistumisen aiheuttamat mahdolliset leikkaukset sekä valtiosektorin työpaikkoihin kohdistuvat vähennyspainet ja -uhkat.

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan tilanne ja näkymät

Uusia nousevia aloja ovat korkeaan osaamiseen pohjautuvat mittaustekniikka ja peliala. Työpaikkojen suhteen lähivuosien kasvuodotukset kohdistuvat kaivosteollisuuteen, sosi-aali- ja terveystalouteen ja Kajaanissa käynnistyneisiin konesalipalveluihin.

Pk-yritysbarometrin mukaan yritykset toimivat Kainuussa ensisijaisesti paikallisilla tai alueellisilla markkinoilla. Vuoden takaiseen verrattuna nykyinen suhdannetilanne koetaan Kainuun yrityksissä useammin huonompina kuin maassa keskimäärin. Lähitulevaisuuden ei myöskään uskota tuovan vielä parannusta, sillä kaksi kolmasosaa yrityksistä kokee suhdannenäkymien pysyvän ennallaan lähimmän vuoden aikana. Yritysten mielestä yritystoiminnan sääntely on selkeästi pahin yritysten kehittämisen este, toiseksi pahin este on rahoitus, jossa merkittävimmät esteet ovat vakuuksien puute ja rahoituksen saatavuus. Voimakkaasti kasvuhakuisia yrityksiä on Kainuussa vähemmän kuin maassa keskimäärin.

Viime vuonna Kainuun yrityskanta kasvoi hieman, kun aloittaneita yrityksiä oli enemmän kuin lopettaneita. Tämän vuoden alussa (1. nelj.) yrityksiä on kuitenkin perustettu aiempaa vähemmän ja aloittavien yritysten osuus yrityskannasta (2,1 %) oli edelleen pienempi kuin maassa keskimäärin (2,7 %).

Yritysten rahoituksen kannalta EU-ohjelmakauden 2007–2013 viimeinen vuosi on alkanut Kainuussa maltillisesti. Myönnetyn rahoituksen määrä on pienentynyt lähes 40 % edellisestä vuodesta, vaikkakin hankkeiden lukumäärä on pysynyt samalla tasolla. Kainuun ELY-keskus tuki yritysten investointi- ja kehittämishankkeita kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla 4,8 miljoonalla eurolla. Avustusten vaikutuksella arvioidaan syntyvän noin 100 uutta työpaikkaa. Kuhmolaisten puuteollisuuden yritysten ja Kuhmon kaupungin merkittävät investointi- ja kehittämishankkeet vaikuttivat voimakkaasti sekä rahoituksen maantieteelliseen että toimialoitteeseen jakaumaan. Kuhmon osuus rahoituksesta oli yli 40 %.

Keskeisten toimialojen tilanne ja näkymät

Kaivosteollisuuden merkitys Kainuun aluetaloudelle on suuri ja kasvava. Toiminnassa olevien kaivosten lisäksi maakuntaan on tulossa myös uutta kaivostoimintaa sekä kaivosteknologian yritystoimintaa.

Talvivaaran Kaivososakeyhtiö on kansainvälisesti merkittävä perusmetallien tuottaja, joka keskittyy ensisijaisesti nikkelin ja sinkin tuotantoon biokasaliuotuksena tunnetun tekniikan avulla. Talvivaaran esiintymät Sotkamossa muodostavat yhden Euroopan suurimmista tiedossa olevista sulfidisen nikkelin esiintymistä. Esiintymien arvioidaan riittävän useiden kymmenien vuosien tuotantoon.

Talvivaaran kaivoksen työllistäväksi vaikutukseksi on arvioitu kaikkiaan lähes 2 000 henkilöä useassa eri maakunnassa. Kaivos vahvistaa talouskasvua ja työllisyyttä Kainuun lisäksi myös useissa muissa jalostusketjun maakunnissa.

Tänä vuonna nikkelin heikko hintakehitys ja vesitaseen haasteet ovat heikentäneet kaivoksen taloudellista tulosta. Kaivososakeyhtiön heinäkuussa aloittamat yhteistoimintaneuvottelut, jotka koskivat toimintojen uudelleenorganisoinnista ja tehostamista on saatu päätökseen. Talvivaara-konserni työllistää yhteensä noin 670 työntekijää. Yt-neuvotteluiden tu-

los oli, että henkilöstön määrä vähenee irtisanomisten ja eläkkeelle siirtymisten kautta 68 henkilöllä. Muutama henkilö lomautetaan. Lisäksi yhtiön palveluksessa olevien 96 määräaikaisen työntekijän työsuhteet päättyvät määräaikaisuuden päättyessä.

Sotkamon Taivaljärven hopeakaivoshanke luo uskoa tulevaisuuteen ja vahvistaa Kainuun kaivostoimintaa. Sotkamo Silverin hopeakaivos sai keväällä ympäristöluvan. Kaivoksella on suurin koskaan Suomessa löydetty hopeaesintymä. Ympäristölupa sisältää oikeuden aloittaa rakennustyöt ja toiminnan. Kaivoshankkeen suunnittelu ja valmistelu voi edetä nyt tehtyjen suunnitelmien mukaan. Suunniteltu kaivostoiminnan vuotuinen malmilouhinnan määrä on 350 000 tonnia malmia. Tuotannon arvioidaan alkavan vuoden 2014 lopussa. Malmin louhinta aloitetaan samanaikaisesti avolouhoksesta ja maanalaisesta kaivoksesta.

Pitkällä aikavälillä kaivostoiminta saattaa kasvaa muuallakin Kainuussa. Otanmäen suljettua kaivosta Kajaanissa valmistellaan uudelleen avattavaksi. Kaivoksessa louhittaisiin vanadiinia, rautaa ja ilmeniittiä. Vanadiini oli yli 30 vuotta toimineen kaivoksen päätuote kunnes kaivos suljettiin vuonna 1985. Uudelleen avaaminen on alkanut kiinnostaa, koska metallien kysyntä on kova, hinnat ovat kohtalaiset ja esiintymä on merkittävä. Otanmäen pääesiintymissä olisi mineraaleja 20 miljoonaa tonnia, jopa enemmänkin.

Myös matkailu on ollut Kainuulle tärkeä elinkeino jo kauan. Matkailuala suhtautuu tulevaisuuteen odottavasti. Sekä Sotkamon Vuokatin että Hyrynsalmen Ukkohallan alueiden matkailu on kasvanut selvästi. Myös erämatkailun, wildlife-matkailun, merkitys on kasvussa. Kainuussa matkailun vahvuutena on ympärivuotisuus. Matkailun perusta on kuitenkin edelleen pitkälti kotimaisuus ja haasteena on kansainvälisille markkinoille suuntautuminen.

Vuokattiin avattu suuri Angry Birds Activity Park on toiminut vajaan vuoden ajan. Kävijämäärä on yllättänyt toimintaa pyörittävän Superpark Oy:n yrittäjät iloisesti. Heinäkuussa aktiviteettipuisto rikkoi yhteensä 100 000 kävijän rajan. Se antanee mahdollisuuksia kehittää toimintaa aktiivisesti myös tulevaisuudessa.

Kuhmossa vähittäistavarakaupan tilanne on huolestuttava, kun yrityksiä on lopettanut toimintansa. Kaupan huono kehitys vaikuttaa myös alueen matkailuun, sillä ostosmatkailu Venäjältä on vähentynyt kauppojen sulkemisten vuoksi.

UPM:n Kajaanin entisiin tehdastiloihin reilu neljä vuotta sitten perustettu Renforsin Rannan yritysalue on nyt saavuttanut ensimmäisen tavoitteensa: alueella työskentelee enemmän ihmisiä kuin tehtaan sulkemishetkellä, jolloin henkilöstömäärä oli 535.

Yritysalueen kunnostettuihin tiloihin on kotiutunut jo yli 30 yritystä, joista valtaosa on alueella täysin uusia toimijoita. Muutamat ovat toimineet alueella jo pidempään, kuten Pölkkö Oy:n omistama Kajaaniwood Oy (entinen UPM Kajaanin saha) sekä Kainuun Voiman voimalaitos. Alueen suurin työllistäjä on S-ryhmän palvelukeskus, jonka palveluksessa työskentelee noin 200 henkilöä. On arvioitu, että muutaman vuoden kuluttua alue olisi entistä vilkkaampi. Alueen henkilöstömäärän arvioidaan nousevan 2-3 vuoden kuluessa 800-900 työntekijän tasolle.

Bioetanolia liikenteen polttonesteeksi valmistava energiayhtiö St1 suunnittelee Renforsin Rannan yritysalueelle uutta tuotantolaitosta, joka tuottaa etanolia sahanpurun sellulosesta. Tehtaan ympäristölupaprosessi on käynnissä. St1:n tavoitteena on tehdä investointipäätös etanolitehtaasta vielä vuoden 2013 aikana, jolloin tuotanto voisi alkaa vuonna 2015.

Metalliteollisuudella menee Kainuussa kohtalaisen hyvin. Se johtuu kiskokalusto- ja konepajatuotteiden valmistajasta, Transtech Oy:stä. Uskoa tulevaisuuteen luovat Transtech Oy:n saamat mittavat junanvaunu- ja raitiovaunutilaukset.

Transtech toimittaa lisää ohjaus- ja ravintolavaunuja VR:lle. VR Group on ilmoittanut käyttävänsä lisätilausoptiot 13 ohjausvaunun ja 11 ravintolavaunujen toimittamisesta. Vaunujen kotimaisuusaste on noin 80 % ja tilausten kokonaisarvo noin 55 miljoonaa euroa. Vaunujen toimitukset alkavat elokuussa 2014 ja kestävät syyskuulle 2015. Tilaus takaa yhtiön Otanmäen tehtaalle sekä laajalle joukolle kotimaisia yhteistyökumppaneita hyvän peruskuorman syksyyn 2015 saakka. Helsingin uusi raitiovaunu oli kesällä ensiesittelyssä. HKL ja Transtech tekevät vaunulla käyttöönototestejä ja sillä ajetaan koeajoja eri raitiovaunulinjoilla. Uuden raitiovaunun ominaisuuksia ja soveltuvuutta testataan ennen varsinaisen tehdastuotannon aloittamista vuonna 2015. Uusia vaunuja tulisi vuosien 2015–2018 aikana Helsinkiin vielä 38 kappaletta.

Kuhmossa konepajateollisuus palvelee voimalarakentamista ja on kehittynyt lyhyessä ajassa merkittäväksi työllistäjäksi.

ICT-alan yritykset suhtautuvat luottavaisesti tulevaisuuteen. Kajaanissa on aloittanut kaksi suurta konesalia. CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy:n palvelinkeskus on käynnistynyt entisen paperitehtaan tiloissa. IBM ja teknologiayhtiö Herman IT (HIT) avasivat entisen paperitehtaan varastorakennuksessa ekotehokkaan konesalin. Suurten konesalien sijoittuminen Kainuuseen luo uskoa toimialan kehittymiselle ja kasvulle.

Terveys- ja sosiaalipalveluiden merkitys kasvaa voimakkaasti väestön ikääntyessä. Alalle tarvitaan lähivuosina runsaasti uutta työvoimaa jo pelkästään eläkkeelle jäävien tilalle. Ala on muutenkin murroksessa, sillä suuret valtakunnalliset terveys- ja sosiaalipalveluja tuottavat yritykset laajentavat toimintaansa myös Kainuuseen. TE-toimiston ammattibarometrin mukaan uuden henkilöstön rekrytointivaikkeudet ovat vaivanneet terveydenhuollossa ja sosiaalialalla jo pitkään, eikä esimerkiksi lääkäreiden ja sairaanhoitajien saatavuus näytä helpottuvan.

Maatalouden alkutuotannossa rakennemuutos jatkuu. Tilamäärien arvioidaan vähenevän 3–5 prosentin vuosivauhdilla maidon- ja lihantuotannossa. Samalla tilakoko kasvaa. Maidontuotannosta vapautuvat viitemäärät eli maitokiintiöt siirtyvät tuotantoon jatkaville tiloille. Maito on maatalouden päätuote ja sen tuotantomäärä on kasvu-uralla. Viime vuoden maitomäärässä oli 1,2 miljoonan litran lisäys. Kainuulaisen luomutuotannon pinta-ala jatkaa edelleen kasvuaan. Kesä on ollut kasvukautena parempi verrattuna edelliseen kesään. Tilojen investointiaktiivisuuden odotetaan pysyvän vähintään kohtalaisella tasolla. Sukupolvenvaihdoksia tultaneen rahoittamaan tänä vuonna aiempaa enemmän ja mukana on myös lammastiloja. Kiinnostus maatalousyrittäjyyteen on kasvanut, minkä arvioidaan johtuvan mm. luopumistuki-ikärajan noususta ensi vuoden alussa.

Bioenergia on Kainuun tulevaisuutta. Kainuu on bioenergian hyödyntämisessä yksi Suomen kärkimaakuntia. Uusiutuvan energian osuus energiantuotantoon käytetystä raaka-aineesta on maakunnassa yli puolet. Kainuun energia-alan yritykset näkevät kasvun mahdollisuuksia erityisesti metsäenergian hyödyntämisessä.

Työttömyyden määrä ja rakenne

Suhdannelilanteen heikentyminen on vaikuttanut Kainuun työllisyyteen selvästi. Vuoden alussa työllisyysaste romahti vuoden takaisesta 61,4 %:sta 55,2 %:iin (1. nelj.). Työttömyys on ollut tänä vuonna kuukausitasolla keskimäärin 700 henkilöä eli 15 % vuoden takaista korkeammalla. Tämän vuoden aikana työttömyys on kohonnut jo likipitään neljän vuoden takaiselle tasolle. Työllisyyden selvä heikentyminen on kasvattanut erityisesti nuorisotyöttömyyttä ja pitkäaikaistyöttömyyttä. Viime aikoina nuorisotyöttömyys on ollut kolmanneksen ja pitkäaikaistyöttömyys neljänneksen vuoden takaista korkeammalla.

Lähimmän puolen vuoden aikana työttömyyden uskotaan edelleen kasvavan. Sen jälkeen työttömyyden odotetaan kääntyvän laskuun ja painuvan vuoden kuluttua kutakuinkin nykyiselle tasolle. Etlan ennustetta Kainuun työttömyyden kehityksestä pidetään varsin positiivisena, sillä ennusteen mukaan Kainuun työttömyysaste olisi ensi vuonna parempi kuin viime vuonna (11,4 %).

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Työvoiman kysyntä on viime aikoina hiipunut. TE-toimistoon on ilmoitettu tänä vuonna uusia avoimia työpaikkoja aiempaa vähemmän. Uutta työvoimaa tarvitaan lähinnä vain eläkepoistumaa korvaamaan. Eniten uutta työvoimaa tarvitaan kaupallisessa työssä, terveydenhuollossa ja sosiaalialalla sekä palveluissa.

Työnantajahaastattelujen mukaan rekrytointiongelmien määrä on vähentynyt. Työvoiman saatavuuden uskotaan hieman parantuneen työttömyyden kasvun myötä. Jatkossa työvoiman kysynnän arvioidaan kuitenkin suuntautuvan rakennemuutoksesta johtuen työvoiman tarjonnasta poikkeaville toimialoille. Työvoimaa on tarjolla runsaasti teollisuuden ja alkutuotannon perinteisissä ammateissa, kun sitä vastoin kysyntä suuntautuu yhä enemmän palveluihin, kaupalliselle alalle sekä terveys ja sosiaalipalveluihin.

Myös TE-toimiston ammattibarometrin arvioissa näkyy työmarkkinatilanteen heikkeneminen sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainon muuttuminen. Ylitarjontaa työvoimasta arvioidaan olevan aiempaa useammassa ammatissa. Pulaa työvoimasta on puolestaan aiempaa harvemmassa ammatissa.

Kehitysnäkymät seutukunnittain

Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo, Vaala

Kajaanin seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 56 998 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 100 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 3 004 toimipaikkaa, joissa työskenteli 12 636 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,4 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 3 744.

Kajaanin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	--	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kehys-Kainuun seutukunta

Hyrnsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Kehys-Kainuun seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 23 452 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 135 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 363 toimipaikkaa, joissa työskenteli 4 118 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,9 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 1 561.

Kehys-Kainuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	-	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	--	-
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Strategiapäällikkö

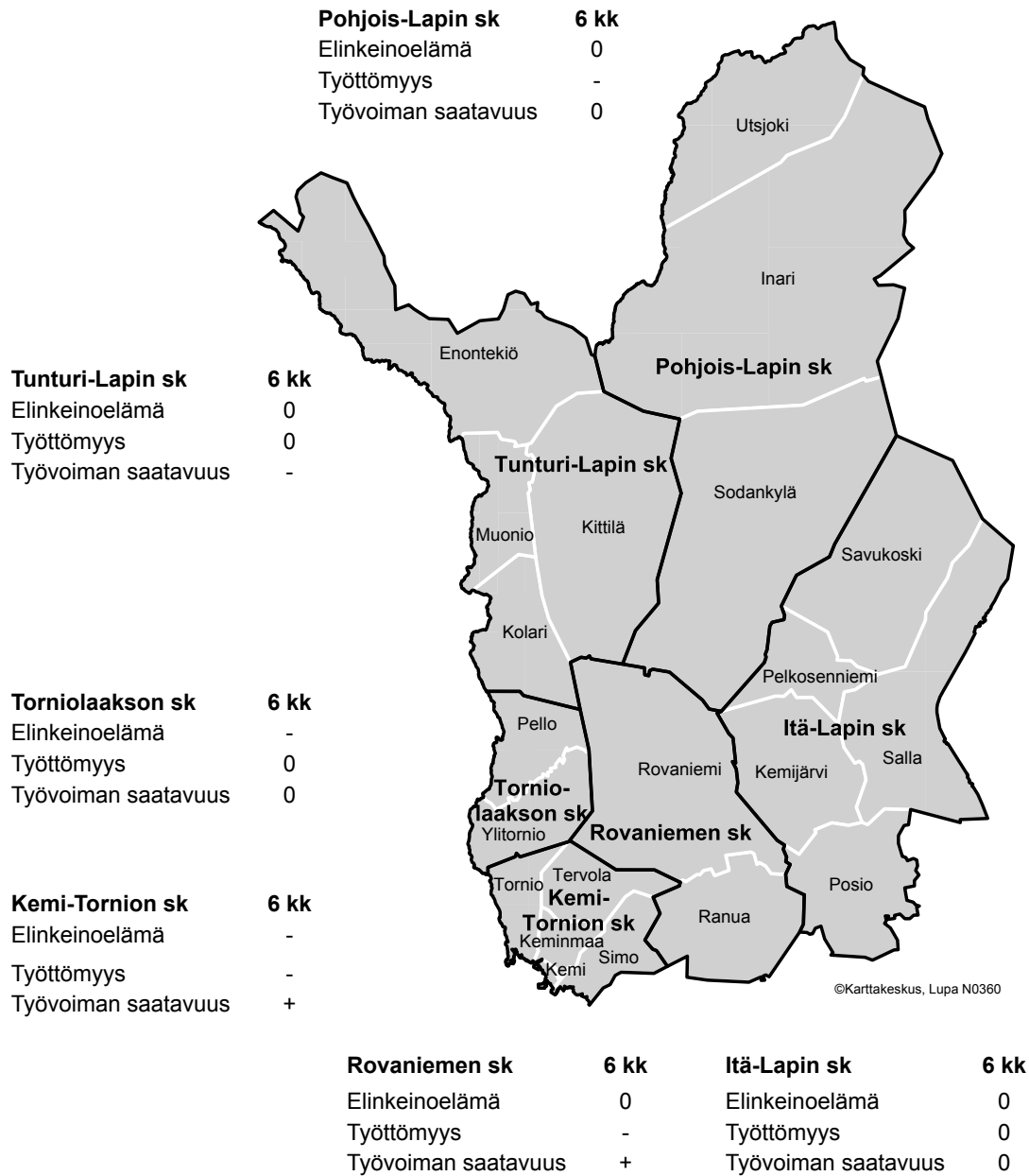
Juha Puranen

Kainuun ELY-keskus

puh. 0295 023 650

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Lapin ELY-keskus



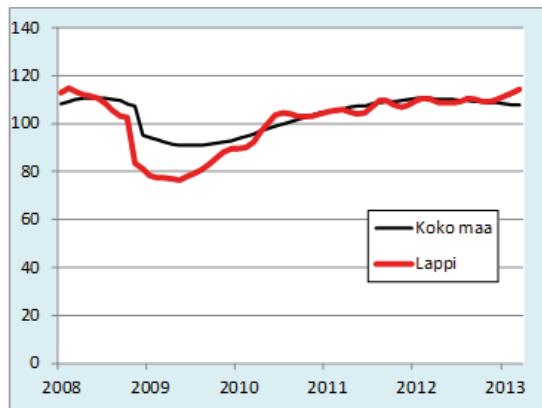
Lapissa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 182 215 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 629 henkilöllä. Vuonna 2011 alueella oli 11 328 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli 40 956 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 190.

Lapin ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

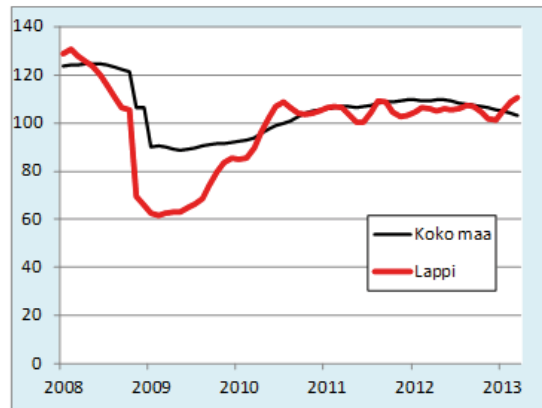
Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lapissa yritysten liikevaihdon kehitys on viime aikoina ollut suotuisampaa kuin keskimäärin Suomessa. Suuria vaihteluja on kuitenkin ollut. Päätoimialoista palvelualojen volyymit ovat jääneet hieman jälkeen koko maan keskimääräisestä kehitystrendistä. Teollisuudessa ja kaupan alalla liiketoimintavolyymien kehityskulku on sitä vastoin ollut viime aikoina suotuisampaan kuin koko maassa keskimäärin. Rakennusalan volyymit ovat Lapissa kehittyneet kuten koko maassa keskimäärin.

Liikevaihdon trendi kaikki toimialat



Liikevaihdon trendi, teollisuus (2010 = 100)



Lapissa työttömyysaste on ollut muuta maata korkeampi. Maakunnista vain Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa on vuonna 2012 ollut korkeampi työttömyysaste kuin Lapissa. ETLA ennustaa, että työttömyys kasvaa Lapissa 0,9 prosenttiyksiköllä vuodesta 2012 vuoteen 2014. Työttömyysasteen kasvu olisi siis hieman koko maan keskiarvoa suurempi. Koko maan ennustettu työttömyysasteen nousu on 0,4 prosenttiyksikköä.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lapissa keskeiset toimialat ovat metalli- ja metsäteollisuus, matkailu ja kauppa sekä vahvistuva kaivosteollisuus. Kaivosteollisuuden lisäksi energia-ala on merkittävä kehittyvä ala. Kehittyvien alojen vaikutukset elinkeinoelämälle ovat heijastuneet laajasti muille toimialoille. Lapin elinkeinorakenteen muutos jatkuu. Yksityissektorin ja yritysten osuus työpaikoista nousee edelleen julkisen sektorin palvelurakennemuutoksen myötä.

Yleinen tunnelma Lapissa on tällä hetkellä varovainen. Euroopan ja maailmanlaajuiset talouden epävarmuustekijät vaikeuttavat kehitysnäkymien arviointia. Investointi- ja kasvusuunnitelmia on runsaasti Lapissa ja lähialueilla. Taloustilanne heijastuu vireillä olevien hankkeiden suunnitteluun sekä päätösten ja toteutusaikataulujen siirtymisenä.

Pidemmillä aikavälillä Lapin lähivuosien kehitysnäkymät ovat niin elinkeinoelämän kuin työllisyydenkin osalta myönteiset. Lapissa panostetaan tulevina vuosina alueen luonnonvaroihin ja osaamisen kehittämiseen, erityisesti korkean jalostusasteen luonnonvarateollisuuteen eli metsä- ja metalliteollisuuteen, kaivostoimintaan ja energiatuotantoon sekä matkailuvetoiseen elämysklusteriin.

Kiinnostus arktista aluetta kohtaan kasvaa alueen luonnonvarojen hyödyntämiseen ja mahdollisesti avautuviin uusiin kuljetusreitteihin liittyvien taloudellisten potentiaalien myö-

tä. Arktisella alueella Suomen lähinaapureissa Ruotsissa, Norjassa ja Venäjällä valmisteilla olevien kaivos-, kaasu-, öljy- sekä infrastruktuuri-investointien volyymi on arviolta noin 110,6 miljardia euroa. Suomen arktisessa strategiassa luonnonvarat ja logistiset yhteydet nähdään mahdollisuutena Suomelle. Lapin Arktisen erikoistumisen ohjelma on valmistumassa. Arktisen alueen kehittyminen, suunnitteilla olevat suurhankkeet ja niiden tarvitsema infrastruktuuri tarjoavat mahdollisuuksia metallituotteiden, koneiden ja laitteiden valmistukselle sekä teollisuus-, kunnossapito- ja huoltopalvelujen kehittymiselle.

Luonnonvarojen jalostuksen globaalissa kilpailutilanteessa Lapin etuja ovat hyvä infrastruktuuri, maakunnan teollinen toimintaympäristö ja osaavat yritykset. Elinkeinoelämän rakennemuutokset näkyvät Lapin yrityksissä tuotanto- ja toimintatapojen muutoksina ja henkilöstön osaamistarpeina.

Lapin vahvuudet kytkeytyvät suurelta osin luonnonvaroihin ja luontoympäristöön. Matkailu tukeutuu erämaisyyteen ja toisaalta suurien hankkeiden osalla luontoympäristöön ja luonnonsuojelualueisiin liittyvät seikat ovat asettamassa reunaehdoja suunnittelulle ja hankkeiden toteuttamiselle.

ELY-keskuksessa on tällä hetkellä vireillä 11 hankkeen YVA-menettely. Vuoden 2013 aikana vireille tulee YVA- menettelyyn edellä olevien lisäksi muutamia hankkeita. Kaavoitus ja muu maankäytön suunnittelu on Lapissa vilkasta. Suunnitelmia laaditaan suurhankkeisiin (kaivokset, tuulivoima ja matkailu) liittyen, kuntataajamien kehittämiseksi sekä suunnitelmallisen loma-asumisen mahdollistamiseksi. Logistiset, esimerkiksi pohjoisia meriväyliä ennakoivat ratkaisut ovat tärkeitä pitkälle tulevaisuuteen tähtäävässä alueiden käytön suunnittelussa. Lapin tasapainoisen kehittymisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää huolehtia luonnonympäristön ja erämaisen imagon säilymisestä sekä kyseisten arvojen yhteensovittamisesta erilaisten maankäyttötarpeiden kanssa.

Lapin liikennejärjestelmä vastaa pääosin alueen nykyisiä tarpeita, mutta pitkät etäisyydet lisäävät logistiikkakustannuksia. Tiestön kunnan heikkeneminen vaikeuttaa kuljetuksia ja heikentää kuljetusten täsmällisyyttä. Uusia ratayhteyksiä tarvitaan kaivostoiminnan ja matkailuelinkeinon tarpeisiin. Koillisväylän avautumiseen kansainväliselle meriliikenteelle varaudutaan selvittämällä Jäämeren ratayhteyden sijaintia. Väestön ikääntyminen ja keskittyminen sekä rahoituksen pieneneminen vähentävät joukkoliikenneyhteyksiä etenkin maaseudulla. Lentoliikenteessä lentovuorojen väheneminen ja aikataulumuutokset sekä niiden aiheuttamat jatkolentoyhteyksien katkeamiset heijastuvat sekä matkailuelinkeinoon että työasialiikenteeseen heikentävästi.

Lapin kahden merkittävän tiehankkeen toteutus etenee. Kittilässä uuden sillan rakentaminen kantatiellä 79 Kaukosen kylän kohdalla on käynnistymässä. Vt 4 parantaminen Rovaniemen kohdalla –hankkeen rakennussuunnittelu alkaa syksyllä ja rakentaminen syksyllä 2014. Suhangon kaivostien rakentamisen rahoitusvaltuus ns. jälkirahoitusmallilla myönnettiin kesäkuussa. Muutoin investointeja ja päällystetyn tieverkon parantamista tehdään Lapin alueella vain vähän.

Elinkeinoelämän kehittymiseen, työmarkkinoiden toimivuuteen ja osaavan työvoiman saatavuuteen heijastuvia haasteita ovat väestö- ja huoltosuhteen kehitys, työttömyys ja sen rakenteelliset ongelmat, Lapin koulutustarjonnan muutokset sekä niihin liittyvät alueelliset kehityserot. Uusimman väestöennusteen mukaan Lapin väestön väheneminen hidastuu.

tuu lähivuosina ja kääntyy kasvuun vuosikymmenen vaihtuessa. Työikäisen väestön määrä kuitenkin jatkaa laskuaan ja yli 65-vuotiaiden määrä ja osuus väestöstä kasvaa. Työvoiman eläköitymisestä johtuva rekrytointitarve on lähivuosina merkittävä. Vaikka Etna ennustaa työllisyyden ja työttömyyden kehittyvän vuodesta 2012 vuoteen 2017 Lapissa suotuisemmin kuin koko maassa, ennusteen mukaan Lapissa on vuonna 2017 työttömiä hieman yli 9 000 ja heistä lähes joka neljäs pitkäaikaistyötön.

Valtakunnallisesti tehtyjen koulutuspaikkapäätösten vuoksi Lapin koulutustarjonta supistuu, vaikkakin alkuperäisiä esityksiä vähemmän ja hidastetummin. Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen koulutuspaikkoihin vähennykset vaikeuttavat elinkeinoelämän positiivisten tulevaisuudennäkymien ja väestön koulutustasotavoitteiden toteuttamista sekä osaavan työvoiman saatavuutta. Uhkana on, että tulevaisuudessa monessa Lapin kunnassa ei ole nuorille toisen asteen jatkokoulutusmahdollisuutta, koska nuorten määrän väheneminen johtaa myös lukiokoulutuksen loppumiseen asukasmäärältään pienimmissä kunnissa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

BKT-luvulla mitaten Lapin aluetalous on vuoden 2009 notkahduksen jälkeen kehittynyt positiivisesti sijoittuen Suomen parhaiten pärjänneisiin alueisiin. Etnan alue-ennusteen mukaan BKT-kehitys on myös lähivuosina Lapissa koko maata suotuisampi ja parhaimpien alueiden joukossa.

Yritysten liikevaihdon kehitys on ollut Lapissa nopeampaa ja vienti on kehittynyt vakaammin kuin koko maassa. Matkailun ja kaivostoiminnan vahva kasvu ovat vaikuttaneet välillisesti myös muille aloille, erityisesti kauppaan ja muihin palveluihin. Kaikkien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto oli viime vuonna keskimäärin 4 % korkeampi, mutta henkilöstömäärä prosentoina alempi kuin vuonna 2008. Liikevaihdon myönteinen kehitystrendi on jatkunut vuoden 2013 ensimmäisellä neljänneksellä. Lapin yritysten suhdanneodotukset ovat hieman parantuneet vuoden mittaan. Merkittävää elpymistä yritykset eivät kuitenkaan odota. Henkilökunnan määrän kehitysarviot ovat tulevalle vuodelle edelleen kokonaisuutena miinuspuolella.

Lapin kaivostoiminta- ja matkailuvetoisten seutukuntien kehitys on erkaantunut maakunnan muiden seutukuntien kehityksestä. Sekä yritysten liikevaihdon kasvu että henkilöstömäärän kehitys ovat olleet vahvinta Tunturi-Lapin ja Pohjois-Lapin seutukunnissa. Myös Rovaniemen seutukunnassa yritysten liikevaihto oli vuonna 2012 selvästi yli viiden vuoden takaisen tason. Matkailun ja kaupan myönteisen kehityksen lisäksi teollisuuden merkitys Rovaniemen seudulle on kasvanut. Itä-Lapin ja Torniolaakson seutukunnissa liikevaihto pysyi viime vuonna lähellä vuoden 2008 tasoa. Teollisuusvetoisena alueena Kemi-Tornion seutukunnan kehitys on poikennut maakunnan muiden seutukuntien kehityksestä noudattaen metsä- ja metallialan suurteollisuuden suhdannevaihteluita ja liikevaihto oli viime vuonna jonkin verran alemmalla tasolla kuin vuonna 2008.

Aluebarometrin mukaan Lapin kuntapäätäjien luottamus talouteen ja työllisyyteen on koko maan keskimääräistä korkeampi. Lapin kuntien talous on kuitenkin heikentynyt ja lä-

hivuosien näkymät ovat haasteelliset. Lähes puolet Lapin kunnista on esittämässä tai harmitsee veroprosenttinsa korottamista ensi vuodelle.

Yrityksiä syntyy Lappiin enemmän kuin lopetetaan. Tämä sama suuntaus on vallinnut jo vuosia. Vuonna 2012 Lapissa perustettiin vajaa 900 uutta yritystä ja lopettaneita yrityksiä oli vajaa 700. Uusien yritysten perustamistahti hiipui hieman edellisestä vuodesta. Vuoden 2013 ensimmäisellä vuosineljänneksellä Lapissa perustettiin noin 220 uutta yritystä.

Yritysten toimialoista teollisuus (ml. kaivosteollisuus) tuo lappilaisille yrityksille selvästi eniten liikevaihtoa, reilusti yli puolet kaikkien yritysten liikevaihdosta. Lapin teollisuuden liikevaihto on 4,7 mrd. € ja henkilöstömäärä 8 050 henkilötyövuotta. Liikevaihdolla mitattuna seuraavaksi merkittävin toimiala on tukku- ja vähittäiskauppa, sen jälkeen tulevat rakentaminen, kuljetus ja varastointi, maa- ja metsätalous sekä majoitus- ja ravitsemusala. Palvelualat (mm. kauppa sekä majoitus- ja ravitsemusala) ovat selvästi teollisuutta työvoimavaltaisempia. Majoitus- ja ravitsemusalan liikevaihto on Lapissa noin 330 milj. € ja henkilöstömäärä 3 320 henkilötyövuotta.

Lapissa yrityksistä yli 80 % on mikroyrityksiä (alle 5 työntekijää). Suurin osa yrityksistä on pieniä ja keskisuuria yrityksiä (työllistävät alle 250 työntekijää). Suuret yritykset ovat pääosin ketjuyrityksiä tai suurempien yritysten omistamia toimipaikkoja.

Lapin yrityksistä puolet oli liikevaihdoltaan kasvavia ja puolet supistuvia vuonna 2012. Kolmannes yrityksistä kasvoi yli 15 %. Kasvavat yritykset ovat avainasemassa maakunnan talouden kasvussa ja rakennemuutoksessa. Kasvavat yritykset kompensoivat liikevaihtoa vähentäneiden yritysten negatiivisen vaikutuksen kokonaisliikevaihtoon. Yli 20 henkilön yritykset dominoivat selvästi kokonaisliikevaihdon muutosta. Tämän yritysjoukon liikevaihto myös vaihtelee voimakkaimmin kumpaankin suuntaan.

Lappilaisista yrityksistä lähes kaksi kolmasosaa saa liikevaihtonsa myymällä tuotteitaan tai palveluitaan paikallisille markkinoille. Noin neljännes lappilaisista yrityksistä tekee kauppaa koko Suomessa eli saa pääosan liikevaihdostaan kotimarkkinoilta. Kymmenisen prosenttia lappilaisista yrityksistä tekee kansainvälistä kauppaa, joko suoraan viennin avulla tai ulkomaisten asiakkaiden kautta. Suora vienti tapahtuu käytännössä lähes kokonaan teollisuusyritysten kautta. Palveluyritykset (kauppa, majoitus, ravitsemus) puolestaan palvelevat ulkomaisia asiakkaitaan Lapissa paikan päällä.

Yritysten kansainvälinen toimintaympäristö on jatkuvassa muutostilassa. Yritysten kilpailukyvyn kannalta kumppanuudet paikallisesti ja globaalisti parhaiden partnereiden kanssa ovat ratkaisevia erityisesti suurhankkeiden osalta.

Lapin yritystoiminnan haasteena on kehittää kasvuyritysten liiketoimintaa siten, että niiden avulla kyetään korvaamaan suurteollisuuden hiipunutta vientitoimintaa. Aasian ja Etelä-Amerikan alueilla kasvun ennustetaan olevan vauhdikkaampaa kuin Euroopassa. Näiden lisäksi läheinen Venäjän markkina-alue on vielä lähes hyödyntämätön voimavara.

Kylmä- ja talviteknologia on ollut viime vuosina yksi maakunnan vahvoista kasvualoista. Luovien alojen merkitys on vielä vähäinen, mutta kasvun suhteen on positiivisia odotuksia.

Keskeisten toimialojen tilanne ja kehitysnäkymät

Teollisuus ja kaivostoiminta: Kaivannais- ja jalostustoiminta ovat nousseet merkittäviksi työllistäjiksi ja talouden vetureiksi Lapin elinkeinoelämässä. Kaivostoiminnan ja louhinnan henkilöstömäärä on yli kaksinkertaistunut viiden vuoden aikana. Muussa teollisuudessa henkilöstömäärän kehitys on ollut tasaista ja puutuoteteollisuudessa hieman laskevaa.

Suurteollisuuden vaikutuksesta Lappiin on kehittynyt osaava metallituotteiden valmistukseen ja teollisuuspalveluihin erikoistunut pk-yritysten joukko. Kaivostoiminnan myötä teollisuuden alihankinta on vahvistunut ja alueellisesti monipuolistanut elinkeinorakennetta.

Lapin teollisuuden myönteistä kehitystä tukevat raaka-aineiden ja energian kysynnän kasvu pitkällä aikavälillä sekä arktisen alueen merkityksen vahvistuminen. Malminetsintä on tasaantunut ja uudet kaivoshankkeet ovat ottaneet aikalisää.

Lapissa toimivat kaivokset ja valmistava metalliteollisuus ovat investoineet voimakkaasti varmistaakseen pitkän aikavälin toimintansa. Kemin kaivoksen laajennus on otettu käyttöön ja Kittilän kultakaivoksella laajennus on käynnissä. Haasteita toimintansa jatkamisella on Pahtavaaran kaivoksella.

Metsäteollisuudessa panostetaan voimakkaasti tutkimukseen ja tuotekehittelyyn, mutta valtaosa Lapin metsäteollisuuden kannattavuudesta ja tuotannosta tulee perustumaan pitkään nykyisiin tuotteisiin

Uusiutuvaa energiaa, lähinnä tuulivoimaa, on rakennettu kuluvan vuoden aikana Lou-nais-Lapin ja Perämeren kaaren alueelle. Energia-alan investoinnit tulevat tarjoamaan teollisuudelle paljon mahdollisuuksia (isot ja pienet bioenergia -hankkeet sekä tuulivoima). Investointien vaikutus on sekä rakentamisaikaista että pysyvää huoltotoimintaa ja raaka-ainetoimitusta.

Rakentamisessa on nähtävissä piristymisen merkkejä, joskin alueellisesti tilanne ja näkymät vaihtelevat. Rakentaminen näkyy tällä hetkellä selkeimmin kaivospaikkakuntien ympäristössä, Ylä-Lapin ja Rovaniemen alueella mm. asunto- ja kuntien peruspalveluinfran rakentamisena. Rovaniemellä merkittäville rakennusliikkeillä on meneillään useita yksittäisiä rakennushankkeita aluehankkeina ja Lappia-talon peruskorjaus on käynnistymässä. Matkailurakentaminen on hiipunut Ylä-Lapin ja Rovaniemen kohteita lukuun ottamatta. Suurhankkeiden myöhästyminen ja siirtyminen on vaikuttanut myös asuntorakentamiseen ja näkyy erityisesti Meri-Lapin alueella. Kittilän kaivoksen laajennus sekä päätökset Kittilän ja Rovaniemen tiehankkeiden käynnistymisestä heijastuvat positiivisesti maanrakennustoimintaan. Itä-Lapissa panostetaan kauppaa ja palveluja tukevaan rakentamiseen, mikä kuvastaa uskoa matkailun kasvuun.

Euroopan talouden epävarmuudesta huolimatta Lapin matkailu on kehittynyt positiivisesti ulkomaisen kysynnän lisääntymisen myötä. Matkailu lähti kasvuun vuonna 2011 ja viime vuonna rekisteröityjen yöpymisten kasvu oli jo noin viiden prosentin luokkaa. Positiivisen kehityksen takana on ennen kaikkea venäläisten matkailukysynnän voimakas kasvu, mutta kysyntä on piristynyt myös muilla Lapille tärkeillä markkina-alueilla kuten Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Japanissa. Kotimaan matkailukysynnässä ei ole tapahtunut suuria muutoksia ja odotukset ovat vakiintuneet tietylle tasolle.

Lapin matkailun odotetaan edelleen kasvavan ulkomaan kysynnän kautta. Nykyisellä noin viiden prosentin kasvuvauhdilla Lapin matkailustrategiassa asetetut kasvutavoitteet vuoteen 2014 tullaan saavuttamaan. Perinteisten markkina-alueiden kysynnän odotetaan kehittyvän pääsääntöisesti positiivisesti, mutta suhdannevaihtelut voivat olla voimakkaita. Yritysten edustuskulujen verovähennysoikeuden poisto heikentäisi toteutuessaan matkailuelinkeinon kannattavuutta ja työllisyyttä.

Majoitus- ja ravitsemisalalan liikevaihdon kasvu on ollut viime vuosina vahvaa, mutta henkilöstömäärän pitkän aikavälin trendi on ollut laskeva. Viiden vuoden aikavälillä tarkasteltuna liikevaihdon kasvu on ollut vahvinta Pyhä-Luoston, Saariselän ja Rovaniemen matkailukeskuksissa. Myös liikevaihdoltaan suurimman matkailukeskuksen Levin liikevaihdon trendi ylitti viime vuoden lopussa viiden vuoden takaisen tason.

Matkailun kehittyminen tuo huomattavia välillisiä vaikutuksia palvelualueille ja liikenteelle. Erityisesti venäläisten ostosmatkailulla on ollut positiivinen vaikutus kaupan alaan. Viiden vuoden aikavälillä tarkasteltuna kaupan alan liikevaihto on valtakunnallisesti laskeutunut, mutta kasvanut Lapissa 13 %. Kokonaisuutena Lapin kärkitoimialojen vahva kasvu lisää alueen ostovoimaa ja heijastuu sitä kautta positiivisesti vähittäiskaupan kehitykseen.

Kuljetus: Lapin keskeisten toimialojen kehityksessä kuljetusten ja liikkumisen varmistaminen on erityisen tärkeä. Matkailun mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää saavutettavuuden kehittämistä ja markkinointiresurssien tarkkaa kohdentamista. Teollisuusinfrastruktuurin lisäksi logistiikan on toimittava ja tarjolla on oltava osaavaa työvoimaa.

Raskaan liikenteen liikennemäärä on ollut edellisvuosia isompi kuvastaen talouden positiivista virettä. Rahtiliikenne on pysynyt lähes normaalilla tasolla. Kuljetuspuolen tilanne on epävarmasta taloustilanteesta ja EUn päästö-, mitta- ja massanormeista huolimatta keskiarvoa paremmassa tilanteessa.

Osa yrittäjistä ei ole pystynyt siirtämään kohonneita kustannuksia hintoihin ja tämä on vienyt toimintaa yhä ahtaammalle. Lisäksi kalustonkokoontamiseen liittyvät normistot ovat hidastaneet uuden kaluston hankintaa. Kuorma-autojen valmistajan arvion mukaan uuden kaluston hankintaan tulee loppuvuodesta selvä kysynnän lisäys, kun raskaamman luokan kuorma-autojen uudet yhdistelmäpainot astuvat voimaan lokakuussa.

Terveys- ja hyvinvointi sekä julkiset palvelut: Lapissa on eniten työpaikkoja terveyden ja hyvinvoinnin palveluissa. Yksityisten terveys ja sosiaalipalveluiden henkilöstömäärä on kasvanut, mutta työpaikat ovat edelleen suurimmalta osin kuntasektorilla. Julkisen hallinnon työpaikkamäärä tulee edelleen vähenemään erityisesti hallinnollisissa tehtävissä. Lapin kuntasektorille tarvitaan vuosittain noin 800 uutta työntekijää, pääosin sote- ja opetusaloille. Suurin osa työvoiman tarpeesta johtuu eläkepoistumasta.

Alkutuotanto ja maaseutuelinkeinot: Lapin aluetaloudessa metsäsektorin osuus on muuta maata huomattavasti suurempi. Puuntuotantoon käytettävää metsätalousmaata on noin 5,9 miljoonaa hehtaaria, josta valtio omistaa yli puolet. Hakkuita olisi mahdollista lisätä nykyisestä nuoren puuston kasvaessa harvennusvaiheeseen. Suunnitteilla olevat Rovaniemen Mustikkamaan voimalaitos- ja Kemin biodiesel -hankkeet lisäävät toteutuessaan puunkäyttöä merkittävästi.

Maataloudessa tilakoot ovat kasvaneet; suurin osa tuloista tulee maidosta. Porotalous työllistää Lapissa noin 1 500 henkilöä. Tärkeimmät ammattikalastusalueet ovat Peräme-

ri, Lokan ja Porttipahdan tekoaltaat, Inarinjärvi, Posion Suolijärvet ja Kitkajärvi. Lammastalouden kokonaisvaltaista kehittämistä jatketaan. Alkutuotannon rakennekehitys jatkuu, mutta tuotannon tehostuessa tuotantomäärät pysyvät lähes entisellä tasolla. Mahdollisuudet monipuoliseen lähiruokatuotantoon ja luomutuotannon lisäämiseen ovat vielä pääosin hyödyntämättä. Myös luonnontuotealalla on mahdollisuuksia kasvuun. Pidemmällä aikavälillä tuotannon jatkuminen on kiinni sukupolvenvaihdosten onnistumisista ja uusien liiketoimintamallien käyttöönotosta maaseudulla. Virkistys- ja matkailukalastuksessa on hyvät kehitysnäkymät.

Työttömyys

Työttömyys aleni edelleen voimakkaasti vielä vuoden 2011 alkupuoliskon aikana. Loppuvuoden 2011 aikana työttömyyden väheneminen hidastui ja maaliskuusta 2012 lähtien työttömiä on ollut enemmän kuin vastaavaan aikaan edellisenä vuonna. Työttömien määrän kuukausittainen vaihtelu on ollut Lapissa alkuvuoden 2013 aikana hyvin pieni. Työttömyys ei tyypillisen kausivaihtelun mukaisesti laskenut tammikuusta maaliskuuhun ja maaliskuusta lähtien työttömien määrä on ollut korkeampi kuin kuutena edellisenä vuonna. Heinäkuun lopussa työttömiä oli yli 13 700, mikä on yli 1 850 enemmän kuin vuotta aiemmin. Heinäkuussa työttömien määrä on ollut yhtä korkea viimeksi vuonna 2006.

Aktivointiasteeseen laskettaviin työ- ja elinkeinohallinnon palveluihin osallistuvien määrä ja aktivointiaste on ollut koko alkuvuoden alempi kuin viime vuonna, joskin ero on pienentynyt vuoden mittaan. Koulutukseen osallistuvien määrä oli heinäkuun lopussa edelleen pienempi, mutta työllistämistoimenpitein työllistettyjen määrä jo suurempi kuin vuotta aiemmin lisäyksen kohdistuessa yksityissektorin työllistämiseen.

Työttömyyden kasvu on näkynyt lomautusten lisääntymisenä. Myös lyhennettyä työviikkoa tekevien määrä on yli kaksinkertaistunut, joskin heitä on Lapissa edelleen vain runsas 100. Työttömien määrä on kasvanut vuoden takaisesta eniten talonrakennus-, konepaja- ja rakennusmetalli-, sähkö- ja kuljetusalan tehtävissä sekä tekniikan alan korkeakoulutettujen ammateissa.

Työttömyysjaksojen kestot ovat pidentyneet ja pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt. Työttömyyden kasvu näkyy erityisesti työurien alku- ja loppuvaiheessa. Työttömyyseläkemahdollisuuden poistumisen myötä työttömyyden ja pitkäaikatyöttömyyden kasvu on ollut voimakasta yli 60-vuotiaden ikäryhmässä. Myös nuorten työttömyys lisääntyy edelleen. Nuorista työttömistä kaksi kolmasosaa on suorittanut vähintään toisen asteen ammatillisen tutkinnon. Heikentynyt työllisyystilanne vaikeuttaa entisestään ammattiin valmistuvien nuorten kiinnittymistä työmarkkinoille ja nuorisotakuun toteuttamista.

Viime vuoden heinäkuuhun verrattuna työttömyys on lisääntynyt kaikissa Lapin seutukunnissa. Eniten työttömyys on lisääntynyt vuoden takaisesta Pohjois-Lapin, Kemi-Tornion ja Rovaniemen seutukunnissa. Näissä seutukunnissa myös pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt voimakkaimmin. Pitkäaikaistyöttömiä on eniten Rovaniemen seutukunnassa, jossa osuus työttömistäkin on Itä-Lapin ohella Lapin korkein. Nuorisotyöttömyys on vaikein ja lisääntynyt eniten Rovaniemen ja Kemi-Tornion seutukunnissa.

Myös ulkomaalaisten työttömyys on kasvussa ja ulkomaalaisten työttömyysaste on Lapissa edelleen yli kaksi kertaa korkeampi kuin koko väestön työttömyysaste.

Työllisyystilanteessa ei ole nähtävissä nopeaa käännettä parempaan. Elinkeinoelämän myönteiset kehitysnäkymien ja eläkepoistuman vaikutukset näkyvät työvoiman kysynnän lisääntymisenä ja työllisyyden kasvuna vasta pidemmällä aikavälillä.

ETLAn alue-ennusteen mukaan työttömyys kääntyy Lapissa laskuun vasta vuonna 2015. Työttömyys kasvaa Lapissa vielä vuonna 2014 loppuvuotta kohti tasaantuen. Pitkäaikais-työttömyyden ennustetaan lisääntyvän vielä lähivuosina. Nuorisotakuusta ja aktiivitoimista huolimatta myös nuorten työttömyyden kääntyminen alenevaksi on riippuvainen työvoiman kysynnän ja rekrytoinnin vilkastumisesta.

Pidemmällä aikavälillä työttömyyden alenemisen kannalta olennaista on se, kuinka hyvin onnistutaan vaikeasti työllistyvien työttömien osaamisen kehittämisessä ja työmarkkinoille sijoittumisen edistämässä. Rovaniemen ja Kemin kuntakokeiluhankkeissa haetaan uusia keinoja pitkään työttömänä olleiden työttömyyden tukemiseen ja maahanmuuttostrategian toimenpitein tuetaan jo maassa olevien ulkomaalaisten työttömyyden vähentämistä.

Työvoiman kysyntä ja osaavan työvoiman saatavuus

Lähivuosina työllisyyttä lisääviä toimialoja ovat ETLAn alue-ennusteessa erityisesti kaivannaistoiminta, talonrakentaminen ja liike-elämää palveleva toiminta. Eniten työllisyys puolestaan vähenee maa-, riista ja kalataloudessa, maa- ja vesirakentamisessa ja julkisessa hallinnossa.

Maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu lähivuosina huomattavan paljon työvoimaa, joten uusia työntekijöitä tarvitaan myös niille aloille, joilla työvoiman kokonaisuus ei kasva. Poistuma on suurimmillaan vuosina 2014-2015, lähes 2 500 henkilöä. Samanaikaisesti nuorten työmarkkinoille tulevien ikäluokat pienenevät.

Valtiosektorilla vaikuttavuus- ja tuottavuusohjelman toteuttaminen näkyy rekrytointien vähäisyytenä. Kuntasektorilla henkilöstön eläköitymisestä johtuva rekrytointitarve on lähivuosina merkittävä. Kuntasektorilla arvioidaan erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön saatavuuden vaikeutuvan nykyisestäään. Tulevaisuuden haasteena on kuntasektorilla rekrytoinnin lisäksi henkilöstön pysyvyys.

Työvoiman kysynnän väheneminen on heijastunut voimakkaasti myös TE-toimistoon ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrään. Alkuvuoden aikana avoimia työpaikkoja on ollut Lapissa kolmannes vähemmän kuin viime vuonna. Työpaikat ovat vähentyneet erityisesti valtiosektorilla ja yrityksissä. Kuntasektorilla työpaikkoja on ollut hieman enemmän kuin viime vuonna. Avointen työpaikkojen vähentyminen on kohdistunut erityisesti lyhytkestoiseen (1-3 kk) myyntiedustus- ja puhelinmyyntityöhön.

Viimeisten vuosien aikana rekrytointiongelmia on työnantajahaastattelun mukaan Lapissa kokenut enimmillään joka kolmas ja vuonna 2012 heikentyneessä työllisyystilanteesakin 30 % työvoimaa hakeneista työnantajista.

Työmarkkinoiden toimivuuden ongelmat näkyvät sekä ammatillisena että alueellisena työvoiman tarjonnan ja kysynnän kohtaamattomuutena. Tietyissä ammateissa on työvoiman ylitarjontaa ja toisaalta tietyissä ammateissa on pulaa työnhakijoista. Joissain ammateissa

on Lapissa työttömyydestä huolimatta rekrytointiongelmia. Työpaikkojen osaamisvaateet ovat kasvaneet ja työvoiman koulutustason noususta huolimatta työnhakijoiden osaaminen ei aina vastaa työpaikkojen vaatimuksia. Mm. kielitaitovaatimukset ovat lisääntyneet ja lisääntyvät työmarkkinoilla yritystoiminnan kansainvälistyessä ja ulkomaalaisten matkailijoiden palvelutarpeisiin vastaamisessa. Lisäksi voi olla kyse siitä, että työvoiman kysyntää on eri puolella Lappia kuin työnhakijoita. Näin on esim. matkailualan tehtävissä. Erityisesti sesonkiluontoisissa tehtävissä työvoiman saatavuusongelmat liittyvät osin työn luonteen liittyviin syihin (mm. työn osa-aikaisuus, työn sijainti ja palkkaus).

Matkailussa kausiluontoiset ammattitaitoisen työvoiman saatavuusongelmat ovat joka-vuotinen haaste. Myös terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa työvoiman kysyntä on jatkuvaa ja työvoiman saatavuusongelmia esiintyy erityisesti kaupunkikeskusten ulkopuolisilla paikkakunnilla. Ammattibarometrin mukaan lähimmän puolen vuoden aikana eri puolilla Lappia on pulaa työnhakijoista terveydenhuollon ja sosiaalialan ammattien lisäksi mm. myyntiedustus- ja puhelinmyynti-, kirjanpito- ja palkanlaskentatehtävissä ja siivoojista sekä matkailukeskusalueilla hotelli- ja ravintolatyöntekijöistä. Ylitarjontaa puolestaan on jo pitempään ollut eniten toimistotyöntekijöistä sekä sähkö-, tietoliikenne- ja elektroniikka-asentajista. Rakentamisen vähenemisen myötä ylitarjontaa on tällä hetkellä myös rakennusalan ammateissa.

Osaavan työvoiman saatavuus on merkittävä kehittämis- ja koulutuksellinen haaste Lapissa. Työmarkkinoiden toimivuus edellyttää jatkuvaa yrityslähtöistä ennakkointia ja yritysyhteistyötä sekä toimenpiteitä nykyisen ja rekrytoitavan henkilöstön osaamisen kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi. Toisen asteen ja ammattikorkeakoulutuksen aloituspaikkojen määrä laskee tulevina vuosina Lapin oppilaitoksissa valtakunnallisten päätösten myötä. Sekä perus- että täydennys- ja aikuiskoulutuksen haasteena on kaikilla koulutusasteilla koulutuksen toteuttamistavasta riippumatta koulutuksen suuntaaminen, kehittäminen ja toteuttaminen niin, että koulutuksesta valmistuvien osaaminen vastaa elinkeinoelämän tarpeita.

Myös työvoiman alueellinen kohtaanto on haaste. Osaavan työvoiman saatavuus edellyttää lappilaisten aktivoimista alueen sisäiseen liikkuvuuteen. Lappiin tarvitaan työvoimaa myös muualta Suomesta ja tietyillä aloilla myös ulkomailta. Lappi, Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu toteuttavat yhdessä toimenpiteitä työvoiman saatavuuden edistämiseksi koulutuksellisenä yhteistyönä ja alueellista liikkuvuutta edistäen.

Kehitysarviot seutukunnittain

Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 64 848 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 256 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 3 611 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli 14 099 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 855.

Rovaniemen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 59 901 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 198 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 3 307 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli 15 091 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 008.

Kemi-Tornion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	-	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Torniolaakson seutukunta

Ylitornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 8 316 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 59 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 635 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli 1 550 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 476.

Torniolaakson seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	-	-
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 17 760 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 140 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 145 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli 2 785 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 19,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 427.

Itä-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	-

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 14 461 henkilöä. Alkuvuoden aikana väestö väheni 54 henkilöllä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 408 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli 4 028 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 18,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 247.

Tunturi-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	0	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	-	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2013 kesäkuun lopussa 16 929 henkilöä. Alkuvuoden aikana kasvua oli 78 henkilöä. Vuonna 2011 seutukunnassa oli 1 222 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli 3 403 henkilöä. Vuoden 2013 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 177.

Pohjois-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	--	-	0
Osaavan työvoiman saatavuus	0	0	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja

Strategiapäällikkö Tuija Ohtonen
Lapin ELY-keskus
puh. 0295 037 103

Tutkija Tuula Uusipaavalniemi
Lapin ELY-keskus
puh. 0295 037 142

Toimialapäällikkö Heino Vasara
Lapin ELY-keskus
puh. 0295 039 689

Liite 1

Keskeisiä tilastotietoja, koko maa, ELY-keskukset ja seutukunnat

	Toimipaikat	Henkilöstö	Liikevaihto	Työttömät työnhakijat		Työttömyys-	Väestön-	Väkiluku
	aluejako 2013	aluejako 2013	aluejako 2013	2013/06	2011/12- 2012/12	aste	ennakko 2013/01- 2013/06	ennakko
	2011 lkm	2011 hlö	2011 1000 eur	2013/06 hlö	Muutos-%	2013/06 %	2013/06 hlö	2013/06 hlö
Koko maa	353 622	1 489 117	382 850 306	301 723	16,5	11,6	10 004	5 436 678
Uusimaa	99 536	530 024	184 598 824	74 425	21,3	9,2	9 291	1 576 126
Helsinki	90 249	499 441	170 240 680	69 075	21,9	9,2	9 071	1 455 869
Raasepori	3 370	10 849	1 719 822	2 034	29,1	9,8	67	43 701
Porvoo	4 201	15 100	12 076 515	2 494	6,6	8,6	146	58 201
Loviisa	1 716	4 634	561 808	822	8,2	9,6	7	18 355
Varsinais-Suomi	34 832	125 984	27 630 966	27 182	19,2	12,0	601	469 537
Turku	20 351	86 165	18 832 889	19 080	18,0	12,3	617	314 640
Salo	5 433	18 072	4 896 572	4 581	23,9	15,2	-98	63 989
Loimaa	4 054	8 502	1 308 725	1 536	24,8	9,0	64	37 201
Vakka-Suomi	2 957	8 567	1 657 558	1 312	15,8	9,0	33	31 086
Åboland-Turunmaa	2 037	4 678	935 221	673	18,9	6,5	-15	22 621
Satakunta	16 094	62 016	14 933 774	11 990	12,9	11,5	-83	224 851
Pori	9 102	34 273	8 409 524	7 948	14,2	12,6	-18	137 488
Rauma	4 671	22 431	5 547 555	3 019	13,0	9,7	-79	65 472
Pohjois-Satakunta	2 321	5 312	976 695	1 023	4,0	10,3	14	21 891
Pirkanmaa	31 218	132 611	29 227 932	31 724	22,0	13,2	1 194	497 762
Etelä-Pirkanmaa	2 421	9 157	1 825 369	2 478	13,0	12,3	-45	43 435
Lounais-Pirkanmaa	2 655	6 248	1 041 241	1 062	41,8	8,5	-96	28 854
Luoteis-Pirkanmaa	1 535	3 979	589 447	691	28,0	9,6	-130	16 281
Tampere	22 695	107 182	24 635 591	26 423	23,3	14,0	1 635	383 965
Ylä-Pirkanmaa	1 912	6 044	1 136 284	1 070	-2,1	9,9	-170	25 227
Häme	24 503	93 399	17 677 235	21 736	15,0	12,1	317	378 337
Lahti	12 800	51 503	9 682 637	12 994	13,2	13,7	148	202 696
Riihimäki	2 957	10 615	2 074 099	2 293	18,2	10,1	134	46 551
Hämeenlinna	5 957	22 228	4 234 405	4 440	18,9	9,9	126	94 264
Forssa	2 789	9 054	1 686 094	2 009	14,7	12,2	-91	34 826
Kaakkois-Suomi	18 453	75 625	16 901 358	19 285	7,3	13,4	-453	313 323
Kouvola	5 721	22 168	4 739 253	5 546	11,3	12,8	-41	94 210
Kotka-Hamina	4 870	20 823	4 624 806	5 924	3,5	15,0	-84	87 086
Imatra	2 450	9 583	2 705 202	2 530	6,0	13,5	-78	43 168
Lappeenranta	5 412	23 052	4 832 097	5 285	8,3	12,6	-250	88 859
Etelä-Savo	10 675	34 621	5 120 149	8 426	9,9	12,4	-418	153 008
Mikkeli	5 041	17 555	2 796 017	3 985	9,5	12,0	-180	73 142
Savonlinna	3 382	10 291	1 476 203	2 980	5,8	14,0	-194	48 429
Pieksämäki	2 252	6 775	847 930	1 461	20,1	10,7	-44	31 437
Pohjois-Savo	15 423	56 788	9 666 635	13 643	10,3	12,1	-342	247 891
Kuopio	7 053	30 197	5 120 607	6 848	9,1	11,1	17	130 410
Ylä-Savo	4 391	13 503	2 230 076	3 202	12,1	12,7	-149	57 089
Koillis-Savo	964	2 508	262 498	707	37,5	13,4	-64	12 952
Sisä-Savo	1 187	2 464	356 149	658	8,4	10,7	-27	14 945
Varkaus	1 828	8 116	1 697 305	2 228	5,0	15,5	-119	32 495
Pohjois-Karjala	9 773	35 020	6 688 366	12 069	8,7	16,2	-415	165 339
Joensuu	6 847	26 715	5 385 252	9 065	8,5	16,0	-281	123 617
Keski-Karjala	1 490	3 893	611 233	1 352	10,9	17,0	-30	18 698
Pielisen Karjala	1 436	4 412	691 880	1 652	8,4	17,3	-104	23 024
Keski-Suomi	16 308	64 074	12 272 054	18 892	11,2	14,7	-365	274 796
Jyväskylä	9 401	42 485	7 611 258	12 825	12,2	14,9	-36	177 068
Joutsa	516	980	120 886	292	18,2	12,7	-13	5 658
Äänekoski	1 232	5 672	1 787 199	1 655	9,7	16,0	-96	23 073
Jämsä	1 628	6 177	1 543 327	1 602	12,2	14,7	-75	24 717
Keuruu	802	2 342	379 522	655	-2,8	12,6	-45	12 259
Saarijärvi-Viitasaari	2 729	6 418	829 862	1 863	9,8	13,7	-100	32 021

	Toimipaikat	Henkilöstö	Liikevaihto	Työttömät työnhakijat		Työttömyys-	Väestön-	Väkiluku
	aluejako 2013	aluejako 2013	aluejako 2013	2013/06	2012/06- 2013/06	aste	lisäys ennakko 2013/01- 2013/06	ennakko
	2011	2011	2011	2013/06	2012/06- 2013/06	2013/06	2013/01- 2013/06	2013/06
	lkm	hlö	1000 eur	hlö	Muutos-%	%	hlö	hlö
Koko maa	353 622	1 489 117	382 850 306	301 723	16,5	11,6	10 004	5 436 678
Etelä-Pohjanmaa	17 241	49 338	9 232 010	7 764	13,5	8,8	207	194 265
Suupohja	2 411	5 626	841 101	1 077	21,1	10,2	-82	23 656
Seinäjoki	10 718	33 626	6 884 304	5 107	14,4	8,6	365	126 261
Järviseu	2 164	4 954	792 381	769	8,3	8,3	-29	21 842
Kuusikunnat	1 948	5 132	714 224	811	4,6	8,3	-47	22 506
Pohjanmaa	18 611	67 000	15 657 037	9 347	15,6	8,0	156	248 429
Vaasa	6 462	28 648	7 564 660	3 942	18,7	8,1	-121	99 063
Kyrönmaa	1 159	2 034	306 203	426	19,3	7,0	37	12 916
Sydösterbotten	2 164	5 153	888 907	425	7,6	5,1	-15	17 802
Jakobstadsreg.	3 708	13 771	3 006 418	1 609	14,8	7,0	162	49 945
Kaustinen	1 721	3 831	463 423	545	3,2	7,6	-57	16 044
Kokkola	3 397	13 563	3 427 427	2 400	15,2	9,9	150	52 659
Pohjois-Pohjanmaa	22 670	95 161	18 808 305	26 211	19,7	14,4	1 033	401 703
Koillismaa	1 392	4 643	729 971	1 363	13,9	15,2	-93	20 387
Nivala-Haapajärvi	2 307	6 089	959 231	1 290	14,6	10,4	-30	30 166
Oulu	11 268	56 566	12 517 304	17 726	21,3	15,9	975	236 243
Oulunkaari	1 234	3 477	534 677	1 275	9,7	15,0	18	21 162
Raahe	1 928	9 653	1 465 748	1 754	23,3	11,7	84	34 651
Haapavesi-Siikalatva	1 249	3 644	806 686	702	17,4	11,1	1	14 833
Ylivieska	3 292	11 089	1 794 688	2 101	18,4	10,8	78	44 261
Kainuu	4 367	16 754	2 641 475	5 305	16,6	14,8	-235	80 450
Kajaani	3 004	12 636	2 119 172	3 744	18,1	14,4	-100	56 998
Kehys-Kainuu	1 363	4 118	522 303	1 561	13,3	15,9	-135	23 452
Lappi	11 328	40 956	9 749 846	13 190	15,0	16,0	-629	182 215
Itä-Lappi	1 145	2 785	311 151	1 427	4,8	19,0	-140	17 760
Kemi-Tornio	3 307	15 091	5 733 331	4 008	15,9	15,2	-198	59 901
Pohjois-Lappi	1 222	3 403	476 950	1 177	24,8	15,2	78	16 929
Rovaniemi	3 611	14 099	2 333 462	4 855	17,4	15,9	-256	64 848
Tornionlaakso	635	1 550	230 787	476	14,1	14,0	-59	8 316
Tunturi-Lappi	1 408	4 028	664 164	1 247	8,3	18,0	-54	14 461

Työttömillä työnhakijoilla tarkoitetaan työvoimatoimistoon ilmoittautuneita työttömiä työnhakijoita sisältäen lomautetut Työttömyysaste on työttömien työnhakijoiden prosentiosuus työvoimasta.
Väkiluku on ennakkotieto kesäkuun lopun tilanteesta vuonna 2013.
Aluejako vuoden 2013 seutukuntajaon mukainen
Lähteet:
Toimipaikat ja henkilöstö vuonna 2011 Lähde: Toimiala Online: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus
Työvoima. Lähde: Työvoimatutkimus ja työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus
Työttömät työnhakijat. Lähde: TEM Työnvälitystilastot
Väkiluku ennakkotieto 31.6.2013. Lähde: Väestö- ja kuolinsyyltilastot, Tilastokeskus (23.7.2013)

